อายุความฟ้องคดีอาญา: ศึกษาความเป็นไปได้ของการขยายกำหนดเวลา

โดย

ธีรเจต สกนธวัฒน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขากฎหมายอาญา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2565

Ref. code: 25656101031703XNC

STATUTE OF LIMITATIONS ON CRIMINAL PROSECUTION: STUDY ON THE POSSIBILITY OF EXTENDING THE PERIODS OF TIME

BY

TEERAJATE SAKONDHAWAT

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

CRIMINAL LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2022

Ref. code: 25656101031703XNC

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

ธีรเจต สกนธวัฒน์

เรื่อง

อายุความฟ้องคดีอาญา: ศึกษาความเป็นไปได้ของการขยายกำหนดเวลา

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2566

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ _____
(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ _____
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ _____
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รณกรณ์ บุญมี)

คณบดี _____
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อายุความฟ้องคดีอาญา: ศึกษาความเป็นไปได้ของการขยายกำหนดเวลา
ชื่อผู้เขียน	ธีรเจต สกนธวัฒน์
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายอาญา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาปัญหาเรื่องอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายและทางข้อเท็จจริงซึ่งมีผลต่ออายุความฟ้องคดีอาญา เนื่องจากการฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศไทยในทุกฐานความผิดจะมีอายุความกำกับไว้เสมอ อย่างไรก็ตาม การฟ้องคดีหรือการร้องทุกข์ที่มีผลทำให้การนับอายุความสิ้นสุดลงอาจไม่สามารถดำเนินการในระหว่างกำหนดอายุความได้ตลอดเวลา เพราะอาจเกิดปัญหาเมื่อมีบทบัญญัติหรือขั้นตอนทางกฎหมายบางประการซึ่งมีผลเป็นอุปสรรคทำให้การเริ่มต้นหรือดำเนินการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ไม่สามารถกระทำได้ ในขณะที่อุปสรรคในการฟ้องคดีบางประการก็อาจเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีนั้นหรือจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาภายหลังในระหว่างกำหนดอายุความ ซึ่งอุปสรรคทั้งสองประเภทมีความเสี่ยงที่จะทำให้การฟ้องคดีหรือการร้องทุกข์ไม่สามารถดำเนินการได้ทันภายในกำหนดอายุความหรือ ทำให้อายุความเหลือน้อยเกินไปจนไม่สามารถเตรียมการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ได้อย่างเหมาะสม ตามปัญหาดังกล่าว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงใช้วิธีการศึกษาจากหลักกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องอายุความฟ้องคดีและสถานะของบุคคลที่ไม่อาจฟ้องร้องคดีได้ และศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศโดยเฉพาะกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน สหรัฐอเมริกา และอินเดีย ประกอบกับการศึกษามาตรการเกี่ยวกับอายุความของประเทศไทยเท่าที่มีการบัญญัติไว้อยู่แล้ว เพื่อวิเคราะห์ว่าการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยยังมีอุปสรรคในการฟ้องคดีประการใดอยู่หรือไม่และสมควรใช้มาตรการเกี่ยวกับอายุความแบบใดจึงจะเหมาะสม โดยผลการวิเคราะห์พบว่ากฎหมายต่างประเทศทั้งสี่ประเทศล้วนกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอุปสรรคในการฟ้องคดีและมาตรการเกี่ยวกับอายุความไว้ทั้งสิ้น โดยมีทั้งการบัญญัติกฎหมายที่ระบุข้อเท็จจริงที่เป็นอุปสรรคไว้ชัดเจนโดยเฉพาะและระบุเป็น

Ref. code: 25656101031703XNC

หลักเกณฑ์ทั่วไป ในขณะที่กฎหมายประเทศไทยก็มีมาตรการเกี่ยวกับอายุความสำหรับอุปสรรคในการฟ้องคดีเช่นกันโดยมีแนวโน้มที่จะขยายอายุความออกไปเพียงเท่าที่จำเป็น แต่ระบุไว้ในกฎหมายเฉพาะบางฉบับซึ่งจำกัดทั้งประเภทคดีและประเภทของอุปสรรคที่จะนำไปปรับใช้ไม่ใช่หลักเกณฑ์ที่ใช้ได้ทั่วไปแบบเดียวกับกฎหมายต่างประเทศ ดังนี้ ผู้เขียนจึงเสนอว่ากฎหมายของประเทศไทยควรบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอุปสรรคในการฟ้องคดีไว้เป็นการทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา โดยการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความสำหรับอุปสรรคทางข้อกฎหมายจะต้องมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับลักษณะของอุปสรรคทางข้อกฎหมายว่าระยะเวลาในการดำรงอยู่ของอุปสรรคนั้นชัดเจนแน่นอนหรือไม่และอุปสรรคนั้นเกิดขึ้นในขั้นตอนใดของการดำเนินคดีอาญา พร้อมทั้งกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความไว้ในกฎหมายหรือบทบัญญัติที่เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีด้วย ในขณะที่การกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความสำหรับอุปสรรคทางข้อเท็จจริงควรที่จะกำหนดขอบเขตลักษณะของข้อเท็จจริงที่เป็นอุปสรรคไว้ที่ระดับเหตุสุดวิสัยเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์จะต้องมีความระมัดระวังในการเร่งรัดดำเนินคดี และควรขยายอายุความออกไปเพียงเท่าที่จำเป็น เว้นแต่กรณีที่อุปสรรคทางข้อเท็จจริงซึ่งเทียบเท่าเหตุสุดวิสัยนั้นจะเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้กระทำความผิดโดยอาศัยประโยชน์จากการที่ผู้เสียหายเป็นผู้หย่อนความสามารถก็สมควรที่จะกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายมากขึ้นและเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วย

คำสำคัญ: อายุความ, การฟ้องคดีอาญา, อุปสรรคทางข้อกฎหมาย, อุปสรรคทางข้อเท็จจริง

Ref. code: 25656101031703XNC

Thesis Title	STATUTE OF LIMITATIONS ON CRIMINAL PROSECUTION: STUDY ON THE POSSIBILITY OF EXTENDING THE PERIODS OF TIME
Author	Teerajate Sakondhawat
Degree	Master of Laws
Major Field/Faculty/University	Criminal Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Associate Professor Pokpong Srisanit, Docteur en Droit
Academic Year	2022

ABSTRACT

This thesis examines the problems on legal and factual obstacles to prosecution affecting the statute of limitations (SOL) on criminal prosecution. Criminal prosecution under the law of Thailand for every offence always has an SOL. However, prosecution or complaint that causes the limitation period to be interrupted may not always be carried out during the limitation period at all times due to issues potentially arising when certain legal provisions or procedures cause obstacles preventing initiation or continuity of prosecution or complaint. Some obstacles to prosecution may arise from facts appearing in the case or occurring later during the limitation period. Both types of obstacles to prosecution might prevent a prosecution or complaint from proceeding within the limitation period or reducing the limitation period to the point that proper preparation for prosecution or complaint becomes impossible. Addressing these issues, this thesis will study from the legal principle on the SOL and condition of person who cannot prosecute and applies a comparative study with foreign laws especially laws in France, Germany, the United States of America and India, along with the study of Thailand's SOL measures that have already been regulated in order to analyze whether any obstacles

Ref. code: 25656101031703XNC

exist to prosecution in criminal proceedings in Thailand and what SOL measures would be appropriate to result them. The analysis demonstrates that all four foreign countries establish criteria for obstacles to prosecution and SOL measures. The legislation is enacted in a way that both clearly specifies the facts that create obstacles and specifies general rules. However, law in Thailand offers SOL measures for obstacles to prosecution, tending to extend the SOL only when necessary through some specific laws limiting applicable case and obstacle types. These rules do not generally apply to most criminal cases, unlike foreign laws. Therefore, the author proposes that the law of Thailand should add general rules on obstacles to prosecution to the Thailand Criminal Code, the main determinant of SOL on criminal prosecution. Determining SOL measures for legal obstacles must vary according to definite or indefinite duration of obstacle, and at what stage of the criminal proceeding such obstacles arise, together with adding such SOL measures to certain laws or legal provisions that cause obstacles to prosecution. SOL measures for factual obstacles should be set with the nature of factual obstacles comparable to force majeure, so that those involved in prosecution or complaint must be careful to hasten proceedings and extend the limitation period only when necessary. An exception would be cases in which factual obstacles comparable to force majeure arise from an offender's action by exploiting victim incompetence; in this case, it would be appropriate to establish SOL measures more favorable to the victim and sanctioning the offender.

Keywords: Statute of limitations, Criminal prosecution, Legal obstacle, Factual obstacle

Ref. code: 25656101031703XNC

กิตติกรรมประกาศ

ความตั้งใจของผู้เขียนในการศึกษาระดับปริญญาโท เริ่มต้นจากการศึกษาวิชานิติปรัชญา เมื่อผู้เขียนศึกษาในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ซึ่งความรู้ที่ได้รับจากวิชานี้และมุมมองของอาจารย์ผู้สอนทุกท่าน ทำให้ผู้เขียนเห็นว่าการจะเป็นนักกฎหมายที่ดีและช่วยเหลือสังคมให้เกิดความเป็นธรรมได้มากยิ่งขึ้น ไม่ใช่เพียงแต่เรียนรู้การใช้กฎหมายที่มีอยู่ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เท่านั้น แต่จะต้องคำนึงถึงกฎหมายที่ควรจะเป็นได้ด้วย การเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทครั้งนี้จึงทำให้ผู้เขียนเห็นแง่มุมทางกฎหมายมากยิ่งขึ้น ซึ่งตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่ผู้เขียนได้เข้ามาศึกษาตั้งแต่แรก แม้ว่าในระหว่างการศึกษาจะพบเจออุปสรรคที่ทำให้ผู้เขียนเหนื่อยล้าและท้อแท้ไปบ้าง ผู้เขียนก็ยังคงเชื่อมั่นเช่นเดียวกันกับเมื่อครั้งที่ผู้เขียนตัดสินใจเลือกที่จะศึกษาต่อในระดับปริญญาโทว่าเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่ถูกต้องสำหรับผู้เขียนแล้ว

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท ที่ให้ความกรุณาแก่ผู้เขียนในการรับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงที่ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำแก่ผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา ทำให้องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้กว้างขวางและครอบคลุมมากยิ่งขึ้นกว่าที่ผู้เขียนตั้งใจไว้เมื่อครั้งริเริ่มทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และผู้เขียนขอขอบพระคุณศาสตราจารย์พิเศษ ดร. เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ซึ่งให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รณกรณ์ บุญมี ซึ่งให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน โดยอาจารย์ทั้งสองท่านได้ให้แนวคิดทางกฎหมาย ให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้เขียนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังให้ความมั่นใจแก่ผู้เขียนว่าจะสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงต่อไป นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และห้องสมุดในเครือของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ห้องสมุดสัญญา ธรรมศักดิ์ ที่เป็นแหล่งค้นคว้างานวิชาการที่หลากหลายและให้บริการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนด้วย

ผู้เขียนขอขอบพระคุณครอบครัวของผู้เขียนทุกคน ทั้งพี่น้ำและพี่อ้นที่เป็นกำลังใจให้ผู้เขียน คุณพ่อที่ให้การสนับสนุนด้านกำลังทรัพย์ตลอดการศึกษาและการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และคุณแม่ที่ให้ทั้งกำลังใจและความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนในทุก ๆ ทาง ตั้งแต่เริ่มต้นการศึกษาจนถึงการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด รวมถึงให้ความเชื่อมั่นว่าผู้เขียนจะสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ออกมาเป็นผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพสมความตั้งใจของผู้เขียนได้ ความเชื่อมั่นที่คุณแม่มีให้ตลอดทุกช่วงชีวิตของผู้เขียน ทำให้ผู้เขียนยังคงทำทุกสิ่งด้วยความตั้งใจเต็มที่เสมอมา

Ref. code: 25656101031703XNC

ผู้เขียนขอขอบพระคุณอาจารย์กนกนัย ถาวรพานิช ผู้เป็นทั้งรุ่นพี่และอาจารย์ของผู้เขียนตั้งแต่สมัยที่ผู้เขียนศึกษาที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยมาจนถึงระดับปริญญาตรีและปริญญาโทที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์ก็ยังคงให้คำแนะนำในการศึกษากฎหมายและแสดงความยินดีกับความสำเร็จของผู้เขียนเสมอ นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ต่อพล วัฒนา ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมถึงเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนในเส้นทางที่ผู้เขียนจะมุ่งต่อไปในอนาคตด้วย

ผู้เขียนขอขอบคุณเนม ที่เป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนเสมอไม่ว่าผู้เขียนจะมุ่งมั่นทำสิ่งใดและคอยอยู่เคียงข้างผู้เขียนมาโดยตลอดไม่ว่าจะในยามสุขหรือทุกข์ ตั้งแต่สมัยที่ศึกษาในระดับปริญญาตรี ในการทำงาน และการศึกษาในระดับปริญญาโท ทุกความช่วยเหลือที่เนมมีให้เป็นทั้งความหวังให้แก่ผู้เขียนและแรงผลักดันในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงสมความตั้งใจของผู้เขียนได้

ผู้เขียนขอขอบคุณมิตรสหายของผู้เขียน ทั้งต้นน้ำที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาโท พี่บุ๊คที่ช่วยเหลือไปส่งผู้เขียนในระหว่างทางกลับบ้านหลังเลิกเรียน พี่โบว์ที่ช่วยทำเลคเชอร์ให้เพื่อน ๆ ในสาขากฎหมายอาญาได้อ่านก่อนสอบ รวมถึงหงุงหงิง เฟม แชมป์ โด้ พี่จุ๊ง พี่ปอนด์ พี่ไฟว์ พี่อาร์ต น้องพู่กัน น้องอาร์ม และเพื่อนพี่น้องทุกคนในสาขากฎหมายอาญา รหัส 61 ที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมอบประสบการณ์การเรียนกฎหมายที่ดีที่สุดครั้งหนึ่งให้แก่ผู้เขียนเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณโอ๊บและการ์ตูน ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมรุ่นกับผู้เขียนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีและในฐานะรุ่นพี่ปริญญาโทที่ให้คำแนะนำต่าง ๆ ตลอดการศึกษาและการจัดทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน และผู้เขียนขอขอบคุณเต้ย ซึ่งเป็นเพื่อนในสาขากฎหมายมหาชน ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนในการค้นคว้างานวิชาการเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณยายอุไร นิศามณี คุณยายผู้เป็นที่รักยิ่งของผู้เขียนและครอบครัว ที่ได้เลี้ยงดูสั่งสอนผู้เขียนมาตั้งแต่เด็กและภาคภูมิใจในทุกความสำเร็จของผู้เขียนเสมอ แม้ว่าคุณยายจะจากผู้เขียนไปแล้ว ผู้เขียนก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคุณยายจะรับรู้และภาคภูมิใจในความสำเร็จในการศึกษาระดับปริญญาโทครั้งนี้ตามที่ผู้เขียนได้ให้สัญญาไว้กับคุณยายด้วย

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ทางกฎหมายให้เพิ่มพูนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และ มีคุณประโยชน์ต่อทั้งสังคมและผู้ที่ต้องการศึกษาต่อไปไม่มากก็น้อย

ธีรเจต สกนธวัฒน์

Ref. code: 25656101031703XNC

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 สมมติฐานการศึกษา	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	6
1.5 วิธีการศึกษา	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาและการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา	8
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา	8
2.1.1 ความหมาย ประเภท และสถานะทางกฎหมายของอายุความในคดีอาญา	9
2.1.1.1 ความหมายของอายุความ	9
2.1.1.2 ประเภทของอายุความในคดีอาญา	11
2.1.1.3 สถานะทางกฎหมายของอายุความฟ้องคดีอาญา	13
2.1.2 แนวคิดและเหตุผลในการกำหนดให้มีอายุความฟ้องคดีอาญา	23
2.1.2.1 การรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของพยานหลักฐาน	23

Ref. code: 25656101031703XNC

2.1.2.2 หลักการเร่งรัดกระบวนการยุติธรรม 25
2.1.2.3 คุ้มครองประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องในคดีและสร้างความมั่นคงแน่นอนในนิติฐานะ 26
2.1.2.4 ความจำเป็นในการลงโทษลดน้อยลง 27
2.1.2.5 ให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับตัวกลับใจ 30
2.1.3 ความเป็นมาของอายุความฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายไทย 32
2.1.3.1 ยุคก่อนได้รับอิทธิพลจากกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรป 32
2.1.3.2 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 34
2.1.3.3 ประมวลกฎหมายอาญา 36
2.1.4 หลักเกณฑ์การบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาและผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้น 46
2.1.4.1 หลักทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา 47
2.1.4.2 อายุความฟ้องคดีอาญาในความผิดอันยอมความได้ 58
2.1.4.3 ผลทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา 65
(1) ผลในชั้นสอบสวน 67
(2) ผลในชั้นพนักงานอัยการ 67
(3) ผลในชั้นศาล 68
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา 70
2.2.1 การยกเว้นหรือผ่อนปรนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในคดีและลักษณะความผิด 76
2.2.1.1 การยกเว้นหรือผ่อนปรนที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายหรือผู้ฟ้องคดี 76
2.2.1.2 การยกเว้นหรือผ่อนปรนที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกฟ้องคดี 79
2.2.1.3 การยกเว้นหรือผ่อนปรนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของความผิด 81
2.2.2 การยกเว้นหรือผ่อนปรนอันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี 83
2.2.2.1 อุปสรรคในการฟ้องคดี กับ หลัก Contra Non Valentem 83
(1) หลักเกณฑ์เบื้องต้นและที่มาของหลัก Contra Non Valentem 83
(2) การนำหลัก Contra Non Valentem ไปใช้ในคดีอาญา 86
2.2.2.2 ประเภทของอุปสรรคในการฟ้องคดี 89
(1) อุปสรรคทางข้อกฎหมาย 91
(2) อุปสรรคทางข้อเท็จจริง 94
2.2.2.3 ผลทางกฎหมายเมื่อเกิดอุปสรรคในการฟ้องคดี 96

Ref. code: 25656101031703XNC

2.2.3 การยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาในกฎหมายไทย 97
2.2.3.1 อายุความสะดุดหยุดอยู่เนื่องจากการหลบหนี 97
2.2.3.2 เริ่มต้นนับอายุความใหม่เนื่องจากเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด 102
2.2.3.3 ขยายอายุความเนื่องจากมีกระบวนการทางกฎหมาย ที่ต้องดำเนินการก่อน 106
2.2.3.4 การกำหนดเงื่อนไขเริ่มต้นนับอายุความที่แตกต่างจากหลักเกณฑ์ทั่วไป 110

บทที่ 3 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความเมื่อมีอุปสรรคในการฟ้องคดีอาญาในกฎหมายต่างประเทศ 113

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์ 113
3.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ 114
3.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ 117
3.2 ประเทศในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ 119
3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส 120
3.2.1.1 การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง 120
3.2.1.2 หลักทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา 124
3.2.1.3 การยกเว้นหรือการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา อันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี 129
3.2.2 ประเทศเยอรมัน 138
3.2.2.1 การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง 138
3.2.2.2 หลักทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา 141
3.2.2.3 การยกเว้นหรือการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา อันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี 145
3.3 ประเทศในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ 151
3.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา 152
3.3.1.1 การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง 152
3.3.1.2 หลักทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา 155
3.3.1.3 การยกเว้นหรือการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา อันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี 159
3.3.2 ประเทศอินเดีย 168
3.3.2.1 การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง 168

Ref. code: 25656101031703XNC

3.3.2.2 หลักทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา 172
3.3.2.3 การยกเว้นหรือการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา อันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี 175

บทที่ 4 วิเคราะห์ลักษณะของอุปสรรคในการฟ้องคดีอาญาแต่ละประเภทในกฎหมายไทย และแนวทางการบัญญัติกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหา 181

4.1 วิเคราะห์แนวทางการบัญญัติอุปสรรคทางข้อกฎหมายและผลทางกฎหมาย 182
4.1.1 การรอคำสั่งของอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีที่ไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือ มีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 21 182
4.1.2 การตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติดและสารเสพติดในร่างกาย ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 187
4.1.3 การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 – 89 194
4.1.4 กรณีผู้เสียหายต้องขออนุญาตฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 99 200
4.1.5 การไกล่เกลี่ยคดีกระทำความรุนแรงในครอบครัวในชั้นก่อนฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 12 และ 16 203
4.1.6 กรณีห้ามมิให้บุตรฟ้องบุพการีของตน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562 210
4.1.7 กรณีความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาและกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 125 และ 227 213
4.1.8 กรณีความคุ้มกันทางทูตของบรรดาบุคคลที่ไม่ใช่คนชาติของรัฐไทย หรือไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐไทย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิและความคุ้มกันทางทูต พ.ศ. 2527 220

Ref. code: 25656101031703XNC

4.2 วิเคราะห์แนวทางการบัญญัติอุปสรรคทางข้อเท็จจริงและผลทางกฎหมาย 229
4.2.1 เหตุสุดวิสัย ตามที่ปรากฏในกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ 229
4.2.2 เหตุจำเป็นอื่น ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง 241
และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 52
4.2.3 วิสัยและโอกาส ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง 252
ในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 7
4.3 วิเคราะห์อุปสรรคในการฟ้องคดีอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส 261
COVID-19 และมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เหมาะสม
4.3.1 สภาพของโรคและผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 262
4.3.2 ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมและวิธีการดำเนินคดีอาญา 263
ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19
4.3.3 มาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เหมาะสม 266

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ 270

5.1 บทสรุป 270
5.2 ข้อเสนอแนะ 273

บรรณานุกรม 278

ประวัติผู้เขียน 290

Ref. code: 25656101031703XNC

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

2.1 ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประมวลกฎหมายอาญา กับ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 36

Ref. code: 25656101031703XNC

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การนำคดีอาญาขึ้นสู่ศาล สามารถกระทำได้โดยการฟ้องคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา โดยผู้ที่มีอำนาจในการฟ้องคดีอาญาได้แก่ พนักงานอัยการและผู้เสียหาย อย่างไรก็ดี ไม่ว่าใครจะเป็นผู้ฟ้อง ศาลจะรับฟ้องนั้นไว้ได้จะต้องพบว่าคดีที่นำมาฟ้องนั้นไม่ขาดอายุความไปเสียก่อน

ในคดีอาญาของไทย มีการกำหนดอายุความการฟ้องคดีไว้อยู่ โดยแบ่งคดีออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. คดีความผิดอันยอมความไม่ได้ หรือที่เรียกกันว่าคดีความผิดอาญาต่อแผ่นดิน กับ 2. คดีความผิดอันยอมความได้ หรือที่เรียกกันว่าคดีความผิดอาญาต่อส่วนตัว ซึ่งคดีทั้ง 2 ประเภทนี้จะมีการกำหนดอายุความฟ้องคดีที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กรณีความผิดอันยอมความไม่ได้ จะมีกำหนดอายุความฟ้องคดีไว้อยู่ที่มาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นการกำหนดไว้ว่าความผิดที่มีอัตราโทษเท่าไหร่ จะมีอายุความฟ้องคดีเป็นระยะเวลาเพียงใด ส่วนกรณีความผิดอันยอมความได้จะมีความแตกต่างกันคือจะต้องพิจารณาอายุความในการร้องทุกข์ควบคู่ไปกับอายุความฟ้องคดีด้วย โดยกำหนดอายุความร้องทุกข์ไว้ที่มาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ส่วนอายุความฟ้องคดีก็ยังอยู่ภายใต้มาตรา 95 เช่นเดียวกันกับคดีความผิดอันยอมความไม่ได้เช่นเดียวกัน โดยความสำคัญของเรื่องอายุความอยู่ที่ว่าผู้มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลได้ทำการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ได้ทันเวลาตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ หากกระทำการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ทันเวลา ศาลก็จะรับฟ้องไว้พิจารณาเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงของคดีต่อไปได้ แต่ถ้าหากไม่ได้ร้องทุกข์มาก่อน หรือฟ้องคดีหรือร้องทุกข์เลยกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด นอกจากศาลจะไม่รับฟ้องหรือกรณีรับฟ้องไปแล้วได้ตัดสินยกฟ้องในภายหลัง ยังส่งผลให้สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปด้วย ตามมาตรา 39 (6) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นผลที่ร้ายแรงมาก ไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายก็ไม่มีสิทธินำคดีที่ขาดอายุความมาฟ้องได้อีกแล้ว นอกจากนี้ การขาดอายุความการฟ้องคดีในคดีอาญาเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน แม้คู่ความจะไม่ยกเอาปัญหานี้ขึ้นเป็นประเด็นต่อสู้ แต่หากศาลเห็นเองว่าคดีอาญานี้ขาดอายุความก็สามารถพิพากษายกฟ้องได้เช่นกัน ตามมาตรา 185 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาของไทย ได้ยึดถือหลักการเดียวกันมาตั้งแต่ประเทศไทยได้ปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอันส่งผลให้มีการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ไปจนถึงการร่างประมวลกฎหมายอาญาที่ประกาศใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 จนถึง พ.ศ. 2565

Ref. code: 25656101031703XNC

โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมถึง 29 ฉบับด้วยกัน รวมระยะเวลาตั้งแต่กฎหมายลักษณะอาญาประกาศใช้มาจนถึงประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันได้ประมาณ 114 ปี แม้การใช้คำในบทบัญญัติกฎหมายจะมีการปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับยุคสมัยบ้าง และการกำหนดระยะเวลาของอายุความอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย แต่หลักการนับอายุความฟ้องคดีอาญาก็ยังคงเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจจะเป็นตัวบทกฎหมายที่ล้าสมัย ไม่สอดคล้องกับความผิดประเภทใหม่ ๆ ที่มีความซับซ้อนและกระบวนการทางกฎหมายที่มีขั้นตอนมากยิ่งขึ้น รวมถึงอาจไม่คุ้มครองสิทธิในการฟ้องคดีอันเป็นสาระสำคัญในการป้องปรามอาชญากรรมประการหนึ่งได้อย่างเพียงพอ

ผลของการที่ประมวลกฎหมายอาญาไทย ไม่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ของอายุความการฟ้องคดีอาญาเลยนับตั้งแต่ประกาศออกใช้เป็นประมวลกฎหมายอาญาในปี พ.ศ. 2499 อาจเกิดปัญหาในกรณีที่มีบทบัญญัติกฎหมายหรือขั้นตอนทางกฎหมายบางประการที่มีผลเป็นการก่อให้เกิดอุปสรรคในการเริ่มต้นหรือดำเนินการฟ้องคดีอาญาได้ เช่น บทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดความคุ้มกันหรือยกเว้นไม่ให้บุคคลบางประเภทถูกฟ้องคดีอาญาเป็นการชั่วคราว , การจะเริ่มดำเนินคดีอาญาได้จะต้องผ่านการพิจารณาประเด็นที่ต้องได้รับการวินิจฉัยในศาลอื่นก่อน , บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้การดำเนินคดีอาญาต้องได้รับความยินยอมหรือได้รับอนุญาตเสียก่อน , มีกฎหมายหรือคำสั่งบางอย่างทำให้การฟ้องคดีไม่อาจเริ่มต้นหรือดำเนินการต่อไปได้ หรือ มีมาตรการอื่นแทนการฟ้องคดีอาญาที่ต้องดำเนินการก่อน เป็นต้น ซึ่งเหตุดังกล่าวอาจจะไม่ได้เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการยกเว้นโทษหรือให้อภัยต่อความผิดที่กระทำลงโดยสิ้นเชิง แต่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์อื่นในทางกฎหมาย ทำให้โอกาสที่การดำเนินคดีอาญาจะกลับมาอยู่ในแนวทางที่จำเป็นต้องมีการวินิจฉัยความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ถูกกล่าวหายังคงมีอยู่ แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความเพื่อให้สอดคล้องกับขั้นตอนทางกฎหมายที่เพิ่มขึ้นมาจากการดำเนินคดีอาญาตามปกติ ในขณะที่อุปสรรคในการฟ้องคดีบางประการไม่ได้เกิดขึ้นหรือมีผลมาจากบทบัญญัติกฎหมาย แต่เกิดจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในคดีนั้นหรือจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นภายหลังในระหว่างระยะเวลาของอายุความที่มีผลทำให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีไม่สามารถฟ้องคดีหรือดำเนินการอื่นใดเพื่อการฟ้องคดีได้ แม้ว่าผู้มีอำนาจฟ้องคดีจะไม่ได้ปล่อยปละละเลยให้คดีล่วงเลยไปจนขาดอายุความก็ตาม เช่น สภาวะสงคราม , ภัยพิบัติทางธรรมชาติ , อุบัติเหตุ , โรคระบาด , การกระทำของคู่ความฝ่ายตรงข้ามหรือบุคคลภายนอก หรือเหตุสุดวิสัยอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบัน อุปสรรคในการฟ้องคดีซึ่งเกิดขึ้นหรือมีผลมาจากบทบัญญัติกฎหมายและอุปสรรคในการฟ้องคดีที่เกิดขึ้นหรือมีผลมาจากข้อเท็จจริงมีเพียงกฎหมายเฉพาะบางฉบับเท่านั้นที่กำหนดมาตรการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาเอาไว้ โดยจำกัดทั้งประเภทของคดีและประเภทของอุปสรรคที่เกิดขึ้นด้วย แต่ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดอายุความฟ้องคดีอาญายังไม่มีการบัญญัติมาตรการเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาเพื่อรองรับต่ออุปสรรคดังกล่าวเป็นการทั่วไปแต่อย่างใด

Ref. code: 25656101031703XNC

ทั้งที่การเกิดขึ้นของอุปสรรคดังกล่าวอาจกระทบกระเทือนต่อระยะเวลาในการเตรียมการเพื่อฟ้องคดี และนำตัวผู้กระทำความผิดมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และในบางกรณีระยะเวลาอาจล่วงเลยไปจนถึงขั้นขาดอายุความ ซึ่งจะเป็นการตัดโอกาสของสังคมในการป้องปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นและสร้างความไม่เป็นธรรมต่อบุคคลหรือประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดด้วย ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นในคำพิพากษาศาลฎีกาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1413/2535 โจทก์ผู้เสียหายฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341, 83, 91 จำเลยให้การปฏิเสธ ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341, 83 จำคุก 6 เดือน ให้จำเลยคืนเงินจำนวน 25,000 บาทแก่ผู้เสียหาย ข้อหาอื่นให้ยก จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาแก้เป็นว่าให้ยกฟ้องโจทก์สำหรับความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 และยกคำขอในส่วนให้จำเลยคืนเงินแก่ผู้เสียหายด้วย นอกจากที่แก้คงให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “...ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์เสียภายในกำหนด 3 เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำผิด มิฉะนั้นคดีเป็นอันขาดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96

ที่โจทก์ฎีกาว่าผู้เสียหายไม่อาจร้องทุกข์ภายในกำหนดเวลาตามกฎหมายได้ เพราะผู้เสียหายถูกจำคุกอยู่ที่ประเทศสิงคโปร์เป็นเวลา 4 เดือนเป็นภาวะสุดวิสัยที่ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ได้ทันตามกำหนด แต่ทันใดที่ผู้เสียหายกลับถึงบ้านก็รีบร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีแก่จำเลยทันที คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความนั้น เห็นว่า เกี่ยวกับความผิดอาญาประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 ลักษณะ 1 หมวด 9 บัญญัติเรื่องอายุความคดีอาญาไว้เป็นพิเศษโดยเฉพาะแล้ว โดยหาได้มีบทบัญญัติเรื่องเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ไม่สามารถทำให้อายุความสะดุดหยุดลงอันเป็นเหตุให้อายุความยังไม่ครบบริบูรณ์ ดังที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 187 (วางหลักว่า ถ้าในเวลาที่อายุความจะสุดสิ้นลงนั้น มีเหตุสุดวิสัยมากีดกันมิให้เจ้าหนี้สามารถทำให้อายุความสะดุดหยุดลงได้ไซร้ ท่านว่าอายุความนั้นยังไม่ครบบริบูรณ์จนกว่าจะพ้นเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่อุปสรรคเช่นนั้นได้สูญสิ้นไป) ด้วยไม่ ดังนั้น จะนำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้ในคดีอาญาด้วยไม่ได้

คดีนี้ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวจำเลยผู้กระทำผิดเมื่อประมาณวันที่ 30 พฤศจิกายน 2531 แต่ผู้เสียหายร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีแก่จำเลยเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2532 ซึ่งเกินกว่า 3 เดือนนับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำผิดแล้ว คดีโจทก์จึงขาดอายุความ ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษายกฟ้องโจทก์สำหรับความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 และยกคำขอให้จำเลยคืนเงินแก่ผู้เสียหายนั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วย ฎีกาของโจทก์ฟังไม่ขึ้น” พิพากษายืน

Ref. code: 25656101031703XNC

จากตัวอย่างในคำพิพากษาศาลฎีกานี้ จะเห็นได้ว่าการนับอายุความในคดีความผิดอันยอมความได้ถือเคร่งครัดเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 96 โดยไม่เปิดโอกาสให้ใช้กฎหมายสารบัญญัติอื่นใดมาอ้างได้ และในกรณีของการปรับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 15 โดยการนำกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 อันเกี่ยวกับการขยายหรือย่นระยะเวลาที่กำหนดไว้เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนพิจารณานั้นภายในกำหนดเวลาโดยอำนาจของศาล ก็เป็นการขยายเวลากระบวนพิจารณาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคดีนั้นศาลได้รับเข้าสู่ระบบการพิจารณาคดีแล้ว โดยไม่ได้มีไว้เพื่อขยายอายุความของคดีนั้นแต่อย่างใด การใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 จึงไม่อาจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ หากคดีนั้นได้ขาดอายุความการฟ้องคดีไปแล้วเนื่องจากมิได้มาร้องทุกข์หรือฟ้องคดีให้ทันตามอายุความที่กฎหมายได้กำหนดไว้

ในหลักกฎหมายของต่างประเทศมีสุภาษิตละตินที่กล่าวว่า “contra non valentem agere nulla currit praescriptio” ซึ่งแปลความได้ว่า “ย่อมไม่มีการนับอายุความอันเป็นโทษแก่บุคคลซึ่งไม่อาจฟ้องร้องคดีได้” โดยที่เหตุแห่งการไม่ให้นับอายุความมีอยู่ 4 ประการคือ

1. เมื่อมีเหตุใด ๆ ตามกฎหมายที่ทำให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของศาลไม่อาจดำเนินการใด ๆ ต่อการฟ้องคดีของโจทก์ได้

2. เมื่อมีสภาวการณ์อย่างใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาหรือเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาซึ่งทำให้เจ้าหนี้ไม่อาจฟ้องร้องหรือดำเนินการใด ๆ ได้

3. เมื่อฝ่ายลูกหนี้เป็นผู้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นผลให้เจ้าหนี้ไม่อาจใช้สิทธิของตนในการฟ้องร้องดำเนินคดีได้ และ

4. เมื่อโจทก์ไม่ทราบหรือไม่มีเหตุอันควรที่จะทราบถึงเหตุที่ทำให้โจทก์สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีได้ ไม่ว่าการที่โจทก์ไม่ทราบนั้นจะเป็นเพราะจำเลยหรือไม่ก็ตาม

ซึ่งหลักกฎหมายละตินนี้ในประเทศฝรั่งเศสได้นำไปปรับใช้อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 2234 ซึ่งวางหลักว่าอายุความจะไม่นับเป็นโทษต่อบุคคลใด ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นพ้นวิสัยที่จะฟ้องร้องคดีได้ อันเนื่องมาจากมีอุปสรรคทางข้อกฎหมาย ข้อสัญญา หรือเหตุสุดวิสัย และต่อมาในปี ค.ศ. 2017 ประเทศฝรั่งเศสได้นำหลักการดังกล่าวนี้มาปรับใช้กับหลักกฎหมายเรื่องอายุความในคดีอาญาด้วย โดยถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธิพิจารณาความอาญา มาตรา 9-3 ซึ่งวางหลักว่าอุปสรรคทางข้อกฎหมายใดซึ่งกำหนดไว้โดยบทบัญญัติกฎหมาย หรือ อุปสรรคทางข้อเท็จจริงใดอันมิอาจก้าวล่วงได้ซึ่งเทียบเท่ากับเหตุสุดวิสัย อันเป็นเหตุให้พ้นวิสัยที่จะเริ่มต้นหรือดำเนินการฟ้องคดีอาญาได้นั้น ย่อมทำให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่

ดังนั้น จากปัญหาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ประเด็นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การนับอายุความฟ้องคดีอาญาในกรณีมีอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายหรือทางข้อเท็จจริงเข้ามาเกี่ยวข้อง

Ref. code: 25656101031703XNC

จึงเป็นประเด็นที่น่าวิเคราะห์ว่าจะมีหนทางใดที่จะสามารถทำให้กระบวนการฟ้องคดีอาญาที่ประสบกับอุปสรรคดังกล่าวยังสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างเต็มที่เสมือนว่าไม่ได้ประสบกับอุปสรรคที่เข้ามาขัดขวางการฟ้องคดี รวมถึงมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมพยานหลักฐานและเตรียมพร้อมที่จะริเริ่มดำเนินคดีอาญาอย่างเต็มที่ตามอายุความที่กฎหมายได้กำหนดไว้ให้ เพราะกฎหมายที่ออกโดยรัฐไม่ควรเป็นสิ่งที่ขัดขวางหรือจำกัดริดรอนสิทธิในการเรียกร้องความยุติธรรมโดยไม่มีเหตุอันควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นเหตุที่มาจากบทบัญญัติกฎหมายที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการยกเว้นโทษหรือให้อภัยต่อความผิดที่กระทำลงโดยสิ้นเชิง รวมถึงเหตุที่เกิดขึ้นเพราะความบังเอิญและไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่อาจป้องกันได้โดยไม่ใช่ความผิดของผู้มีอำนาจฟ้องคดีด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และความเป็นมา รวมถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายในการกำหนดและการนับอายุความฟ้องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยและตามกฎหมายของต่างประเทศ

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอุปสรรคในการฟ้องคดีทั้งทางข้อกฎหมายและทางข้อเท็จจริงที่นำไปใช้กับการนับอายุความในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักเกณฑ์เรื่องอายุความฟ้องคดีอาญาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดอายุความที่เหมาะสมเมื่อเกิดอุปสรรคในการฟ้องคดีอันเป็นผลให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีไม่อาจดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีได้ตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

1.2.4 เพื่อศึกษาและปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินคดีอาญาในเรื่องหลักเกณฑ์การนับอายุความฟ้องคดีอาญาและการใช้แนวทางแก้ไขปัญหาการขาดอายุความที่เหมาะสมเมื่อเกิดอุปสรรคในการฟ้องคดีทำให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีไม่อาจดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีได้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลหรือประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด และไม่ตัดโอกาสที่สังคมจะปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยให้การดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีสามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ภายในระยะเวลาของอายุความตามที่กฎหมายกำหนดไว้มากที่สุดและเท่าเทียมกับการร้องทุกข์หรือการฟ้องคดีอื่น ๆ ที่มิได้ประสบกับอุปสรรคในการฟ้องคดีที่มีผลทำให้การร้องทุกข์หรือการฟ้องคดีไม่อาจเริ่มต้นหรือดำเนินการต่อไปได้

Ref. code: 25656101031703XNC

1.3 สมมติฐานการศึกษา

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาสามารถยกเอาอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายหรือทางข้อเท็จจริง แล้วแต่กรณี อันทำให้ผู้นั้นไม่อาจดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีอาญาได้ภายในกำหนดอายุความตามกฎหมายหรือทำให้คดีใกล้จะขาดอายุความ มาเป็นเหตุให้อายุความร้องทุกข์หรือฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่หรือขยายออกไปได้ โดยในกรณีของอุปสรรคทางข้อกฎหมายการจะใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่หรือมาตรการขยายอายุความ ไม่ว่าจะเป็นการสะดุดหยุดอยู่หรือขยายอายุความแบบจำกัดหรือไม่จำกัดเวลา จะต้องคำนึงถึงลักษณะของอุปสรรคนั้นด้วยว่าสามารถประเมินระยะเวลาที่อุปสรรคนั้นดำรงอยู่ได้อย่างแน่นอนหรือไม่ และ อุปสรรคนั้นเกิดขึ้นและดำรงอยู่ในขั้นตอนใดของการดำเนินคดีอาญา ในขณะที่กรณีของอุปสรรคทางข้อเท็จจริงควรจะกำหนดขอบเขตลักษณะของข้อเท็จจริงอันเป็นอุปสรรคไว้ที่ระดับเหตุสุดวิสัยและควรใช้มาตรการขยายอายุความโดยจำกัดเวลา เว้นแต่ในกรณีที่เหตุสุดวิสัยนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้กระทำความผิดที่อาศัยประโยชน์จากการที่ผู้เสียหายเป็นผู้หย่อนความสามารถก็สมควรใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคดำรงอยู่จริง เพื่อประโยชน์ให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีมีเวลาเพียงพอในการเตรียมการฟ้องคดีและเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ขัดขวางการดำเนินคดีอาญาด้วย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาทฤษฎีและกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดและการนับอายุความฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยและกฎหมายที่กำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาของต่างประเทศ พัฒนาการและความเป็นมาของการกำหนดอายุความในคดีอาญาของประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ แนวคิดเกี่ยวกับการนำอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายและทางข้อเท็จจริงมาใช้กับการนับอายุความฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ของกฎหมายไทยว่ามีกรณีใดที่จำเป็นต้องยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาและควรใช้มาตรการเกี่ยวกับอายุความลักษณะใด

Ref. code: 25656101031703XNC

1.5 วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตัวบทกฎหมาย ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย คำพิพากษาของศาล วารสารหรือนิตยสารทางกฎหมาย หรือสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ตลอดจนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Internet) ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์พิจารณาหาข้อสรุปและจัดทำข้อเสนอแนะ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงแนวความคิด ทฤษฎี และความเป็นมา รวมถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายในการกำหนดและการนับอายุความฟ้องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยและตามกฎหมายของต่างประเทศ

1.6.2 ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายและทางข้อเท็จจริงที่นำไปใช้กับการนับอายุความในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.6.3 ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์เรื่องอายุความฟ้องคดีอาญาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดอายุความที่เหมาะสมเมื่อเกิดอุปสรรคในการฟ้องคดีอันเป็นผลให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีไม่อาจดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีได้ตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

1.6.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางการปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินคดีอาญาในเรื่องหลักเกณฑ์การนับอายุความฟ้องคดีอาญาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดอายุความที่เหมาะสม เมื่อเกิดอุปสรรคในการฟ้องคดีที่ทำให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีไม่อาจดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีได้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลหรือประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด และไม่ตัดโอกาสที่สังคมจะปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น โดยให้การดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีสามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ภายในระยะเวลาของอายุความตามที่กฎหมายกำหนดไว้มากที่สุดและเท่าเทียมกับการร้องทุกข์หรือการฟ้องคดีอื่น ๆ ที่มิได้ประสบกับอุปสรรคในการฟ้องคดีที่มีผลทำให้การร้องทุกข์หรือการฟ้องคดีไม่อาจเริ่มต้นหรือดำเนินการต่อไปได้

Ref. code: 25656101031703XNC

บทที่ 2
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา และการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา

อายุความเป็นหลักการทางกฎหมายที่ได้รับการยอมรับในหลากหลายประเทศในสังคมโลก การมีอยู่ของกำหนดเวลาในการดำเนินคดีอาญามีประโยชน์หลายประการต่อกระบวนการยุติธรรมในภาพรวมและต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปสังคมย่อมมีความเปลี่ยนแปลง การใช้หลักการเกี่ยวอายุความฟ้องคดีอาญาที่กำหนดเพียงเงื่อนเวลาในการนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยพิจารณาจากปัจจัยเรื่องความร้ายแรงของความผิดเท่านั้นย่อมไม่เพียงพอต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น รูปแบบของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นใหม่ รวมถึงอุปสรรคต่าง ๆ ที่ขัดขวางการดำเนินคดีอาญาที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ประกอบกับการพัฒนาของการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เช่น การนำวิทยาศาสตร์มาช่วยพิสูจน์ความผิด ช่วยบันทึกหรือเก็บรักษาพยานหลักฐาน ซึ่งการพัฒนาเช่นนี้เป็นการลดผลกระทบของข้อเสียอันเกิดจากการไม่มีอายุความให้น้อยลง จึงเกิดมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองรับต่อเหตุที่เป็นข้อยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา ซึ่งเหตุเหล่านั้นอาจมีขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์อื่น ๆ นอกเหนือจากประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการมีอยู่ของอายุความ ดังนั้น ในการพิจารณาหามาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เหมาะสมต่อปัญหาการเกิดขึ้นของอุปสรรคในการฟ้องคดีอาญาเพื่อป้องกันหรือลดโอกาสไม่ให้คดีขาดอายุความ จึงจำเป็นต้องศึกษาทั้งแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา ควบคู่ไปกับการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาเพื่อหาจุดสมดุลในการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยเรื่องอายุความให้ตอบสนองต่อประโยชน์ในการป้องปรามอาชญากรรมและในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ทำลายเหตุผลในการมีอยู่ของอายุความฟ้องคดีอาญา

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาก่อนที่จะพิจารณาถึงการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา โดยเฉพาะการศึกษาสถานะทางกฎหมายของอายุความฟ้องคดีอาญาที่มีความสำคัญต่อการพิจารณาว่าหลักการเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาสามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่และเปลี่ยนแปลงเพื่อวัตถุประสงค์ใด และ การศึกษาแนวคิดและเหตุผลในการกำหนดให้มีอายุความฟ้องคดีอาญาจะมีความสำคัญต่อการกำหนดมาตรการ

Ref. code: 25656101031703XNC

เกี่ยวกับอายุความที่เหมาะสมได้ต่อไป นอกจากนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงความเป็นมาของอายุความฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายไทยและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในกฎหมายปัจจุบัน เพื่อเป็นหลักการเบื้องต้นก่อนการอธิบายถึงการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาในกฎหมายไทย

2.1.1 ความหมาย ประเภท และสถานะทางกฎหมายของอายุความในคดีอาญา

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายความหมายและประเภทของอายุความในคดีอาญา โดยเน้นพิจารณาว่าอายุความฟ้องคดีอาญามีลักษณะสำคัญประการใดที่แตกต่างจากระยะเวลาประเภทอื่นในกฎหมาย แล้วจึงอธิบายถึงสถานะทางกฎหมายของอายุความฟ้องคดีอาญาว่ามีลักษณะเป็นกฎหมายสารบัญญัติหรือกฎหมายวิธีสบัญญัติ เนื่องจากสถานะทางกฎหมายของอายุความฟ้องคดีอาญามีส่วนสำคัญในการพิจารณากำหนดข้อยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา ซึ่งผู้เขียนจะอธิบายต่อไปในหัวข้อที่ 2.2

2.1.1.1 ความหมายของอายุความ

อายุความเป็นหลักการในทางกฎหมายซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่ในกฎหมายหลายประเภท หลายฉบับด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา หรือกฎหมายประเภทอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม กฎหมายที่มีการบัญญัติหลักการเกี่ยวกับอายุความยังไม่ได้มีการกำหนดนิยามและความหมายของอายุความไว้อย่างชัดเจน แต่จากการศึกษาความเห็นของนักกฎหมายและการพิจารณาถึงบทบาทและสภาพบังคับของกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องอายุความ ผู้เขียนจึงสรุปลักษณะสำคัญของอายุความได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. อายุความคือระยะเวลาประเภทหนึ่ง แต่เป็นระยะเวลาที่ถูกกำหนดโดยบทบัญญัติของกฎหมายและต้องถูกระบุไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายด้วย[1] ทั้งนี้ ไม่จำกัดว่าอายุความจะต้องถูกระบุในกฎหมายสารบัญญัติหรือกฎหมายวิธีสบัญญัติเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น เช่น ในประเทศไทย กรณีคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไปได้กำหนดเรื่องอายุความไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง

---

[1] ดู กำชัย จงจักรพันธ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ* (พิมพ์ครั้งที่ 10, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2558) 86; สมพร พรหมหิตาธร และศรีนิดา พรหมหิตาธร, *อายุความ แพ่ง – อาญา คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8, นิติธรรม 2559) 1; อาคม ศรียาภัย และสรารักษ์ สุวรรณเสรี, *อายุความครบวงจร คดีแพ่ง คดีอาญาและกฎหมายอื่น* (แสงจันทร์การพิมพ์ 2559) 1; ประเทือง ธนิยพล และคณะ, ‘การสืบค้นแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดอายุความทางอาญาในบริบทสังคมไทย’ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2550) 3 – 4; Bryan A Garner, *Black’s Law Dictionary* (9th edn, Thomson Reuters 2009) 1546.

Ref. code: 25656101031703XNC

และพาณิชย์กับประมวลกฎหมายอาญาตามลำดับ ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับมีสถานะเป็นกฎหมายสารบัญญัติ ในขณะที่คดีปกครอง ได้กำหนดเรื่องอายุความไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งมีสถานะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ เป็นต้น เช่นเดียวกับในกฎหมายของต่างประเทศก็ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องประเภทของกฎหมายที่บทบัญญัติเรื่องอายุความจะถูกระบุอยู่เช่นกัน ดังที่ปรากฏในกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสที่ระบุบทบัญญัติเรื่องอายุความคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือในกรณีของประเทศเยอรมันที่ระบุบทบัญญัติเรื่องอายุความคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น

2. การงดใช้ การขยายออก หรือการย่นเข้าของอายุความ ไม่สามารถกระทำได้โดยการตกลงกันระหว่างคู่กรณีหรือด้วยคำสั่งของศาล แต่จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในบทบัญญัติกฎหมายเท่านั้น[2]

3. วัตถุประสงค์หลักของอายุความไม่ว่าในคดีใด ๆ มีขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติตามกระบวนการทางกฎหมายทั้งก่อน ขณะ และหลังกระบวนการในชั้นศาล เป็นไปด้วยความรวดเร็ว มีขอบเขตแน่นอนชัดเจนภายในเวลาที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ในคดี ไม่ให้พยานหลักฐานและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ใช้พิสูจน์ความเป็นจริงในคดีต้องขาดความถูกต้องแม่นยำไปเพียงเพราะสูญหาย ถูกทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา[3]

4. ในเรื่องของการกำหนดว่ากระบวนการทางกฎหมายใดจะมีอายุความหรือไม่ ช่วงระยะเวลาของอายุความจะสั้นหรือยาวเพียงใด เริ่มต้นนับอายุความเมื่อใด ผลทางกฎหมายเมื่อปฏิบัติภายในอายุความกับที่ปฏิบัติไม่ได้ภายในอายุความจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของคดีที่กำหนดให้มีอายุความ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 กำหนดให้การฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายคดีละเมิดต้องกระทำภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความ หรือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 วรรคหนึ่ง (1) กำหนดให้การฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลในคดีความผิดที่ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี จะต้องกระทำภายใน 20 ปี นับแต่วันกระทำความผิด มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความ เป็นต้น

ดังนั้น ในกรณีของอายุความฟ้องคดีอาญา จึงหมายถึง ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ผู้มีสิทธิฟ้องคดีอาญา ดำเนินการฟ้องคดีและนำตัวผู้กระทำผิดมายังศาลภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่ประสงค์จะฟ้อง ซึ่งโดยหลักจะเริ่มต้นนับอายุความ

---

[2] ดู สมพร พรหมหิตาธร และศรีนิดา พรหมหิตาธร เพิ่งอ้าง 2 – 4.

[3] ดู สมพร พรหมหิตาธร และศรีนิดา พรหมหิตาธร เพิ่งอ้าง 1; ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 3 – 4; Bryan A Garner (เชิงอรรถ 1) 1546.

Ref. code: 25656101031703XNC

เมื่อความผิดที่กระทำนั้นสิ้นสุดลง หากผู้มีสิทธิฟ้องคดีอาญาไม่สามารถฟ้องคดีและนำตัวผู้กระทำผิดมายังศาลได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด จะเกิดผลเสียหายต่อผู้มีสิทธิฟ้องคดีอาญาคือคดีอาญาขาดอายุความและสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องจะระงับไป หากปรากฏว่าคดีอยู่ในชั้นศาลแล้ว ศาลจะจำหน่ายหรือยกฟ้องคดีนั้น ไม่สามารถนำคดีนั้นมาฟ้องต่อศาลได้อีกและทำให้รัฐไม่มีอำนาจลงโทษอาญาต่อผู้กระทำผิดได้

2.1.1.2 ประเภทของอายุความในคดีอาญา

ในคดีอาญา กฎหมายได้กำหนดอายุความหลักอยู่ 2 ประเภท[4] ได้แก่ 1. อายุความฟ้องร้อง และ 2. อายุความล่วงเลยการลงโทษ จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายอาญาได้กำหนดให้กระบวนการทางกฎหมายสองประการเป็นกระบวนการที่ต้องมีอายุความกำกับไว้ ประการแรกคือกระบวนการฟ้องคดีอาญาเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาพิสูจน์ในชั้นศาลว่ามีความผิดจริงตามฟ้องหรือไม่ และประการที่สองหากมีความผิดจริงจนมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ต้องโทษทางอาญาแล้ว การลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำผิดก็ต้องเริ่มดำเนินการให้ได้ภายในอายุความด้วย

สำหรับความหมายของอายุความฟ้องคดีอาญา ผู้เขียนได้อธิบายไว้ในหัวข้อที่ 2.1.1.1 ในขณะที่อายุความล่วงเลยการลงโทษ หมายถึงกำหนดเวลาที่จะได้ตัวผู้กระทำความผิดมาเพื่อรับโทษตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด โดยให้เริ่มต้นนับอายุความตั้งแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดหรือวันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี แล้วแต่กรณี[5] โดยที่ประมวลกฎหมายอาญามีความประสงค์ที่จะให้มีการลงโทษผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดในเวลาอันสมควร ฉะนั้น ถ้าไม่ได้ตัวผู้ต้องคำพิพากษามาลงโทษในเวลาที่กำหนด ก็ถือว่าเป็นการขาดอายุความล่วงเลยการลงโทษ[6] รัฐก็จะหมดอำนาจที่จะบังคับโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดคนนั้นไป[7] ทั้งนี้ ในประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์ของอายุความทั้งสองประเภทไว้ โดยบทบัญญัติที่ว่าด้วยเรื่องอายุความฟ้องคดีจะอยู่ในมาตรา 95 – 97 ในขณะที่บทบัญญัติที่ว่าด้วยเรื่องอายุความล่วงเลยการลงโทษจะอยู่ในมาตรา 98 – 101

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาเริ่มต้นที่มาตรา 95 ซึ่งในวรรคแรกเป็นการกล่าวถึงการฟ้องคดีและนำตัวผู้กระทำผิดมายังศาลให้ได้ภายในกำหนดเวลา ส่วนวรรคสองเป็นกรณีที่ผู้กระทำผิดถูกฟ้องและถูกนำตัวมาที่ศาลแล้วตามกำหนดเวลาในวรรคแรก แต่ภายหลัง

---

[4] คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 6, วิญญูชน 2560) 529.

[5] เพิ่งอ้าง 533.

[6] หยุด แสงอุทัย, *กฎหมายอาญา ภาค 1* (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ผู้แก้ไขเพิ่มเติม, พิมพ์ครั้งที่ 19, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2547) 288.

[7] คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 4) 529.

Ref. code: 25656101031703XNC

ได้หลบหนีไปหรือผู้กระทำผิดกลายเป็นผู้วิกลจริตในระหว่างการพิจารณาจนศาลต้องสั่งให้งดการพิจารณา จึงต้องเริ่มต้นนับอายุความกันใหม่ และเริ่มนับตั้งแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลงดการพิจารณา แล้วแต่กรณี[8] ต่อมาคือมาตรา 96 ซึ่งกำหนดเรื่อง “อายุความร้องทุกข์” โดยการร้องทุกข์เป็นกระบวนการก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาลที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น ซึ่งการกระทำผิดนั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายและการกล่าวหานั้นมีเจตนาเพื่อจะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษทางอาญา[9] แต่การร้องทุกข์ในคดีที่กฎหมายกำหนดให้มีอายุความตามมาตรา 96 หมายถึงการร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้เท่านั้นและกฎหมายได้กำหนดอายุความพิเศษให้ดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำผิด มิฉะนั้นคดีอันยอมความได้ดังกล่าวก็จะขาดอายุความ แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อแผ่นดินจะไม่อยู่ภายใต้บังคับของอายุความตามมาตรา 96 และไม่จำเป็นต้องร้องทุกข์ก่อนก็ได้ นอกจากนี้ ยังมีมาตรา 97 ที่กำหนดเรื่อง “อายุความฟ้องขอให้กักกัน” โดยการกักกันเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยประการหนึ่ง แต่การฟ้องประเภทนี้เป็นอำนาจของพนักงานอัยการเท่านั้น ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องขอให้กักกันได้[10] ทั้งนี้ การฟ้องขอให้กักกันสามารถขอรวมไปในฟ้องคดีอาญาอันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกันก็ได้[11] หากเลือกจะฟ้องรวมกันไปกับการฟ้องคดีอาญาตามปกติก็จะต้องอยู่ภายใต้อายุความตามมาตรา 95 และมาตรา 96 ด้วย แต่ถ้าพนักงานอัยการเลือกที่จะฟ้องขอให้กักกันภายหลังการฟ้องคดีอาญา ก็จะต้องกระทำภายในอายุความมาตรา 97 คือ ต้องฟ้องภายในกำหนด 6 เดือนนับแต่วันที่ฟ้องคดีอาญานั้น มิฉะนั้นจะขาดอายุความฟ้องขอให้กักกันและจะฟ้องขอให้กักกันไม่ได้อีก

ในกรณีของอายุความล่วงเลยการลงโทษ หลักเกณฑ์ทั่วไปจะถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 98 นอกจากนี้ ยังมีระยะเวลาอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับอายุความล่วงเลยการลงโทษอีกด้วย ได้แก่[12] ระยะเวลาในการยึดทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับหรือการกักขังแทนค่าปรับ ตามมาตรา 99, ระยะเวลาล่วงเลยการกักกันเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้กักกัน ตามมาตรา 100 และ ระยะเวลาบังคับผู้ทำทัณฑ์บน ตามมาตรา 101

---

[8] เพิ่งอ้าง 533.

[9] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7).

[10] คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8, วิญญูชน 2549) 123 – 126 อ้างถึงใน คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 4) 535.

[11] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 43.

[12] คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 4) 536.

Ref. code: 25656101031703XNC

2.1.1.3 สถานะทางกฎหมายของอายุความฟ้องคดีอาญา

ในเรื่องของสถานะทางกฎหมายของอายุความฟ้องคดีอาญานั้น มีประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ว่าอายุความฟ้องคดีเป็นกฎหมายประเภทใด ระหว่างกฎหมายสารบัญญัติ กฎหมายวิธีสบัญญัติ หรือมีลักษณะเป็นกฎหมายทั้งสองประเภทร่วมกัน ทั้งนี้ เนื่องจากหลักการพื้นฐานของกฎหมายอาญาประการหนึ่งคือ “หลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลังเป็นผลร้าย” จะถูกนำมาใช้กับเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญาด้วยหรือไม่ หากว่าเมื่อมีการกระทำความผิดใดเกิดขึ้นแล้ว ภายหลังได้มีการบัญญัติเปลี่ยนแปลงความสั้นยาวของอายุความ หรือมีหลักการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น มีการกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ การเปลี่ยนแปลงเช่นว่านั้นจะมีผลทางกฎหมายต่อการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นก่อนแล้วหรือไม่ อย่างไร

การแบ่งประเภทของกฎหมาย สามารถอาศัยเกณฑ์การแบ่งออกได้เป็นหลายประการ หนึ่งในเกณฑ์การแบ่งประเภทของกฎหมายคือการแบ่งในแง่ของเนื้อหากฎหมาย[13] หรือบทบาทของกฎหมายเป็นสำคัญ[14] ซึ่งการแบ่งโดยใช้เกณฑ์นี้จะทำให้แบ่งกฎหมายออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. กฎหมายสารบัญญัติ และ 2. กฎหมายวิธีสบัญญัติ

กฎหมายสารบัญญัติ ได้แก่ กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และความรับผิดของบุคคล เช่น กฎหมายแพ่ง กฎหมายพาณิชย์ และกฎหมายอาญา เป็นต้น[15] กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นกฎหมายที่คุมความประพฤติของคนในสังคมโดยตรง[16] ในกรณีของกฎหมายอาญาจึงมีความหมายว่า บรรดากฎหมายทั้งหลายที่ระบุถึงความผิดอาญา โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัย และมาตรการบังคับทางอาญาอื่น และเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ความผิดอาญาเป็นเงื่อนไขของการใช้โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัยและมาตรการบังคับทางอาญาอื่นนั้น[17]

กฎหมายวิธีสบัญญัติ ได้แก่ กฎหมายซึ่งช่วยให้การบังคับตามสิทธิหน้าที่และความรับผิดของบุคคลตามกฎหมายสารบัญญัติเกิดผล เช่น กฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม กฎหมายวิธีพิจารณาความ และกฎหมายลักษณะพยาน เป็นต้น เมื่อมีความจำเป็นต้อง

---

[13] สมยศ เชื้อไทย, *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 8, วิญญูชน 2555) 112.

[14] ปกรณ์ศักดิ์ มงคลเคหา, ‘เอกสารประกอบการสอน รายวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป’ (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2560) 53.

[15] โสภณ รัตนากร, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 11, สำนักพิมพ์นิติบรรณการ 2557) 13 – 14.

[16] ปกรณ์ศักดิ์ มงคลเคหา (เชิงอรรถ 14) 53.

[17] คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 4) 49.

Ref. code: 25656101031703XNC

บังคับตามสิทธิหน้าที่นั้น จะต้องมีการฟ้องร้องต่อศาล การที่จะให้ศาลพิพากษาและมีคำบังคับให้สิทธิหน้าที่เหล่านั้นเกิดผลจะต้องมีการปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการของกฎหมายวิธีสบัญญัตินั่นเอง[18] อย่างไรก็ตาม ในคดีอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีความสำคัญต่อกฎหมายอาญายิ่งกว่าที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมีต่อกฎหมายแพ่ง ทั้งนี้ เพราะการบังคับใช้กฎหมายแพ่งคู่กรณีอาจตกลงกันได้โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น บุคคลยอมชำระค่าเสียหายหรือเบี้ยปรับในกรณีที่ตนผิดสัญญาด้วยความสมัครใจของตนเอง แต่การบังคับใช้กฎหมายอาญาจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น[19]

ในการใช้กฎหมายทั้งสองประเภทนี้จะต้องใช้อย่างสอดคล้องควบคู่ไปด้วยกัน ไม่แยกใช้กฎหมายประเภทใดประเภทเดียวลอย ๆ[20] เช่น ในกรณีคดีอาญา เมื่อเกิดการกระทำที่มีลักษณะเข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญาขึ้น การที่จะทราบได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาหรือไม่ต้องอาศัยการตรวจสอบดูจากตัวบทกฎหมายที่มีอยู่ว่าเข้าลักษณะองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้และกฎหมายนั้นได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดนั้น ๆ ไว้ด้วย กฎหมายที่กำหนดองค์ประกอบความผิดและกำหนดความร้ายแรงแห่งโทษไว้นี้เรียกว่ากฎหมายสารบัญญัติ ส่วนวิธีการที่จะใช้กฎหมายบังคับแก่การกระทำความผิดนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมายวิธีสบัญญัติ ซึ่งจะเข้ามาเกี่ยวข้องตั้งแต่การร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน การฟ้องคดีต่อศาล การพิจารณาคดี และการพิพากษาคดี ตลอดจนการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด ส่วนในกรณีคดีแพ่งก็เช่นเดียวกัน คือ เมื่อมีความขัดแย้งหรือโต้แย้งสิทธิระหว่างบุคคลตามที่กฎหมายสารบัญญัติรับรองไว้ เช่น กรณีที่คู่สัญญากระทำผิดสัญญาตามที่ได้ตกลงกันไว้ หรือกรณีที่ต้องการให้มีการรับรองสิทธิที่ตนมีตามที่กฎหมายบัญญัติ คู่กรณีย่อมนำเรื่องขึ้นมาฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล หรือขอให้ศาลสั่งรับรองสิทธิหรือคุ้มครองสิทธิของตนได้ โดยในการนำคดีแพ่งขึ้นสู่ศาลนี้ วิธีการและขั้นตอนในการดำเนินคดีตั้งแต่การเริ่มฟ้องคดีไปจนถึงขั้นตอนที่ศาลพิจารณาพิพากษาและการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษานั้น เป็นเรื่องที่อยู่ในกฎหมายวิธีสบัญญัติ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งทั้งสิ้น ทั้งนี้ อาจมีกรณีที่กฎหมายฉบับหนึ่งมีเนื้อหาที่เป็นทั้งส่วนสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติรวมอยู่ด้วยกันได้[21] เช่น พระราชบัญญัติล้มละลาย ซึ่งมีเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์องค์ประกอบและสภาพบังคับ เป็นกฎหมายสารบัญญัติ ในขณะเดียวกันก็มีเนื้อหาที่กล่าวถึงวิธีการดำเนินคดีล้มละลายซึ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติรวมอยู่ด้วย

---

[18] โสภณ รัตนากร (เชิงอรรถ 15) 13 – 14.

[19] คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8, วิญญูชน 2555) 38.

[20] ปกรณ์ศักดิ์ มงคลเคหา (เชิงอรรถ 14) 53 – 54.

[21] เพิ่งอ้าง 54.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในกรณีของกฎหมายต่างประเทศที่มีการบัญญัติเกี่ยวกับอายุความไว้ในคดีอาญา แม้จะมีหลักเกณฑ์พื้นฐานเกี่ยวกับอายุความที่คล้ายคลึงกัน แต่สถานะทางกฎหมาย (legal nature) อาจจะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ อายุความในคดีอาญาอาจจะเป็นกฎหมายสารบัญญัติหรือกฎหมายวิธีสบัญญัติ หรือมีสถานะเป็นทั้งกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติในคราวเดียวกันก็ได้

ตัวอย่างกรณีที่อายุความเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ เช่น ในกฎหมายของประเทศเยอรมัน, ประเทศเบลเยี่ยม, ประเทศฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร[22] เมื่ออายุความมีสถานะทางกฎหมายเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติเท่านั้น ผลในทางกฎหมายที่เกิดขึ้นเมื่อคดีขาดอายุความคือทำให้สิทธิในการฟ้องคดีอาญาระงับ แต่ไม่กระทบถึงความรับผิดของการกระทำที่ได้ทำลงไป ผู้กระทำจะมีความผิดแต่ไม่สามารถถูกลงโทษได้ นอกจากนี้ ผลอีกประการคือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความที่เมื่อบัญญัติออกมาเป็นกฎหมายแล้วจะมีผลใช้บังคับทันทีต่อคดีที่ยังดำเนินอยู่ ซึ่งต้องเป็นคดีที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดและยังไม่ได้ขาดอายุความในเวลาที่บทบัญญัติกฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับด้วย[23]

ตัวอย่างกรณีที่อายุความเป็นกฎหมายสารบัญญัติ เช่น ในกฎหมายของประเทศสเปน, ประเทศกรีซ, ประเทศอิตาลี, ประเทศลัตเวีย, ประเทศโรมาเนีย และประเทศสวีเดน[24] เมื่ออายุความมีสถานะทางกฎหมายเป็นกฎหมายสารบัญญัติ ผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นเมื่อคดีขาดอายุความจะไม่ใช่การทำให้สิทธิในการฟ้องคดีอาญาระงับอันเป็นผลในทางวิธีพิจารณาความ แต่จะเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดของผู้กระทำไปเลยซึ่งเป็นเรื่องในทางกฎหมายสารบัญญัติ ทำให้การกระทำที่ได้ทำลงไปนั้นไม่อาจถูกลงโทษทางอาญาได้[25]

สุดท้าย ตัวอย่างกรณีที่อายุความเป็นทั้งกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ เช่น ในประเทศโปแลนด์ แม้โดยหลักอายุความจะเป็นกฎหมายสารบัญญัติ แต่ในขณะเดียวกัน อายุความก็เป็นเงื่อนไขในทางลบที่เป็นเหตุแห่งการยับยั้งไม่ให้มีการเริ่มต้นฟ้องคดีหรือระงับการฟ้องคดีที่กำลังดำเนินอยู่เช่นกัน ดังนั้น จึงเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติด้วย[26] ในขณะที่อีกประเทศหนึ่งคือประเทศโปรตุเกส สถานะทางกฎหมายของอายุความเป็นแบบผสม นั่นคือในทาง

---

[22] 'Limitation rules in criminal matters' (Submitted to the court of justice of the European union 2017) 6 <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-12/ndr-2017-005_synthese_en_neutralisee_finale.pdf> สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562.

[23] เพิ่งอ้าง 7.

[24] เพิ่งอ้าง 6.

[25] เพิ่งอ้าง 7.

[26] เพิ่งอ้าง 6 – 8.

Ref. code: 25656101031703XNC

กฎหมายสารบัญญัติ การที่คดีขาดอายุความเป็นเหตุยกเว้นโทษให้ผู้กระทำผิด แม้จะไม่ได้เป็นเหตุยกเว้นความผิดก็ตาม แต่ในขณะเดียวกัน ในทางกฎหมายวิธีสบัญญัติก็เป็นเหตุแห่งการระงับไปซึ่งสิทธิในการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลหรือสิทธิในการบังคับโทษแก่ผู้กระทำผิดเช่นกัน[27]

การแบ่งสถานะทางกฎหมายของอายุความเป็น 3 ประเภทข้างต้น มีความคล้ายคลึงกับแนวความเห็นเกี่ยวกับผลทางกฎหมายของอายุความฟ้องร้องว่ามีผลเป็น “เหตุยกโทษให้เฉพาะตัว” เป็น “เงื่อนไขระงับคดี” หรือเป็นทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน

ในความเห็นแรก มองว่าการที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีเงื้อมมือกฎหมายเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดตกอยู่ในสภาวะที่ลำบากต้องคอยหลบซ่อนตัวไม่ให้ถูกจับได้ จึงเห็นว่าสภาวะที่ผู้กระทำความผิดเผชิญอยู่เช่นนี้ย่อมเป็นโทษแก่ตัวผู้กระทำความผิดอยู่แล้ว หากอยู่ในสภาพนี้ต่อไปจนคดีขาดอายุความฟ้องร้องจึงเท่ากับเป็นเหตุการณ์ที่กฎหมายยอมยกโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด นักนิติศาสตร์ฝ่ายนี้จึงเห็นว่าอายุความฟ้องร้องเป็น “เหตุยกโทษให้เฉพาะตัว” และด้วยเหตุนี้อายุความฟ้องร้องจึงเป็นกฎหมายอาญา[28] มีสถานะเป็นกฎหมายสารบัญญัติ

ความเห็นที่สอง มองว่าเมื่อเวลาได้ล่วงเลยมานานหลังการกระทำความผิดนั้นมีผลโดยตรงต่อพยานหลักฐานในคดี กล่าวคือ กำหนดเวลาที่ได้เนิ่นนานมามากนั้นทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ มืดมนได้ เช่น ความจำของพยานบุคคลเสื่อมถอยไป หรือพยานหลักฐานเกิดการสูญหายในเวลาต่อมา ซึ่งจะส่งผลต่อความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมโดยตรงได้ ด้วยเหตุผลทางด้านพยานหลักฐานดังกล่าว อายุความฟ้องร้องจึงเป็น “เงื่อนไขระงับคดี” มีสถานะทางกฎหมายเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา[29] ซึ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ

สุดท้ายความเห็นที่สาม มองว่าอายุความฟ้องร้องไม่ใช่เป็นเพียงเงื่อนไขระงับคดีเท่านั้น แต่เป็นเหตุยกโทษให้เฉพาะตัวในขณะเดียวกันด้วย กล่าวคือ อายุความฟ้องร้องเป็นทั้งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอาญาในขณะเดียวกัน[30]

เมื่อพิจารณาสถานะทางกฎหมายประเภทต่าง ๆ ของอายุความฟ้องร้องจากตัวอย่างของกฎหมายต่างประเทศและตามแนวความเห็นของนักนิติศาสตร์ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

---

[27] เพิ่งอ้าง 8.

[28] Vgl. Hans – Heinrich Jescheck. Lehrbuch des Strafrechts : Allegemeiner Teil. S. 812 อ้างถึงใน คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 4) 530.

[29] Vgl. Hans – Heinrich Jescheck. Lehrbuch des Strafrechts : Allegemeiner Teil. S. 812 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[30] Vgl. Hans – Heinrich Jescheck. Lehrbuch des Strafrechts : Allegemeiner Teil. S. 812 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

จึงต้องพิจารณาในประเด็นต่อไปว่าคำว่า “กฎหมาย” ใน “หลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลังเป็นผลร้าย” นั้น หมายถึงกฎหมายประเภทใดภายใต้เกณฑ์การแบ่งโดยเนื้อหาหรือบทบาทของกฎหมาย

หลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลังเป็นผลร้าย มีหลักการคือกฎหมายอาญาจะไม่มีผลย้อนหลังไปใช้กับการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ ซึ่งหลักการดังกล่าวได้รับการรับรองทั้งในระดับระหว่างประเทศและระดับภายในประเทศที่เป็นส่วนต่อของหลัก Nullum crimen nulla poena sine lege โดยที่หลักการนี้เป็นหลักการที่สมบูรณ์ (absolu) ที่ไม่มีข้อยกเว้น[31] แต่หลักการนี้จะใช้เฉพาะในเรื่อง “ความผิด” และ “โทษ” ซึ่งหมายถึงกฎหมายอาญาเชิงเนื้อหาสาระ (substantive) หรือกฎหมายสารบัญญัติเท่านั้น หากเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายกำหนดเขตอำนาจศาล ที่เป็นกฎหมายเชิงวิธีการ (procedural) หรือกฎหมายวิธีสบัญญัติจะไม่อยู่ในบังคับของหลักการนี้ แต่จะใช้อีกหลักการหนึ่งที่เรียกว่า “หลักการบังคับใช้ทันทีของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”[32] ซึ่งในกรณีของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความฟ้องคดีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความบังคับโทษ จะให้มีผลใช้บังคับทันทีกับการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนกฎหมายมีผลใช้บังคับ เว้นแต่กรณีที่อายุความได้ถึงกำหนดไปก่อนหน้านั้นแล้ว จึงสรุปได้ว่าอายุความเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญารูปแบบหนึ่ง หากกฎหมายใหม่กำหนดอายุความแบบใหม่ที่ต่างจากกฎหมายที่ใช้ขณะที่จำเลยกระทำความผิด ให้พิจารณาว่าในวันที่กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับอายุความในคดีนั้นขาดไปแล้วหรือไม่ หากอายุความยังไม่ขาด กฎหมายใหม่ก็ใช้บังคับอายุความใหม่ได้ทันที หากอายุความขาดไปแล้ว กฎหมายใหม่ก็ไม่สามารถไปรื้อคดีที่ขาดอายุความแล้วกลับขึ้นมาดำเนินคดีอีกได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อยกเว้นของหลักการบังคับใช้ทันทีของกฎหมายอาญาคือแม้จะมีผลใช้บังคับทันทีแต่จะไม่กระทบสิทธิของจำเลยที่ได้รับมาแล้ว (เช่น การที่จำเลยได้รับประโยชน์จากอายุความที่ขาดไปแล้วตามกฎหมายเดิม) และจะไม่กระทบต่อการกระทำที่สมบูรณ์ไปแล้วตามกฎหมายเดิมด้วย[33]

อย่างไรก็ตาม แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาไทยไม่ได้ถือแนวตามหลักการที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่ได้วางหลักไว้ว่าอายุความจะต้องใช้ตามกฎหมายที่บัญญัติในวันที่ผู้กระทำ

---

[31] คำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส หมายเลข 96-377 DC ลงวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1996 อ้างถึงใน Premier Ministre et Conseil d’Etat, Guide de legistique, 3e edition, 2017 La documentation Francaise, p. 608 อ้างถึงใน ปกป้อง ศรีสนิท, *กฎหมายอาญาชั้นสูง* (พิมพ์ครั้งที่ 2, วิญญูชน 2561) 132.

[32] เพิ่งอ้าง.

[33] เพิ่งอ้าง 133 – 134.

Ref. code: 25656101031703XNC

ได้กระทำความผิดเท่านั้น ดังเช่นที่ได้มีการอธิบายไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10166/2558[34] โดยคดีนี้โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในระหว่างวันที่ 12 กรกฎาคม 2539 ถึงวันที่ 17 ธันวาคม 2539 ซึ่งอายุความฟ้องคดีจะครบกำหนดในวันที่ 17 ธันวาคม 2554 ปรากฏว่า ศาลชั้นต้นออกหมายจับจำเลยภายในอายุความ แต่จำเลยถูกจับกุมตัวและถูกฟ้องคดีหลังวันครบกำหนดอายุความ โจทก์จึงต่อสู้ว่าคดีนี้ยังไม่ขาดอายุความ เพราะก่อนถึงวันครบกำหนดอายุความ มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2554 มาตรา 74/1 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2554 บัญญัติว่า “ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดี มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ” ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 32 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39 วรรคหนึ่ง บัญญัติเช่นเดียวกันว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”[35] **แม้ว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 จะไม่ใช่บทบัญญัติเกี่ยวกับโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด แต่ก็เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาที่บุคคลอาจต้องรับโทษอาญาซึ่งเกี่ยวพันกับบทกำหนดโทษ ซึ่งผลของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 74/1 ที่มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ ย่อมทำให้ระยะเวลาที่บุคคลอาจต้องรับโทษอาญาเพิ่มขึ้นหรือหนักกว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 จึงต้องใช้บทบัญญัติเรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิด อันเป็นสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ หาใช่เป็นการสนับสนุนผู้กระทำความผิดให้ไม่ต้องรับโทษ หากใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 74/1 บังคับแก่คดีนี้จะเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองและคุ้มครองดังกล่าว คดีนี้จึงขาดอายุความแล้ว**

จากคำอธิบายเกี่ยวกับผลของคดีเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในระหว่างที่อายุความเดิมยังไม่หมดสิ้นตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10166/2558 นั้น แม้จะแสดงให้เห็นว่าศาลฎีกาไทยตีความคำว่า “กฎหมายอาญา” จาก

---

[34] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10166/2558 <https://deka.in.th/view-590031.html> สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2563.

[35] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติไว้เช่นเดียวกัน.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในหลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง ให้หมายความรวมไปถึงบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีด้วย แต่ในคำพิพากษาดังกล่าวนี้ก็ไม่ได้วินิจฉัยไว้อย่างชัดเจนว่าอายุความฟ้องคดีอาญามีสถานะทางกฎหมายเป็นกฎหมายสารบัญญัติหรือกฎหมายวิธีสบัญญัติแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3867/2557[36] ที่ได้มีการวินิจฉัยไว้ชัดเจนว่าบทบัญญัติว่าด้วยการฟ้องและการพิจารณาคดีเป็นกฎหมายในส่วนวิธีสบัญญัติ ซึ่งมีผลใช้บังคับทันทีนับตั้งแต่วันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ และหลักกฎหมายที่ห้ามมีผลใช้บังคับย้อนหลังนั้น ห้ามใช้บังคับย้อนหลังเฉพาะกฎหมายในส่วนที่เป็นสารบัญญัติเท่านั้น มิได้ห้ามในส่วนวิธีสบัญญัติด้วย ดังนั้น ประเด็นในเรื่องสถานะทางกฎหมายของอายุความฟ้องคดีอาญาในมุมมองของศาลไทยจึงยังไม่ชัดเจนว่าเป็นประการใด

ในส่วนความเห็นของนักกฎหมายไทย มีความเห็นว่าอายุความเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยอาศัยการพิจารณาจากผลทางกฎหมายของอายุความที่เป็นเงื่อนไขระงับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6)[37] เพราะการพิจารณาเรื่องอายุความเป็นการพิจารณาถึงอำนาจในการเริ่มต้นคดีซึ่งต้องพิจารณาเป็นลำดับแรกก่อน ยังไม่ใช่การพิจารณาถึงเนื้อหาของคดีซึ่งเป็นการพิจารณาในลำดับต่อมาในกรณีที่มีอำนาจเริ่มต้นคดีแล้ว หากปรากฏว่าคดีขาดอายุความ ศาลจะต้องสั่งจำหน่ายคดีไม่ใช่พิพากษายกฟ้อง หรือหากคดียังอยู่ในชั้นพนักงานอัยการก็จะต้องสั่งยุติการดำเนินคดีไม่ใช่สั่งไม่ฟ้อง แม้ว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 จะกำหนดให้การขาดอายุความเป็นเหตุแห่งการยกฟ้องเช่นเดียวกับเหตุที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาคดี ได้แก่ จำเลยไม่ได้กระทำความผิด การกระทำไม่เป็นความผิด หรือการกระทำมีเหตุยกเว้นโทษก็ตาม แต่การกำหนดเช่นนี้ก็เป็นข้อยกเว้นในทางวิธีพิจารณาความเท่านั้น[38] นอกจากนี้ ยังมีเหตุผลที่สนับสนุนว่าอายุความเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยอาศัยข้อพิจารณาว่าอายุความฟ้องคดีอาญาเป็นกฎหมายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความผิดและการกำหนดโทษ จึงไม่อยู่ในบังคับของหลักการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 และ 3 แต่ควรอยู่ในบังคับของหลักการใช้บังคับทันทีของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา[39] ด้วยเหตุผล 4 ประการ

---

[36] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3867/2557 <https://deka.in.th/view-559106.html> สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2563.

[37] ดู คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 4) 530 – 531.

[38] เพิ่งอ้าง 531.

[39] ปกป้อง ศรีสนิท, 'หลักการใช้บังคับทันทีของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา' ใน วีรวัฒน์ จันทโชติ และคณะ (บรรณาธิการ) *ที่ระลึก 60 ปี พี่ใหญ่ ใจหาญ* (โรงพิมพ์เดือนตุลา 2561) 236 – 237.

Ref. code: 25656101031703XNC

คือ 1. ผู้กระทำความผิดได้ทราบล่วงหน้าในขณะกระทำความผิดแล้วว่าการกระทำของตนเป็นความผิดและต้องได้รับโทษเท่าใด กฎหมายใหม่ที่แก้ไขเรื่องอายุความฟ้องคดี แม้จะทำให้อายุความยาวขึ้น แต่ก็ไม่ได้กำหนดความผิดใหม่ ไม่ได้ขยายความผิดเดิม หรือไม่ได้ทำให้ผู้กระทำได้รับโทษเพิ่มขึ้น 2. กฎหมายใหม่ที่ขยายอายุความไม่ได้ทำให้สถานะของจำเลยเลวร้ายลงจากกฎหมายที่ใช้ขณะที่จำเลยกระทำความผิด จำเลยก็ยังคงต้องรับผิดและรับโทษเหมือนเดิม 3. ข้ออ้างที่ว่ากฎหมายใหม่กระทบสิทธิจำเลยที่จะหนี อาจโต้แย้งได้ว่ากฎหมายที่กำหนดอายุความไม่ได้กำหนดให้สิทธิจำเลยหนี แต่กำหนดระยะเวลาให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมต้องดำเนินคดีภายในระยะเวลาที่เหมาะสมเท่านั้น และ 4. ข้ออ้างที่ว่าการที่รัฐไม่มีอำนาจดำเนินคดีกับจำเลยเมื่อขาดอายุความก็น่าจะถูกมองอีกมุมหนึ่งได้ว่าเป็นสิทธิอย่างหนึ่งของจำเลย แต่ข้ออ้างดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้ว่าหากในวันที่กฎหมายกำหนดอายุความใหม่ รัฐยังคงมีอำนาจดำเนินคดีอยู่ กฎหมายใหม่ก็ต้องใช้บังคับได้ทันที เพราะในวันนั้นสิทธิของจำเลยที่จะไม่ถูกดำเนินคดียังไม่ได้เกิดขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากในวันที่กฎหมายใหม่ใช้บังคับ คดีใดได้ขาดอายุความไปแล้ว รัฐก็ไม่อาจรื้อฟื้นคดีที่ขาดอายุความแล้วให้กลับมาดำเนินคดีได้อีก เพราะคดีที่ขาดอายุความย่อมเป็นสิทธิที่จำเลยได้รับไปแล้ว (un droit acquis) ที่กฎหมายใหม่ไม่อาจย้อนหลังไปกระทบสิทธิดังกล่าวได้นั่นเอง[40]

จากการศึกษา ผู้เขียนมีความเห็นว่าอายุความฟ้องคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 หรืออายุความในการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ในความผิดอันยอมความได้ในมาตรา 96 ล้วนมีสถานะทางกฎหมายเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั้งสิ้น ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. แม้อายุความตามมาตรา 95 และมาตรา 96 จะถูกบัญญัติไว้ภายในประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นกฎหมายที่กำหนดให้การกระทำใด ๆ ของบุคคลเป็นความผิดอาญาและการกระทำเช่นว่านั้นจะถูกลงโทษทางอาญา หรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยหรือไม่ อย่างไรซึ่งโดยหลักแล้วการกำหนดเช่นนี้ย่อมทำให้อนุมานได้ว่าบทบัญญัติที่อยู่ภายในประมวลกฎหมายอาญามีสถานะเป็นกฎหมายสารบัญญัติไปด้วยก็ตาม แต่การจะพิจารณาว่าบทบัญญัติกฎหมายใดมีสถานะทางกฎหมายเป็นอย่างไรนั้น จะต้องพิจารณาจากเนื้อหาหรือข้อความของบทบัญญัตินั้น ๆ ว่ามีลักษณะสอดคล้องเป็นไปตามนิยามความหมายของกฎหมายสารบัญญัติหรือวิธีสบัญญัติหรือไม่ ไม่ใช่เพียงแต่พิจารณาจากการที่บทบัญญัตินั้นถูกระบุไว้ในกฎหมายฉบับใด ดังเช่นในกรณีพระราชบัญญัติล้มละลาย ซึ่งมีบทบัญญัติที่มีสถานะทางกฎหมายเป็นกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติไว้ภายในกฎหมายฉบับเดียวกัน หรือในกรณีของกฎหมายต่างประเทศ เช่น

[40] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ก็ได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาไว้[41] และสถานะทางกฎหมายของอายุความฟ้องคดีอาญาก็เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติด้วย เป็นต้น

2. เมื่อพิจารณาจากนิยามของกฎหมายวิธีสบัญญัติ กล่าวคือ เป็นกฎหมายซึ่งช่วยให้การบังคับตามสิทธิหน้าที่และความรับผิดของบุคคลตามกฎหมายสารบัญญัติเกิดผล หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นกฎหมายที่กำหนดถึงเงื่อนไขหรือวิธีการพิสูจน์ให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและวิธีใช้มาตรการบังคับทางกฎหมายต่อข้อเท็จจริงนั้น ย่อมครอบคลุมไปถึงเรื่องของอายุความฟ้องคดีอาญาในกฎหมายอาญาของไทยด้วย เพราะกรอบระยะเวลาในการฟ้องคดีเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งในการพิจารณาว่าจะสามารถนำคดีนั้น ๆ เข้าสู่กระบวนการพิจารณาหาข้อเท็จจริงในชั้นศาลได้หรือไม่ ซึ่งหากได้ดำเนินการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ภายในกำหนดอายุความ ศาลและหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาย่อมมีอำนาจดำเนินการสืบหาข้อเท็จจริงไปตามกระบวนการจนกว่าจะพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์หรือความผิดของจำเลยได้ ในทางตรงกันข้าม หากไม่ได้ฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ภายในกำหนดอายุความ ผลที่เกิดขึ้นคือทำให้ศาลและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ นั้น หมดสิ้นซึ่งอำนาจในการดำเนินกระบวนพิจารณาหาข้อเท็จจริงต่อไป แต่กรอบระยะเวลาเช่นว่านั้นไม่ใช่สิ่งที่กำหนดว่าการกระทำใดของผู้ถูกฟ้องคดีหรือจำเลยเป็นความผิดหรือไม่ หรือต้องได้รับโทษอาญาประเภทไหน เพียงใด ซึ่งจะเป็นเรื่องของกฎหมายสารบัญญัติที่กำหนดถึงลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดและต้องรับโทษทางอาญา

3. เหตุผลอีกประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าอายุความฟ้องคดีอาญามีสถานะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัตินั้น สามารถพิจารณาได้จากเนื้อหาข้อความที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายว่าผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นเมื่อคดีขาดอายุความนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งในกฎหมายอาญาของไทยได้กำหนดไว้อยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6) และมาตรา 185 วรรคหนึ่ง

ในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6) ได้กำหนดผลไว้ชัดเจนว่าหากคดีอาญาขาดอายุความไปแล้ว ย่อมทำให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปซึ่งเป็นผลในทางวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น กล่าวคือ ส่งผลให้อำนาจฟ้องคดีของผู้มีสิทธิฟ้องคดีไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายหมดสิ้นไป อีกทั้งเป็นผลให้ศาลไม่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีนั้นได้เช่นกัน โดยผลที่เกิดขึ้นเช่นนี้ไม่ได้เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดลงไปในเนื้อหาของ

[41] German Criminal Code section 78 – 78c.

Ref. code: 25656101031703XNC

คดีว่าผู้ถูกฟ้องคดีหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์หรือเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่[42] ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกับผลทางกฎหมายของอนุมาตราอื่น ๆ ในมาตรา 39 ที่ก่อนจะเกิดผลที่ทำให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับไปนั้น มีผลทางกฎหมายในประการอื่นที่เกิดขึ้นมาก่อนแล้ว เช่น มาตรา 39 (5) กรณีมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำผิดที่กำหนดให้ยกเลิกความผิดเช่นนั้น หรือมาตรา 39 (7) กรณีมีกฎหมายยกเว้นโทษให้การกระทำนั้น โดยทั้งสองอนุมาตรานี้มีผลให้ผู้ถูกฟ้องคดีหรือจำเลยในทางเนื้อหาของคดีไม่เป็นผู้กระทำความผิดและเป็นผู้ได้รับการยกเว้นโทษ ตามลำดับ ซึ่งเป็นผลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างความรับผิดทางอาญาของผู้ถูกฟ้องคดีหรือจำเลยที่เกิดขึ้นมาก่อนแล้วจึงทำให้เกิดผลในลำดับต่อมาคือสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับไป ต่างจากกรณีคดีขาดอายุความที่ไม่ได้กำหนดผลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างความรับผิดทางอาญามาก่อน

ในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคหนึ่งที่กำหนดให้ศาลยกฟ้องโจทก์และปล่อยจำเลยไป หากพบว่าคดีขาดอายุความนั้น การกำหนดผลเช่นนี้อาจทำให้เข้าใจไปได้ว่าการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีหรือจำเลยได้รับการวินิจฉัยไปแล้วว่าไม่เป็นความผิดหรือเป็นความผิดแต่มีเหตุยกเว้นโทษ แล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นเรื่องในทางกฎหมายสารบัญญัติ อย่างไรก็ตาม ในโครงสร้างความรับผิดทางอาญาตามกฎหมายอาญาของไทย ที่กำหนดลำดับการพิจารณาว่าบุคคลจะต้องรับผิดอาญาตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้หรือไม่นั้น จะต้องเริ่มพิจารณาจากการกระทำนั้นมีลักษณะครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดหรือไม่ การกระทำนั้นมีเหตุยกเว้นความผิดไว้หรือไม่[43] และสุดท้ายคือการกระทำนั้นมีเหตุยกเว้นโทษไว้หรือไม่[44] ซึ่งจากการศึกษา ไม่ปรากฏพบว่ากรณีที่คดีขาดอายุความนั้นเข้าไปมีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างความรับผิดทางอาญาของบุคคลแต่อย่างใด การกำหนดให้ศาลยกฟ้องเมื่อคดีขาดอายุความจึงไม่ได้

---

[42] อย่างไรก็ตาม สถานะของผู้ถูกฟ้องคดีหรือจำเลย เมื่อยังไม่ปรากฏว่ามีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด กฎหมายย่อมต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นไม่มีความผิด ทั้งนี้ เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 29 วรรคสอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งสอดคล้องกับสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence).

[43] เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ในเรื่องการป้องกัน , การกระทำเกิดจากความยินยอม และการกระทำไปตามจารีตประเพณี เป็นต้น.

[44] เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 67 ในเรื่องการกระทำโดยจำเป็น , มาตรา 73 – 74 ในเรื่องการกระทำความผิดของเด็ก , มาตรา 65 การกระทำความผิดของคนวิกลจริต , มาตรา 66 การกระทำความผิดของผู้มึนเมา และมาตรา 70 การกระทำความผิดตามคำสั่งเจ้าพนักงานที่มิชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น.

Ref. code: 25656101031703XNC

เป็นผลมาจากการวินิจฉัยในเนื้อหาคดีจนสรุปได้ว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์หรือเป็นผู้กระทำผิด แต่เกิดจากการที่ผู้ฟ้องคดีหมดสิ้นซึ่งอำนาจในการนำคดีอาญามาฟ้อง ตามที่มาตรา 39 (6) กำหนดไว้นั่นเอง

2.1.2 แนวคิดและเหตุผลในการกำหนดให้มีอายุความฟ้องคดีอาญา

ตามที่ผู้เขียนได้อธิบายไว้ในหัวข้อที่ 2.1.1.1 เกี่ยวกับลักษณะสำคัญของอายุความในแง่ของวัตถุประสงค์ของอายุความที่มีขึ้นเพื่อให้กระบวนการทางกฎหมายเป็นไปด้วยความรวดเร็ว มีขอบเขตแน่นอนชัดเจน และเป็นประโยชน์ต่อการนำสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำวินิจฉัยกลางของศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2564[45] ซึ่งได้วินิจฉัยว่า การกำหนดอายุความในคดีอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการนำพยานหลักฐานต่าง ๆ มาพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างรวดเร็ว ไม่ให้ระยะเวลาล่วงเลยไปจนกระทั่งพยานหลักฐานเสื่อมสลาย สูญหาย และไม่สามารถพิสูจน์ถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาดต่อกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม การมีอยู่ของอายุความไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในเรื่องของการนำสืบพยานหลักฐานเพียงอย่างเดียว จากการศึกษาสามารถจำแนกแนวคิดและเหตุผลในการกำหนดให้มีอายุความฟ้องคดีอาญาได้ 5 ประการด้วยกัน[46] ได้แก่ 1. การรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของพยานหลักฐาน 2. หลักการเร่งรัดกระบวนการยุติธรรม 3. คุ้มครองประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องในคดีและสร้างความมั่นคงแน่นอนในนิติฐานะ 4. ความจำเป็นในการลงโทษลดน้อยลง และ 5. ให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับตัวกลับใจ

2.1.2.1 การรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของพยานหลักฐาน

ความสัมพันธ์ระหว่างการรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของพยานหลักฐานกับระยะเวลาที่ล่วงเลยไปในคดีอาญา เป็นไปตาม “กฎแห่งการลืม” (la loi de l’oubli) กล่าวคือ หากเวลายิ่งผ่านไปนานเท่าไหร่ ความทรงจำของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้นย่อมน้อยลง รวมถึงความแม่นยำในการจดจำเหตุการณ์เรื่องนั้น ๆ ก็จะลดลงด้วย ผลกระทบที่ตามมาคือก่อให้เกิดความยากลำบากในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงของทั้งฝ่ายโจทก์ที่ต้องการพิสูจน์ความผิดของจำเลย และฝ่ายจำเลยที่ต้องการยืนยันความบริสุทธิ์ของตนเอง เมื่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงไม่สามารถทำได้

---

[45] คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 14/2564 <https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=13299> สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2564.

[46] การจำแนกแนวคิดในการมีอายุความในเอกสารหรือแหล่งอ้างอิงแต่ละฉบับนั้นอาจใช้เกณฑ์การจำแนกหรือชื่อเรียกที่ไม่เหมือนกัน การจำแนกแนวคิดการมีอายุความเป็น 5 ประการตามที่ผู้เขียนได้นำเสนอนี้เกิดจากการศึกษาและสรุปจากเอกสารและแหล่งอ้างอิงแต่ละฉบับที่ผู้เขียนได้นำมาอ้างถึง เพื่อแยกให้เห็นถึงแนวคิดการมีอายุความให้ชัดเจนที่สุด.

Ref. code: 25656101031703XNC

อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน โอกาสที่ศาลจะวินิจฉัยคดีผิดพลาดย่อมมีมากขึ้น[47] ทั้งนี้ ความทรงจำต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นน้อยลงนั้น หมายความว่า ความสามารถในการยืนยันหรือชี้แจงข้อเท็จจริงของพยานบุคคล โดยเฉพาะพยานประเภทประจักษ์พยาน ย่อมลดลงไป ส่งผลให้การชี้แจงข้อเท็จจริงผิดพลาดคลาดเคลื่อนหรือไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ได้ จึงเป็นการเพิ่มภาระให้คู่ความทุกฝ่ายต้องแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานประเภทอื่น ๆ มาพิสูจน์แทน[48]

นอกจากผลกระทบต่อความทรงจำของบุคคลแล้ว ระยะเวลาที่ล่วงเลยไปยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อพยานหลักฐานประเภทอื่น ๆ ด้วย กล่าวคือ พยานบุคคลได้ตายไปแล้วหรือพยานหลักฐานบางอย่างอาจสูญหาย , เสื่อมสลายไปตามธรรมชาติ , มีความเปลี่ยนแปลงไปไม่เหมือนเดิมในเวลาที่เกิดเหตุ , ถูกเคลื่อนย้าย , สิ่งที่บันทึกไว้หายไป ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจเกิดขึ้นได้กับทุกประเภทของพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุหรือพยานเอกสาร และอาจเกิดขึ้นกับพยานหลักฐานที่ตอนแรกอาจดูไม่สำคัญหรือเป็นเรื่องเล็กน้อยในคดีได้ด้วย โดยเฉพาะพยานหลักฐานที่เป็นเรื่องเล็กน้อย โอกาสที่จะลืมพยานหลักฐานประเภทนี้ย่อมมีมาก และคู่ความอาจจะไม่ได้ดำเนินการเก็บรักษาไว้ซึ่งพยานหลักฐานประเภทนี้อย่างเพียงพอ ทำให้ถึงคราวที่จำเป็นจะต้องนำมาอ้างอิงในการพิจารณาคดีก็ไม่อาจทำได้แล้ว[49] เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ย่อมทำให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่นำมาใช้ในคดีลดน้อยลง เพราะเป็นที่เข้าใจได้ว่าการกล่าวหาผู้ใดด้วยพยานหลักฐานที่เก่าแล้วย่อมมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าการอ้างอิงพยานหลักฐานที่สดใหม่ใกล้ชิดต่อเหตุ ผลกระทบที่เกิดจากการใช้พยานหลักฐานเหล่านี้คือทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมผิดพลาดได้[50] ดังนั้น โดยหลักการของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องร้อง การพิจารณาคดี การลงโทษต่อผู้กระทำผิด จึงต้องกระทำลงภายในเวลาที่จำกัดไม่เนิ่นนานห่างจากวันเวลาที่เกิดเหตุมากเกินไปนัก และต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วทั้งฝ่ายประชาชนและฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อให้พยานหลักฐานทุกประเภท ทั้งพยานวัตถุ พยานเอกสาร และพยานบุคคล ได้นำมาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีด้วยความรวดเร็ว ในขณะที่

---

[47] Salmond p.476, 2 Manual of German Law no.71 p.95 อ้างถึงใน จิตติ ติงศภัทิย์, *กฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10, จิรรัชการพิมพ์ 2546) 1271.

[48] เพ็ญประภา ฤทธิปัญญาวงศ์, 'อายุความในคดีอาญา : ศึกษาการกำหนดอายุความสำหรับคดีทุจริตคอร์รัปชั่น' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2552) 10 – 11.

[49] Editors, 'The Statute of Limitations in Criminal Law : A Penetrable Barrier to Prosecution' (1954) 102 University of Pennsylvania Law Review 630, 632.

[50] P G Barton, 'Why Limitation Periods in the Criminal Code?' (1997) 40 Criminal Law Quarterly 188, 190.

Ref. code: 25656101031703XNC

พยานหลักฐานทั้งหลายนั้นยังสดใหม่อยู่ ไม่ได้ถูกทำลาย บิดเบือน หรือผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในกระบวนการค้นหาความจริงก็จะมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ซึ่งเหตุผลนี้เป็นเหตุผลหลักของการกำหนดให้คดีอาญาต้องมีอายุความกำกับไว้ เป็นเหตุผลที่ได้รับการยอมรับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและเป็นที่ยอมรับโดยนานาประเทศ[51]

การกำหนดให้คดีอาญาต้องมีอายุความฟ้องร้องกำกับไว้ ยังเป็นการช่วยควบคุมตรวจสอบฝ่ายโจทก์ด้วยในทางหนึ่ง กล่าวคือ มิให้มีการฟ้องเท็จโดยอาศัยประโยชน์จากการสูญหายหรือเปลี่ยนแปลงไปของพยานหลักฐานอันเนื่องมาจากเวลาที่ล่วงเลยไปด้วย[52] อย่างไรก็ตาม เหตุผลในเรื่องการรักษาคุณภาพของพยานหลักฐาน อาจเป็นเพียงตัวกำหนดให้คดีอาญาต้องมีอายุความกำกับไว้เท่านั้น แต่ไม่ใช่ตัวกำหนดความสั้นยาวของอายุความ เพราะอายุความในคดีเรื่องใดจะสั้นหรือยาวแค่ไหนนั้นมักจะขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำผิดฐานนั้น ๆ มากกว่าไม่ได้ขึ้นอยู่กับความยากง่ายในการสืบพยาน[53]

2.1.2.2 หลักการเร่งรัดกระบวนการยุติธรรม

มีความเห็นที่กล่าวว่าหากข้อเท็จจริงเรื่องใดมีความสำคัญมากถึงขนาดที่จะตั้งข้อหาเป็นคดีอาญาได้ ก็ควรที่จะต้องเริ่มดำเนินคดีนั้นด้วยความรวดเร็วและทันท่วงที[54] อายุความก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เร่งรัดให้ผู้มีสิทธิริเริ่มดำเนินคดีอาญาให้ดำเนินการอย่างรวดเร็ว ซึ่งหมายถึงฝ่ายโจทก์ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ที่มีหน้าที่ติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีและรับโทษโดยเร็ว จึงอาจกล่าวได้ว่าอายุความเป็นกลไกอย่างหนึ่งของรัฐที่สร้างขึ้นมาเพื่อคอยตรวจสอบให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีความมุ่งมั่นหมั่นเพียรในการทำหน้าที่นำผู้ฝ่าฝืนกฎหมายมาเข้ากระบวนการยุติธรรมให้เร็วที่สุด[55] รวมถึงฝ่ายโจทก์ที่เป็นราษฎร ที่ควรจะรักษาไว้ซึ่งสิทธิของตนในการร้องทุกข์หรือฟ้องร้องคดีโดยไม่ชักช้าด้วย[56] ดังนั้น หากถึงขนาดปล่อยให้คดีขาดอายุความจนเกิดผลทางกฎหมายคือสิทธิในการฟ้องคดีอาญาระงับไป ก็เท่ากับเป็นการลงโทษฝ่ายโจทก์ไปในตัว ทั้งที่เป็นฝ่ายรัฐจากการที่ไม่มี

---

[51] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 100.

[52] เพิ่งอ้าง.

[53] Rinat Kitai-Sangero, 'Between Due Process and Forgiveness : Revisiting Criminal Statutes of Limitations' (2013) 61 Drake Law Review 423, 428.

[54] P G Barton (เชิงอรรถ 50) 190.

[55] 1 WHARTON, *CRIMINAL PROCEDURE section 367* (10th ed., Kerr 1918) อ้างถึงใน Editors (เชิงอรรถ 49) 633.

[56] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 100.

Ref. code: 25656101031703XNC

ประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ให้ทันเวลา[57] และฝ่ายราษฎรที่ประมาทเลินเล่อหรือเพิกเฉยละเลยไม่ใช้สิทธิของตนในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในเวลาอันสมควร[58] สอดคล้องกับสุภาษิตกฎหมาย “Vigilantibus et non dormientibus jura subveniunt” (The laws aid the vigilant, not those who sleep) ซึ่งมีความหมายว่า “กฎหมายจะช่วยเหลือผู้ที่ตื่นตัว ไม่ใช่ผู้ที่นอนหลับทับสิทธิ์ของตน”[59]

นอกจากนี้ การเร่งรัดกระบวนการยุติธรรมยังเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนเหตุผลอื่น ๆ ในการกำหนดอายุความในการฟ้องร้องคดีอาญาอีกด้วย ทั้งในเรื่องของการทำให้กระบวนการพิจารณาคดีสามารถดำเนินไปได้โดยอาศัยพยานหลักฐานที่สดใหม่ ลดโอกาสการฟ้องเท็จโดยอาศัยพยานหลักฐานที่ไม่น่าเชื่อถือ[60] และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาหากว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริง โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ในเรื่อง “การข่มขู่ยับยั้ง” (deterrence)[61]

2.1.2.3 คุ้มครองประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องในคดีและสร้างความมั่นคงแน่นอนในนิติฐานะ

การกำหนดอายุความฟ้องร้องคดี ช่วยสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะไม่ต้องวิตกกังวลว่าตนเองจะถูกฟ้องร้องเมื่อใดก็ได้ตามอำเภอใจของฝ่ายโจทก์[62] การสร้างความเป็นธรรมนี้ไม่ใช่เพียงแค่สร้างความเป็นธรรมให้ผู้กระทำความผิด แต่สร้างความเป็นธรรมให้กับคนทุกคน เพราะไม่ว่าจะเป็นผู้บริสุทธิ์หรือผู้กระทำผิดจริง ล้วนมีโอกาสถูกฟ้องร้องในคดีอาญาได้ทั้งนั้น[63] ซึ่งคนเหล่านี้ควรมีสิทธิที่จะดำเนินชีวิตไปได้อย่างคนปกติทั่วไปโดยปราศจากความหวาดกลัวอยู่ตลอดเวลาว่าตนเองจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดี[64]

นอกจากในเรื่องความหวาดกลัววิตกกังวลว่าจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีแล้ว ความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลยก็เป็นสิ่งที่ได้รับผลกระทบจากเวลาที่ล่วงเลยไปด้วย กล่าวคือ การเตรียมข้อต่อสู้เพื่อปฏิเสธข้อกล่าวหาย่อมยากลำบากมากขึ้น โดยเฉพาะข้อเท็จจริงที่ต้อง

---

[57] Rinat Kitai-Sangero (เชิงอรรถ 53) 430.

[58] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 100.

[59] Bryan A Garner (เชิงอรรถ 1) 1879.

[60] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 100.

[61] Yair Listokin, ‘Efficient Time Bars: A New Rationale for the Existence of Statutes of Limitations in Criminal Law’ (2002) 31 J. LEGAL STUD. 99, 100-01 อ้างถึงใน Rinat Kitai-Sangero (เชิงอรรถ 53) 430.

[62] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 8.

[63] เพิ่งอ้าง 100.

[64] P G Barton (เชิงอรรถ 50) 190.

Ref. code: 25656101031703XNC

อาศัยความทรงจำของพยานบุคคล เช่น ในเวลานั้นตนอยู่ที่ไหน ทำอะไร ฯลฯ ซึ่งข้อเท็จจริงเหล่านี้อาจไม่แม่นยำเหมือนในเวลาที่ใกล้ชิดต่อเหตุแล้ว หรือพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่จะนำมาใช้กลายเป็นพยานหลักฐานที่เก่า ไม่ครบถ้วน สูญหาย ถูกบิดเบือน หรือไม่ได้มีการเก็บรักษาไว้เพราะไม่คิดว่าจะถูกฟ้องร้องโดยอาศัยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเมื่อนานมาแล้ว[65] ผลกระทบที่ตามมาคือไม่อาจพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้สอดคล้องกับความเป็นจริงได้ โอกาสวินิจฉัยตัดสินคดีผิดพลาดย่อมมากขึ้น ผู้บริสุทธิ์และสังคมก็จะได้รับความเสียหาย ในทางกลับกัน หากผู้ใดมีความระมัดระวังว่าตนอาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้อยู่ตลอดเวลา ผู้นั้นก็จะต้องคอยเก็บพยานหลักฐานไว้เป็นเวลานาน ก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลพยานหลักฐานเหล่านั้นตามมาด้วย[66] เพราะฉะนั้น จึงเกิดหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในการที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและไม่ให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่ล่าช้าจนเกินไป[67] การกำหนดอายุความฟ้องร้องคดีจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนหลักการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว และจากการที่อายุความฟ้องร้องคดีเป็นตัวช่วยในการเร่งรัดกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปอย่างรวดเร็วภายในเวลาอันสมควรแล้ว ก็เป็นการคุ้มครองประโยชน์ของฝ่ายผู้เสียหายในคดีให้ได้รับการเยียวยาจิตใจและค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินในเวลาที่รวดเร็วเช่นกัน[68]

เหตุผลอีกประการของการกำหนดให้มีอายุความฟ้องคดีคือเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงแน่นอนในนิติฐานะ กล่าวคือ การมีอายุความจะช่วยให้สามารถหาข้อยุติสำหรับคดีอาญาที่เกิดขึ้นได้และจำกัดระยะเวลาที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะถูกดำเนินคดีไว้ให้เป็นที่แน่นอนว่าคดีจะยุติหรือสิ้นสุดลงได้เมื่อใด ประโยชน์ที่เกิดขึ้นคือทั้งบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลย่อมเกิดความมั่นใจในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพหรือกิจการของตนต่อไปได้ สร้างเสถียรภาพให้กับสังคม เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคดีให้เป็นไปตามลำดับเวลา ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีจากการที่ต้องอาศัยทรัพยากรในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว และลดค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาพยานหลักฐานและการเตรียมคดีด้วย[69]

2.1.2.4 ความจำเป็นในการลงโทษลดน้อยลง

เมื่อบุคคลได้กระทำการใดที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดอาญาและมีการบัญญัติโทษไว้สำหรับความผิดอาญานั้นแล้ว บุคคลนั้นก็จะต้องได้รับโทษทางอาญาอันเป็น

---

[65] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 100.

[66] เพิ่งอ้าง 101.

[67] เพ็ญประภา ฤทธิปัญญาวงศ์ (เชิงอรรถ 48) 18.

[68] เพิ่งอ้าง.

[69] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 101.

Ref. code: 25656101031703XNC

มาตรการบังคับทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดผลร้ายในทางใดทางหนึ่งต่อผู้กระทำความผิด เช่น โทษประหารชีวิตที่เป็นผลร้ายต่อชีวิต โทษจำคุกที่เป็นผลร้ายต่อเสรีภาพ หรือโทษปรับที่เป็นผลร้ายต่อทรัพย์สิน เป็นต้น โดยความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนดโทษไว้สำหรับความผิดอาญาอาจแบ่งได้เป็น 5 ประการด้วยกัน[70] ได้แก่ 1. การแก้แค้นทดแทน 2. การข่มขู่ยับยั้ง 3. การตัดความสามารถของผู้กระทำความผิด 4. การฟื้นฟูแก้ไข และ 5. การนำกลับสู่สังคม อย่างไรก็ตาม การลงโทษจะมุ่งเพื่อวัตถุประสงค์ประการหนึ่งประการใดแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงประการอื่น ๆ ไม่ได้ การลงโทษจะต้องมีความมุ่งหมายหลาย ๆ ประการประกอบกัน จะพิจารณาแง่หนึ่งแง่ใดโดยไม่คำนึงถึงจุดประสงค์อื่น ๆ ด้วยไม่ได้[71]

เช่นเดียวกับการรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของพยานหลักฐาน กฎแห่งการลืมถูกนำมาใช้เป็นข้อสนับสนุนถึงความจำเป็นในการลงโทษที่ลดน้อยลง กล่าวคือ เวลาที่ล่วงเลยไปส่งผลให้คนในสังคมไม่สนใจจดจำเหตุการณ์ที่เป็นความผิดนั้น การนำคดีที่ผ่านล่วงเลยเวลาเช่นนั้นมารื้อฟื้นฟ้องร้องลงโทษกันอีกจะเป็นการก่อความวุ่นวายแก่ประชาชนมากกว่า[72] ดังนั้น รัฐจึงควรให้ความสนใจกับการลงโทษความผิดที่เพิ่งเกิดขึ้นมากกว่าความผิดที่ผ่านมาเนิ่นนานแล้ว[73] ซึ่งการที่คนในสังคมไม่สนใจจดจำเหตุการณ์ที่เป็นความผิดนั้น หมายถึงความรู้สึกต้องการแก้แค้นของสังคมได้ลดลงไปมากจนอาจไม่เหลือความโกรธแค้นแล้ว อีกทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งร่างกายและสังคมก็ได้รับการเยียวยาไปตามเวลาโดยอัตโนมัติ วัตถุประสงค์ของการลงโทษในเรื่องการแก้แค้นทดแทนจึงไม่จำเป็นอีกต่อไป[74]

อีกประการหนึ่ง หากเวลาได้ล่วงเลยไปนานแล้ว ยังไม่อาจนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้เนื่องจากผู้นั้นหลบหนีหรือซ่อนตัวจนพ้นกำหนดเวลา อาจมองได้ว่าการหลบหนีเป็นเวลานานขนาดนั้นย่อมเป็นการทรมานผู้นั้นพอสมควรเปรียบเสมือนว่าผู้นั้นถูกลงโทษอยู่แล้วไปในตัว จึงไม่ควรไปลงโทษผู้นั้นซ้ำอีก[75] เพราะการหลบหนีเช่นนี้ทำให้ผู้กระทำความผิดตกอยู่ในสภาวะ

---

[70] ปกป้อง ศรีสนิท, *กฎหมายอาญาชั้นสูง* (เชิงอรรถ 31) 189.

[71] LaFave, *Criminal Law*, 26 – 36 และ ณรงค์ ใจหาญ, *กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย* (สำนักพิมพ์วิญญูชน 2543) 20 อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงสยาม พับลิชชิ่ง 2562) 460.

[72] จิตติ ติงศภัทิย์ (เชิงอรรถ 47) 1271 – 1272.

[73] Editors (เชิงอรรถ 49) 633.

[74] Rinat Kitai-Sangero (เชิงอรรถ 53) 434 – 435.

[75] จิตติ ติงศภัทิย์ (เชิงอรรถ 47) 1272.

Ref. code: 25656101031703XNC

ที่ยากลำบาก เป็นสภาวะที่เป็นโทษ ต้องมีชีวิตอยู่โดยการคอยนับอายุความอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น เมื่อคดีขาดอายุความไปจึงเท่ากับเป็นเหตุการณ์ที่กฎหมายยอมยกโทษให้กับผู้กระทำความผิดนั่นเอง[76]

อีกมุมมองหนึ่ง หากมองว่าอายุความฟ้องร้องคดีเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเร่งรัดกระบวนการยุติธรรม ก็ย่อมส่งผลให้มีการเร่งรีบจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยเร็ว ซึ่งหากทำได้ ย่อมตอบสนองต่อวัตถุประสงค์การลงโทษในเรื่องการข่มขู่ยับยั้งไม่ให้ประชาชนคนอื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่าง[77] อีกทั้งวัตถุประสงค์การฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับเป็นคนดีก็ย่อมได้รับการสนับสนุนด้วย เพราะการนำตัวผู้กระทำความผิดมาเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูในเวลาที่ไม่ห่างจากเวลาที่เกิดเหตุมากนักย่อมได้ผลที่ดีกว่า ดังนั้น ไม่ว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษจะเป็นเรื่องใด การดำเนินการเร่งรัดจับกุมนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้รวดเร็ว ย่อมบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษทุกประการ[78]

ในทางกลับกัน เมื่อคดีได้ขาดอายุความไปอันเป็นผลให้ไม่อาจนำคดีนั้นมาฟ้องร้องกันได้อีกเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการลงโทษที่ลดน้อยลง กล่าวคือ ในแง่วัตถุประสงค์เรื่องการข่มขู่ยับยั้ง หากถึงขนาดปล่อยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือซ่อนตัวจนเวลาผ่านไปนานพอสมควรถึงขนาดที่ว่าคดีขาดอายุความ วัตถุประสงค์การข่มขู่ยับยั้งก็ย่อมหมดความจำเป็นไปเช่นกัน เพราะเมื่อเหตุการณ์ผ่านไปนาน คนก็ย่อมลืมเหตุการณ์ที่ไม่ควรเอาเป็นเยี่ยงอย่างนั้นไปแล้ว[79] หรือคนก็อาจจะคิดได้ว่าเหตุการณ์ลักษณะนี้ รัฐไม่ได้กระตือรือร้นที่จะมุ่งเอาผิดและลงโทษแต่อย่างใด และ ในเรื่องวัตถุประสงค์ของการฟื้นฟูแก้ไขตัวเอง หากถึงขนาดที่ว่าผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือซ่อนตัวจนคดีขาดอายุความ ก็อาจมองได้ว่าผู้นั้นประพฤติตนโดยชอบเป็นเวลานาน ระมัดระวังตัวไม่กระทำความผิดซ้ำหรือกระทำความผิดขึ้นมาใหม่ให้เป็นที่สนใจแก่สังคมและรัฐอีก แสดงให้เห็นว่าผู้นั้นฟื้นฟูแก้ไขตนเองให้เป็นพลเมืองดีของสังคมได้แล้ว ในแง่นี้จึงถือได้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือนโยบายทางอาญาในการป้องกันการกระทำผิดอาญาได้ทางหนึ่งด้วย จึงไม่สมควรไปลงโทษเขาซ้ำอีก[80]

---

[76] คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 4) 530.

[77] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 101.

[78] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10, สำนักพิมพ์ พลสยาม พริ้นติ้ง (ประเทศไทย) 2551) 15.

[79] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 101.

[80] จิตติ ติงศภัทิย์ (เชิงอรรถ 47) 1272.

Ref. code: 25656101031703XNC

2.1.2.5 ให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับตัวกลับใจ

มีความเป็นไปได้ที่ผู้กระทำความผิดที่หลบหนีหรือซ่อนตัวเป็นเวลานานจะไม่ประพฤติผิดซ้ำหรือกระทำความผิดใหม่ขึ้นอีกในเวลาของอายุความ แสดงให้เห็นว่าเขากลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดีและปรับปรุงตนให้ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายได้ การที่เขาระมัดระวังตัวเช่นนี้ จึงลดการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายทางอาญาที่ต้องการให้คนที่ทำผิดสำนึกผิดและกลับตัวเป็นคนดี อันเป็นแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมในทางหนึ่ง[81] ดังนั้น เมื่อเขากลับตัวเป็นคนดีได้แล้ว รัฐก็ควรที่จะใส่ใจกับอาชญากรรมหรือความผิดอื่น ๆ ที่เพิ่งเกิดขึ้นมากกว่า[82] การกำหนดให้ผลทางกฎหมายให้คดีขาดอายุความได้ จึงเป็นการสนับสนุนให้คนที่เคยทำผิดมาก่อนมุ่งมั่นที่จะกลับเนื้อกลับตัวและระมัดระวังไม่กระทำความผิดอีก อีกทั้งยังทำให้คนเหล่านั้นสบายใจได้ว่าการกลับเนื้อกลับตัวของเขาจะไม่สูญเปล่าและถูกทำลายลงเพียงเพราะข้อหาที่เขาเคยก่อในอดีตเมื่อนานมาแล้ว[83] หลักคิดเรื่องการให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับตัวกลับใจจึงเกิดมาจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนควรได้รับโอกาสที่จะเริ่มต้นใหม่[84] และสามารถดำเนินชีวิตประจำวันต่อไปได้โดยไม่ต้องหวาดกลัวอยู่ตลอดเวลาว่าตนจะถูกฟ้องคดีเมื่อใด[85] ซึ่งถ้าหากไม่มีอายุความกำกับไว้ ทุกคนก็อาจถูกฟ้องเมื่อไหร่ก็ได้ ทำให้ชีวิตของคน ๆ นั้นตกอยู่ในความไม่แน่นอน ประกอบกับเวลาที่ผ่านล่วงเลยไปย่อมส่งผลต่อบุคลิกนิสัยของบุคคลให้เปลี่ยนไปด้วย เช่น หากเรารู้จักคนนิสัยดีคนหนึ่ง แต่มารู้ในภายหลังว่าคน ๆ นี้เคยกระทำผิดฐานฆ่าคนตายเมื่อ 30 ปีก่อน เราก็อาจจะมีความคิดต่อคน ๆ นี้ได้ว่าเขาได้กลับตัวกลับใจแล้วก็เป็นได้ แต่ถ้าหากเปลี่ยนจากคนที่เรารู้จักไปฆ่าคนตายเมื่อวานหรือเมื่อเวลาไม่นานนัก กรณีนี้เราจะไม่ได้คิดว่าเขากลับตัวก็ได้ แต่จะคิดว่าเขากำลังหลอกลวงหรือปกปิดตัวตนที่แท้จริงของเขาอยู่ก็ได้ เป็นต้น[86] อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้อายุความฟ้องคดีสั้นหรือยาวไม่ได้พิจารณาจากระยะเวลาที่คนจะสำนึกผิดได้[87] เพราะเวลาที่แต่ละคนจะสำนึกผิดหรือกลับเนื้อกลับตัวนั้นย่อมแตกต่างไปในแต่ละคน

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าแนวคิดในการกำหนดให้มีอายุความฟ้องคดีอาญาอันเนื่องมาจากเหตุผลของการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับตัวกลับใจ ยังมีข้อโต้แย้งได้หลายประการ

---

[81] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 101.

[82] Editors (เชิงอรรถ 49) 634.

[83] เพิ่งอ้าง.

[84] Rinat Kitai-Sangero (เชิงอรรถ 53) 432.

[85] P G Barton (เชิงอรรถ 50) 190.

[86] Rinat Kitai-Sangero (เชิงอรรถ 53) 437.

[87] เพิ่งอ้าง 446.

Ref. code: 25656101031703XNC

กล่าวคือ ในแง่ของการสนับสนุนให้ผู้กระทำผิดมุ่งมั่นที่จะกลับตัวกลับใจโดยอาศัยเหตุที่ระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญาต่อตัวผู้กระทำผิดจะสิ้นสุดลงในซักวันหนึ่งนั้น อาจมีข้อโต้แย้งได้ว่าการกลับตัวกลับใจของผู้กระทำผิดจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้นั้นได้แสดงออกชัดแจ้งว่าตนสำนึกผิดในการกระทำของตนแล้ว เช่น การแสดงความเสียใจหรือขอโทษต่อผู้เสียหาย รวมถึงความพยายามที่จะแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น และไม่ได้แสดงความสำนึกผิดหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายเลย อย่างน้อยผู้กระทำผิดก็ควรที่จะต้องผ่านการถูกลงโทษตามกฎหมายและเป็นการลงโทษที่ได้สัดส่วนกับความผิดที่ผู้นั้นกระทำลงไปด้วย จึงพอที่จะเชื่อได้ว่าผู้กระทำผิดกลับตัวกลับใจแล้ว แต่การที่ผู้กระทำผิดเพียงแค่หลบซ่อนตัวหรือหลบหนีจากการถูกดำเนินคดีอาญาไปเฉย ๆ โดยไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายใดเข้าไปมีผลกระทบกับผู้นั้น จึงไม่มีข้อเท็จจริงใดแสดงให้เห็นได้เลยว่าเขากลับตัวกลับใจแล้วจริง ๆ นอกจากนี้ เหตุผลอีกประการที่อาจถูกโต้แย้งได้คือการสันนิษฐานว่าเวลาที่ผ่านล่วงเลยไปจะส่งผลต่อบุคลิกนิสัยของบุคคลให้เปลี่ยนไปด้วยนั้น ไม่ใช่ข้อสันนิษฐานที่ถูกต้องเสมอไป เพราะการเปลี่ยนแปลงบุคลิกนิสัยของบุคคลต้องคำนึงถึงหลายปัจจัย ไม่ใช่เพียงเวลาที่ผ่านล่วงเลยไปในการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้นอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงสภาพสังคม ครอบครัว ฐานะ การศึกษา อาชีพ อายุ สภาพร่างกายและจิตใจของบุคคลนั้นด้วย เป็นต้น ตัวอย่างที่เห็นได้ว่าเวลาที่ผ่านล่วงเลยไปเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลิกนิสัยของบุคคลได้ เช่น กรณีของผู้ที่เป็นอาชญากรอาชีพ ธรรมชาติของอาชญากรประเภทนี้คือการก่ออาชญากรรมเป็นปกติอยู่แล้ว และการหลบซ่อนตัวหรือการหลบหนีไปเป็นเวลานานก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของขั้นตอนการก่ออาชญากรรม เป็นเทคนิคที่อาชญากรผู้นั้นมีเพื่อให้การก่ออาชญากรรมใหม่ ๆ ยังทำได้ต่อไป ดังนั้น หากอาศัยเพียงเหตุผลเรื่องการให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับตัวกลับใจมาเป็นเหตุให้มีอายุความฟ้องคดีอาญาเพียงอย่างเดียวก็จะเป็นเหตุผลที่มีน้ำหนักน้อย และในทางตรงกันข้าม การกำหนดให้ไม่มีอายุความฟ้องคดีอาญา โดยเฉพาะความผิดที่มีความร้ายแรงมาก เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ก็จะเป็นประโยชน์ในแง่การปราบปรามอาชญากรให้หมดไปจากสังคมได้มากกว่า อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าการสร้างความปลอดภัยให้สังคมนอกจากการปราบปรามอาชญากรให้หมดไปแล้ว สังคมจะต้องเห็นด้วยว่าการปราบปรามอาชญากรเป็นไปด้วยความรวดเร็วเช่นกัน ซึ่งความรวดเร็วในการปราบปรามอาชญากรส่วนหนึ่งเกิดขึ้นได้เพราะคดีอาญามีอายุความกำกับไว้ ทำให้รัฐต้องเร่งดำเนินการก่อนที่คดีจะขาดอายุความ หากไม่มีอายุความกำกับไว้เลย เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐก็อาจจะเกิดความชะล่าใจเพราะเห็นว่าความผิดที่เกิดขึ้นยังสามารถถูกดำเนินคดีได้ตลอดเวลาอยู่แล้ว จึงไม่เร่งดำเนินการให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินคดีอาญาตามมา เช่น ปัญหาเรื่องคุณภาพของพยานหลักฐานในคดี เป็นต้น และแม้ว่าการไม่มีอายุความฟ้องคดีอาญาจะช่วยอุดช่องโหว่ของการที่กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิดได้เนื่องด้วยเงื่อนไขเรื่องเวลาโดยสมบูรณ์ก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าการใช้มาตรการนี้อาจจะลดความ

Ref. code: 25656101031703XNC

กระตือรือร้นของรัฐในการคิดค้นพัฒนาวิธีการต่าง ๆ ในการปราบปราม ติดตาม และจับกุมอาชญากร รวมถึงการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีที่ไม่เพียงแต่ส่งผลถึงความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของสังคมจากการเห็นรัฐตอบสนองต่ออาชญากรรมด้วยความรวดเร็วเท่านั้น แต่มีผลต่อการสืบพยานและการวินิจฉัยตัดสินคดีในชั้นศาลที่ถูกต้องแม่นยำด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกฎหมายของประเทศไทยที่กำหนดให้ทั้งรัฐและผู้เสียหายสามารถเป็นผู้ฟ้องคดีอาญาได้ โอกาสที่ผู้กระทำผิดจะถูกดำเนินคดีอาญาก็มีมากยิ่งขึ้น มาตรการไม่มีอายุความฟ้องคดีอาญาจึงยังไม่จำเป็นในตอนนี้ หากสังคมเห็นว่าความผิดใดมีความร้ายแรงมากหรือต้องใช้เวลาในการดำเนินคดีมากเป็นพิเศษ ผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดให้ความผิดนั้น ๆ มีอายุความที่ยาวนานขึ้น รวมถึงกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่มีผลให้อายุความฟ้องคดีอาญาขยายออกไปเฉพาะกรณี ยังเป็นมาตรการที่เหมาะสมกว่าการไม่มีอายุความฟ้องคดีอาญา

2.1.3 ความเป็นมาของอายุความฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายไทย

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงความเป็นมาของหลักกฎหมายว่าด้วยอายุความฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายไทยผ่านการเปรียบเทียบกฎหมายในแต่ละช่วงเวลา ได้แก่ กฎหมายในยุคก่อนได้รับอิทธิพลจากกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรป กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้ในปัจจุบัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวคิดการมีอายุความและการกำหนดเรื่องอายุความไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษรทั้งก่อนและหลังรับอิทธิพลจากกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรปมาใช้ และ พัฒนาการในการกำหนดเรื่องอายุความที่ชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีอายุความในระบบกฎหมายซีวิลลอว์

2.1.3.1 ยุคก่อนได้รับอิทธิพลจากกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรป

กฎหมายอาญาฉบับแรกของประเทศไทยที่ได้มีการบันทึกไว้ เรียกว่า **“กฎหมายลักษณะโจร”** ประกาศใช้ในยุคสมัยสุโขทัย โดยจารึกไว้เมื่อปี พ.ศ. 1880 – 2000 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอายุความในคดีอาญาไว้ กล่าวคือ กำหนดให้อายุความในคดีอาญามีกำหนด 10 ปี ในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดร่วมกับโจร หรือรู้เห็นว่าโจรกระทำความผิดก็จะต้องนำเรื่องมาแจ้งต่อพนักงานภายใน 10 ปี เพื่อลงโทษ แต่ถ้าไม่ได้นำความมาแจ้งภายในกำหนดดังกล่าว หากพิสูจน์ได้ว่าผู้กระทำมีความผิดจริง โทษที่ลงได้ต่อผู้นั้นจะลงได้แค่โทษปรับเท่านั้น ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่านับแต่ประเทศไทยประกาศใช้กฎหมายอาญาก็มีบทบัญญัติเรื่องอายุความเป็นกรอบระยะเวลาให้ผู้เสียหายนำคดีไปแจ้งต่อเจ้าพนักงานภายในเวลาที่กำหนด มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการฟ้องเกินกำหนดซึ่งจะส่งผลให้นำผู้กระทำผิดมาลงโทษอาญาอื่นไม่ได้ แต่ก็ยังคงลงโทษปรับได้ ซึ่งผลทางกฎหมายเช่นนี้เองที่แตกต่างจากการขาดอายุความฟ้องร้อง

Ref. code: 25656101031703XNC

ในกฎหมายยุคปัจจุบัน กล่าวคือ การฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายอาญาเมื่อคดีขาดอายุความแล้ว ศาลต้องพิพากษายกฟ้องทั้งหมด[88]

ขณะเดียวกัน ในช่วงปี พ.ศ. 1835 มี **"กฎหมายพระเจ้ามังราย หรือมังรายราชศาสตร์"** ซึ่งเป็นกฎหมายของพระเจ้ามังรายกษัตริย์ของล้านนา ได้บัญญัติถึงอายุความในการฟ้องร้องคดีอาญาไว้โดยทุกฐานความผิดจะมีอายุความ 20 ปี เท่ากัน แต่หากได้มีการว่ากล่าวหรือมีการยอมรับว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริงของคู่ความก็สามารถดำเนินคดีได้แม้จะเกิน 20 ปี แล้วก็ตาม ดังนั้น จะเห็นได้ว่าอายุความในสมัยกฎหมายพระเจ้ามังรายนั้น กฎหมายได้กำหนดอายุความฟ้องร้องไว้ 20 ปี ซึ่งเท่ากับระยะเวลานานที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้ในปัจจุบัน แต่มีข้อสังเกตว่า อายุความมิได้กำหนดไว้ตายตัวแน่นอนว่าเมื่อพ้นกำหนด 20 ปี นับแต่วันกระทำความผิดแล้วจะไม่สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีได้ อันจะทำให้คดีขาดอายุความดังเช่นในประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน แต่จากบทบัญญัติดังกล่าวหากมีการรับว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นของคู่ความก็อาจดำเนินการฟ้องร้องได้แม้ระยะเวลาจะล่วงเลยไปนานเท่าใดก็ตาม จึงเสมือนว่ากฎหมายไม่ได้กำหนดอายุความไว้[89]

ต่อมา ก่อนที่ประเทศไทยจะได้รับอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศจากอิทธิพลของประเทศในแถบยุโรป ในช่วงยุคกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2347 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชการที่ 1) ได้ทรงบัญชาให้ชำระกฎหมายทั้งหลายให้เป็นธรรม ก่อให้เกิดเป็น **"กฎหมายตราสามดวง"** ขึ้น ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความในกฎหมายพระอัยการลักษณะรับฟ้อง ซึ่งมีบทบัญญัติว่าแต่ละฐานความผิดจะต้องนำคดีมาฟ้องร้องภายในระยะเวลาเท่าใด มิฉะนั้น ห้ามมิให้รับฟ้องและดำเนินคดีเพื่อพิจารณาพิพากษาลงโทษอีกต่อไป ซึ่งหลักเกณฑ์การกำหนดอายุความของกฎหมายตราสามดวงมีความใกล้เคียงกับประมวลกฎหมายอาญาที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ กำหนดอายุความโดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างโทษฐานความผิด หากระวางโทษตามกฎหมายสูง กำหนดระยะเวลาการฟ้องร้องคดีก็จะนานตามไปด้วย เช่น หากราษฎรมีการทะเลาะวิวาทกันถ้าจะฟ้องร้องต้องนำคดีมาฟ้องภายใน 15 วัน ความผิดที่มีโทษสถานเบาและอาจยอมรับกันได้ต้องฟ้องคดีภายใน 1 เดือน หรือความผิดฐานลักทรัพย์ช้างม้าโคกระบือห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนด 1 เดือน 10 วัน เป็นต้น[90]

---

[88] เพ็ญประภา ฤทธิปัญญาวงศ์ (เชิงอรรถ 48) 22 – 23.

[89] เพิ่งอ้าง 23.

[90] เพิ่งอ้าง 23 – 24.

Ref. code: 25656101031703XNC

2.1.3.2 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของประเทศไทยที่ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2451 เป็นกฎหมายที่จัดทำขึ้นตามแบบอย่างของประเทศในภาคพื้นยุโรป ซึ่งเปลี่ยนแปลงกฎหมายอาญาของไทยที่ใช้มาแต่เดิมเข้าสู่ระบบกฎหมายแบบรัฐสมัยใหม่ โดยอาศัยกฎหมายของประเทศต่าง ๆ นำมาเป็นแนวประกอบการร่างกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ กฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1810 และประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ค.ศ. 1870 รวมถึงประมวลกฎหมายอาญาของประเทศอื่น ๆ ที่นำมาอ้างอิงด้วย กฎหมายลักษณะอาญาฉบับนี้จึงนับได้ว่าเป็นกฎหมายที่เป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยเลยทีเดียว[91]

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความไว้เช่นกัน โดยได้บัญญัติไว้ในหมวด 9 ว่าด้วยกำหนดเวลาที่จะฟ้องความและที่จะลงโทษในคดีอาญา ประกอบด้วยมาตรา 77 – 86 ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่าเนื้อหามีความคล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์ในเรื่องอายุความที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังเป็นกฎหมายอาญาฉบับแรกที่บัญญัติถึงอายุความล่วงเลยการลงโทษไว้นับตั้งแต่มีกฎหมายอาญาประกาศใช้มา[92] โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 82 – 84 แตกต่างจากเดิมที่มีการกำหนดไว้เพียงแค่อายุความนำคดีมาฟ้องร้องเท่านั้น

มาตรา 78 *การฟ้องคดีทางอาญานั้น ถ้ามิได้ยื่นฟ้องต่อศาลภายในเวลาที่ท่านได้ตั้งไว้เป็นกำหนดไซร้ ท่านว่าคดีนั้นขาดอายุความ อย่าให้ศาลรับไว้พิจารณาเลย*

แลอายุความนั้น ท่านตั้งไว้ตามประเภทคดี ต่างกันดังนี้ คือ

(1) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ฟ้องได้ในยี่สิบปี

(2) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี ให้ฟ้องได้ในสิบห้าปี

(3) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเดือนหนึ่งขึ้นไปจนถึงเจ็ดปี ให้ฟ้องได้ในห้าปี

(4) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษอย่างอื่น นอกจากที่ว่ามานี้ให้ฟ้องได้ในปีที่หนึ่ง

---

[91] หยุด แสงอุทัย, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127* (พิมพ์ครั้งที่ 7, วิญญูชน 2561) 13 – 15.

[92] เพ็ญประภา ฤทธิปัญญาวงศ์ (เชิงอรรถ 48) 24.

Ref. code: 25656101031703XNC

มาตรา 79 *เวลาในระหว่างคดีเรื่องใดอยู่ในศาล คือในระหว่างร้องขอต่อศาลด้วยประการใดใดก็ดี ในระหว่างเวลาเรียกหรือจับตัวจำเลยตามหมายสั่งของศาลก็ดี ท่านว่าเป็นเวลาหยุดอายุความ มิให้นับเวลาระหว่างคดีที่กล่าวมานี้เข้าในอายุความ*

มาตรา 80 *คดีในจำพวกความผิดต่อส่วนตัวนั้น ถ้าผู้ที่ควรร้องทุกข์ได้ตามกฎหมาย รู้เรื่องความผิดและรู้จักผู้กระทำผิดแล้ว มิได้ร้องทุกข์ พ้นสามเดือนไป ท่านว่าคดีนั้นขาดอายุ*

มาตรา 85 *ถ้ากำหนดอายุความก็ดี กำหนดเวลาล่วงเลยในการลงอาญาก็ดี ต้องหยุดด้วยประการใด ๆ ท่านให้ตั้งต้นนับกำหนดไปใหม่แต่วันที่หยุดนั้น*

มาตรา 86 *กำหนดอายุความ และกำหนดเวลาล่วงเลยในการลงอาญานี้ ถึงผู้ต้องหาจะมิได้ขอร้อง ก็ให้คงใช้ตามท่านบัญญัติไว้จงทุกประการ*

ตามมาตรา 78 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้กำหนดผลทางกฎหมายกรณีคดีขาดอายุความไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าไม่อาจนำมาฟ้องร้องได้อีก หรือหากฟ้องร้องต่อศาล ศาลก็จะไม่รับฟ้องหรือยกฟ้องไป นอกจากนี้ ยังเห็นได้ว่าระยะเวลาสั้นยาวของอายุความนั้นจะถูกกำหนดให้เป็นไปตามความหนักเบาของโทษที่จะลงในความผิดที่ได้ฟ้อง กล่าวคือ หากเป็นความผิดที่มีโทษหนัก (หรือก็คือความผิดที่เป็นการกระทำที่ร้ายแรง) อายุความก็จะยาวนานขึ้น ในทางกลับกัน หากเป็นความเป็นผิดที่มีโทษเบา (หรือก็คือความผิดที่เป็นการกระทำที่ไม่ร้ายแรง) อายุความก็จะสั้นลง และในมาตรา 80 ได้มีการกำหนดอายุความสำหรับความผิดประเภทความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ไว้ด้วย โดยกำหนดอายุความร้องทุกข์ไว้ ซึ่งจะเป็นอายุความที่มีระยะเวลาสั้นกว่าอายุความในการฟ้องคดีความผิดต่อแผ่นดินหรือความผิดอันยอมความไม่ได้นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอายุความสะดุดหยุดลง ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันมิได้มีการบัญญัติไว้ด้วย กล่าวคือในมาตรา 79 ซึ่งมาตรานี้หมายความถึงเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว แม้ว่าจะยังไม่ได้ตัวผู้กระทำผิดมาศาลด้วยก็ตาม และต่อมาได้ตัวผู้กระทำความผิดมาหลังจากล่วงเลยกำหนดระยะเวลาอายุความแล้วก็ไม่ทำให้คดีขาดอายุความ ยังคงสามารถพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้[93] โดยนอกจากการฟ้องร้องคดีแล้ว ยังมีเหตุอื่นตามมาตรา 79 ที่ทำให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดลงด้วย เช่น การยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคดี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 616/2476) การยื่นฎีกา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 498/2472) รวมถึงการที่ศาลออกหมายเรียกหรือหมายจับตัวจำเลยด้วย[94] และด้วยผลของ

[93] เพิ่งอ้าง 27.

[94] หยุด แสงอุทัย, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127* (เชิงอรรถ 91) 236 – 237.

Ref. code: 25656101031703XNC

มาตรา 85 เมื่อได้หยุดอายุความฟ้องร้องไว้แล้ว ก็จะตั้งต้นนับหนึ่งใหม่ต่อจากวันสุดท้ายซึ่งการหยุดอายุความนั้นสิ้นสุดลง

ส่วนในมาตรา 86 ที่ได้กำหนดไว้เช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าอายุความในคดีอาญาเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน[95] คู่ความไม่สามารถที่จะตกลงกันให้อายุความขยายออก ร่นเข้า หยุดนับ หรือไม่นำอายุความมาใช้ตามใจชอบไม่ได้

2.1.3.3 ประมวลกฎหมายอาญา

ภายหลังจากที่กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้ประกาศใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2451 เป็นเวลา 48 ปี ด้วยสภาพสังคมบ้านเมืองในประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว รวมถึงหลักการบางอย่างและวิธีการลงโทษบางอย่างล้าสมัย สมควรจะได้ปรับปรุงให้ทันสมัยและเป็นสากลตามนานาประเทศ[96] จึงได้มีการปรับปรุงกฎหมายอาญาของประเทศไทยใหม่ เป็น **“ประมวลกฎหมายอาญา”** แทน โดยเค้าโครงส่วนใหญ่ของเนื้อหาในประมวลกฎหมายอาญาก็อาศัยฐานมาจากกฎหมายลักษะอาญา ทั้งในเรื่องการแบ่งเนื้อหาตัวบทกฎหมายเป็นภาคทั่วไปและภาคความผิด การแบ่งประเภทของความผิดต่าง ๆ การแบ่งความผิดออกเป็นความผิดทั่วไปกับความผิดลหุโทษ เพียงแต่ได้มีการปรับปรุงรายละเอียดเนื้อหาและการใช้คำใช้ประโยคในตัวบทกฎหมายให้ทันสมัยและเข้าใจง่ายมากขึ้น ซึ่งประมวลกฎหมายอาญานี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2500 เป็นต้นไปจนถึงปัจจุบัน ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมออกมาทั้งสิ้นจำนวน 29 ฉบับ ด้วยกัน[97]

ตารางที่ 2.1

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประมวลกฎหมายอาญา กับ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

เรื่อง	ประมวลกฎหมายอาญา	กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127
สิทธิในการนำคดีมาฟ้องระงับและการระงับการลงโทษ เมื่อผู้กระทำผิดเสียชีวิต		**มาตรา 77** ความชอบธรรมที่จะร้องฟ้องผู้ใดว่ากระทำความผิดก็ดี หรือที่จะลงอาญาแก่ผู้ใดตามคำพิพากษาก็ดี ท่านให้ถือว่าเป็นอันระงับด้วยความมรณภาพของผู้นั้น

[95] เพิ่งอ้าง 234 – 239.

[96] พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ.

[97] ประมวลกฎหมายอาญาฉบับล่าสุดเป็นไปตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2565.

Ref. code: 25656101031703XNC

เรื่อง	ประมวลกฎหมายอาญา	กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127
อายุความฟ้องคดี	**มาตรา 95** ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ (1) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี (2) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี (3) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี (4) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี (5) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน	**มาตรา 78** การฟ้องคดีทางอาญานั้น ถ้ามิได้ยื่นฟ้องต่อศาลภายในเวลาที่ท่านได้ตั้งไว้เป็นกำหนดไซร้ ท่านว่าคดีนั้นขาดอายุความ อย่าให้ศาลรับไว้พิจารณาเลย แลอายุความนั้น ท่านตั้งไว้ตามประเภทคดี ต่างกันดังนี้ คือ (1) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ฟ้องได้ในยี่สิบปี (2) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี ให้ฟ้องได้ในสิบห้าปี (3) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเดือนหนึ่งขึ้นไปจนถึงเจ็ดปี ให้ฟ้องได้ในห้าปี (4) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษอย่างอื่น นอกจากที่ว่ามานี้ให้ฟ้องได้ในปีที่หนึ่ง
เหตุแห่งการหยุดนับอายุความฟ้องคดี		**มาตรา 79** เวลาในระหว่างคดีเรื่องใดอยู่ในศาล คือในระหว่างร้องขอต่อศาลด้วยประการใดใดก็ดี ในระหว่างเวลาเรียกหรือจับตัวจำเลยตามหมายสั่งของศาลก็ดี ท่านว่าเป็นเวลาหยุดอายุความ มิให้นับเวลาระหว่างคดีที่กล่าวมานี้เข้าในอายุความ
อายุความร้องทุกข์และ/หรือฟ้องคดีในความผิดอันยอมความได้	**มาตรา 96** ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ	**มาตรา 80** คดีในจำพวกความผิดต่อส่วนตัวนั้น ถ้าผู้ที่ควรร้องทุกข์ได้ตามกฎหมาย รู้เรื่องความผิดและรู้จักผู้กระทำผิดแล้ว มิได้ร้องทุกข์ พ้นสามเดือนไป ท่านว่าคดีนั้นขาดอายุความ

Ref. code: 25656101031703XNC

เรื่อง	ประมวลกฎหมายอาญา	กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127
อายุความฟ้องขอให้กักกัน	**มาตรา 97** ในการฟ้องขอให้กักกัน ถ้าจะฟ้องภายหลังการฟ้องคดีอันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกัน ต้องฟ้องภายในกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ฟ้องคดีนั้นมิฉะนั้น เป็นอันขาดอายุความ	
สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับเมื่อถอนฟ้องหรือยอมความต่อกัน		**มาตรา 81** ในคดีจำพวกความผิดต่อส่วนตัวนั้น ถ้าได้ถอนฟ้องหรือได้ยอมความต่อกันโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วไซร้ ท่านว่าหมดความชอบธรรมที่จะเอาคดีนั้นมารื้อฟ้องร้องต่อไป
อายุความล่วงเลยการลงโทษ	**มาตรา 98** เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใด ผู้นั้นยังมิได้รับโทษก็ดี ได้รับโทษแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ดี ถ้ายังมิได้ตัวผู้นั้นมาเพื่อรับโทษนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี แล้วแต่กรณี เกินกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ เป็นอันล่วงเลยการลงโทษ จะลงโทษผู้นั้นมิได้ (1) ยี่สิบปี สำหรับโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกยี่สิบปี (2) สิบห้าปี สำหรับโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี (3) สิบปี สำหรับโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี (4) ห้าปี สำหรับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีลงมาหรือโทษอย่างอื่น	**มาตรา 82** ผู้ใดศาลได้พิจารณาให้ลงโทษแลยังไม่ได้ตัวมันมาลงโทษตามคำพิพากษาจนล่วงเวลาพ้นเวลาที่ท่านตั้งเป็นกำหนดไว้ในมาตรานี้แล้ว ท่านว่าเป็นอันเวลาล่วงเลยเสียแล้ว ให้ยกเลิกอย่าลงโทษแก่มันตามคำพิพากษานั้นเลย แลกำหนดเวลายกเลิกการลงอาญา โดยเหตุเวลาล่วงเลยตามมาตรานี้นั้น ท่านกำหนดไว้ดังนี้ คือว่า (1) โทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ยี่สิบปีเป็นพ้นกำหนด (2) โทษจำคุกกว่าเจ็ดปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี สิบห้าปีเป็นพ้นกำหนด (3) โทษอย่างอื่น ๆ ห้าปีเป็นพ้นกำหนด
การนับอายุความล่วงเลยการลงโทษ		**มาตรา 83** กำหนดเวลาล่วงเลยในการลงอาญานั้น ท่านให้นับตั้งแต่วันพิพากษาโทษ อันเป็นคำพิพากษาชั้นที่สุดของคดีเรื่องนั้น หรืออีกนัยหนึ่งท่านให้นับตั้งแต่วันผู้ต้องโทษนั้นพ้นอาญาไป แต่ท่านห้ามมิให้นับเวลาที่งดการลงอาญาไว้ตามกฎหมายนั้น เข้าในเวลาล่วงเลยการลงอาญา

Ref. code: 25656101031703XNC

เรื่อง	ประมวลกฎหมายอาญา	กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127
เหตุแห่งการหยุดนับอายุความล่วงเลยการลงโทษ		**มาตรา 84** เวลาล่วงเลยในการลงอาญานั้น เป็นอันหยุดมิให้นับในระหว่างที่เวลามีเหตุการณ์เหล่านี้ คือ (1) เมื่อจับตัวมันผู้ต้องโทษได้ (2) เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีตำแหน่งหน้าที่สำหรับให้ลงอาญา ได้สั่งให้ทำโทษ
ระยะเวลาในการยึดทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับหรือการกักขังแทนค่าปรับ	**มาตรา 99** การยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับหรือการกักขังแทนค่าปรับ ถ้ามิได้ทำภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด จะยึดทรัพย์สินอายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สิน หรือกักขังไม่ได้ ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับในกรณีการกักขังแทนค่าปรับซึ่งทำต่อเนื่องกับการลงโทษจำคุก	
ระยะเวลาล่วงเลยการกักกันเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้กักกัน	**มาตรา 100** เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้กักกันผู้ใด ถ้าผู้นั้นยังมิได้รับการกักกันก็ดี ได้รับการกักกันแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ดี ถ้าพ้นกำหนดสามปีนับแต่วันที่พ้นโทษ โดยได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้วหรือโดยล่วงเลยการลงโทษ หรือนับแต่วันที่ผู้นั้นหลบหนีระหว่างเวลาที่ต้องกักกัน เป็นอันล่วงเลยการกักกัน จะกักกันผู้นั้นไม่ได้	
ระยะเวลาบังคับผู้ทำทัณฑ์บน	**มาตรา 101** การบังคับตามคำสั่งของศาลตามความในมาตรา 46 หรือการร้องขอให้ศาลสั่งให้ใช้เงินเมื่อผู้ทำทัณฑ์บนประพฤติผิดทัณฑ์บนตามความในมาตรา 47 นั้น ถ้ามิได้บังคับหรือร้องขอภายในกำหนดสองปีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง หรือนับแต่วันที่ผู้ทำทัณฑ์บนประพฤติผิดทัณฑ์บน จะบังคับหรือร้องขอมิได้	

Ref. code: 25656101031703XNC

เรื่อง	ประมวลกฎหมายอาญา	กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127
การเริ่มต้นนับอายุความใหม่ภายหลังการหยุดนับอายุความ		**มาตรา 85** ถ้ากำหนดอายุความก็ดี กำหนดเวลาล่วงเลยในการลงอาญาก็ดี ต้องหยุดด้วยประการใดๆ ท่านให้ตั้งต้นนับกำหนดไปใหม่แต่วันที่หยุดนั้น
อายุความต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเท่านั้น		**มาตรา 86** กำหนดอายุความ และกำหนดเวลาล่วงเลยในการลงอาญานี้ถึงผู้ต้องหาจะมิได้ขอร้อง ก็ให้คงใช้ตามท่านบัญญัติไว้จงทุกประการ

เมื่อพิจารณาจากตารางเปรียบเทียบระหว่างบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน กับ บทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 แล้ว จะเห็นความแตกต่างกัน ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายอาญาได้นำเรื่องสิทธิในการนำคดีมาฟ้องระงับและการระงับการลงโทษ เมื่อผู้กระทำผิดเสียชีวิต ตามมาตรา 77 และ สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับเมื่อถอนฟ้องหรือยอมความต่อกัน ตามมาตรา 81 ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ออกไป โดยการนำบทบัญญัติทั้งสองมาตรานี้ออกไปจากหมวดที่เกี่ยวกับเรื่องอายุความ ผู้เขียนมีความเห็นว่าอาจจะเป็นเพราะบทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวไม่ได้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอายุความ แต่เป็นเรื่องของเหตุที่ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับและเหตุแห่งการระงับโทษมากกว่า ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ควรนำไปจัดรวมอยู่กับหมวดหมู่อื่น ไม่ได้เป็นการตัดออกไปอย่างสิ้นเชิงเพราะบทบัญญัตินั้นไม่เหมาะสมหรือล้าสมัย ดังจะเห็นได้ว่าเนื้อหาในบทบัญญัติมาตรา 77 และ มาตรา 81 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้ถูกนำไปบัญญัติไว้ใหม่ในภายหลัง เป็นมาตรา 38 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และ มาตรา 39 (1) (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในปัจจุบัน

2. หลักเกณฑ์เรื่องอายุความฟ้องคดีในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 มีความแตกต่างจากกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 78 กล่าวคือ อายุความฟ้องคดีอาญาในประมวลกฎหมายอาญาจะหยุดนับได้นั้น ต้องมีทั้งการฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดอายุความ ในขณะที่อายุความฟ้องคดีอาญาในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 กำหนดแค่เพียงให้ฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความเท่านั้นก็ทำให้อายุความหยุดนับได้ โดยยังไม่จำเป็นต้องได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาล ซึ่งการที่ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดเงื่อนไขให้ต้องมีทั้งการฟ้องและต้องได้ตัวผู้กระทำความผิดมาอยู่ในอำนาจศาลนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้ว่า[98]

[98] คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 14/2564 (เชิงอรรถ 45).

Ref. code: 25656101031703XNC

เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพื่อสร้างความสมดุลทั้งการควบคุมอาชญากรรม การรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลักนิติธรรม โดยกำหนดให้ต้องได้ตัวผู้กระทำความผิดมาอยู่ในอำนาจศาลเพื่อให้ศาลเริ่มการพิจารณาคดีได้ตามหลักการพิจารณาคดีอาญาต้องกระทำต่อหน้าจำเลย เพื่อให้จำเลยมีโอกาสรู้ว่าตนถูกกล่าวหาอย่างไรและสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่อันจะทำให้การพิพากษาคดีมีความถูกต้องเป็นธรรมมากที่สุด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” และสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14 (3) (ง) ที่บัญญัติให้เป็นสิทธิของบุคคลซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น นอกจากนี้ ความแตกต่างอีกประการคือประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 วรรคสอง ได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องอายุความหลังฟ้องคดีไว้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือกรณีผู้กระทำความผิดตกเป็นผู้วิกลจริตและศาลได้สั่งงดการพิจารณาไว้ด้วย ในขณะที่ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 78 ไม่ได้กำหนดเรื่องนี้ไว้

3. ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 79 ได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงไว้ในกรณีที่คดีนั้นได้ถูกฟ้องต่อศาลแล้ว แต่มีการร้องขอต่อศาลด้วยประการใด ๆ หรือ อยู่ในระหว่างการเรียกหรือจับตัวจำเลยมาศาล (หมายถึงมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้วแต่ยังไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาล) มีผลให้หยุดนับอายุความและไม่ให้นับเวลาในระหว่างนี้เข้าไปรวมอยู่ในอายุความ และจะมีผลตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 85 คือ ให้เริ่มต้นนับหนึ่งใหม่ต่อจากวันสุดท้ายที่การหยุดนับอายุความสิ้นสุดลง อย่างไรก็ตาม ในประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้มีการกำหนดเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงและผลของอายุความสะดุดหยุดลงไว้แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการยังไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลก็ไม่ได้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้อายุความฟ้องคดีหยุดนับอีกต่อไป

4. เรื่องอายุความร้องทุกข์หรืออายุความฟ้องคดีในความผิดอันยอมความได้นั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 และกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ยังคงใช้หลักเกณฑ์เหมือนกัน มีความแตกต่างกันเล็กน้อยตรงที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ได้เพิ่มข้อความที่กำหนดว่าอายุความร้องทุกข์ต้องอยู่ภายในกำหนดอายุความฟ้องคดีตามมาตรา 95 ด้วย

5. ประมวลกฎหมายอาญาได้เพิ่มประเภทของอายุความและระยะเวลาขึ้นมาใหม่ 4 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ อายุความฟ้องขอให้กักกัน ตามมาตรา 97, ระยะเวลาในการยึดทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับหรือการกักขังแทนค่าปรับ ตามมาตรา 99, ระยะเวลาล่วงเลยการกักกันเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้กักกัน ตามมาตรา 100 และระยะเวลาบังคับผู้ทำทัณฑ์บน ตามมาตรา 101 โดยอายุความและระยะเวลาที่กล่าวมานี้ไม่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 แต่อย่างใด

Ref. code: 25656101031703XNC

6. หลักเกณฑ์เรื่องอายุความล่วงเลยการลงโทษในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 98 และกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 82 , 83 ส่วนใหญ่มีหลักเกณฑ์ที่คล้ายคลึงกัน แต่ส่วนที่แตกต่างกันจะปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 84 ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับกรณีอายุความล่วงเลยการลงโทษได้สะดุดหยุดลงเมื่อมีการจับตัวผู้ต้องโทษได้ หรือเมื่อเจ้าพนักงานผู้มีตำแหน่งหน้าที่สำหรับให้ลงอาญาได้สั่งให้ทำโทษ เช่น กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ แต่ศาลลืมออกหมาย ดังนี้ เมื่อศาลออกหมายแล้วก็ให้หยุดนับอายุความและเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่ได้ ตามผลของเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 85 เป็นต้น ในขณะที่ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้กำหนดเรื่องอายุความล่วงเลยการลงโทษสะดุดหยุดลงและผลของอายุความล่วงเลยการลงโทษสะดุดหยุดลงไว้แต่อย่างใด

7. กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 86 ได้กำหนดสถานะของกำหนดอายุความและกำหนดเวลาล่วงเลยการลงโทษไว้ว่าจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ไม่อาจตกลงเปลี่ยนแปลงให้เป็นอย่างอื่นได้ ซึ่งแม้ในประมวลกฎหมายอาญาจะไม่ได้บัญญัติไว้แล้วก็ตาม แต่สถานะของอายุความในคดีอาญาที่เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนอันไม่อาจเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้ก็เป็นหลักกฎหมายที่นักกฎหมายไทยรับทราบและยอมรับกันเป็นการทั่วไป โดยไม่จำเป็นต้องนำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอีก

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในช่วงยุคก่อนได้รับอิทธิพลจากกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรป เปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และ ประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน จะเห็นถึงพัฒนาการและความเป็นมาของอายุความฟ้องคดีอาญาในประเทศไทย โดยอาจสรุปเป็นประเด็นได้ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีอายุความฟ้องคดี

จากการศึกษาจะเห็นว่า แม้ประเทศไทยจะยังไม่ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรปมาก็ตาม กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยก็ได้กำหนดให้การนำคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีจะต้องมีอายุความกำกับไว้อยู่เสมอตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว ซึ่งแนวคิดเช่นนี้จะสอดคล้องกับบรรดาประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ โดยปรากฏการใช้อายุความในคดีอาญาตั้งแต่ในยุคสุโขทัยตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะโจรเรื่อยมาจนถึงการใช้ประมวลกฎหมายอาญา ในปัจจุบัน การกระทำใดที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ให้เป็นความผิดและมีโทษอาญา ล้วนแล้วแต่มีอายุความในการฟ้องร้องทั้งสิ้น

2. ประเภทของอายุความในคดีอาญา

ในยุคก่อนได้รับอิทธิพลจากกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรป อายุความในคดีอาญาตามที่ปรากฏในกฎหมายของประเทศไทยจะมีเพียงอายุความในการนำคดีเข้าสู่

Ref. code: 25656101031703XNC

กระบวนการพิจารณาคดีหรืออายุความฟ้องร้องคดีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ภายหลังจากที่ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรปพร้อมกับได้มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 จึงมีการแบ่งประเภทของอายุความเพิ่มขึ้นอีกประเภทคือ อายุความล่วงเลยการลงโทษ ซึ่งเป็นการกำหนดให้การลงโทษทางอาญาต่อจำเลยที่ถูกพิพากษาว่ามีความผิดและต้องถูกลงโทษนั้นต้องดำเนินการลงโทษภายในเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายด้วย ไม่ใช่เมื่อพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำผิดแล้วจะลงโทษเมื่อไหร่ก็ได้ นอกจากนี้ เมื่อกฎหมายอาญาได้มีการแบ่งประเภทของความผิดออกเป็นความผิดอันยอมความได้และความผิดต่อแผ่นดิน อายุความฟ้องร้องจึงมีการแยกออกเป็นอายุความฟ้องร้องทั่วไป และ อายุความร้องทุกข์หรืออายุความฟ้องร้องในคดีความผิดอันยอมความได้ ซึ่งอายุความประเภทนี้จะมีระยะเวลาที่สั้นกว่าอายุความฟ้องร้องทั่วไปด้วย

ในปัจจุบัน ตามประมวลกฎหมายอาญาในส่วนของอายุความในการนำคดีขึ้นสู่ศาล นอกเหนือจากที่มีการกำหนดอายุความฟ้องร้องทั่วไปและอายุความร้องทุกข์ไว้แล้ว ยังเพิ่มอายุความสำหรับการฟ้องร้องเพื่อให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วย ดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 97 ซึ่งเป็นอายุความฟ้องขอให้กักกัน และในส่วนของอายุความล่วงเลยการลงโทษ นอกจากที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 98 ซึ่งเป็นอายุความล่วงเลยการลงโทษทั่วไปแล้ว ยังมีการกำหนดถึงระยะเวลาในการลงโทษเฉพาะโทษบางประเภทและระยะเวลาในการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยภายหลังจากศาลพิพากษาให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วย ดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 99, มาตรา 100 และ มาตรา 101

ดังนั้น จากการศึกษาอายุความแต่ละประเภทตามที่ปรากฏในกฎหมายอาญาของประเทศไทยนับตั้งแต่ก่อนที่จะได้รับอิทธิพลจากกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรป มาจนถึงการใช้ประมวลกฎหมายอาญา จะเห็นว่าพัฒนาการของกฎหมายอาญามีแนวโน้มที่จะเข้าไปกำหนดให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในแต่ละขั้นตอนซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ก่อนฟ้องคดีต่อศาลไปจนถึงการลงโทษล้วนมีอายุความกำกับไว้ทั้งสิ้น

3. ระยะเวลาของอายุความฟ้องคดีอาญาในความผิดแต่ละฐาน

แต่เดิม อายุความในการนำคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีจะกำหนดไว้ให้เท่ากันในทุกฐานความผิด ไม่ได้แตกต่างกัน หากมีการกำหนดเปลี่ยนแปลงระยะเวลาของอายุความ เช่น กำหนดให้อายุความยาวนานขึ้น ก็จะกำหนดเพิ่มความยาวนานของอายุความในทุกฐานความผิดขึ้นไปพร้อม ๆ กัน ดังที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะโจรและกฎหมายของพระเจ้ามังราย แต่ในเวลาต่อมา เมื่อเข้าสู่ยุคกรุงรัตนโกสินทร์และมีการชำระกฎหมายทั้งหลายให้เป็นธรรมจนมีการประกาศใช้กฎหมายตราสามดวง พบว่า หลักเกณฑ์เกี่ยวกับระยะเวลาของอายุความในความผิดแต่ละฐานไม่ได้กำหนดให้เท่ากันทุกฐานความผิดอีกต่อไป แต่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับกันอยู่ในปัจจุบันและมีความเป็นสากลมากขึ้น โดยใช้ระบบการกำหนดอายุความด้วยการ

Ref. code: 25656101031703XNC

พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างโทษกับฐานความผิด กล่าวคือ อายุความฟ้องร้องคดีอาญาในแต่ละฐานความผิดจะมีความแตกต่างกันไปตามโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ หากความผิดฐานใดมีโทษที่หนักและรุนแรง อายุความฟ้องร้องคดีก็จะยาวนาน แต่หากความผิดฐานใดมีโทษที่เบาลงมา อายุความฟ้องร้องคดีก็จะสั้นตามไปด้วย อาจกล่าวได้ว่าแท้ที่จริงแล้วอายุความจะยาวหรือสั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ ประการแรกคือลักษณะของการกระทำความผิดและประการที่สองคือความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย เพราะปัจจัยทั้ง 2 ประการนี้ก็เป็นตัวกำหนดโทษที่จะลงสำหรับความผิดฐานนั้น ๆ อีกทีหนึ่ง ซึ่งการกำหนดอายุความตามความหนักเบาของโทษในแต่ละฐานความผิดก็ยังคงถูกนำมาใช้ต่อในยุคที่มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 จนถึงการใช้ประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ในคดีความผิดอันยอมความได้ มีการกำหนดอายุความร้องทุกข์ให้อยู่ภายในระยะเวลา 3 เดือนเท่ากัน ไม่ว่าความผิดอันยอมความได้นั้นจะมาจากฐานความผิดใดหรือมีโทษหนักเบาแค่ไหนก็ตาม จึงอาจกล่าวได้ว่าเฉพาะอายุความร้องทุกข์หรืออายุความฟ้องคดีความผิดอันยอมความได้นั้น ใช้เกณฑ์ “ประเภทของความผิด” มาเป็นตัวกำหนดระยะเวลาของอายุความแทนเกณฑ์ความหนักเบาของโทษในแต่ละฐานความผิด (ประเภทของความผิดในที่นี้ หมายถึงการแบ่งระหว่างความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัว กับ ความผิดอันยอมความไม่ได้หรือความผิดต่อแผ่นดิน) หากเมื่อมีการร้องทุกข์ภายในระยะเวลา 3 เดือนแล้ว จึงจะนำอายุความในประมวลกฎหมาย มาตรา 95 มาใช้ซึ่งเป็นการกำหนดอายุความตามความหนักเบาของโทษดังเดิม

4. ผลทางกฎหมายเมื่อคดีขาดอายุความ

แรกเริ่มที่มีการใช้กฎหมายลักษณะโจร แม้จะมีการกำหนดอายุความสำหรับการนำคดีอาญามาแจ้งต่อเจ้าพนักงานเพื่อให้มีการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดภายในเวลาที่สมควรก็ตาม แต่การไม่ได้นำคดีมาแจ้งภายในกำหนดอายุความ เจ้าพนักงานก็ยังสามารถรับพิจารณาคดีนั้นได้อยู่ เพียงแต่หากพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้แล้ว โทษที่จะสามารถลงแก่จำเลยได้จะมีเพียงโทษปรับ ผลทางกฎหมายเมื่อคดีขาดอายุความในกฎหมายลักษณะโจรจึงเป็นเพียงเหตุลดโทษเท่านั้น ในขณะที่กฎหมายของพระเจ้ามังรายแม้จะมีการกำหนดอายุความไว้ยาวนานถึง 20 ปี แต่การฟ้องร้องคดีที่เกินกำหนดเช่นว่านั้นก็ยังสามารถทำได้หากว่าจำเลยยอมรับสารภาพว่ากระทำผิดจริง ซึ่งมีผลทำให้มีการพิจารณาคดีและลงโทษจำเลยผู้นั้นได้อยู่ ดังนั้น ผลทางกฎหมายเมื่อคดีขาดอายุความในช่วงของการบังคับใช้กฎหมายลักษณะโจรและกฎหมายของพระเจ้ามังรายจึงเป็นเสมือนกรอบเวลาในการนำคดีมาฟ้องที่ไม่เคร่งครัดนักและยังไม่ส่งผลกระทบต่ออำนาจในการดำเนินคดีอาญาต่อไปเท่ากับในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีการประกาศใช้กฎหมายตราสามดวงแทนนั้น ได้มีการกำหนดผลทางกฎหมายเมื่อคดีขาดอายุความที่ชัดเจนและเคร่งครัดมากขึ้น

Ref. code: 25656101031703XNC

คือ ห้ามมิให้รับฟ้องในคดีนั้นเลย และในเวลาต่อมาที่มีการใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 จนถึงประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก็ได้กำหนดผลทางกฎหมายแบบนี้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ หากคดีอาญาใดขาดอายุความ สิทธิในการนำคดีอาญานั้นมาฟ้องย่อมระงับไป เมื่อศาลตรวจสอบคำฟ้องแล้วเห็นว่าคดีขาดอายุความ ศาลจะต้องไม่รับฟ้องคดีนั้น แต่ถ้าศาลรับฟ้องมาแล้วมีการวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้ในภายหลังว่าคดีขาดอายุความก็จะต้องยกฟ้องคดีนั้นไป โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยจะกระทำผิดจริงหรือยอมรับสารภาพหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเป็นผลทางกฎหมายที่เด็ดขาดและไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น

5. หลักการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา

จากการศึกษาพัฒนาการเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญา กฎหมายอาญาในช่วงยุคก่อนได้รับอิทธิพลจากกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรปซึ่งมีเพียงอายุความฟ้องร้องคดีเท่านั้น ไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดหลักการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความดังกล่าวไว้แต่อย่างใด แม้ในกฎหมายลักษณะโจรและกฎหมายของพระเจ้ามังรายจะมีการกำหนดให้สามารถรับฟ้องคดีไว้ได้แม้คดีนั้นจะขาดอายุความไปแล้วก็ตาม แต่การที่ยังสามารถรับฟ้องได้เช่นนั้นน่าจะเกิดจากการที่กฎหมายอาญาทั้งสองฉบับดังกล่าวยังไม่ได้กำหนดผลทางกฎหมายกรณีคดีขาดอายุความไว้อย่างเคร่งครัดมากนัก แตกต่างจากกฎหมายตราสามดวงที่กำหนดอย่างชัดเจนว่าหากคดีขาดอายุความแล้วย่อมต้องห้ามมิให้รับฟ้องและดำเนินคดีต่อไป โดยที่ไม่ได้กำหนดข้อยกเว้นการบังคับใช้อายุความไว้เลย

ในเวลาต่อมา ภายหลังการปรับปรุงกฎหมายอาญาจากการได้รับอิทธิพลจากกฎหมายในประเทศภาคพื้นยุโรปจนมีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 พบว่ามีการกำหนดหลักการยกเว้นการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาไว้ในมาตรา 79 และ มาตรา 85 โดยกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 79 ได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับ “อายุความสะดุดหยุดลง” ไว้ว่ามีเหตุใดบ้างที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะให้หยุดนับอายุความฟ้องคดีไว้ โดยไม่นับอายุความที่ดำเนินมาก่อนหน้านี้จนถึงวันที่เหตุแห่งการหยุดนับอายุความได้เกิดขึ้นมารวมเข้าไว้ในอายุความฟ้องคดีที่จะเริ่มต้นนับใหม่ และมาตรา 85 ก็ได้กำหนดผลของการหยุดนับอายุความไว้แล้วว่าให้เริ่มต้นนับอายุความใหม่ตั้งแต่วันที่หยุดนับอายุความนั้น

เมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาแทนที่กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ได้มีการยกเลิกหลักการเกี่ยวกับอายุความสะดุดหยุดลงในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 79 ไป อีกทั้งไม่ปรากฏว่าได้กำหนดหลักการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาอย่างใดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา แม้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 วรรคสอง จะกำหนดไว้ว่าภายหลังจากที่จำเลยถูกฟ้องและถูกนำตัวมาศาลแล้ว ต่อมาจำเลยหลบหนีหรือวิกลจริต ก็มิใช่เป็นกรณีอายุความสะดุดหยุดลง แต่เป็นอายุความภายหลังการฟ้องซึ่งเป็นกรณี

Ref. code: 25656101031703XNC

ที่อายุความต้องเริ่มนับใหม่ โดยเริ่มนับจากวันที่จำเลยหลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดพิจารณาแล้วแต่กรณี[99] ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีสำหรับความผิดอาญาทั้งที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายฉบับอื่นในปัจจุบันนี้ ไม่ได้กำหนดหลักการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาไว้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญามิได้ห้ามกฎหมายอื่นในการกำหนดหลักเกณฑ์อายุความของกฎหมายนั้นเองหรือหลักการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความให้เป็นอย่างอื่น ดังนั้น กฎหมายเฉพาะบางฉบับซึ่งมีการกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาและโทษทางอาญาแยกต่างหากจากฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาจึงอาจมีการกำหนดหลักการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาไว้ด้วย เช่น การกำหนดเรื่องการหยุดนับอายุความไว้ชั่วคราวหรือที่เรียกกันว่า “อายุความสะดุดหยุดอยู่” เมื่อผู้กระทำความผิดหลบหนีในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 25, การขยายเวลาของอายุความเพิ่มในกรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผล แต่อายุความในคดีนั้นครบกำหนดไปก่อนในระหว่างการไกล่เกลี่ยแล้ว ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 6, การเริ่มต้นนับอายุความฟ้องคดีใหม่ตั้งแต่ต้นเมื่อปรากฏว่าผู้ต้องหาไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการเปรียบเทียบปรับได้กำหนดไว้ ตามพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 17/1 และการกำหนดเงื่อนไขเริ่มต้นนับอายุความร้องทุกข์เมื่อผู้เสียหายอยู่ในวิสัยหรือโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 7 เป็นต้น ทั้งนี้ หลักการและเหตุผลเกี่ยวกับการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาในกฎหมายไทย ผู้เขียนจะอธิบายเพิ่มเติมโดยละเอียดในหัวข้อที่ 2.2.3

2.1.4 หลักเกณฑ์การบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาและผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้น

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงหลักเกณฑ์การบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาไทย ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อายุความทั่วไปตามมาตรา 95 และ อายุความฟ้องคดีความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา 96 โดยมีประเด็นการอธิบาย ได้แก่ กำหนดระยะเวลาของอายุความและมาตรฐานที่ใช้ในการกำหนดระยะเวลา เงื่อนไขการเริ่มต้นนับอายุความ เงื่อนไขที่ทำให้อายุความหยุดนับ รวมถึงประเด็นอื่น ๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะของอายุความแต่ละประเภท

[99] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 12.

Ref. code: 25656101031703XNC

แล้วจึงอธิบายถึงผลทางกฎหมายของอายุความในกรณีที่คดีขาดอายุความว่าในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญาจะส่งผลต่อรูปคดีและผู้เกี่ยวข้องในคดีอย่างไรบ้าง

2.1.4.1 หลักทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา

ปัจจุบัน การกระทำที่กฎหมายของประเทศไทยได้บัญญัติไว้ให้เป็นความผิดและมีโทษทางอาญาทุกประเภทจะมีอายุความฟ้องคดีกำกับไว้เสมอ โดยไม่มีข้อยกเว้นของการไม่กำหนดอายุความ[100] แล้วแต่ว่าจะเป็นอายุความที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดนั้นเป็นการเฉพาะ[101] หรือ เป็นอายุความที่กำหนดไว้ตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปในกรณีที่ความผิดนั้นไม่ได้มีการกำหนดเรื่องอายุความฟ้องคดีไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ ตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 ได้กำหนดไว้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95

“ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

(1) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี

(2) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี

(3) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี

(4) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี

(5) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน”

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาซึ่งนำไปใช้กับความผิดที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงความผิดที่ปรากฏในกฎหมายอื่นด้วย เช่น ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนฯ

---

[100] เพิ่งอ้าง 105.

[101] เช่น ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 22 ได้กำหนดให้คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดสำหรับฐานความผิดซึ่งต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต มีอายุความ 30 ปี ซึ่งเป็นอายุความที่ยาวนานกว่ากำหนดอายุความสูงสุดในประมวลกฎหมายอาญา.

Ref. code: 25656101031703XNC

ไม่ได้บัญญัติเรื่องอายุความการดำเนินคดีต่อกรรมการเอาไว้ ต้องใช้อายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3388/2536 น.2107)[102] เป็นต้น

1. กำหนดระยะเวลาของอายุความ

ในการกำหนดรูปแบบอายุความนั้น **ประเทศไทยใช้ "อัตราโทษหรือความรุนแรงของโทษ" เป็นฐานในการพิจารณากำหนดอายุความ** โดยกำหนดอายุความสูงสุดในประมวลกฎหมายอาญา คือ อายุความ 20 ปี สำหรับความผิดที่ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี และมีอายุความลดหลั่นลงไปตามอัตราโทษในแต่ละช่วงจนถึงอายุความต่ำสุดคือ 1 ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมาหรือต้องระวางโทษอย่างอื่น[103] กล่าวคือ ยิ่งความผิดใดมีโทษที่รุนแรงมากเท่าไหร่ อายุความฟ้องคดีอาญาในความผิดนั้นก็ยิ่งยาวนานตามไปด้วย ทั้งนี้ ในการพิจารณาว่าความผิดอาญาฐานใดมีอายุความเท่าไหร่ตามมาตรา 95 จะต้องพิจารณาจากระวางโทษตามกฎหมายโดยถือตาม "อัตราโทษสูงสุด" สำหรับความผิดที่บัญญัติ เช่น ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 มีระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปี จึงมีอายุความ 15 ปี โจทก์ต้องฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายใน 15 ปี นับแต่วันกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (2) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 353/2556)[104] และหากในความผิดนั้นมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ หรือ มีโทษจำคุกหรือปรับ หรือ ทั้งจำทั้งปรับ กำหนดอายุความจะต้องถือตาม "โทษจำคุก" เป็นหลัก หากโทษจำคุกไม่ขาดอายุความ โทษปรับก็ไม่ขาดอายุความเช่นกัน แม้ในท้ายที่สุด ศาลจะลงแต่เพียงโทษปรับเท่านั้นก็ตาม[105] แต่ในกรณีที่ความผิดนั้นมีโทษปรับสถานเดียว อายุความฟ้องคดีจะเป็น 1 ปี ตามมาตรา 95 (5) เพราะถือว่าโทษปรับเป็น "โทษอย่างอื่น" นั่นเอง[106]

กำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาจะต้องถือตามอัตราโทษของความผิดที่ศาลพิจารณาได้ความ ไม่ใช่พิจารณาจากข้อหาหรือฐานความผิดที่โจทก์ฟ้อง เช่น โจทก์ฟ้องขอให้ศาลลงโทษจำเลยฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 ซึ่งระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และมีอายุความฟ้องคดี 10 ปี ตามมาตรา 95 (3) ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยมีความผิดฐานกระทำโดยประมาทอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 390 ซึ่งระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน และมีอายุความ

---

[102] ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง* (พิมพ์ครั้งที่ 41, วิญญูชน 2562) 67 – 68.

[103] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 103.

[104] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 2* (เชิงอรรถ 71) 631.

[105] เพิ่งอ้าง 636.

[106] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

ฟ้องคดี 1 ปี ตามมาตรา 95 (5) กรณีเช่นนี้ต้องถืออายุความตามมาตรา 95 (5) เพราะเป็นอายุความตามฐานความผิดซึ่งศาลพิจารณาเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5494/2534 (ประชุมใหญ่)) ซึ่งศาลฎีกาให้เหตุผลไว้ว่า “หากจะถืออายุความจากข้อหาหรือฐานความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมและอาจทำให้เกิดการฟ้องในข้อหาที่มีอัตราโทษสูงกว่าที่ได้กระทำผิดจริง เหตุดังกล่าวอาจทำให้เป็นการขยายอายุความฟ้องคดีอาญา ซึ่งจะเป็นโทษแก่จำเลย”[107]

ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้เพิ่มระวางโทษ “หนักกว่า” ที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ เช่น ต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ “กึ่งหนึ่ง” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 340 ตรี ก็ต้องถืออายุความตามระวางโทษที่เพิ่มขึ้นนั้น เช่น กรณีความผิดตามมาตรา 339 วรรคสอง หากการชิงทรัพย์นั้นมีการใช้ยานพาหนะด้วย มาตรา 340 ตรี บัญญัติให้ระวางโทษหนักกว่ากึ่งหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าระวางโทษในการชิงทรัพย์ที่เป็นโคกระบือ ฯลฯ โดยใช้ยานพาหนะ คือ ระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปี ถึง ยี่สิบสองปี หกเดือน ความผิดดังกล่าวจึงมีอายุความ 20 ปี ตามมาตรา 95 (1) โดยถืออัตราโทษขั้นต่ำสูงสุดของมาตรา 339 วรรคสอง ประกอบมาตรา 340 ตรี คือ ยี่สิบสองปี หกเดือน ดังนั้น ถ้อยคำในมาตรา 95 (1) ที่ว่าจำคุกยี่สิบปี จึงหมายความว่าจำคุกตั้งแต่ยี่สิบปีขึ้นไป[108]

ในกรณีการลดอัตราโทษ เช่น การพยายามกระทำความผิด หรือ การเป็นผู้สนับสนุน หรือ การเป็นผู้ใช้ในกรณีที่ความผิดยังมิได้กระทำลง เช่น ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หากเป็นผู้สนับสนุนซึ่งระวางโทษสองในสามส่วน (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86) ในการพิจารณาว่าความผิดฐานสนับสนุนตามมาตรา 86 ในความผิดของเจ้าพนักงานตามมาตรา 157 จะมีอายุความเท่าใดนั้น ให้พิจารณาจากโทษสูงสุดของมาตรา 157 ซึ่งได้แก่สิบปี ดังนั้น สองในสามของสิบปี คือ หกปี แปดเดือน ดังนั้น อายุความฟ้องคดีนี้ คือ 10 ปี ตามมาตรา 95 (3) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5286/2544)[109]

ในกรณีที่กฎหมายให้ศาลมีอำนาจลดมาตราส่วนโทษหรือไม่ก็ได้นั้น จะต้องถืออัตราโทษ “ขั้นสูงสุด” ตามที่กฎหมายบัญญัติในการพิจารณากำหนดอายุความตามมาตรา 95 เช่น แดงอายุ 19 ปี ทำร้ายร่างกายดำอันเป็นความผิดตามมาตรา 295 ซึ่งมีระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี ในกรณีเช่นนี้ แม้มาตรา 76 จะให้อำนาจศาลลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้ก็ตาม โดยศาลจะลดหรือไม่ลดก็ได้ แล้วแต่ดุลพินิจของศาล กรณีเช่นนี้

---

[107] เพิ่งอ้าง 638 – 639.

[108] เพิ่งอ้าง 632 – 633.

[109] เพิ่งอ้าง 633.

Ref. code: 25656101031703XNC

จึงต้องถืออัตราขั้นสูงที่ยังไม่ได้ลด คือจำคุกไม่เกินสองปี ในการพิจารณาอายุความตามมาตรา 95 ดังนั้น คดีนี้จึงมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 95 (3) เพราะคดีนี้มีโทษจำคุกสองปี[110] กล่าวคือ กลับไปใช้หลักพิจารณากำหนดอายุความโดยอาศัย “อัตราโทษสูงสุด” สำหรับความผิดที่บัญญัตินั่นเอง

2. อายุความกรณีความผิดหลายกรรมต่างกันและกรณีกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท

กรณีความผิดหลายกรรมต่างกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 (ความผิดหลายกระทง) ให้พิจารณาอายุความแต่ละกระทงไป เช่น ข้อหาฐานลักทรัพย์ขาดอายุความแล้ว ศาลตัดสินให้ยกฟ้อง ส่วนข้อหาฐานพยายามฆ่ายังไม่ขาดอายุความ จึงให้ลงโทษจำเลยมีกำหนด 16 ปี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 623/2478)[111]

ส่วนกรณีการกระทำกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 ศาลฎีกาได้วางหลักไว้ว่า การพิจารณาว่าความผิดฐานใดขาดอายุความต้องพิจารณาจากอายุความของความผิดฐานนั้น ๆ เป็นหลัก มิใช่พิจารณาจากความผิดฐานที่มีโทษหนักที่สุดเป็นหลัก เช่น ในคดีที่โจทก์ฎีกาว่า โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 , 154 และ 157 ซึ่งเป็นการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ต้องถือกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดเป็นหลักในการวินิจฉัยเรื่องอายุความ เมื่อความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 และมาตรา 154 มีอายุความ 20 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (1) ซึ่งอายุความครบวันที่ 16 พฤศจิกายน 2557 ความผิดทั้งสองมาตรายังไม่ขาดอายุความ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 จึงไม่ขาดอายุความเช่นกันนั้น อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาเห็นว่าเมื่อความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 โจทก์ฟ้องแต่ไม่ได้ตัวจำเลยทั้งสองมายังศาลภายใน 15 ปี นับแต่วันกระทำความผิด คดีของโจทก์สำหรับความผิดฐานดังกล่าวจึงขาดอายุความสิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ย่อมระงับไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 353/2556)[112]

3. การเริ่มต้นนับอายุความและวิธีการนับอายุความ

การเริ่มต้นนับอายุความ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 กำหนดว่าต้องฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดเวลา “นับแต่วันกระทำความผิด” การเริ่มต้นนับอายุความจึงต้องพิจารณาว่าวันกระทำความผิดหมายถึงวันใด ซึ่งอาจแบ่งได้

---

[110] เพิ่งอ้าง 634.

[111] เพิ่งอ้าง 637.

[112] เพิ่งอ้าง 638.

Ref. code: 25656101031703XNC

เป็น 3 กรณี คือ ก) วันแรกที่สามารถจะกระทำความผิดให้เสร็จสิ้นลงไปได้ ข) วันที่การกระทำอันก่อให้เกิดความผิดได้กระทำครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และ ค) กรณีความผิดต่อเนื่อง[113]

ก) วันแรกที่สามารถจะกระทำความผิดให้เสร็จสิ้นลงไปได้

ตัวอย่าง กรณีที่ผู้กระทำความผิดลงมือกระทำความผิดเอง เช่น ก. ต้องการฆ่า ข. ก. จึงเล็งปืนไปที่ ข. ในเวลาใกล้เที่ยงคืนของวันที่ 1 ก. เอานิ้วสอดไกปืนและยิงไปที่ ข. ในวันที่ 2 ข. ตายวันที่ 5 ดังนี้ วันกระทำความผิดในที่นี้คือวันที่ 2 เพราะเป็นวันแรกที่ ก. สามารถจะกระทำความผิดฐานฆ่า ข. ให้สำเร็จลงไปได้แล้ว ส่วนวันที่ 5 นั้น เป็นวันที่ “ผล” ของการกระทำความผิดเกิดขึ้น มิใช่วันกระทำความผิด[114]

ตัวอย่าง กรณีมีผู้เกี่ยวข้องด้วยกับการกระทำความผิด เช่น ก. ใช้ ข. ให้ฆ่า ค. การใช้กระทำในวันที่ 1 ข. ตกลงกระทำตามที่ ก. ใช้และลงมือยิง ค. ในวันที่ 2 ค. ตายในวันที่ 5 ดังนี้ วันกระทำความผิดคือวันที่ 2 ตามตัวอย่างนี้หาก ข. ไม่ยอมกระทำตามที่ ก. ใช้ ก. มีความผิดตามมาตรา 289 ประกอบมาตรา 84 วรรคสอง วันกระทำความผิดคือวันที่ 1[115]

ข) วันที่การกระทำอันก่อให้เกิดความผิดได้กระทำครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ได้แก่ กรณีที่ความผิดประกอบด้วยการกระทำหลายกรรมรวมเป็นความผิดฐานหนึ่ง เช่น ฉ้อโกงหรือชิงทรัพย์ เป็นต้น วันกระทำความผิดคือวันที่การกระทำอันสุดท้ายแห่งความผิดนั้น ตัวอย่างกรณีฉ้อโกง เช่น ก. หลอกขายสร้อยเก๊ต่อ ข. ในวันที่ 1 ข. หลงเชื่อว่าเป็นสร้อยจริง แต่ผลัดจะนำเงินมาชำระให้แก่ ก. ในวันที่ 5 ก. ก็ตกลง วันที่ 5 ข. นำเงินมาชำระแก่ ก. ก. จึงได้เงินจาก ข. ไปในวันที่ 5 เช่นนี้ วันกระทำความผิดฐานฉ้อโกงคือวันที่ 5[116]

ค) กรณีความผิดต่อเนื่อง

ในกรณีความผิดต่อเนื่อง วันกระทำความผิดมีอยู่ตลอดไปทุกวันจนกระทั่งเมื่อฐานะที่เป็นผิดกฎหมายได้สิ้นสุดลง ดังนั้น อายุความในความผิดต่อเนื่องจึงเริ่มนับขณะที่การกระทำผิดกฎหมายสิ้นสุดลง เช่น กรณีมีอาวุธปืนในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต วันกระทำความผิดคือทุก ๆ วัน ที่มีปืนนั้นในครอบครอง จนกว่าปืนนั้นจะพ้นจากความครอบครองไป , ความผิดฐานมีไม้แปรรูปที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ในครอบครอง เป็นความผิดต่อเนื่องกันมาตลอด

---

[113] เพิ่งอ้าง 641.

[114] เพิ่งอ้าง 641 – 642.

[115] เพิ่งอ้าง.

[116] เพิ่งอ้าง 643.

Ref. code: 25656101031703XNC

จนถึงวันที่เจ้าพนักงานจับกุมจำเลย , ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขัง อายุความเริ่มนับเมื่อปล่อยตัวผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขัง[117] เป็นต้น

วิธีการนับอายุความ ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการกำหนดนับระยะเวลาอายุความคดีอาญาไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น การนับระยะเวลาอายุความคดีอาญาจึงอยู่ในบังคับของหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3 วรรคสอง ซึ่งกำหนดมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน การนับอายุความฟ้องคดีอาญาจึงเริ่มนับอายุความในวันรุ่งขึ้น[118] อย่างไรก็ตาม ในคดีอาญาไม่สามารถนำบทบัญญัติเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่หรือการขยายอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4635/2531) และจะนำบทบัญญัติเรื่องเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ไม่สามารถทำให้อายุความสะดุดหยุดลงอันเป็นเหตุให้อายุความยังไม่ครบบริบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ไม่ได้เช่นกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1413/2535)[119]

4. เงื่อนไขที่ทำให้อายุความหยุดนับ

เมื่ออายุความฟ้องคดีอาญาเริ่มต้นนับแล้ว อายุความจะนับต่อเนื่องไปตลอดจนกว่า “จะมีการฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาล” **ดังนั้น เงื่อนไขที่ทำให้อายุความฟ้องคดีหยุดนับได้จึงประกอบไปด้วย 2 เงื่อนไข คือ 1. มีการฟ้อง และ 2. ได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาล** การหยุดนับอายุความจะเกิดขึ้นทันทีที่ครบถ้วนทั้งสองเงื่อนไข หากมีเพียงเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่งเกิดขึ้น เช่น โจทก์ได้ยื่นฟ้องแล้ว แต่ยังไม่ได้ตัวจำเลยมายังศาล หรือ ได้ตัวจำเลยมายังศาลแล้ว แต่ยังไม่ได้มีการยื่นฟ้อง กรณีเหล่านี้ อายุความการฟ้องคดีอาญาก็จะยังไม่หยุดนับ

เงื่อนไขเกี่ยวกับการฟ้องที่จะทำให้อายุความหยุดนับ จะต้องเป็นการฟ้องไปยังศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย การฟ้องผิดศาลไม่อาจทำให้อายุความหยุดนับได้จนกว่าจะมีการฟ้องครั้งใหม่ไปยังศาลที่มีเขตอำนาจ เช่น หากคดีแรกฟ้องภายในกำหนดอายุความแต่ฟ้องผิดศาล และศาลสั่งจำหน่ายคดีเพราะไม่อยู่ในเขตอำนาจศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4311/2548) การนำคดีนั้นมาฟ้องใหม่ยังศาลที่มีอำนาจ ต้องฟ้องภายในกำหนดอายุความด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 588/2546 , 4311/2548) ในขณะเดียวกัน กรณีที่ศาลชั้นต้นได้สั่งให้โจทก์แยกฟ้องจำเลยเป็นคดีใหม่ แต่การฟ้องในคดีเดิมนั้น โจทก์ได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดอายุความไปก่อนแล้ว ดังนี้ ในคดีใหม่ โจทก์สามารถฟ้องได้โดยไม่ขาดอายุความ

---

[117] เพิ่งอ้าง 644.

[118] ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง* (พิมพ์ครั้งที่ 43, วิญญูชน 2563) 295 – 296.

[119] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 2* (เชิงอรรถ 71) 653.

Ref. code: 25656101031703XNC

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10523/2551)[120] นอกจากนี้ กรณีราษฎรเป็นโจทก์ ผู้เสียหายและผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล สามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นฟ้องคดีอาญาแทนตนได้ เพราะการฟ้องคดีอาญามิใช่กิจการที่ต้องทำเองเฉพาะตัว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 890/2503 (ประชุมใหญ่)) แต่ผู้เสียหายที่มอบอำนาจได้นั้นจะต้องไม่มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถด้วย เช่น ผู้เยาว์ซึ่งฟ้องคดีอาญาเองไม่ได้ จะมอบอำนาจให้ผู้อื่นฟ้องแทนไม่ได้ (แต่ต้องให้ผู้มีอำนาจจัดการแทนเป็นผู้มอบอำนาจ) ส่วนนิติบุคคลจะมอบอำนาจได้สมบูรณ์ก็ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของนิติบุคคลด้วย[121]

เงื่อนไขเกี่ยวกับการได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลที่จะทำให้อายุความหยุดนับ อาจแบ่งได้เป็น 2 กรณี โดยพิจารณาว่าผู้ฟ้องคดีเป็นใคร **กรณีแรก** หากโจทก์ผู้ฟ้องคดีเป็น “พนักงานอัยการ” พนักงานอัยการจะต้องส่งตัวจำเลยต่อศาลมาพร้อมกับคำฟ้องเสมอ เป็นหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานอัยการที่จะต้องสั่งให้จำเลยหรือควบคุมตัวจำเลยมาศาล ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 วรรคสี่ บัญญัติว่า “ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสั่งฟ้อง ก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหามา”[122] ถ้าวันที่พนักงานอัยการฟ้องและส่งตัวจำเลยพร้อมฟ้องนั้น ยังอยู่ในกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (1) (2) (3) (4) หรือ (5) นับแต่วันเกิดเหตุในฟ้อง ก็ถือว่าพนักงานอัยการฟ้องภายในอายุความสำหรับคดีนั้นแล้ว ศาลต้องรับประทับฟ้องไว้พิจารณาพิพากษาต่อไป[123] ทั้งนี้ รวมถึงกรณีที่จำเลยถูกขังในระหว่างสอบสวนแล้วหลบหนีหรือศาลปล่อยชั่วคราวแล้วหลบหนีไม่มาศาล พนักงานอัยการสามารถฟ้องได้โดยไม่ต้องนำตัวจำเลยมาศาลพร้อมฟ้อง และในแง่ของการนับอายุความก็ถือว่าพนักงานอัยการโจทก์ได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำผิดมาศาลแล้วตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 วรรคหนึ่ง แต่ผู้กระทำผิดหลบหนีและศาลสั่งงดการพิจารณาไว้ อายุความจึงต้องเริ่มนับใหม่นับแต่วันที่หลบหนีหรือศาลสั่งงดการพิจารณาแล้วแต่กรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 วรรคสอง[124]

กรณีที่สอง หากโจทก์ผู้ฟ้องคดีเป็น “ผู้เสียหาย” (ราษฎรเป็นโจทก์) กฎหมายมิได้บังคับให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ต้องส่งตัวจำเลยมายังศาลพร้อมฟ้องและฟ้องของ

---

[120] เพิ่งอ้าง 640 – 641.

[121] สหรัฐ กิติ ศุภการ, *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 13, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง 2565) 149.

[122] คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 14/2564 (เชิงอรรถ 45).

[123] สมพร พรหมหิตาธร และศรีนิดา พรหมหิตาธร (เชิงอรรถ 1) 264 – 265.

[124] สหรัฐ กิติ ศุภการ, *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (เชิงอรรถ 121) 570 – 571.

Ref. code: 25656101031703XNC

ผู้เสียหายต้องผ่านการไต่สวนมูลฟ้องของศาลเสียก่อน[125] จึงต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไปว่าตัวผู้กระทำความผิดได้เข้ามาอยู่ในอำนาจศาลแล้วหรือยัง หากเข้ามาอยู่ในอำนาจศาลแล้ว ก็ถือว่าเป็นการได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 เช่น ศาลชั้นต้นได้รับฝากขังตัวผู้ต้องหาไว้จากพนักงานสอบสวนและออกหมายขังไว้แล้วผู้ต้องหาหลบหนีไปก่อนโจทก์ยื่นฟ้อง กรณีเช่นนี้นับได้ว่าตัวจำเลยอยู่ในอำนาจศาลในคดีนี้แล้ว ศาลชั้นต้นชอบที่จะรับฟ้องและดำเนินการต่อไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1735/2514 (ป))[126], จำเลยต้องหาว่ากระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา เหตุเกิดเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2518 เจ้าพนักงานตำรวจจับจำเลยได้เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2538 และส่งมอบจำเลยให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อมาวันที่ 10 มีนาคม 2538 ศาลชั้นต้นออกหมายขังจำเลยไว้ในระหว่างสอบสวนมีกำหนด 7 วัน ตามที่พนักงานสอบสวนยื่นคำร้องขอ จึงถือได้ว่าได้ตัวจำเลยมาอยู่ในอำนาจศาลหรือได้ตัวจำเลยมายังศาลแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9268/2539)[127], คดีมีประเด็นอยู่ในศาลหนึ่งว่าศาลนี้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาแล้วหรือยัง หากจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวจากศาลนี้ ไม่ว่าเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือราษฎรเป็นโจทก์ ก็ถือว่าจำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้ว แม้จะเป็นการปล่อยชั่วคราวในคดีอื่นก็ตาม ก็ถือว่าจำเลยอยู่ในอำนาจศาลเพราะศาลมีอำนาจบังคับให้นายประกันส่งตัวจำเลยต่อศาลได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6462/2543)[128], ถ้าจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวจากศาลนี้แล้วหลบหนีไป พนักงานอัยการไม่ต้องนำตัวจำเลยมาศาลเช่นกัน เพราะถือว่าจำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้ว ศาลจะประทับฟ้องแล้วจำหน่ายคดีชั่วคราว จากนั้นก็ออกหมายจับจำเลย ได้ตัวจำเลยมาเมื่อใดก็ยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป แต่ในกรณีนี้จะต้องเป็นการหลบหนีในคดีที่ยื่นฟ้องเท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 766/2504 , 13849/2553)[129], ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว ถ้าจำเลยรอฟังคำสั่งประทับฟ้องและแสดงตัวต่อศาล ศาลก็ไม่ต้องมีหมายเรียกหรือหมายจับอีก แต่ศาลมีอำนาจขังจำเลยไว้ในระหว่างพิจารณาได้ แต่จำเลยก็มีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวได้ ในทางปฏิบัติ ถ้าจำเลยแสดงตัวทันทีโดยศาลไม่ออกหมายเรียกหรือหมายจับ ศาลก็มักจะปล่อยชั่วคราวจำเลยไปโดยให้ลงชื่อทราบนัดไว้[130] กรณีเช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่าก็น่าจะเป็นการได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้วเช่นกัน

---

[125] สมพร พรหมหิตาธร และศรีนิดา พรหมหิตาธร (เชิงอรรถ 1) 265.

[126] อาคม ศรียาภัย และสรารักษ์ สุวรรณเสรี (เชิงอรรถ 1) 501.

[127] เพิ่งอ้าง.

[128] สหรัฐ กิติ ศุภการ, *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (เชิงอรรถ 121) 547.

[129] เพิ่งอ้าง.

[130] เพิ่งอ้าง 570.

Ref. code: 25656101031703XNC

ส่วนกรณีที่ยังไม่ถือว่าได้ตัวผู้กระทำมายังศาล เช่น ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 มีอายุความ 15 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (2) โจทก์ฟ้องเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2552 กล่าวหาว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันกระทำความผิดระหว่างวันที่ 24 ตุลาคม 2537 ถึงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2537 แม้อยู่ภายในกำหนดอายุความ 15 ปี คือภายในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2552 แต่ศาลชั้นต้นทำการไต่สวนมูลฟ้องของโจทก์ ในระหว่างนั้นจะถือว่าได้ตัวจำเลยทั้งสองมายังศาลและจำเลยทั้งสองอยู่ในอำนาจศาลแล้วไม่ได้ อายุความจึงไม่หยุดนับ เมื่อขณะศาลชั้นต้นทำการไต่สวนมูลฟ้องในวันที่ 18 มกราคม 2553 เป็นเวลาเกิน 15 ปี นับแต่วันที่กล่าวหาว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันกระทำความผิด คดีของโจทก์สำหรับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 จึงขาดอายุความ ทั้งนี้ ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยทั้งสองยังไม่อยู่ในอำนาจของศาล จนกว่าศาลจะมีคำสั่งประทับรับฟ้องไว้พิจารณา การที่ศาลชั้นต้นหมายแจ้งวันนัดไต่สวนมูลฟ้องให้จำเลยทั้งสองทราบ จำเลยทั้งสองมีสิทธิที่จะไม่มาศาลในวันนัดได้ เพราะหมายเรียกดังกล่าวเป็นเพียงหมายแจ้งให้จำเลยทั้งสองทราบวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง การที่จำเลยทั้งสองได้รับหมาย รวมทั้งการที่จำเลยทั้งสองมาฟังการพิจารณาของศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ยังไม่ถือว่าจำเลยทั้งสองเข้ามาอยู่ในอำนาจศาลแล้ว จึงถือไม่ได้ว่าโจทก์ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (2) และจะนำบทบัญญัติในทางแพ่งเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงเมื่อฟ้องคดีมาใช้บังคับไม่ได้ เพราะประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 บัญญัติเรื่องอายุความโดยเฉพาะแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 353/2556)[131], การส่งหมายเรียกโดยประกาศทางหนังสือพิมพ์ ยังถือไม่ได้ว่าเป็นการได้ตัวจำเลยมายังศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 986/2514)[132] เป็นต้น

5. กำหนดระยะเวลาของอายุความกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต

อายุความตามมาตรา 95 วรรคสอง เป็นอายุความหลังฟ้องคดี ซึ่งกำหนดไว้ในกรณีที่มีการฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในอายุความตามมาตรา 95 วรรคหนึ่ง ไปแล้ว แต่ภายหลังจากนั้น ผู้กระทำความผิดได้หลบหนีไป หรือ ผู้กระทำความผิดวิกลจริตและศาลได้สั่งงดการพิจารณาไว้ก่อน อายุความจะเริ่มต้นนับใหม่นับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา แล้วแต่กรณี ซึ่งระยะเวลาของอายุความที่เริ่มต้นนับใหม่นี้จะใช้ระยะเวลาเดียวกันกับในมาตรา 95 วรรคหนึ่ง แตกต่างกันเพียงแค่วันที่เริ่มต้นนับอายุความไม่ได้ใช้วันที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดลงไปมาเป็นวันที่เริ่มต้นนับอายุความแล้ว

---

[131] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 2* (เชิงอรรถ 71) 635.

[132] อาคม ศรียาภัย และสรารักษ์ สุวรรณเสรี (เชิงอรรถ 1) 501.

Ref. code: 25656101031703XNC

กรณีผู้กระทำความผิดหลบหนี ต้องตั้งต้นเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี หากยังไม่ได้ตัวมาภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 95 วรรคหนึ่ง คดีก็เป็นอันขาดอายุความ ในขณะเดียวกัน **กรณีผู้กระทำความผิดวิกลจริต** ถ้าผู้กระทำความผิดที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยเกิดวิกลจริตจนไม่สามารถต่อสู้คดีได้และศาลสั่งงดการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ต้องตั้งต้นเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ซึ่งจากวันดังกล่าวหากเกินระยะเวลาตามที่มาตรา 95 วรรคหนึ่ง กำหนดแล้ว ผู้กระทำความผิดยังไม่หายวิกลจริต คดีก็เป็นอันขาดอายุความเช่นกัน[133] ทั้งนี้ แม้จะมีการได้ตัวผู้กระทำความผิดกลับมาแล้วจากการหลบหนีหรือผู้กระทำความผิดหายวิกลจริตแล้วก็ตาม การหลบหนีหรือการวิกลจริตก็อาจเกิดขึ้นได้อีกในระหว่างที่คดีอยู่ชั้นการพิจารณา ดังนั้น การนับอายุความตามมาตรา 95 วรรคสอง ก็ต้องเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่ในแต่ละครั้งที่มีการหลบหนีหรือวิกลจริต[134]

6. กรณีคดีอาญาที่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499

คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาและพิพากษาของศาลแขวง คือ คดีอาญาซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ เป็นไปตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 ประกอบมาตรา 25 (5) ซึ่งอาจจะเป็นคดีอาญาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายอื่นก็ได้ ทั้งนี้ เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ในประการสำคัญ คือ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วยการกำหนดวิธีพิจารณาความอาญาเป็นพิเศษสำหรับคดีอาญาเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง เพื่อให้การดำเนินคดีเหล่านั้นเสร็จไปด้วยความรวดเร็ว[135] โดยหลักการของวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประการหนึ่ง คือ การจำกัดระยะเวลาฟ้องคดี

คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาและพิพากษาของศาลแขวงตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 7 วรรคหนึ่ง และ วรรคสอง กำหนดให้พนักงานอัยการจะต้องฟ้องคดีภายในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับหรือนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาได้รับแจ้งข้อหา แล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นการจำกัดระยะเวลาฟ้องคดีให้สั้นกว่าอายุความคดีอาญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95

---

[133] เพิ่งอ้าง 505.

[134] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 2* (เชิงอรรถ 71) 655.

[135] ธานิศ เกศวพิทักษ์, *หัวใจของพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง* (พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงสยาม พับลิชชิ่ง 2559) 329.

Ref. code: 25656101031703XNC

และ มาตรา 96[136] แต่เนื่องจากการจำกัดระยะเวลาฟ้องคดีเพียง 48 ชั่วโมง ในบางกรณีอาจเกิดความจำเป็นทำให้ไม่สามารถฟ้องคดีได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว จึงต้องกำหนดข้อผ่อนผันให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการสามารถเลื่อนระยะเวลาฟ้องคดีออกไปโดยการยื่นคำร้องขอผัดฟ้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 7 วรรคสาม ถึง วรรคห้า ซึ่งกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี อาจยื่นคำร้องขอผัดฟ้องได้สูงสุดรวม 5 ครั้ง แต่ละครั้งศาลจะอนุญาตให้ผัดฟ้องได้ไม่เกิน 6 วัน โดยในแต่ละครั้งไม่ว่าศาลจะอนุญาตให้ผัดฟ้องกี่วันก็นับเป็น 1 ครั้ง และเมื่อยื่นคำร้องขอผัดฟ้องครบ 5 ครั้งแล้วจะขอผัดฟ้องอีกไม่ได้[137] อย่างไรก็ตาม หากพนักงานอัยการไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาได้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นเพราะพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่ได้ผัดฟ้อง หรือขาดผัดฟ้องหรือผัดฟ้องจนครบระยะเวลาแล้วก็ตาม หากพนักงานอัยการยังมีความประสงค์จะดำเนินคดีนั้นภายในอายุความก็สมควรที่จะต้องให้อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายได้ตรวจสอบเสียก่อนว่าการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมีเหตุจำเป็นหรือมีข้อบกพร่องอย่างไร จึงไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาได้ภายในกำหนดเวลา อันเป็นมาตรการควบคุมและตรวจสอบภายในที่เรียกว่า “การขออนุญาตฟ้อง” ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 9[138] เมื่ออัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายได้มีคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องแล้ว จึงจะสามารถฟ้องคดีนั้นต่อศาลได้

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจำกัดระยะเวลาฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับอายุความฟ้องคดีอาญา จะใช้กับกรณีที่ผู้ฟ้องคดีคือพนักงานอัยการเท่านั้น หากผู้เสียหายหรือราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองย่อมไม่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดระยะเวลาฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 โดยผู้เสียหายหรือราษฎรสามารถฟ้องคดีได้ในกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 หรือ มาตรา 96 แล้วแต่กรณี[139] อย่างไรก็ตาม การฟ้องคดีของพนักงานอัยการก็ยังคงต้องอยู่ภายในกำหนดอายุความเช่นกัน หมายความว่า นอกจากพนักงานอัยการจะต้องฟ้องคดีให้ทันภายในระยะเวลาฟ้องคดีที่กำหนดตามวิธีการฟ้องคดีอาญาในศาลแขวงแล้ว คดีที่ฟ้องนั้นก็ยังต้องอยู่ภายในกำหนดอายุความฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตาม

---

[136] สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, *หลักกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง* (พิมพ์ครั้งที่ 6, วิญญูชน 2564) 43.

[137] เพิ่งอ้าง 62.

[138] เพิ่งอ้าง 67 – 68.

[139] สัญญา ธรรมศักดิ์, ‘คำชี้แจงความเข้าใจในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499’ (2534) 1 ดุลพาห 13, 27.

Ref. code: 25656101031703XNC

กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย[140] ไม่ใช่ว่าพนักงานอัยการจะนำวิธีการที่เกี่ยวกับระยะเวลาการฟ้องคดีอาญาในศาลแขวงมาใช้เป็นเหตุในการขยายกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาให้มากขึ้นกว่าเดิมได้ เช่น การไม่นับระยะเวลาที่ผู้ต้องหาหลบหนีจากการควบคุมหรือการขังเข้าไปรวมกับระยะเวลาการฟ้องคดีภายใน 48 ชั่วโมง ตามมาตรา 7 ทวิ , การขอผัดฟ้อง หรือ การขออนุญาตฟ้อง เป็นต้น ทั้งนี้ การที่พนักงานอัยการฟ้องคดีไม่ทันภายในระยะเวลา 48 ชั่วโมง หรือภายในระยะเวลาที่ขอผัดฟ้องตามมาตรา 7 โดยที่ไม่ได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายยังไม่มีผลให้คดีขาดอายุความอันจะทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6) จะมีผลเพียงแค่พนักงานอัยการผู้นั้นไม่มีอำนาจฟ้องและศาลจะพิพากษายกฟ้องไป หากพนักงานอัยการประสงค์จะฟ้องใหม่ก็ต้องขออนุญาตฟ้องให้ถูกต้องก่อน เมื่อได้รับอนุญาตฟ้องแล้ว ก็สามารถฟ้องใหม่ได้ภายในกำหนดอายุความ โดยไม่ถือเป็นการฟ้องซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ด้วย เพราะศาลยกฟ้องคดีแรกโดยยังมิได้พิจารณาในความผิดซึ่งได้ฟ้อง[141]

2.1.4.2 อายุความฟ้องคดีอาญาในความผิดอันยอมความได้

ความผิดอันยอมความได้ (compoundable offence) หรือที่เรียกว่าความผิดต่อส่วนตัวนั้น เป็นความผิดอาญาประเภทหนึ่งที่นักนิติศาสตร์ใช้เรียกความผิดที่มุ่งถือเอาเจตนาของผู้เสียหายเป็นเงื่อนไขในการดำเนินคดี ซึ่งเป็นข้อที่ต่างไปจากความผิดอันยอมความไม่ได้ (non – compoundable offence) หรือที่เรียกว่าความผิดอาญาแผ่นดิน (public charge) ซึ่งเป็นความผิดที่รัฐสามารถดำเนินคดีได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงเจตนาของผู้เสียหายมาเป็นสาระสำคัญในการดำเนินคดี[142] ทั้งนี้ ความผิดใดจะควรบัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ควรมีกรอบความคิดในทางนิติบัญญัติ และในหลักการแล้วความผิดอันยอมความได้ ควรมีลักษณะ 3 ประการ คือ 1. เป็นความผิดที่มี “ความเป็นอาชญากรรม” น้อย 2. เป็นความผิดที่มี “คุณธรรมทางกฎหมาย” ที่เป็นเรื่องส่วนตัวอย่างมาก ที่พึงเคารพในเจตจำนงของผู้เสียหาย หรือมี “คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคลโดยแท้” และ 3. เป็นความผิดที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครอง “ผู้เสียหาย” อย่างแท้จริง[143]

---

[140] สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, *หลักกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง* (เชิงอรรถ 136) 21.

[141] เพิ่งอ้าง 76 – 77.

[142] วรชัย แสนสีระ, ‘ข้อพิจารณาเพื่อการพัฒนากฎหมายอาญาอันเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้’ (2555) 6 จุลนิติ 139, 139.

[143] คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 4) 169.

Ref. code: 25656101031703XNC

โดยหลักการแล้ว ความผิดใดจะเป็นความผิดอันยอมความได้ กฎหมายจะต้องระบุไว้ชัดเจนโดยเฉพาะว่าเป็นความผิดที่ยอมความได้ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ความผิดใดซึ่งกฎหมายมิได้ระบุว่าเป็นความผิดอันยอมความได้ ความผิดนั้นก็ย่อมเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน[144] แม้จะมีโทษเบากว่าความผิดอันยอมความได้ก็ตาม เช่น ความผิดลหุโทษ กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ยอมความได้ จึงมิใช่ความผิดอันยอมความได้[145] ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดลักษณะของความผิดอันยอมความได้ไว้เป็น 2 ประเภท คือ **1. ความผิดอาญาที่ยอมความได้โดยทั่วไป** หมายถึง ความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้ที่ผู้เสียหายและผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถตกลงยอมความกันได้อย่างอิสระโดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ของกฎหมายกำหนดไว้เป็นพิเศษ เช่น ทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ (มาตรา 309 วรรคหนึ่ง) , หมิ่นประมาท (มาตรา 326) และ ฉ้อโกงธรรมดา (มาตรา 341) เป็นต้น[146] กับ **2. ความผิดอาญาที่ยอมความได้โดยมีเงื่อนไข** โดยปกติมิใช่ความผิดอันยอมความได้ แต่เมื่อใดปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 วรรคสอง กำหนดไว้ คือ “กรณีเป็นการกระทำที่บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน ผู้สืบสันดานกระทำต่อผู้บุพการี หรือพี่หรือน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน” ความผิดดังกล่าวจะเป็นความผิดอันยอมความได้ทันที ซึ่งความผิดอาญาประเภทนี้ เช่น ลักทรัพย์ธรรมดา (มาตรา 334) , วิ่งราวทรัพย์ธรรมดา (มาตรา 336 วรรคหนึ่ง) และ รับของโจร (มาตรา 357) เป็นต้น[147]

สำหรับอายุความฟ้องคดีอาญาในความผิดอันยอมความได้หรืออายุความร้องทุกข์นั้น **เป็นอายุความที่ใช้ “ประเภทของความผิด” เป็นฐานในการกำหนดระยะเวลาของอายุความ** แตกต่างจากอายุความฟ้องคดีอาญาในความผิดอันยอมความไม่ได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 ซึ่งใช้เกณฑ์อัตราโทษเป็นตัวกำหนดระยะเวลาของอายุความ ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดให้อายุความประเภทนี้มีระยะเวลาที่สั้นเพราะมุ่งประสงค์ให้เป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการให้คดีความผิดอันยอมความได้

---

[144] วรชัย แสนสีระ, ‘ข้อพิจารณาเพื่อการพัฒนากฎหมายอาญาอันเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้’ (เชิงอรรถ 142) 139 – 140.

[145] สหรัฐ กิติ ศุภการ, *หลักและคำพิพากษา กฎหมายอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 10, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง 2563) 198.

[146] วรชัย แสนสีระ, ‘ข้อพิจารณาเพื่อการพัฒนากฎหมายอาญาอันเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้’ (เชิงอรรถ 142) 140.

[147] เพิ่งอ้าง 141.

Ref. code: 25656101031703XNC

เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว[148] และเพื่อให้ผู้เสียหายได้เอาใจใส่ที่จะเร่งรัดใช้สิทธิอันเป็นสิทธิส่วนตัวของตัวเองโดยเร็วด้วย[149]

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96

"ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ"

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ของอายุความการฟ้องคดีอาญาในความผิดอันยอมความได้หรืออายุความร้องทุกข์ ก็เป็นหลักเกณฑ์ที่นำไปบังคับใช้กับความผิดอาญาทั้งที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาหรือในกฎหมายอื่นว่าเป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งไม่ได้มีการกำหนดเรื่องอายุความเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้ไว้เป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ ตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 ได้กำหนดไว้เช่นเดียวกันกับกรณีของมาตรา 95

1. กำหนดระยะเวลาของอายุความและการเริ่มต้นนับอายุความ

ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน โดยเริ่มต้นนับอายุความ 3 เดือนดังกล่าวตั้งแต่วันที่ "ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด" ครบถ้วนทั้งสองเงื่อนไข[150] แม้วันสุดท้ายที่มีสิทธิร้องทุกข์จะตรงกับวันหยุดราชการ แต่การร้องทุกข์สามารถกระทำได้ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ เมื่อไม่ร้องทุกข์ในวันสุดท้าย คดีจึงขาดอายุความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1777/2554) อย่างไรก็ตาม แม้จะร้องทุกข์ได้ทุกวัน แต่การฟ้องคดีต่อศาลทำได้เฉพาะวันทำการ ฉะนั้น ถ้าวันสุดท้ายที่ต้องร้องทุกข์เป็นวันหยุดทำการ ผู้เสียหายก็เปลี่ยนเป็นนำคดีมาฟ้องต่อศาลในวันแรกที่เปิดทำการได้ อายุความฟ้องคดีไม่ขาด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2212/2515)[151] แต่ถ้าวันครบกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาตามมาตรา 95 ไปตรงกับวันหยุดราชการ ก็ต้องถือว่าคดีนั้นขาดอายุความ จะนำบรรทัดฐานจากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นไปใช้ เพื่อ "ฟ้องและได้ตัว" ผู้กระทำความผิดมายังศาลในวันรุ่งขึ้น ซึ่งเป็นวันเริ่มทำงานใหม่ไม่ได้[152] ขณะเดียวกัน หากผู้เสียหายฟ้องเองภายใน 3 เดือน แม้ยังไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลก็ไม่ขาดอายุความ หากในที่สุด "ได้ตัว" ผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาตามมาตรา 95[153]

---

[148] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1105/2504 <https://deka.in.th/view-47578.html> สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2566.

[149] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 104.

[150] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 2* (เชิงอรรถ 71) 656.

[151] สหรัฐ กิติ ศุภการ, *หลักและคำพิพากษา กฎหมายอาญา* (เชิงอรรถ 145) 200.

[152] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 2* (เชิงอรรถ 71) 664.

[153] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

“การรู้เรื่องความผิด” หมายถึง การรู้ข้อเท็จจริงที่ประกอบกันเป็นความผิด แต่ไม่ได้หมายถึงการรู้ข้อกฎหมายว่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นเป็นความผิด เช่น นายแดงเอาของเทียมมาหลอกขายให้แก่นายดำว่าเป็นของแท้ นายดำหลงเชื่อ จึงซื้อของนั้นในวันที่ 1 มกราคม ต่อมาวันที่ 10 มกราคม นายดำทราบว่าเป็นของเทียม นายดำไปปรึกษาทนายความในวันที่ 20 มกราคม ซึ่งทนายความบอกให้นายดำทราบว่าการหลอกลวงของนายแดงนั้นเป็นการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ในกรณีเช่นนี้ วัน “รู้เรื่องความผิด” คือวันที่ 10 มกราคม ไม่ใช่วันที่ 20 มกราคม เพราะวันที่ 10 มกราคม เป็นวันที่นายดำรู้ว่านายแดงหลอกลวงตน ถือว่านายแดงรู้ “เรื่อง” ความผิดในวันนั้น คำว่า “เรื่อง” หมายความถึง “ข้อเท็จจริง” ต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นความผิด มิใช่ “ข้อกฎหมาย” ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดฐานใด[154]

“การรู้ตัวผู้กระทำความผิด” เช่น รู้ตัวว่าใครเป็นผู้หมิ่นประมาทตน หรือรู้ตัวว่าใครเป็นผู้ฉ้อโกงตน เป็นต้น โดยผู้เสียหายไม่จำต้องรอแสวงหาหลักฐานเพื่อฟ้องคดีหรือสืบสวนจนเป็นที่แน่ใจว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดก่อนจึงจะร้องทุกข์ดำเนินคดี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1954/2530)[155] และไม่จำเป็นที่จะต้องรู้จักชื่อหรือที่อยู่ของผู้กระทำความผิดก็ยังสามารถร้องทุกข์ได้ ขอเพียงบอกรูปพรรณของผู้กระทำความผิดเท่าที่จะบอกได้ก็พอ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123[156]

กรณีที่ความผิดอันยอมความได้เป็นความผิดต่อเนื่อง เช่น กรณีที่ผู้กระทำความผิดหมิ่นประมาทผู้เสียหายโดยการปิดป้ายประกาศต่อเนื่องเป็นเวลาหลายวัน ดังนี้ หากผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำของผู้กระทำความผิดตลอดเวลาที่ความผิดยังเกิดขึ้นติดต่อสืบเนื่องกันโดยตลอด จะถือว่าขณะนั้นผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดในแง่การนับอายุความ 3 เดือนแล้วไม่ได้ แต่จะถือว่าผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดที่เป็นเหตุให้เริ่มต้นนับอายุความ 3 เดือนเมื่อการกระทำอันเป็นมูลแห่งความผิดนั้นได้ยุติลง เช่น ในกรณีปิดป้ายหมิ่นประมาท วันที่ความผิดนั้นยุติลงก็คือวันที่ปลดป้ายนั้นลง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2272/2527)[157]

กรณีความผิดอันยอมความได้ที่มีผู้เสียหายหลายคน เช่น คดียักยอก ซึ่งผู้จัดการนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง ดังนี้ ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นแต่ละคนย่อมเป็นผู้เสียหาย ในกรณีเช่นนี้ หากผู้เสียหายคนใดรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดเป็นคนแรกก็จะต้องร้องทุกข์หรือฟ้องคดีนั้นภายใน 3 เดือนนับแต่วันรู้เรื่องนั้น หากไม่ดำเนินการก็เป็นอันขาดอายุความ แม้ผู้เสียหายคนอื่นจะรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดภายหลัง และดำเนินการร้องทุกข์

---

[154] เพิ่งอ้าง 657.

[155] เพิ่งอ้าง.

[156] จิตติ ติงศภัทิย์ (เชิงอรรถ 47) 1306.

[157] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 2* (เชิงอรรถ 71) 665.

Ref. code: 25656101031703XNC

หรือฟ้องคดีนั้นภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่ตนรู้นั้นก็ไม่มีผลแต่อย่างใด กรณีที่มีผู้เสียหายหลายคน เช่นนี้ ก็ถือเสมือนมีผู้เสียหายคนเดียว ซึ่งหากไม่ดำเนินการภายในกำหนดก็เป็นอันขาดอายุความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1680/2520)[158]

2. เงื่อนไขที่ทำให้อายุความหยุดนับ

เมื่อผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว จะต้องมีการร้องทุกข์ในความผิดนั้นภายใน 3 เดือน ซึ่งการร้องทุกข์ที่จะทำให้อายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 หยุดนับได้ จะต้องเป็น “คำร้องทุกข์ตามระเบียบ” ด้วย ซึ่งคำร้องทุกข์ตามระเบียบ ก็เป็นเงื่อนไขแห่งอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนในคดีความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคสอง และการสอบสวนของพนักงานสอบสวนก็เป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่การมีอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการเช่นกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ทั้งนี้ คำร้องทุกข์ตามระเบียบ มีหลักเกณฑ์เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) , มาตรา 123 และ มาตรา 124 จำแนกได้เป็น 5 หลักเกณฑ์ด้วยกัน ได้แก่ 1. ผู้ร้องทุกข์ต้องมีอำนาจร้องทุกข์ 2. ต้องร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ 3. ต้องร้องทุกข์โดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษ 4. ต้องร้องทุกข์ตามแบบวิธีการร้องทุกข์ และ 5. ต้องร้องทุกข์ภายในกำหนดอายุความร้องทุกข์ ซึ่งหลักเกณฑ์ทั้งห้าประการต้องประกอบกันครบถ้วน หากคำร้องทุกข์ใดไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ข้อหนึ่งข้อใดในห้าประการเช่นว่านั้น ย่อมไม่อาจถือได้ว่ามีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ[159] และหากยังไม่มีคำร้องทุกข์ตามระเบียบภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว คดีความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัวนั้นก็ย่อมขาดอายุความ

หลักเกณฑ์ประการที่ 1 ผู้ร้องทุกข์ต้องมีอำนาจร้องทุกข์ ผู้มีอำนาจร้องทุกข์ได้แก่ “ผู้เสียหาย” ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งผู้เสียหายที่แท้จริงหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย นอกจากนี้ ผู้เสียหายอาจมอบอำนาจให้บุคคลอื่นไปร้องทุกข์แทนได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 755/2502) โดยหนังสือมอบอำนาจร้องทุกข์ต้องระบุการมอบอำนาจให้ชัดแจ้งและลงนามโดยผู้มีอำนาจด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 610/2515

---

[158] เพิ่งอ้าง 668.

[159] ธานิศ เกศวพิทักษ์, *คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 14, กรุงสยาม พับลิชชิ่ง 2561) 250 – 251.

Ref. code: 25656101031703XNC

และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1590/2530)[160] ทั้งนี้ ผู้รับมอบอำนาจไม่จำต้องลงลายมือชื่อในหนังสือมอบอำนาจให้ร้องทุกข์ก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1197/2521)[161]

หลักเกณฑ์ประการที่ 2 ต้องร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ โดยเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์มีอยู่ด้วยกัน 2 กรณี คือ 1. พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 หรือ 2. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124[162]

หลักเกณฑ์ประการที่ 3 ต้องร้องทุกข์โดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษ โดยคำกล่าวหาในคำร้องทุกข์จะต้องแสดงให้เห็นถึงเจตนาที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษด้วย หากคำกล่าวหานั้นไม่ได้เห็นถึงเจตนาที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษย่อมส่งผลให้คำร้องทุกข์นั้นไม่เป็นคำร้องทุกข์ตามระเบียบได้[163] เช่น การแจ้งความไว้ “เป็นหลักฐาน” เพื่อป้องกันมิให้คดีขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 263/2504), ผู้แจ้งความยังไม่ประสงค์ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมจำเลยมาดำเนินคดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 958/2514), แจ้งไว้เป็นหลักฐานหากติดตามผู้ออกเช็คได้เมื่อใด จะนำเช็คมามอบให้ดำเนินคดีในภายหลัง (คำพิพากษาฎีกาที่ 2410/2518) หรือ แจ้งให้ทราบไว้เป็นหลักฐานเพื่อจะฟ้องร้องเองต่อไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 62/2521) เป็นต้น[164]

หลักเกณฑ์ประการที่ 4 ต้องร้องทุกข์ตามแบบวิธีการร้องทุกข์ แบบวิธีการร้องทุกข์ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ 1. มาตรา 123 วรรคสอง บัญญัติว่า “คำร้องทุกข์นั้น ต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ ลักษณะแห่งความผิด พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำลง ความเสียหายที่ได้รับ ชื่อ และรูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่จะบอกได้” 2. มาตรา 123 วรรคสาม บัญญัติว่า “คำร้องทุกข์นี้จะทำเป็นหนังสือหรือร้องด้วยปากก็ได้ ถ้าเป็นหนังสือต้องมีวัน เดือน ปี และลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ถ้าร้องด้วยปาก ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ ลงวัน เดือน ปี และลายมือชื่อผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกข์ในบันทึกนั้น” และ 3. มาตรา 124 วรรคสาม อันเป็นกรณีที่ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อฝ่ายปกครองหรือตำรวจ บัญญัติว่า “เมื่อมีคำร้องทุกข์ด้วยปาก ให้รีบจัดการให้ผู้เสียหายไปพบกับพนักงานสอบสวนเพื่อจดบันทึกคำร้องทุกข์นั้น ดังบัญญัติในมาตราก่อน

---

[160] เพิ่งอ้าง 254 – 255.

[161] เพิ่งอ้าง 256.

[162] เพิ่งอ้าง 257.

[163] เพิ่งอ้าง 260.

[164] เพิ่งอ้าง 261.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในกรณีเร่งร้อน เจ้าพนักงานนั้นจะจดบันทึกเสียเองก็ได้ แต่แล้วให้รีบส่งไปยังพนักงานสอบสวนและจดหมายเหตุอะไรไปบ้าง เพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้”[165]

หลักเกณฑ์ประการที่ 5 ต้องร้องทุกข์ภายในกำหนดอายุความร้องทุกข์

ทั้งนี้ ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ตามระเบียบภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดด้วย มิฉะนั้นคดีเป็นอันขาดอายุความ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96

อย่างไรก็ตาม นอกจากการร้องทุกข์แล้ว ผู้เสียหายอาจเลือกใช้วิธี “ฟ้องคดี” แทนการร้องทุกข์ก็ได้ โดยเป็นการที่ผู้เสียหายฟ้องคดีความผิดอันยอมความได้นั้นภายในกำหนดอายุความ 3 เดือน นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เท่ากับว่าการฟ้องนั้นเป็นการร้องทุกข์ในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งการฟ้องคดีในกรณีนี้ ไม่จำเป็นที่จะต้อง “ได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาล” เหมือนอย่างกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 แม้ยังไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายใน 3 เดือน ก็ไม่ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 หากว่าภายหลังได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95[166] นอกจากนี้ การที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเองภายในอายุความร้องทุกข์ ผู้เสียหายย่อมฟ้องได้โดยไม่ต้องมีการร้องทุกข์มาก่อน และถึงจะมีการร้องทุกข์มาก่อน ก็ไม่ต้องคำนึงว่าเป็นการร้องทุกข์ที่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) หรือมาตรา 123 และมาตรา 124 หรือไม่แต่อย่างใด แต่ต้องพึงระวังไว้ว่า หากผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีด้วยตนเองเกินกำหนดอายุความร้องทุกข์ 3 เดือน ไปแล้ว และข้อเท็จจริงได้ความว่าไม่ได้มีการร้องทุกข์ไว้ หรือได้ร้องทุกข์ไว้แต่การร้องทุกข์นั้นไม่เป็นคำร้องทุกข์ตามระเบียบ ย่อมถือว่าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในกำหนดอายุความร้องทุกข์ คดีย่อมขาดอายุความซึ่งส่งผลให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6) ศาลต้องจำหน่ายคดีหรือยกฟ้อง[167]

3. ความสัมพันธ์ระหว่างอายุความตามมาตรา 95 และ มาตรา 96

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ได้บัญญัติไว้ในตอนต้นว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 95...” หมายความว่า จะต้องได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดตามอนุมาตรา 1 ถึง 5 ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 นับแต่วันกระทำความผิดด้วย หากมีการร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ขณะฟ้องและได้ตัว

---

[165] เพิ่งอ้าง 262.

[166] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 2* (เชิงอรรถ 71) 664.

[167] ธานิศ เกศวพิทักษ์, *คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1* (เชิงอรรถ 159) 255.

Ref. code: 25656101031703XNC

ผู้กระทำผิดมายังศาลนั้นเกินกำหนดเวลาตามอนุมาตราต่าง ๆ ของมาตรา 95 แล้ว ก็เป็นอันขาดอายุความ ในทางกลับกัน หากยังไม่เกินกำหนดอายุความของมาตรา 95 แต่ปรากฏว่ามีการร้องทุกข์เกิน 3 เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด หรือผู้เสียหายฟ้องเองเกิน 3 เดือนนับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ก็ถือว่าขาดอายุความเช่นกัน[168] ถ้าผู้เสียหายร้องทุกข์เสียภายในกำหนด 3 เดือนแล้ว แม้ต่อมาผู้เสียหายจะนำคดีมาฟ้องภายหลัง 3 เดือน แต่ไม่พ้นอายุความฟ้องร้องตามมาตรา 95 คดีก็ไม่ขาดอายุความ และเมื่อผู้เสียหายร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนแล้ว หากผู้เสียหายไม่ฟ้องเอง พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้อง ก็ฟ้องเกิน 3 เดือนได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม หากผู้เสียหายไม่ร้องทุกข์เลย ก็จะต้องฟ้องคดีนั้นเองภายใน 3 เดือน มิฉะนั้นคดีขาดอายุความ[169]

2.1.4.3 ผลทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา

เมื่อคดีอาญาขาดอายุความฟ้องคดี ไม่ว่าจะเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 หรือ มาตรา 96 ก็ตาม จะทำให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6) ซึ่งเป็นผลตายตัวของอายุความฟ้องคดีอาญา และ เกิดผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคหนึ่ง คือถ้าศาลเห็นว่าคดีขาดอายุความแล้ว ให้ศาลยกฟ้องโจทก์และปล่อยจำเลยไป

เนื่องจากการขาดอายุความเป็นเหตุที่ทำให้คดีอาญาระงับเหตุหนึ่ง เมื่อเกิดขึ้นไม่ว่าในขั้นตอนใดของการดำเนินคดีอาญา เช่น ระหว่างการสอบสวน ฟ้องร้องพิจารณา หรือระหว่างอุทธรณ์ฎีกา จะมีผลทำให้คดีนั้นยุติลง[170] และไม่ใช่เพียงแต่ระงับสิทธิการดำเนินคดีของศาลเท่านั้น แต่หมายรวมทั้งสิทธิของผู้เสียหาย พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการด้วย[171] นอกจากนี้ เรื่องสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับเพราะคดีขาดอายุความจัดว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนประการหนึ่ง[172] จึงเกิดผลที่ตามมาหลายประการ ได้แก่ 1. แม้คดีมีประเด็นพิพาทว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับหรือไม่ คู่ความพิพาทกันในเงื่อนไขข้อหนึ่ง ซึ่งศาลเห็นว่าไม่เข้าเงื่อนไขข้อนั้น หากแต่เข้าเงื่อนไขข้ออื่นซึ่งมีผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ

---

[168] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 2* (เชิงอรรถ 71) 656.

[169] เพิ่งอ้าง 661 – 662.

[170] สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับอ้างอิง)* (พิมพ์ครั้งที่ 20, วิญญูชน 2563) 112.

[171] ธานิศ เกศวพิทักษ์, *คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1* (เชิงอรรถ 159) 585.

[172] เพิ่งอ้าง 587.

Ref. code: 25656101031703XNC

เช่นกัน ศาลก็ชอบที่จะหยิบยกหรืออ้างเงื่อนไขข้ออื่นมาเป็นเหตุยกฟ้องหรือจำหน่ายคดีของโจทก์ได้[173] 2. เหตุต่าง ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 ที่ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับนี้เป็นเรื่องผลในทางกฎหมาย หากมีการกระทำที่ต้องด้วยบทบัญญัติของกฎหมายกรณีใดกรณีหนึ่งแล้ว ย่อมทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปทันที ไม่ใช่เรื่องที่คู่สัญญาจะทำสัญญาหรือตกลงกันยกเว้นบทบัญญัติของกฎหมายมิให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1949/2543)[174] และ 3. เมื่อคดีขาดอายุความแล้ว ศาลต้องพิพากษายกฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 แม้จำเลยไม่ได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ก็ตาม เนื่องจากเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย และแม้จำเลยจะรับสารภาพ ศาลก็ต้องพิพากษายกฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1021 – 1022/2510)[175]

ในประเด็นว่าคดีขาดอายุความกรณีใดที่ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้องหรือมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้น จะต้องพิจารณาในขณะที่ยื่นฟ้องเป็นสำคัญ โดยดูว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปก่อนหรือภายหลังที่โจทก์ฟ้องคดี ถ้าขณะฟ้องร้องสิทธินำคดีอาญามาฟ้องยังไม่ระงับคงมาระงับไปภายหลังเพราะจำเลยหลบหนีหรือวิกลจริตจนล่วงเลยอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 วรรคสอง อย่างนี้ศาลก็ต้องมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ เพราะขณะยื่นฟ้องถือว่าโจทก์ยังมีอำนาจฟ้องอยู่[176] แต่หากสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปก่อนที่จะยื่นฟ้อง ต้องถือว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องมาตั้งแต่ต้น เช่นนี้ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง[177] ซึ่งผลของการพิพากษายกฟ้องเพราะคดีขาดอายุความ เท่ากับเป็นการพิพากษาที่วินิจฉัยชี้ขาดลงไปในเนื้อหาของคดีนั้น แม้ศาลจะยังไม่ได้วินิจฉัยไปถึงการกระทำของจำเลยตามที่โจทก์ฟ้องว่าเป็นความผิดหรือไม่เพียงใด การพิพากษายกฟ้องเพราะคดีขาดอายุความก็จัดเป็นคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในคดีนั้นแล้ว หากโจทก์นำไปฟ้องใหม่อีกครั้งเพื่อให้ศาลวินิจฉัยถึงการกระทำของจำเลยว่าเป็นความผิดหรือไม่ก็จะเป็นการ “ฟ้องซ้ำ” เพราะสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับไปแล้ว ด้วยเหตุขาดอายุความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6) และ ด้วยเหตุที่ข้อหานี้ได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องไปแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) อีกด้วย

---

[173] เพิ่งอ้าง.

[174] สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับอ้างอิง)* (เชิงอรรถ 170) 112.

[175] สหรัฐ กิติ ศุภการ, *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 11, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง 2562) 157.

[176] จิตติ ติงศภัทิย์ (เชิงอรรถ 47) 1319.

[177] อาคม ศรียาภัย และสรารักษ์ สุวรรณเสรี (เชิงอรรถ 1) 504.

Ref. code: 25656101031703XNC

(1) ผลในชั้นสอบสวน

ผลเกี่ยวกับอายุความในชั้นสอบสวน กรณีคดีความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัว ถ้าปรากฏว่าผู้เสียหายมาร้องทุกข์เมื่อเกิน 3 เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว พนักงานสอบสวนจะไม่สอบสวนก็ได้ เพราะถือว่าการร้องทุกข์เกิน 3 เดือนดังกล่าว ถือเสมือนว่าไม่ได้มีการร้องทุกข์เลย ต้องห้ามมิให้สอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคสอง[178] ส่วนกรณีอายุความฟ้องคดีอาญาทั่วไปหรือความผิดต่อแผ่นดิน เนื่องจากพนักงานสอบสวนมีอำนาจที่จะสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงได้แม้ไม่มีผู้เสียหายมาแจ้งความร้องทุกข์ แต่หากคดีดังกล่าวขาดอายุความแล้วก็ไม่มีประโยชน์อันใดที่พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนหาตัวผู้กระทำผิดอีก เพราะแม้ทำการสอบสวนเสร็จส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ พนักงานอัยการก็จะสั่งยุติคดีเพราะเหตุคดีขาดอายุความอยู่ดี หรือหากคดีถูกฟ้องมายังศาล ศาลก็ต้องพิพากษายกฟ้องปล่อยบุคคลนั้นไป ดังนี้ ถ้าปรากฏว่าคดีอาญาใดขาดอายุความแล้ว พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนก็ได้[179]

นอกจากผลที่เกิดกับกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนแล้ว ถ้ามีการออกหมายจับผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีหน้าที่ต้องจัดการตามหมายจับนั้น และปรากฏว่าความผิดตามหมายจับนั้นขาดอายุความแล้ว แม้จะยังจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยตามหมายจับไม่ได้ ก็ถือว่าหมายจับนั้นหมดสภาพบังคับไปด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68[180] หากมีการควบคุมตัวอยู่ก็ต้องปล่อยตัวไป เพราะหมดอำนาจในการควบคุมตัวตามหมายจับแล้ว[181]

(2) ผลในชั้นพนักงานอัยการ

โดยที่พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาทั้งปวงทั่วราชอาณาจักร จึงต้องคอยสอดส่องว่าคดีใดขาดอายุความแล้วหรือไม่ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6) ถ้าคดีอาญานั้นขาดอายุความแล้ว ถือว่าสิทธินำคดีอาญานั้นไปฟ้องของพนักงานอัยการเป็นอันระงับไป[182] ซึ่งปัจจุบันมี**ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2563 ข้อ 48 และ 49** กำหนดเกี่ยวกับผลของคดีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการอยู่ขาดอายุความ ทั้งในชั้นการพิจารณาสำนวนการสอบสวน

---

[178] สมพร พรหมหิตาธร และศรีนิดา พรหมหิตาธร (เชิงอรรถ 1) 337.

[179] เพ็ญประภา ฤทธิปัญญาวงศ์ (เชิงอรรถ 48) 42.

[180] สมพร พรหมหิตาธร และศรีนิดา พรหมหิตาธร (เชิงอรรถ 1) 337.

[181] เพ็ญประภา ฤทธิปัญญาวงศ์ (เชิงอรรถ 48) 43.

[182] สมพร พรหมหิตาธร และศรีนิดา พรหมหิตาธร (เชิงอรรถ 1) 336 – 337.

Ref. code: 25656101031703XNC

ที่ได้รับมาจากพนักงานสอบสวนและในชั้นการพิจารณาคดีของศาล โดยข้อ 48 ได้วางหลักว่า ในการพิจารณาสำนวนการสอบสวน พนักงานอัยการจะต้องพิจารณาเรื่องเงื่อนไขระงับคดีก่อน เมื่อมีเงื่อนไขระงับคดีกรณีที่คดีขาดอายุความ ให้พนักงานอัยการสั่งคดีว่ายุติการดำเนินคดีเพราะคดีขาดอายุความโดยไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรา 145 หรือมาตรา 145/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอื่น และเมื่อมีคำสั่งยุติการดำเนินคดีเพราะคดีขาดอายุความแล้ว ให้พนักงานอัยการแจ้งคำสั่งยุติการดำเนินคดีแก่พนักงานสอบสวนเพื่อแจ้งให้ผู้ต้องหาและผู้ร้องทุกข์ทราบโดยเร็ว และ ข้อ 49 ได้วางหลักว่า ถ้าความปรากฏแก่พนักงานอัยการว่าสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ระงับเพราะคดีขาดอายุความในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ให้พนักงานอัยการประจำศาลชั้นต้นหรืออัยการศาลสูงแถลงข้อเท็จจริงดังกล่าวให้ศาลทราบ

(3) ผลในชั้นศาล

ถ้าปรากฏว่าคดีที่โจทก์ฟ้องขาดอายุความแล้ว ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้อง ถึงแม้ว่าข้อเท็จจริงที่ว่าคดีโจทก์ขาดอายุความแล้วนั้น ปรากฏแก่ศาลเองไม่ว่าจะในศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา โดยกรณีอาจมีได้ที่โจทก์ก็ฟ้องโดยเห็นว่าคดียังไม่ขาดอายุความ และจำเลยก็มองไม่เห็นว่าคดีโจทก์ขาดอายุความแล้ว จึงมิได้ยกประเด็นข้อขาดอายุความขึ้นต่อสู้ไว้ในคำให้การจำเลย ทั้ง ๆ ที่ตามข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายในสำนวนปรากฏว่าคดีโจทก์ขาดอายุความแล้ว ทั้งนี้เพราะศาลถือว่าปัญหาว่าคดีโจทก์ขาดอายุความแล้วหรือไม่ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ซึ่งศาลยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง โดยไม่จำเป็นที่คู่ความฝ่ายใดจะยกขึ้นอ้างหรือต่อสู้ไว้[183] หรือในกรณีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยไปถึงการกระทำของจำเลยแล้วพิพากษาต้องกันมาว่าจำเลยได้กระทำผิดจริง โดยไม่ได้ยกเรื่องอายุความขึ้นว่ากล่าวกันมาก่อนก็ตาม เมื่อคดีถึงชั้นศาลฎีกาและศาลฎีกาพิจารณาเห็นว่าฟ้องโจทก์ขาดอายุความไปแล้ว ศาลฎีกาก็มีอำนาจยกเรื่องอายุความขึ้นวินิจฉัยและแก้ไขให้ถูกต้องได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบมาตรา 225 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1867/2553)[184] หรือแม้กระทั่งกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพว่าตนกระทำผิดตามฟ้องก็ตามและไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกเรื่องอายุความขึ้นอ้าง หากศาลเห็นว่าคดีขาดอายุความไปแล้วก็ไม่อาจลงโทษจำเลยได้ โดยศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยและแก้ไขให้ถูกต้องได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคหนึ่ง , มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบมาตรา 215 และมาตรา 225 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6371/2553)[185]

---

[183] เพิ่งอ้าง 333 – 334.

[184] เพิ่งอ้าง 266.

[185] เพิ่งอ้าง 267.

Ref. code: 25656101031703XNC

ถ้าโจทก์ฟ้องในขณะที่คดียังไม่ขาดอายุความ แต่ระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น ปรากฏว่าคดีขาดอายุความแล้ว หรือขาดอายุความระหว่างคดีอยู่ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา เช่นนี้ถือว่าศาลนั้น ๆ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นต่อไปได้จนถึงที่สุด ส่วนกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 บัญญัติว่า ถ้าศาลเห็นว่าคดีขาดอายุความแล้ว ให้พิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยไปนั้น เป็นกรณีที่ในขณะโจทก์ฟ้อง ทั้งโจทก์และศาลเห็นว่าคดียังไม่ขาดอายุความ ศาลจึงสั่งประทับรับฟ้องโจทก์ไว้พิจารณาต่อไป แล้วในชั้นพิจารณาสืบพยานโจทก์จำเลย มีข้อเท็จจริงปรากฏขึ้นว่าคดีนั้นขาดอายุความแล้ว มาตรา 185 จึงให้ศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยไป[186]

ในระยะที่คดีใกล้จะขาดอายุความนี้ ไม่ว่าระยะเวลาจะกระชั้นชิดแค่ไหน ก็ไม่อาจขยายอายุความอาญาให้เป็นผลร้ายแก่จำเลยได้ และศาลก็จะออกคำสั่งกำหนดระยะเวลาให้โจทก์นำฟ้องไปยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยระยะเวลาดังกล่าวเกินกำหนดอายุความแล้วก็ไม่ได้ ทั้งนี้ผิดกับคดีแพ่ง ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/17 วรรคสอง ได้ขยายอายุความให้เป็นคุณแก่เจ้าหนี้ คือในกรณีที่คดีนั้นศาลไม่รับหรือคืน หรือให้ยกคำฟ้องเพราะเหตุคดีไม่อยู่ในอำนาจศาล หรือศาลให้ยกคำฟ้องโดยไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะฟ้องใหม่ และปรากฏว่าอายุความครบกำหนดไปแล้วในระหว่างพิจารณา หรือจะครบกำหนดภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นถึงที่สุด ให้เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องคดี เพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นถึงที่สุด[187]

ทั้งนี้ คดีขาดอายุความหรือไม่ ให้พิจารณาจากฐานความผิดที่ศาลสูงเปลี่ยนแปลงแก้ไขแล้ว เช่น โจทก์ฟ้องข้อหายักยอก ศาลล่างพิพากษาว่าผิดรับของโจร ศาลฎีกาพิพากษาแก้เป็นว่าไม่ผิดรับของโจร แต่ผิดฐานยักยอกซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ เมื่อโจทก์มิได้ร้องทุกข์ภายในกำหนด 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด คดีของโจทก์จึงขาดอายุความแล้ว สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18079/2555)[188]

---

[186] เพิ่งอ้าง 334.

[187] เพิ่งอ้าง 335.

[188] สหรัฐ กิติ ศุภการ, *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (เชิงอรรถ 175) 157.

Ref. code: 25656101031703XNC

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา

โดยทั่วไป เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น อายุความฟ้องคดีอาญาจะเริ่มต้นนับทันที และนับต่อเนื่องไปตลอดภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดจนกว่าจะมีการดำเนินการใด ๆ ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าให้การนับอายุความสิ้นสุดลง เช่น กรณีของประเทศไทยคือการฟ้องคดีและนำตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หลักการมีอายุความฟ้องคดีอาญาและการนับอายุความฟ้องคดีอาญาก็ไม่ใช่หลักการเคร่งครัดเด็ดขาดที่ไม่อาจมีข้อยกเว้นได้แต่อย่างใด ในทางกลับกัน กฎหมายหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยได้กำหนดเหตุที่ทำให้มีการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาไว้ รวมถึงกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความต่าง ๆ ที่นำมาใช้กับเหตุดังกล่าว ทั้งนี้ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีจะต้องพยายามรักษาความสมดุลระหว่างอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ (ตามทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม หรือ Crime Control Model) และหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน (ตามทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม หรือ Due Process Model) ให้ได้[189] โดยเป้าหมายทั้งสองประการจะต้องไม่โน้มเอียงไปในทางหนึ่งทางใดมากนัก หากคำนึงถึงแต่ความคล่องตัวในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษมากเกินไป ประชาชนก็อาจได้รับความเดือดร้อน เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการจับ การค้น การสอบสวน การควบคุมตัว ฯลฯ ในทำนองเดียวกัน หากมุ่งจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากเกินไปโดยเกรงว่าประชาชนจะได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้กระทำความผิดก็อาจพ้นจากการถูกนำตัวมาลงโทษอันจะส่งผลเสียหายต่อสังคม[190] แม้ว่ากฎหมายเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญาจะเป็นกฎหมายที่ผู้มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีจะต้องพิจารณาเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาอย่างถี่ถ้วน อันเป็นการสะท้อนถึงกระบวนการทางอาญา (Criminal Process) ตามทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมก็ตาม[191] แต่ในฐานะที่อายุความฟ้องคดีอาญาเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเภทหนึ่ง การกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่หลากหลายขึ้นมาเพื่อรองรับกับ

---

[189] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา* (พิมพ์ครั้งที่ 7, สำนักพิมพ์ พลสยาม พริ้นติ้ง (ประเทศไทย) 2553) 1.

[190] เพิ่งอ้าง 1 – 2.

[191] ประธาน วัฒนวาณิชย์, ‘ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม’ (2520) 2 วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 142, 153.

Ref. code: 25656101031703XNC

เงื่อนไขที่กฎหมายเห็นสมควรให้ยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญานั้น ก็เพื่อประโยชน์ในการควบคุม ระงับ และปราบปรามอาชญากรรม อันเป็นการคุ้มครองประโยชน์ตามทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมควบคู่ไปด้วยกันนั่นเอง

มาตรการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. การไม่มีอายุความ (Imprescriptibility)

การไม่มีอายุความ หมายถึง การกำหนดให้ความผิดบางฐานไม่ตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญา ทำให้การฟ้องคดีหรือการบังคับโทษในความผิดเหล่านั้นจึงสามารถดำเนินการเมื่อใดก็ได้แม้เวลาจะผ่านไปนานเท่าใดก็ตาม โดยส่วนมากจะนำมาตรการนี้ไปใช้เฉพาะกับความผิดที่รุนแรงหรือส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสังคม ไม่ว่าจะพิจารณาจากลักษณะของการกระทำความผิดหรืออัตราโทษตามกฎหมาย รวมถึงความผิดสากลตามกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์[192] หรือใช้กับความผิดที่มีผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติ เช่น การโคลนนิ่ง อาชญากรรมสงคราม เป็นต้น[193] เนื่องจากมาตรการนี้เป็นมาตรการที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน เพราะจะทำให้เจ้าพนักงานมีเวลาในการดำเนินคดีโดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา โดยเฉพาะในคดีที่การกระทำความผิดมีความซับซ้อนหรือไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ มาตรการดังกล่าวยังเป็นการยับยั้งหรือข่มขู่มิให้มีการกระทำความผิดด้วย เพราะจะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถใช้ช่องทางเรื่องอายุความในการหลบหนีกระบวนการยุติธรรมได้[194] โดยเฉพาะกับความผิดที่รุนแรงหรือส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสังคม การกำหนดให้ความผิดดังกล่าวไม่มีอายุความย่อมตอบสนองวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาในเรื่องการยับยั้งข่มขู่ได้เป็นอย่างดี แสดงให้ผู้กระทำผิดพึงระลึกไว้เสมอว่าหากกระทำความผิดนี้แล้วย่อมถูกลงโทษเมื่อใดก็ได้ อย่างไรก็ตาม ถ้ากำหนดให้ความผิดทุกฐานไม่มีอายุความก็อาจจะก่อให้เกิดผลร้ายต่อกระบวนการยุติธรรมได้ เช่น อาจมีจำนวนคดีคั่งค้างเป็นจำนวนมากเนื่องจากสามารถฟ้องได้ทุกคดี ไม่มีคดีใดเลยที่หมดอายุความ และอาจจะกระทบกับเรื่องสิทธิมนุษยชนได้[195] เช่น ในกรณีที่ไม่มีอายุความการฟ้องคดี หมายความว่าบุคคลทุกคนทั้งผู้กระทำความผิดจริงและผู้บริสุทธิ์อาจถูกฟ้องได้ตลอดเวลา ดังนั้น ประเด็นสำคัญของมาตรการไม่มีอายุความก็คือการพิจารณาว่า

---

[192] ตามพงศ์ ชอบอิสระ, ‘ปัญหาการกำหนดอายุความในคดีอาญา’ (2554) 1 วารสารนิติศาสตร์ 109, 127 - 128.

[193] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 79.

[194] ตามพงศ์ ชอบอิสระ, ‘ปัญหาการกำหนดอายุความในคดีอาญา’ (เชิงอรรถ 192) 127 - 128.

[195] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 80 – 81.

Ref. code: 25656101031703XNC

ฐานความผิดใดควรจะถูกกำหนดให้ไม่มีอายุความบ้าง โดยไม่ควรพิจารณาจากความรู้สึกของประชาชนในสังคมเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงประสิทธิภาพในการดำเนินคดีขององค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมด้วย เช่น ความพร้อมทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีในการเก็บ รักษา และพิสูจน์ทางพยานหลักฐาน ความพร้อมของเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่สืบสวน สอบสวน และติดตามผู้กระทำความผิด ฯลฯ มิฉะนั้นแล้วมาตรการดังกล่าวนอกจากจะส่งผลให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างล่าช้าแล้ว ยังอาจก่อให้เกิดความสิ้นเปลืองของงบประมาณและกำลังคนอีกด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างหรือพัฒนากลไกการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานเจ้าพนักงานที่เหมาะสมควบคู่กับการบังคับใช้มาตรการนี้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง[196]

2. การขยายอายุความ (Extension)

การขยายอายุความ หมายถึง การเปิดโอกาสให้มีการขยายระยะเวลาของอายุความออกไปจากระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมาตรการนี้จะเกิดขึ้นในกรณีใดกรณีหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจงเท่านั้น โดยจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนในกฎหมาย ไม่ใช่หลักทั่วไปที่จะใช้ดุลพินิจขยายอายุความได้อย่างอิสระ มาตรการดังกล่าวนี้มักกำหนดให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจออกคำสั่งให้มีการขยายอายุความ โดยจะต้องมีคำสั่งก่อนที่คดีจะขาดอายุความ[197] แต่การมีคำสั่งขยายอายุความก็จะต้องเกิดจากการร้องขอต่อศาลให้ขยายอายุความได้เป็นกรณีไป[198] ไม่ใช่ศาลให้เข้าไปมีอำนาจขยายอายุความเองโดยพลการ ทั้งนี้ มาตรการขยายอายุความมักนำไปใช้กับความผิดประเภทที่ต้องการเวลาในการพิสูจน์ความผิดมากหรือต้องใช้เวลาในการค้นหาพยานหลักฐาน หรือการพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เช่น การก่อการร้าย การค้ามนุษย์ การกระทำความผิดเกี่ยวกับเด็ก การกระทำความผิดช่วงสงคราม เป็นต้น[199] การใช้มาตรการนี้จึงมีข้อดีในเรื่องของความยืดหยุ่น ซึ่งจะช่วยให้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากการขยายอายุความเป็นการช่วยเพิ่มเวลาในการตรวจสอบพยานหลักฐานต่าง ๆ และติดตามตัวผู้กระทำความผิดมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยการขยายอายุความเป็นไปสำหรับกรณีที่การดำเนินการก่อนเข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องคดียังไม่เสร็จสิ้น จึงไม่ได้ทำให้คดีถูกขยายอายุความฟ้องร้องไปโดยใช่เหตุ แต่ถูกขยายเพราะจำเป็นต้องได้ระยะเวลาเพิ่มเติมจริง ๆ อย่างไรก็ตาม มาตรการนี้ไม่ค่อยถูกนำมาใช้เป็นมาตรการยกเว้นของอายุความตามกฎหมายอาญา อาจเป็นเพราะการเปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจที่จะก่อให้เกิดมาตรฐานที่แตกต่างกันได้โดยง่าย กล่าวคือ แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้ศาลเป็นผู้ขยายอายุความได้เมื่อถูกร้องขอ

---

[196] ตามพงศ์ ชอบอิสระ, ‘ปัญหาการกำหนดอายุความในคดีอาญา’ (เชิงอรรถ 192) 128.

[197] เพิ่งอ้าง 127.

[198] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 80 – 81.

[199] เพิ่งอ้าง 79.

Ref. code: 25656101031703XNC

แต่การจะอนุญาตให้ขยายได้หรือไม่หรือขยายอายุความเป็นระยะเวลาเท่าไหร่ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน และหากมีการขยายอายุความที่มากเกินความจำเป็นก็ย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมและการบริหารจัดการคดี กฎหมายอาญาส่วนมากจึงให้ความสำคัญกับมาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่และการกำหนดให้ความผิดบางฐานไม่มีอายุความมากกว่า แต่ถ้าหากจะต้องใช้มาตรการขยายอายุความจริง ๆ ก็จำเป็นจะต้องกำหนดขอบเขตหรือเงื่อนไขในการบังคับใช้ให้เหมาะสมหรือกำหนดให้ใช้เฉพาะในบางกรณีเท่านั้น เช่น เป็นคดีที่มีความสำคัญและปรากฏข้อเท็จจริงว่าหากมีการขยายอายุความแล้วจะสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างแน่นอน เป็นต้น[200]

3. การสะดุดหยุดอยู่ของอายุความ (Suspension or Tolling)

การสะดุดหยุดอยู่ของอายุความ หมายถึง การกำหนดให้มีการหยุดนับอายุความชั่วคราวในกรณีที่มีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น โดยจะหยุดนับไปยาวนานตราบเท่าที่เหตุการณ์ที่เป็นเหตุให้มีการหยุดนับยังคงดำรงอยู่ และทันทีที่เหตุการณ์ดังกล่าวหมดไปหรือเสร็จสิ้นแล้วก็จะกลับมานับอายุความต่อไปจากจุดเดิมที่ได้หยุดนับไว้[201] โดยไม่ได้ทำให้อายุความที่ได้นับมาแล้วก่อนหน้านั้นสิ้นสุดลงไปแต่อย่างใด ซึ่งมาตรการนี้มักจะนำไปใช้กับกรณีที่มีการหาพยานหลักฐานได้เพิ่มเติมและต้องรอการพิสูจน์หรือพยานหลักฐานเพิ่มเติมนั้นมาจากการกระทำความผิดในต่างประเทศ เช่น การพิสูจน์ DNA หรือนำไปใช้กับกรณีที่จำเลยหลบหนี เป็นต้น[202] ทำให้มาตรการนี้นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานในการติดตามตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมในภาพรวมอีกด้วย เพราะจะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถใช้หลักเกณฑ์เรื่องอายุความเป็นช่องทางในการหลบหลีกกระบวนการยุติธรรม[203] ประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่ต้องพิจารณาของมาตรการนี้จึงเป็นเรื่องการกำหนดว่าเหตุใดบ้างที่สมควรจะเป็นเงื่อนไขให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ได้ ซึ่งในแต่ละประเทศจะกำหนดเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่แตกต่างกันออกไป เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อจำเลยหายตัวไปหรือไม่ปรากฏตัวอยู่ในรัฐอย่างต่อเนื่อง หรือ ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่มีสงคราม , ประเทศสวิตเซอร์แลนด์กำหนดให้เรื่องอายุของผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศเป็นเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ , ประเทศเยอรมันกำหนดให้ความคุ้มกัน

---

[200] ตามพงศ์ ชอบอิสระ, ‘ปัญหาการกำหนดอายุความในคดีอาญา’ (เชิงอรรถ 192) 127.

[201] เพิ่งอ้าง 128.

[202] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 79.

[203] ตามพงศ์ ชอบอิสระ, ‘ปัญหาการกำหนดอายุความในคดีอาญา’ (เชิงอรรถ 192) 128.

Ref. code: 25656101031703XNC

ของสมาชิกรัฐสภาเป็นเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ เป็นต้น[204] แต่ส่วนใหญ่เหตุดังกล่าวมักจะมีลักษณะร่วมกันคือเป็นอุปสรรคที่ทำให้การยื่นฟ้องคดีอาญา (ที่จะทำให้คดีไม่ขาดอายุความ) ยังไม่อาจกระทำลงได้ โดยอุปสรรคดังกล่าวนี้อาจจะเป็นอุปสรรคทางข้อกฎหมาย (legal obstacle) หรือ อุปสรรคทางข้อเท็จจริง (factual obstacle)[205] ทั้งนี้ เหตุแห่งการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความอาจเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ก่อนหรือทันทีที่อาจจะเริ่มต้นนับอายุความเลยก็ได้ ส่งผลให้อายุความยังไม่เริ่มต้นนับตั้งแต่แรก เช่น กรณีของประเทศเยอรมันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78b (1) ข้อ 1 ซึ่งกำหนดว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศต่อเหยื่อตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในมาตรา 78b (1) ข้อ 1 นี้ จะยังไม่เริ่มต้นนับอายุความจนกว่าอายุของเหยื่อจะถึง 30 ปีบริบูรณ์ เป็นต้น บางครั้งจึงอาจเรียกมาตรการในลักษณะนี้ว่าเป็น “การเลื่อนเวลาเริ่มต้นนับอายุความ” (postponement of statute of limitations) ซึ่งก็แล้วแต่ว่าบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้มาตรการนี้จะใช้ชื่อเรียกใด

4. การสะดุดหยุดลงของอายุความ (Interruption)

การสะดุดหยุดลงของอายุความ หมายถึง เมื่อปรากฏว่ามีเหตุใดเหตุหนึ่งหรือหลาย ๆ เหตุเกิดขึ้นในระหว่างที่อายุความกำลังนับอยู่ อันมีผลทำให้อายุความที่นับผ่านมาก่อนหน้านั้นทั้งหมดสิ้นสุดลงไป และจะเริ่มต้นนับอายุความใหม่ตั้งแต่ต้นอีกครั้ง[206] ซึ่งระยะเวลาของอายุความที่เริ่มต้นนับใหม่นี้ก็จะเท่ากับอายุความเดิมที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติกฎหมายของความผิดนั้น ๆ[207] การกำหนดมาตรการเช่นนี้มาจากเหตุผลที่ว่าระยะเวลาที่ล่วงเลยไปไม่ควรเป็นประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิด เมื่อปรากฏว่ารัฐได้แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านการกระทำบางอย่างแล้วว่ามีความต้องการที่จะให้ผู้กระทำความผิดต้องถูกลงโทษ[208] ประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับมาตรการนี้คือการกระทำใดของรัฐที่จะเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงได้บ้าง ซึ่งโดยส่วนใหญ่การกระทำที่กฎหมายบัญญัติให้มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้น มักจะเป็นการกระทำทางวิธีพิจารณาความ (procedural acts) หรือคำตัดสินของศาล (judicial decisions) ที่มีเนื้อหาเป็นการทำให้กระบวนการทางกฎหมายดำเนินต่อไปข้างหน้า และการกระทำเหล่านั้นมักถูกกระทำลงโดยหรือให้กระทำได้เฉพาะแค่เพียงผู้มีอำนาจทางศาลหรือโดยพนักงานอัยการเท่านั้น[209] เช่น ประเทศเยอรมันในประมวล

---

[204] Ruth A Kok, *Statutory limitations in international criminal law* (T.M.C. Asser Press 2007) 28.

[205] (เชิงอรรถ 22) 19.

[206] Ruth A Kok (เชิงอรรถ 204) 29.

[207] (เชิงอรรถ 22) 14.

[208] เพิ่งอ้าง 11.

[209] เพิ่งอ้าง 13.

Ref. code: 25656101031703XNC

กฎหมายอาญา มาตรา 78c กำหนดให้เมื่อมีกระบวนการสอบสวนผู้ต้องหา การยื่นฟ้องคดี หรือการเริ่มพิจารณาคดีในศาล เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงได้ , ประเทศอิตาลีในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 160 กำหนดให้คำสั่งศาลที่กำหนดวันนัดไต่สวนมูลฟ้องทำให้อายุความสะดุดหยุดลงได้ เป็นต้น แต่ก็มีบางประเทศที่กำหนดให้การกระทำของราษฎรหรือเอกชนก็สามารถทำให้อายุความสะดุดหยุดลงได้เช่นกัน เช่น ประเทศฝรั่งเศสในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-2 กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดลงเมื่อราษฎรที่เป็นผู้เสียหายได้ฟ้องเรียกร้องเอาค่าเสียหายที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับอนุญาตในการยื่นฟ้องโดยตรงต่อศาลเพื่อให้เริ่มกระบวนการสืบสวนสอบสวนได้เลย เป็นต้น[210] มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดลงนี้จึงไม่ได้เน้นพิจารณาไปที่ว่าจะใช้กับประเภทคดีหรือฐานความผิดใดมากนัก เนื่องจากการสะดุดหยุดลงจะเกิดขึ้นเมื่อกระบวนการดำเนินคดีอาญาดำเนินไปข้างหน้าที่ทำให้ยิ่งเข้าใกล้การพิจารณาของศาลซึ่งหมายความว่ารัฐต้องการประสงค์จะดำเนินคดีเพื่อลงโทษกับผู้กระทำความผิดแล้วจริง ๆ รวมถึงการรวบรวมตรวจสอบพยานหลักฐานต่าง ๆ ก็ต้องมีมากและหนักแน่นเพียงพอแล้วเช่นกัน กฎหมายจึงผ่อนปรนให้มีการสะดุดหยุดลงของอายุความเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อการสะดุดหยุดลงมีผลทำให้อายุความเริ่มต้นนับใหม่อีกครั้งและมีการกระทำหลายประการที่อาจทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ในกฎหมายหลายประเทศจึงอาจมีการจำกัดระยะเวลาสูงสุดของอายุความที่เพิ่มขึ้นมาเนื่องจากมีการสะดุดหยุดลงของอายุความไว้ด้วย[211] เพื่อป้องกันไม่ให้ระยะเวลาของอายุความฟ้องคดีต้องถูกขยายออกยาวนานจนเกินไป

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในคดี ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดี และที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของความผิด เช่น ประเภทคดี ฐานความผิด และโทษ อันเป็นเหตุทั่วไปที่ในหลายประเทศมีอยู่ร่วมกันว่ามีเหตุผลใดที่กำหนดให้เหตุเหล่านี้เป็นข้อยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาได้ รวมถึงมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่นำมาใช้เมื่อมีเหตุเหล่านี้เกิดขึ้น แล้วจึงจะอธิบายถึงการยกเว้นหรือผ่อนปรนอันเนื่องมาจากมีเหตุอันเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดี เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดและพัฒนาการของเหตุประเภทนี้ที่มีความเป็นมาเริ่มต้นจากการเป็นสุภาษิตกฎหมายจนมาถึงการนำเหตุอันเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีมาบัญญัติเป็นกฎหมายในปัจจุบันพร้อมกับผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้น และสุดท้ายจะอธิบายถึงการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาในกฎหมายไทยว่าในปัจจุบันกฎหมายของประเทศไทยได้กำหนดเหตุใดที่ทำให้มีการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา รวมถึงมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่นำมาใช้ต่อเหตุยกเว้นหรือผ่อนปรนนั้น

---

[210] เพิ่งอ้าง.

[211] เพิ่งอ้าง 15.

Ref. code: 25656101031703XNC

2.2.1 การยกเว้นหรือผ่อนปรนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในคดีและลักษณะความผิด

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ เหตุที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย ผู้ฟ้องคดี และผู้ถูกฟ้องคดี และเหตุที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของความผิด ว่าแต่ละเหตุมีแนวคิดและเหตุผลประการใดที่สมควรให้ยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาได้ พร้อมยกตัวอย่างกฎหมายต่างประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศที่รองรับเหตุเหล่านั้น ทั้งนี้ บทบัญญัติที่ยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาไม่จำเป็นต้องอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่งเพียงเหตุเดียวเท่านั้น แต่สามารถใช้หลายเหตุประกอบกันเพื่อปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เหมาะสมได้

2.2.1.1 การยกเว้นหรือผ่อนปรนที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายหรือผู้ฟ้องคดี

การยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายหรือผู้ฟ้องคดีมักจะเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือผู้เยาว์ที่เป็นเหยื่อของการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศเป็นส่วนใหญ่ เพราะในขณะที่เกิดการกระทำความผิด อายุของผู้เสียหายยังน้อยอยู่หรือยังเป็นเด็กอยู่ เด็กอาจจะเกิดความกลัว หรืออับอาย หรือยังไม่เข้าใจในการกระทำของผู้ใหญ่ เด็กอาจจะลืมเรื่องที่เกิดขึ้นได้ง่าย แต่ต่อมาเมื่อเด็กเติบโตขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ก็มีวิธีที่ทำให้เด็กจำเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมาได้[212] ดังนั้น กฎหมายเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมัน และประเทศฝรั่งเศส จึงต่างก็ให้อายุความในความผิดที่ได้กระทำลงต่อเด็กมีระยะเวลานานกว่าความผิดที่กระทำต่อบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจในการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความผิดที่เกี่ยวกับเพศ[213] นอกจากนี้ ยังมีการคุ้มครองสิทธิเด็กตามที่กำหนดใน “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก” (Convention on the Rights of the Child - CRC) โดยสิทธิเด็กเป็นสิทธิอันเป็นสากล (Universal Rights) และเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights) ที่จะต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองตามพันธกรณีระหว่างประเทศ[214] ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้น จัดทำขึ้นตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติที่ว่าด้วยศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกันโดยคำนึงว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือทั้งในสภาพแวดล้อมของครอบครัวและการเลี้ยงดูอื่น ๆ บนพื้นฐานของประเพณีและค่านิยมทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์และสังคม โดยมีหลักการที่สำคัญคือการไม่เลือกปฏิบัติและประโยชน์สูงสุดของเด็ก ซึ่งมุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กรวม 4 ด้าน คือ สิทธิในการอยู่รอด สิทธิที่จะได้รับการ

---

[212] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 73.

[213] เพิ่งอ้าง 110.

[214] อวิการัตน์ นิยมไทย, ‘อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่คนไทยควรรู้’ (2552) 4 จุลนิติ 139, 139.

Ref. code: 25656101031703XNC

ปกป้องคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม[215] ทั้งนี้ สาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กที่เป็นเหยื่อของการกระทำความผิดอาญาโดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศจะอยู่ในหลักการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็ก เช่น ในอนุสัญญาฯ ข้อ 19 รัฐภาคีจะคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้งหรือการปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงหาประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศ และ ข้อ 34 รัฐภาคีจะคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และการกระทำทางเพศที่มิชอบทุกรูปแบบ เป็นต้น[216] ซึ่งในกฎหมายอายุความฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางเพศต่อเด็กหรือผู้เยาว์ใน 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา , ประเทศเยอรมัน และ ประเทศฝรั่งเศส ที่จะนำมายกตัวอย่างนี้ก็สะท้อนถึงหลักการในการคุ้มครองสิทธิของเด็กในอนุสัญญาฉบับนี้ด้วย

ตัวอย่างกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น ในกฎหมายกลาง ตาม The United States Code Title 18 มาตรา 3283 กำหนดว่า ไม่ให้มีอายุความในการฟ้องคดีความผิดที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดทางเพศหรือการทำร้ายร่างกาย (sexual or physical abuse) หรือการลักพาตัว (kidnaping) ซึ่งกระทำต่อเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยไม่ให้มีอายุความตลอดอายุของความเป็นเด็ก หรือ ภายใน 10 ปี นับแต่วันกระทำความผิดนั้น แล้วแต่ว่าระยะเวลาใดจะยาวนานกว่ากัน และ ในกฎหมายระดับมลรัฐ เช่น กฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ก ตาม Criminal Procedure Law - CPL มาตรา 30.10 ข้อ 2 (a) กำหนดว่า ความผิดดังต่อไปนี้สามารถยื่นฟ้องในเวลาใดก็ได้ ได้แก่ ความผิดระดับ class A felony , หรือ ความผิดฐานข่มขืนระดับ first degree ตามที่กำหนดในมาตรา 130.35 ในประมวลกฎหมายอาญา , หรือ ความผิดที่กำหนดไว้ในมาตรา 130.50 ในประมวลกฎหมายอาญา , หรือ การกระทำทารุณทางเพศแบบมีเหตุฉกรรจ์ (aggravated sexual abuse) ในระดับ first degree ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 130.70 ในประมวลกฎหมายอาญา , หรือ มีการกระทำทางเพศอย่างต่อเนื่อง (course of sexual conduct) ต่อเด็กในระดับ first degree ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 130.75 ในประมวลกฎหมายอาญา , หรือ ความผิดฐานมีเพสสัมพันธ์ในเครือญาติในระดับ first degree ตามที่กำหนดในมาตรา 255.27 ในประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น จะเห็นได้ว่ามีการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาโดยนำเอาทั้งมาตรการเลื่อนเวลาเริ่มต้นนับอายุความและมาตรการไม่มีอายุความมาปรับใช้กับกรณีที่เด็กหรือผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายในความผิดทางเพศ

ตัวอย่างกฎหมายของประเทศเยอรมัน เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78b (1) ข้อ 1 กำหนดว่า ให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่จนกว่าผู้เสียหายจากการกระทำ

---

[215] เพิ่งอ้าง 141.

[216] เพิ่งอ้าง 144.

Ref. code: 25656101031703XNC

ความผิดตามมาตรา 174 ถึง 174c , มาตรา 176 ถึง 178 , มาตรา 180 (3) , มาตรา 182,225,226a และ 237 จะมีอายุครบ 30 ปีบริบูรณ์ เป็นต้น โดยเป็นการใช้มาตรการเลื่อนเวลาเริ่มต้นนับอายุความ

อีกตัวอย่างของประเทศเยอรมันที่น่าสนใจคือนอกจากจะคุ้มครองเด็กในเรื่องของอายุความฟ้องคดีแล้ว ในกรณีของความผิดที่ต้องมีการร้องทุกข์ของผู้เสียหายภายในระยะเวลาที่กำหนดก่อนนั้น กฎหมายของประเทศเยอรมันยังคุ้มครองครอบคลุมไปถึงบุคคลที่เป็นผู้ไร้ความสามารถและคนเสมือนไร้ความสามารถด้วย ซึ่งกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 77b (2) ว่า กำหนดเวลาร้องทุกข์ 3 เดือนเริ่มต้นนับเมื่อผู้มีสิทธิร้องทุกข์ได้รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่การร้องทุกข์ที่ตัวแทนตามกฎหมาย (the statutory representative) หรือผู้รับผิดชอบดูแลบุคคลนั้น (the person having the duty of care and custody of the person) ต้องเป็นผู้กระทำแทนนั้น ให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลา 3 เดือน เมื่อตัวแทนตามกฎหมายหรือผู้รับผิดชอบดูแลบุคคลรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดเป็นต้นไป โดยมาตรานี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เป็นการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถไว้ อันเป็นบุคคลที่ขาดความสามารถหรือมีความสามารถจำกัดตามกฎหมาย เพราะมองว่าบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถที่จะใช้สิทธิ์ร้องทุกข์ด้วยตนเองได้อย่างแท้จริง กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้แทนตามกฎหมายหรือผู้ดูแลรับผิดชอบบุคคลดังกล่าว ได้แก่ ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี เป็นคนที่เข้าทำหน้าที่ร้องทุกข์แทน โดยที่การรู้ถึงการกระทำความผิดและรู้ถึงตัวของผู้กระทำความผิดที่ผู้เสียหายรับรู้มานั้น ก็ไม่มีผลต่อการเริ่มต้นนับระยะเวลาในการร้องทุกข์แต่อย่างใด[217]

ตัวอย่างกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 วรรคสาม กำหนดว่า การฟ้องคดีในความผิดอาญาอุกฤษโทษ (crimes) ตามที่กล่าวถึงในมาตรา 706-47 แห่งประมวลกฎหมายนี้ เมื่อได้กระทำต่อผู้เยาว์ (minors) จะขาดอายุความเมื่อพ้นกำหนด 30 ปี นับตั้งแต่วันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการข่มขืน หากว่าการข่มขืน , การกระทำความผิดทางเพศ หรือ การล่วงเกินทางเพศที่เกิดขึ้นอีกอันหนึ่งนั้น ได้กระทำต่อผู้เยาว์อีกคนหนึ่งโดยผู้กระทำความผิดคนเดียวกันก่อนที่อายุความในความผิดเดิมจะขาดอายุความ ก็ให้อายุความสำหรับการข่มขืนครั้งเดิมนี้ขยายออกไปจนกว่าอายุความในความผิดใหม่ที่กระทำลงไปนั้นจะขาดอายุความ เป็นต้น จะเห็นได้ว่ามีการใช้ทั้งมาตรการเลื่อนเวลา

---

[217] Mitsch, Muenchener Kommentar zum Strafgesetzbuch, Band 2/1, มาตรา 77b, หัวข้อ 33 อ้างถึงใน รังสิมา ดาราพงษ์, ‘การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้ กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2560) 65.

Ref. code: 25656101031703XNC

เริ่มต้นนับอายุความ และมาตรการขยายอายุความของความผิดเดิมในกรณีที่ผู้กระทำความผิดคนเดียวกันไปกระทำความผิดครั้งใหม่กับเหยื่อที่เป็นผู้เยาว์อีกคนด้วย

2.2.1.2 การยกเว้นหรือผ่อนปรนที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกฟ้องคดี

การยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกฟ้องคดีมักจะเกี่ยวข้องกับการที่ผู้ถูกฟ้องคดีกระทำการหลบหนี หลบซ่อนตัว หรืออยู่นอกรัฐภายหลังจากที่ได้กระทำความผิดไปแล้ว เหตุผลที่ให้มีการยกเว้นหรือผ่อนปรนก็เพราะการหลบหนีหรือหลบซ่อนตัวนั้นเป็นการสร้างความยากลำบากต่อศาลในการนำตัวจำเลยมาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี เพราะอำนาจศาลในการดำเนินการเกี่ยวกับการฟ้องร้องนั้นขึ้นอยู่กับการควบคุมตัวผู้เป็นจำเลยได้หรือไม่ แม้ว่าการที่เวลาล่วงเลยผ่านไปเนิ่นนานจนประโยชน์ที่สังคมได้รับจากการลงโทษอาชญากรคนนี้จะลดลงไปเพียงใด รัฐก็ไม่ยอมให้อายุความมีผลเป็นการคุ้มครองอาชญากรที่หลบหนีหรือหลบซ่อนตัวจากกระบวนการยุติธรรม ยิ่งไปกว่านั้น หากมีการหลบหนีหรือหลบซ่อนตัวยังรัฐอื่น รัฐที่มีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิดย่อมไม่อาจใช้บังคับกฎหมายอาญาของรัฐตนในรัฐอื่นได้ ต่อให้มีมาตรการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอยู่ก็ตาม แต่ความยากลำบากในการค้นหาที่อยู่และตัวตนของผู้กระทำความผิดก็ยังคงมีอยู่[218] นอกจากนี้ ในส่วนของการสืบสวนของตำรวจ ในกรณีที่ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเกือบทั้งหมดเกี่ยวกับคดีอยู่ภายในความรับรู้และการควบคุมของจำเลย ทำให้การหลบหนีหรือหลบซ่อนตัวของจำเลยจากเขตอำนาจศาลสร้างความยากลำบากต่อการสืบสวนสอบสวนของตำรวจเป็นอย่างมาก เพราะหนึ่งในวิธีการสืบสวนคดีอาญาของตำรวจก็คือการสอบถามข้อเท็จจริงเอาจากผู้ต้องหา การหลบหนีหรือหลบซ่อนตัวจึงทำให้ตำรวจไม่อาจใช้วิธีการนี้ได้[219] เช่นเดียวกันกับกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่นอกรัฐ กระบวนการต่าง ๆ ที่พนักงานสอบสวนจะสามารถรวบรวมพยานหลักฐานเหล่านั้นมาได้ก็ต้องอาศัยเวลา หากให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับประโยชน์จากการเดินหน้าต่อไปของอายุความก็จะเกิดความไม่เป็นธรรม รวมทั้งอาจเป็นหนทางสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะดีและต้องการยักย้ายพยานหลักฐานไปอยู่ในต่างประเทศเพื่ออาศัยประโยชน์จากอายุความในส่วนนี้ด้วย[220]

ตัวอย่างกฎหมายของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น ในกฎหมายกลางตาม The United States Code Title 18 มาตรา 3290 กำหนดว่า ไม่ให้นำบทบัญญัติเรื่องอายุความมาใช้ในกรณีของบุคคลที่หลบหนีจากกระบวนการยุติธรรม โดยการกำหนดเช่นนี้หมายความว่า

---

[218] 'Developments in the Law: Statutes of Limitations' (1950) 63 Harvard Law Review 1177, 1235 – 1236.

[219] Editors (เชิงอรรถ 49) 646.

[220] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 111.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในระหว่างที่จำเลยกำลังหลบหนีอยู่นั้น จะไม่มีการนับอายุความ ซึ่งสะท้อนถึงการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่จำเลยหลบหนีนั่นเอง และ ในกฎหมายระดับมลรัฐ เช่น กฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ก ตาม Criminal Procedure Law - CPL มาตรา 30.10 ข้อ 4 (a) กำหนดว่า เพื่อประโยชน์แห่งการเริ่มต้นนับอายุความฟ้องคดี มิให้นับรวมเวลาดังต่อไปนี้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ กล่าวคือ เวลาใด ๆ ก็ตาม หลังจากได้กระทำความผิดลงไปแล้ว คือ (1) เมื่อจำเลยอยู่ภายนอกรัฐอย่างต่อเนื่อง หรือ (2) ไม่อาจทราบที่อยู่ของจำเลยได้อย่างต่อเนื่องและไม่อาจสืบให้รู้ถึงที่อยู่ของจำเลยได้อย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะใช้ความพยายามตามสมควรแล้วก็ตาม อย่างไรก็ตาม มิให้อายุความถูกขยายออกไปเกินกว่า 5 ปี โดยต้องอยู่ภายในระยะเวลาตามที่มาตรา 30.10 ข้อ 2 กำหนดไว้ด้วย ซึ่งการกำหนดเช่นนี้ก็เป็นการใช้มาตรการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความเช่นกัน เพียงแต่มีการจำกัดเวลาที่ขยายออกไปเพื่อไม่ให้อายุความนานเกินไปไว้ด้วย

ตัวอย่างกฎหมายของประเทศเยอรมัน เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78c (1) ข้อ 5 กำหนดว่า ให้อายุความสะดุดหยุดลงเมื่อมีการออกหมายจับ , คำสั่งให้ควบคุมตัว (placement order) , คำสั่งให้นำตัวมาศาลเพื่อการสอบปากคำและมีการตัดสินของศาลต่อผู้นั้น และ มาตรา 78c (1) ข้อ 10 กำหนดว่า ให้อายุความสะดุดหยุดลงเมื่อมีคำสั่งให้จำหน่ายคดี เนื่องจากไม่มีตัวผู้ต้องหาที่ได้มีการสั่งฟ้องไว้ หรือคำสั่งใด ๆ ของศาลหรือพนักงานอัยการซึ่งมีขึ้นภายหลังจากที่มีการจำหน่ายคดี หรือในขั้นตอนที่ไม่ได้ตัวผู้ต้องหาที่มีการสั่งฟ้องไว้มาเพื่อให้ได้ความแน่ชัดเรื่องที่อยู่ของบุคคลดังกล่าวเพื่อรักษาพยานหลักฐาน เป็นต้น[221] หรือในกรณีที่ผู้กระทำความผิดอยู่นอกรัฐก็มีมาตรการที่กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ด้วย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78b (5) กำหนดว่า เมื่อผู้กระทำความผิดอยู่นอกรัฐและเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้ทำคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปยังรัฐที่ผู้กระทำความผิดอยู่ ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ทันทีที่รัฐนั้นได้รับคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว โดยจะสะดุดหยุดอยู่ต่อไปจนกว่าจะมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งดังต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่ 1. ผู้กระทำความผิดยอมมอบตัวต่อเจ้าหน้าที่ของประเทศเยอรมันแล้ว 2. ผู้กระทำความผิดออกไปจากรัฐที่ได้รับคำร้องแล้ว 3. รัฐนั้นได้ปฏิเสธคำร้องและส่งคำปฏิเสธมายังเจ้าหน้าที่ของประเทศเยอรมันแล้ว หรือ 4. ประเทศเยอรมันได้ถอนคำร้องส่งผู้ร้ายข้ามแดนเอง

ตัวอย่างอนุสัญญาของสหประชาชาติ (United Nations)

สหประชาชาติได้มีการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความเมื่อผู้กระทำความผิดหลบหนีไว้สำหรับคดีอาญาเฉพาะเจาะจง ได้แก่ คดีทุจริต ซึ่งเป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption 2003) หมวดที่ 3 มาตรา 29 ว่าด้วยเรื่องอายุความ โดยกำหนดว่า รัฐภาคีแต่ละรัฐต้อง

---

[221] สุระทิน ชัยทองคำ, ‘การหยุดนับอายุความ : ศึกษากรณีผู้กระทำความผิดหลบหนี’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2552) 40.

Ref. code: 25656101031703XNC

กำหนดอายุความภายใต้กฎหมายของตนในการเริ่มกระบวนพิจารณาสำหรับความผิดที่กำหนดตามอนุสัญญาให้มีระยะเวลานาน และกำหนดให้อายุความนั้นยาวนานขึ้น หรือให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้หลบหนีกระบวนการยุติธรรม[222]

การกำหนดเช่นนี้เพราะเห็นว่า ผู้กระทำความผิดอาญาในคดีทุจริตที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะมีฐานะทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางอำนาจในสังคมหรือมีอิทธิพลทางการเมืองในการหลบหนีไปจนกว่าคดีจะขาดอายุความได้ ส่งผลให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังเป็นไปเพื่อขจัดอุปสรรคในการดำเนินการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอันมีสาเหตุจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายในของแต่ละรัฐว่าด้วยอายุความซึ่งอาจกำหนดอายุความสั้นเกินไป หรือไม่มีบทบัญญัติซึ่งกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับอายุความสำหรับความผิดอันเป็นการทุจริตไว้เป็นการเฉพาะ อันอาจพิจารณาได้ว่าไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำอันเป็นการทุจริตซึ่งถือเป็นความผิดอาญาร้ายแรงที่ส่งผลเสียอย่างใหญ่หลวงแก่รัฐและประโยชน์สาธารณะ[223]

2.2.1.3 การยกเว้นหรือผ่อนปรนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของความผิด

การยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของความผิดในแต่ละประเทศมีการกำหนดไว้แตกต่างกัน บางประเทศอาจไม่จำเป็นต้องมีข้อยกเว้นหรือผ่อนปรนอยู่เลย แต่อาศัยหลักการทั่วไปในการกำหนดระยะเวลาของอายุความเพื่อให้ตอบสนองต่อการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ทันเวลาคือยิ่งความผิดนั้นมีความร้ายแรงหรือมีโทษที่ร้ายแรงมากเท่าไหร่ อายุความก็จะยิ่งยาวนานมากขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตามกรณีความผิดที่มีความร้ายแรงและอาจสร้างความเสียหายให้กับสังคมอย่างมากมักจะเป็นความผิดที่ในหลายประเทศมีกฎหมายออกมาเพื่อยกเว้นการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาไว้ด้วย ความผิดดังกล่าวคือความผิดอาญาร้ายแรงระหว่างประเทศซึ่งมีความผิดหลักอยู่ 4 ฐานความผิดด้วยกัน ได้แก่ ความผิดฐานล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ อาชญากรรมสงคราม และ อาชญากรรมรุกราน โดยมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่นำมาใช้กับความผิดเหล่านี้คือมาตรการไม่มีอายุความ เพราะเหตุว่าเป็นความผิดที่สร้างความเสียหายและกระทบกระเทือนสังคมโลกในภาพรวม ข้อจำกัดเรื่องอายุความในการดำเนินคดีอาญาจึงเป็นเหตุผลทางเทคนิคที่ไม่สามารถยกขึ้นขัดขวางการดำเนินคดีอาญาร้ายแรงระหว่างประเทศเหล่านี้ได้ และเมื่อนำเอาเหตุผลในการกำหนด

---

[222] ปณิธัศร์ ปทุมวัฒน์, ‘หน้าต่างโลก ชุด “อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003” ตอนที่ 3 พันธกรณีในการกำหนดมาตรการบังคับใช้กฎหมายของรัฐภาคี’ (2554) 2 จุลนิติ 185, 199.

[223] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

อายุความ 3 ประการ ได้แก่ กฎแห่งการลืม กฎแห่งการลงโทษ และ การเร่งรัดกระบวนการยุติธรรม มาวิเคราะห์กับลักษณะของความผิดอาญาร้ายแรงระหว่างประเทศทั้ง 4 ฐานนี้แล้ว[224] จะพบว่าความผิดอาญาร้ายแรงระหว่างประเทศมีลักษณะพิเศษที่ไม่ควรมีอายุความมากำกับไว้ กล่าวคือ ความผิดเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสียหายขนาดใหญ่และมักเกิดขึ้นในสถานการณ์ของความโหดร้ายที่เป็นหายนะของมนุษยชาติ (atrocity) จึงมีคนทั่วโลกให้ความสนใจต่อความผิดที่เกิดขึ้น มีโอกาสสูงที่สังคมโลกจะบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ไว้ ประกอบกับพยานหลักฐานโดยเฉพาะพยานบุคคลก็มีมากเพียงพอ ทำให้โอกาสลืมเลือนความผิดลดน้อยลง อีกประการคือเรื่องของผู้กระทำความผิดที่มักจะเป็นผู้นำของรัฐหรือผู้บัญชาการทหาร เมื่อกระทำความผิดแล้วก็จะได้รับความคุ้มครองไม่ต้องหลบหนีคดีหรืออาจใช้ชีวิตอย่างปกติ หรือแม้แต่ยังคงอยู่ในตำแหน่งต่อไป สภาวการณ์ของการไร้การดำเนินคดี (impunity) จึงเกิดขึ้นได้ง่ายมากกับผู้กระทำความผิดเหล่านี้ ดังนั้น หากให้คดียังคงมีอายุความก็มีโอกาสสูงมากที่ผู้กระทำความผิดจะไม่ได้ถูกลงโทษจากกระบวนการยุติธรรมเพราะคดีขาดอายุความ และประการสุดท้าย การเร่งรัดกระบวนการยุติธรรมสำหรับความผิดเหล่านี้ถูกกำหนดขึ้นโดยระบบเขตอำนาจเสริม (principle of complementarity) ของศาลอาญาระหว่างประเทศ ทำให้ศาลอาญาระหว่างประเทศสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเองได้ในกรณีที่กระบวนการยุติธรรมภายในประเทศล่าช้าไม่ยอมดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด เท่ากับว่าศาลอาญาระหว่างประเทศเป็นศาลเสริมที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเป้าหมายในการเร่งรัดการดำเนินคดีอาญาของศาลภายในประเทศนั่นเอง

เนื่องจากความผิดทั้ง 4 ฐานข้างต้นเป็นความผิดอาญาระหว่างประเทศ จึงมีกฎหมายประเภทสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่รับรองเรื่องการไม่มีอายุความไว้ด้วย ได้แก่ **1. อนุสัญญาว่าด้วยการไม่สามารถใช้บทบังคับกำหนดอายุความกับอาชญากรรมสงครามและอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ (Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes against Humanity)** ซึ่งเป็นไปตามมติการประชุมของสหประชาชาติ มติเลขที่ 2391 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 1968 โดยมีหลักการคือจะไม่นำอายุความมาใช้กับอาชญากรรมสงครามเพื่อปกป้องเหยื่อสงคราม และ อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ไม่ว่าคดีนั้นจะได้กระทำลงเมื่อใดหรือสถานที่ใด ไม่ว่าอยู่ในภาวะสงครามหรือภาวะสงบสุข และไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองหรือบุคคลธรรมดาก็ตาม[225] **2. ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ (Rome Statute of the International Criminal Court)** ตามข้อ 29

---

[224] ปกป้อง ศรีสนิท, *คำอธิบายกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2564) 182 – 183.

[225] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 35 – 36.

Ref. code: 25656101031703XNC

กำหนดว่า ความผิดภายในเขตอำนาจศาลอาญาระหว่างประเทศจะไม่ถูกจำกัดบทบัญญัติเรื่องอายุความ[226] ซึ่งตามข้อ 5 ของธรรมนูญกรุงโรมฯ ก็ได้กำหนดไว้ว่า ความผิดที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอาญาระหว่างประเทศ ได้แก่ ความผิดฐานล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ อาชญากรรมสงคราม และ อาชญากรรมรุกราน

นอกเหนือจากความผิดอาญาร้ายแรงระหว่างประเทศแล้ว ยังมีความผิดบางประเภทที่ลักษณะของการกระทำความผิดมีความร้ายแรงและกฎหมายในบางประเทศได้กำหนดให้นำมาตรการไม่มีอายุความมาใช้เช่นกัน คือ ความผิดฐานฆ่าคนตาย เพราะเป็นการกระทำความผิดที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมและมีความรุนแรง รัฐบาลจึงกำหนดให้ไม่มีอายุความเพื่อเป็นการป้องปรามให้ผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิดเกิดความหวาดกลัวและไม่กล้าที่จะกระทำความผิดเช่นนั้น[227] โดยมีตัวอย่างประเทศที่กำหนดให้ความผิดฐานนี้ไม่มีอายุความ เช่น **ประเทศสหรัฐอเมริกา ตาม The United States Code Title 18 มาตรา 3281** ซึ่งเป็นกฎหมายกลาง กำหนดว่า คำฟ้องสำหรับความผิดใดก็ตามที่มีโทษประหารชีวิต สามารถยื่นฟ้องได้ทุกเวลาโดยไม่มีอายุความ ซึ่งส่วนใหญ่ความผิดที่มีโทษประหารชีวิตจะเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นประเภทต่าง ๆ รวมถึงความผิดอื่น ๆ ที่กระทำลงและเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายด้วย และ **ประเทศเยอรมัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 (2)** กำหนดว่า ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 211 ไม่อยู่ภายใต้บังคับของอายุความ ซึ่งความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 211 เป็นการฆ่าแบบมีเหตุฉกรรจ์ซึ่งมีโทษจำคุกตลอดชีวิต เป็นต้น

2.2.2 การยกเว้นหรือผ่อนปรนอันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายภาพรวมของการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาอันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี โดยเริ่มจากที่มาและหลักการของหลัก Contra Non Valentem และการถูกนำไปใช้ในคดีอาญาเพื่อลดความเคร่งครัดของอายุความฟ้องคดีอาญาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายผู้ฟ้องคดี ต่อมาจึงจะอธิบายถึงลักษณะของอุปสรรคในการฟ้องคดีอาญาแต่ละประเภทและผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้น ประกอบกับยกตัวอย่างกฎหมายของต่างประเทศที่รองรับอุปสรรคในการฟ้องคดี เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับอุปสรรคในการฟ้องคดีแต่ละกรณี รวมถึงหลักเกณฑ์และข้อจำกัดของมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่นำไปใช้

2.2.2.1 อุปสรรคในการฟ้องคดี กับ หลัก Contra Non Valentem

(1) หลักเกณฑ์เบื้องต้นและที่มาของหลัก Contra Non Valentem

Doctrine of Contra Non Valentem หรือตามสุภาษิตละตินที่กล่าวว่า “contra non valentem agere nulla currit praescriptio” (No prescription runs against

---

[226] ปกป้อง ศรีสนิท, *คำอธิบายกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ* (เชิงอรรถ 224) 182.

[227] ประเทือง ธนิยพล และคณะ (เชิงอรรถ 1) 75.

Ref. code: 25656101031703XNC

a person unable to act (or to bring an action))[228] มีความหมายว่า “ย่อมไม่มีการนับอายุความอันเป็นโทษแก่บุคคลซึ่งไม่อาจฟ้องร้องคดีได้”[229] มักถูกเรียกโดยสั้น ๆ ว่า contra non valentem เป็นหลักการที่ลดความเคร่งครัดของอายุความลงเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีมากขึ้น โดยมีเหตุแห่งการไม่นับอายุความฟ้องคดีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1. เมื่อมีเหตุใด ๆ ตามกฎหมาย ที่ทำให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของศาลไม่อาจดำเนินการใด ๆ ต่อการฟ้องคดีของโจทก์ได้ 2. เมื่อมีสภาวะการณ์อย่างใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาหรือเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาซึ่งทำให้เจ้าหนี้ไม่อาจฟ้องร้องหรือดำเนินการใด ๆ ได้ 3. เมื่อฝ่ายลูกหนี้เป็นผู้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นผลให้เจ้าหนี้ไม่อาจใช้สิทธิของตนในการฟ้องร้องดำเนินคดีได้ และ 4. เมื่อโจทก์ไม่ทราบหรือไม่มีเหตุอันควรที่จะได้ทราบถึงเหตุที่ทำให้โจทก์สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีได้ ไม่ว่าการที่โจทก์ไม่ทราบนั้นจะเป็นเพราะจำเลยหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ เมื่อเกิดเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งในสี่เหตุข้างต้นนี้ ศาลจะนำเหตุนั้นมาพิจารณาชั่งน้ำหนักว่าเป็นการสมควรหรือไม่ที่อายุความในคดีนั้นจะถูกหยุดนับไว้ก่อนเป็นการชั่วคราว โดยหลักการนี้มีต้นกำเนิดมาจากหลักความเป็นธรรมของโรมัน (equitable doctrine of Roman origin) ซึ่งถูกนำไปใช้ทั้งในระบบกฎหมายซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์ และมักจะขัดแย้งกับนโยบายสาธารณะที่สนับสนุนความชัดเจนแน่นอนและการมีกำหนดเวลาของอายุความ[230]

หลัก Contra Non Valentem เกิดขึ้นมาครั้งแรกในฐานะวลีทางกฎหมายในช่วงยุคกลาง เมื่อศตวรรษที่ 14 โดยผู้กล่าวขึ้นครั้งแรกคือนักกฎหมายชาวอิตาเลียนชื่อว่า Bartolus กล่าวไว้ว่า “contra non valentem agere non currit praescriptio” (ไม่อาจนับอายุความให้เป็นโทษแก่ผู้ที่ไม่อาจฟ้องร้องคดีได้) โดยแนวคิดเกี่ยวกับหลัก Contra Non Valentem ในช่วงแรกมักจะเกี่ยวข้องกับอุปสรรคทางข้อกฎหมายที่มีต่ออายุความเท่านั้น (legal impediments to prescription) แต่ไม่ใช่ว่านักกฎหมายทุกคนจะมีความเห็นเช่นนั้น นักกฎหมายบางคนก็เห็นว่าหลักการนี้สามารถถูกนำไปปรับใช้กับอุปสรรคทางข้อเท็จจริง (factual impediments) ได้เช่นกัน เพราะหลัก Contra Non Valentem ก็อุบัติขึ้นมาในฐานะมาตรการเพื่อความเป็นธรรม (equitable response)

---

[228] Bryan A Garner (เชิงอรรถ 1) 1823.

[229] ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ‘สุภาษิตกฎหมาย (ตอนที่ 1)’ (ศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรม เฉลิมพระเกียรติ ห้องสมุดศาลยุติธรรม) <http://www.library.coj.go.th/Openmedia/index?f=../file_upload/module/manage_digital_file/digital_file/73dff9f6.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2563.

[230] ‘Doctrine of Contra Non Valentem Law and Legal Definition’ (USLEGAL) <https://definitions.uslegal.com/d/doctrine-of-contra-non-valentem/> สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2562.

Ref. code: 25656101031703XNC

ต่อทั้งอุปสรรคทางข้อเท็จจริงและอุปสรรคทางข้อกฎหมายที่มีต่ออายุความ[231] ทั้งนี้ ระบบกฎหมายที่มีบทบาทในการรับสืบทอดหลักการนี้ต่อไปในช่วงแรกคือกฎหมายของพระ (the Canon Law) ซึ่งเป็นระบบกฎหมายที่มีแนวคิดขัดแย้งกับเหตุผลในการมีอยู่ของอายุความอยู่แล้ว รวมทั้งได้ขยายขอบเขตของหลักการนี้ให้ครอบคลุมไปถึงอุปสรรคทางข้อเท็จจริง (factual obstacles) ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นพร้อมทั้งรวบรวมเอาเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคประเภทต่าง ๆ ไว้ด้วย เช่น ความเป็นผู้เยาว์ (youth) , โรคทางจิต (mental disease) , การไม่ทราบถึงข้อเท็จจริง (lack of knowledge) และ เหตุสุดวิสัย (irresistible force) เป็นต้น[232] ต่อมา เมื่อหลักการนี้ถูกส่งต่อจากประเทศอิตาลีสู่ประเทศฝรั่งเศส นักกฎหมายของฝรั่งเศสได้แบ่งหลักการนี้ออกเป็นสองประเภทคือ “การพ้นวิสัยที่จะฟ้องคดี” ในทางข้อเท็จจริงและในทางข้อกฎหมาย (factual and legal “impossibility to act”) โดยมีมุมมองต่อหลักการนี้ในฐานะข้อยกเว้นของเรื่องอายุความที่ต้องนำมาปรับใช้ในทางปฏิบัติอย่างระมัดระวัง ไม่ใช่หลักทั่วไปที่อยู่เหนือกว่าเหตุผลในการมีอายุความซึ่งนักกฎหมายของฝรั่งเศสมองว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะมากกว่า การนำหลัก Contra Non Valentem ไปใช้จึงเป็นไปอย่างจำกัดเฉพาะกรณีเท่านั้น[233] อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายฝรั่งเศสก็ยังคงกำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้หลัก Contra Non Valentem ไว้ โดยเฉพาะกรณีการพ้นวิสัยที่จะฟ้องคดีในทางข้อเท็จจริงซึ่งมักจะอยู่ในรูปแบบของ “เหตุสุดวิสัย” (force majeure) โดยกำหนดเงื่อนไข 3 ประการที่ทำให้เหตุสุดวิสัยสามารถก่อให้เกิดข้อต่อสู้เกี่ยวกับอายุความที่อาจยกหลัก Contra Non Valentem ขึ้นอ้างได้ กล่าวคือ 1. เหตุที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องทำให้พ้นวิสัยอย่างสิ้นเชิงที่จะฟ้องร้องได้ 2. เหตุนั้น (หมายถึงเหตุสุดวิสัยนั้น) ไม่ควรที่จะเกิดขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากผู้ที่ถือเอาประโยชน์จากเหตุนั้น และ 3. จะต้องไม่มีความสัมพันธ์ในเรื่องความรับผิดทางกฎหมาย[234] ทั้งยังมีการตั้งสมมติฐานตัวอย่างของเหตุสุดวิสัยไว้ด้วย เช่น สงคราม , การก่อความไม่สงบ (civil unrest) , โรคระบาด , ภัยพิบัติ และเหตุใด ๆ ที่มีผลเป็นการขัดขวางการติดต่อสื่อสารและทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่เป็นระบบ (impede communications and disorganize the justice system) แต่ก็มีนักกฎหมายที่เห็นว่าเหตุต่าง ๆ เหล่านี้โดยตัวของมันเองอาจไม่ได้มีผลเป็นการทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เสมอไป หากว่าปราศจากบางสิ่งที่ก่อให้เกิดความยากลำบากอย่างยิ่งสำหรับบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่จะดำเนินการฟ้องร้องคดีได้ เช่น หากมีสงคราม ก็ควรที่จะมีการปิดล้อมเกิดขึ้น จึงจะเป็นเหตุที่ทำให้บุคคลไม่อาจนำคดี

---

[231] Benjamin West Janke, ‘Revisiting Contra Non Valentem in Light of Hurricanes Katrina and Rita’ (2008) 68 Louisiana Law Review 497, 505 – 506.

[232] เพิ่งอ้าง 506.

[233] เพิ่งอ้าง 506 – 507.

[234] เพิ่งอ้าง 507 – 508.

Ref. code: 25656101031703XNC

ไปฟ้องร้องได้ เป็นต้น นอกจากนี้ หากเหตุที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เกิดขึ้นใกล้ชิดกับระยะเวลาที่คดีจะขาดอายุความ ก็ไม่ควรที่จะเอาเหตุนั้นมาพิจารณาเพื่อให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ เพราะแม้จะมีเหตุอันเป็นอุปสรรคเกิดขึ้น แต่เจ้าหนี้ยังมีอิสระในการดำเนินการได้อยู่ เขาก็สามารถใช้เวลาเท่าที่จำเป็นในการบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ของเขาได้[235] จึงสรุปได้ว่าแม้จะมีเหตุที่เข้าข่ายเป็นอุปสรรคทางข้อเท็จจริงเกิดขึ้นจริง ก็ต้องพิจารณาต่อไปด้วยว่าเหตุดังกล่าวนั้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งอันทำให้เขาไม่อาจฟ้องร้องคดีภายในอายุความได้นั่นเอง

การนำหลัก Contra Non Valentem ไปใช้ในทางปฏิบัติของประเทศฝรั่งเศสในช่วงแรกจะเกี่ยวข้องกับกฎหมายแพ่งเป็นหลัก แม้จะยังไม่มีการยอมรับให้นำหลักการนี้มาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งก็ตาม แต่ศาลฝรั่งเศสก็ให้การยอมรับหลักการนี้และนำไปปรับใช้อย่างกว้างขวาง โดยมีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่วางหลักการนำ Contra Non Valentem ไปใช้ว่า “อายุความไม่นับให้เป็นโทษแก่บุคคลซึ่งไม่อาจฟ้องร้องคดีได้ อันเนื่องมาจากมีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าอุปสรรคนั้นจะมีที่มาจากกฎหมาย , สัญญา หรือ เหตุสุดวิสัย (Act of God) ก็ตาม”[236] จนกระทั่งเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ. 2008 ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสโดยการนำหลักที่ศาลฎีกาได้วางไว้มาบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายเลย ตามมาตรา 2234[237] ซึ่งกำหนดว่า “อายุความจะไม่นับเป็นโทษต่อบุคคลใดก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นพ้นวิสัยที่จะฟ้องร้องคดีได้อันเนื่องมาจากมีอุปสรรคทางข้อกฎหมาย ข้อสัญญา หรือ เหตุสุดวิสัย” ซึ่งการบัญญัติเช่นนี้มีจุดมุ่งหมายในการให้กฎหมายของฝรั่งเศสมีความใกล้เคียงกับกฎหมายอื่น ๆ ในประเทศแถบยุโรปมากขึ้นและเพื่อตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายในการสร้างความเสมอภาคและความยืดหยุ่นในตัวบทกฎหมาย[238]

(2) การนำหลัก Contra Non Valentem ไปใช้ในคดีอาญา

การนำหลัก Contra Non Valentem ไปปรับใช้ในประเทศฝรั่งเศสได้มีการขยายขอบเขตการใช้ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ไม่เพียงแต่นำไปใช้กับอายุความในคดีแพ่งเท่านั้น แต่ยังมีการ

---

[235] เพิ่งอ้าง 508 – 509.

[236] เพิ่งอ้าง 510.

[237] French Civil Code Article 2234.

[238] Assemblée Nationale, Rapport fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l’administration Générale de la république sur la proposition de loi (n° 2931) portant réforme de la prescription en matière pénale (2 March 2016) <https://www.assemblee-nationale.fr/14/rapports/r3540 .asp> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

Ref. code: 25656101031703XNC

ยอมรับให้นำมาปรับใช้กับอายุความในคดีอาญาด้วย[239] อย่างไรก็ตาม ยังไม่ได้มีการปรับใช้มากนัก เนื่องด้วยเห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับเรื่องอายุความในคดีอาญามีความละเอียดอ่อนกว่าคดีแพ่งมาก เพราะคดีอาญาเป็นคดีที่มีผลกระทบโดยตรงต่อเสรีภาพของบุคคล จึงปรากฏการนำไปปรับใช้ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 โดยศาลเป็นผู้ที่ยอมรับว่าหลักการนี้เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ได้ และนำเอาหลักการนี้ไปปรับใช้ในการพิพากษาตัดสินคดี แม้ว่าหลักการนี้จะยังไม่ได้มีการนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาก็ตาม[240] แต่ในการปรับใช้หลักการนี้โดยศาลในช่วงแรก ศาลจะยอมรับเพียง “อุปสรรคทางข้อกฎหมาย” เท่านั้นที่เป็นเงื่อนไขทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ได้ โดยวางหลักไว้ว่า “ให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่ เมื่อปรากฏว่ามีอุปสรรคทางข้อกฎหมายใดอันเป็นเหตุให้คู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ฟ้องคดีพ้นวิสัยที่จะดำเนินการฟ้องคดีได้” โดยปรากฏตัวอย่างคำพิพากษาที่ปรับใช้หลักการนี้ ดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 1999 เลขที่ 99-86.298[241]

เป็นคดีที่จำเลยกระทำความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาเมื่อวันที่ 9 และ 10 ตุลาคม 1997 ความผิดนี้มีอายุความ 3 เดือน ผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องทุกข์ไปยังหน่วยงานรับคำร้องทุกข์ตั้งแต่วันที่ 30 ตุลาคม 1997 แต่พนักงานอัยการได้ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 8 เมษายน 1998 ซึ่งจำเลยยกเป็นข้อต่อสู้ในชั้นศาลฎีกาว่าคดีขาดอายุความไปแล้ว อย่างไรก็ตาม มีกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีในความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหานี้กำหนดไว้ว่าห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในข้อหานี้ต่อศาลยุติธรรมแห่งสาธารณรัฐเอง[242] ประกอบกับการที่หน่วยงานรับคำร้องทุกข์ก็เพิ่งส่งคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายมาให้พนักงานอัยการเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 1998 ซึ่งมีกฎหมายกำหนดไว้ว่าพนักงาน

---

[239] Benjamin West Janke and Francois-Xavier Licari, ‘Contra Non Valentem in France and Louisiana: Revealing the Parenthood, Breaking a Myth’ (2011) 71 Louisiana Law Review 503, 513.

[240] Maître Guillaume Isouard, ‘Contra non valentem agere non currit praescriptio’ (Guillaume ISOUARD, 28 may 2020) <https://www.isouard-avocat.com/publications/contra-non-valentem> สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2563.

[241] Cour de Cassation, Chambre criminelle, du 23 décembre 1999, 99-86.298 <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000007069357/> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2565.

[242] Article 13 paragraph 2 of Loi organique n° 93-1252 du 23 novembre 1993 sur la Cour de justice de la République <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000864576/> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2565.

Ref. code: 25656101031703XNC

อัยการจะต้องรอคำสั่งส่งเรื่องร้องทุกข์มาจากหน่วยงานรับคำร้องทุกข์ก่อนจึงจะทำการฟ้องคดีได้[243] ศาลจึงนำเอาหลัก Contra Non Valentem มาปรับใช้ในการวินิจฉัยครั้งนี้ว่า อายุความฟ้องคดีอาญาจะสะดุดหยุดอยู่ หากปรากฏว่าคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ฟ้องร้องคดีได้แสดงให้เห็นแล้วว่าเขาได้พากเพียรพยายามขวนขวายที่จะฟ้องร้องคดีแล้ว แต่ไม่อาจดำเนินการฟ้องร้องคดีได้ด้วยเหตุเพราะมีอุปสรรคทางข้อกฎหมายเอง ดังนี้ ข้อต่อสู้เรื่องอายุความของจำเลยจึงฟังไม่ขึ้น คดียังไม่ขาดอายุความ

ต่อมา มีการขยายขอบเขตการปรับใช้หลัก Contra Non Valentem ให้ครอบคลุมไปถึงอุปสรรคทางข้อเท็จจริงด้วย ปรากฏในคดีฆาตรกรรมเด็กทารกหลายศพ ผู้กระทำความผิดเป็นหญิงคนหนึ่งซึ่งเป็นลูกสาวของเจ้าของบ้านคนเก่า บ้านหลังนี้เป็นสถานที่ที่พบศพเด็กทารก หญิงคนนี้ยอมรับว่าตนเองเป็นแม่ของเด็กทารกเหล่านั้นและได้ฆ่าลูกของตนเองทันทีที่เด็กเกิด พร้อมกับให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยว่ามีศพของเด็กทารกอีกหลายคนอยู่ในบ้านนี้ด้วย จากการค้นหาข้อเท็จจริงจึงพบว่ามีศพเด็กทารกอย่างน้อย 7 – 8 คน ซึ่งถูกหญิงคนนี้ฆ่าตายไปแล้วเป็นเวลากว่า 10 ปี ก่อนที่จะได้มีการค้นพบศพของเด็กเหล่านั้น แต่เนื่องด้วยเป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน ผลทางกฎหมายในเบื้องต้นคือคดีได้ล่วงเลยระยะเวลาอายุความในการฟ้องร้องไปแล้ว อีกทั้งความผิดฐานฆ่าคนโดยเจตนาตามกฎหมายอาญาฝรั่งเศสยังไม่ถือว่าอยู่ในประเภทความผิดที่มีลักษณะปกปิดซ่อนเร้นโดยสภาพอันจะทำให้การเริ่มต้นนับอายุความถูกเลื่อนออกไปได้แต่อย่างใด[244] อย่างไรก็ตาม คดีนี้ได้ถูกนำขึ้นไปพิจารณาถึงชั้นที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาในปี 2014 **ปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกา (ที่ประชุมใหญ่) เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2014 เลขที่ 14-83.739**[245] ศาลได้วินิจฉัยว่า มีข้อเท็จจริงหลายประการที่ถือได้ว่ามีอุปสรรคอันทำให้การฟ้องร้องคดีไม่อาจดำเนินการได้ ตั้งแต่การตั้งครรภ์ของหญิงผู้กระทำความผิดที่ไม่มีผู้ใดรับรู้เลยเพราะถูกอำพรางไว้ด้วยความอ้วนของหญิงคนนั้นเอง แม้แต่ญาติหรือหมอของหญิงคนนั้นก็ไม่รู้ถึงการตั้งครรภ์นี้ ประกอบกับการคลอดเด็กเหล่านั้นก็เกิดขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและไร้ซึ่งพยานรู้เห็น ไปจนถึงการฆ่าและอำพรางศพเด็กเหล่านั้นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและกระทำอย่างรอบคอบโดยหญิงผู้เป็นมารดาเอง ซึ่งน่าจะเกิดขึ้นในช่วงประมาณกลางถึงปลายปี ค.ศ. 2000 ด้วยข้อเท็จจริงเหล่านี้ทำให้ไม่มีผู้ใดหรือเจ้าหน้าที่รัฐคนใดจะอยู่ในสถานะที่จะรับรู้ได้เลยว่ามีเด็กเกิดขึ้นและหายตัวไป จนกระทั่งวันที่ 24 กรกฎาคม 2010

---

[243] Article 16 of Loi organique n° 93-1252 du 23 novembre 1993 sur la Cour de justice de la République <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000864576/> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2565.

[244] Maître Guillaume Isouard (เชิงอรรถ 240).

[245] Cour de cassation, Assemblée plénière, 7 novembre 2014, 14-83.739 <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000029740771/> สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2565.

Ref. code: 25656101031703XNC

ถึงเพิ่งมีการค้นพบศพเด็ก 2 ศพ ทำให้ในระหว่าง 10 ปี ก่อนการพบศพเด็ก เจ้าหน้าที่รัฐทั้งหลายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการฟ้องร้องคดีล้วนอยู่ในสภาวะที่พ้นวิสัยอย่างสิ้นเชิงที่จะดำเนินการฟ้องคดีได้ ศาลจึงเห็นว่าข้อเท็จจริงเหล่านี้มีลักษณะเข้าข่ายเป็นอุปสรรคอันมิอาจก้าวล่วงได้ ซึ่งขัดขวางการฟ้องร้องคดีแล้ว (an insurmountable obstacle to the exercise of the prosecution) ส่งผลทำให้อายุความในคดีนี้สะดุดหยุดอยู่ไปจนกว่าจะมีการค้นพบศพของเด็กเหล่านั้น คำพิพากษาของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาปี 2014 นี้ จึงเป็นคำพิพากษาที่สร้างบรรทัดฐานใหม่ในเรื่องการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความคดีอาญาว่า “อายุความฟ้องคดีอาญาสามารถสะดุดหยุดอยู่เนื่องจากมีอุปสรรคขัดขวางการฟ้องคดีอาญาได้ ตราบใดที่อุปสรรคนั้นอยู่ในระดับที่เป็นอุปสรรคอันมิอาจก้าวล่วงได้ (insurmountable obstacle) และไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นอุปสรรคทางข้อกฎหมายเท่านั้น”

จากการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปที่กำหนดเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญายังไม่ได้กำหนดเรื่องการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความโดยอาศัยหลัก Contra Non Valentem ดังเช่นกรณีของประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 2234 ประกอบกับมีคำพิพากษาศาลฎีกามากมายที่วินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยเอาหลัก Contra Non Valentem มาปรับใช้แม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดรองรับไว้เลยก็ตาม ทำให้มีการออกกฎหมายเพื่อปฏิรูปอายุความฟ้องคดีอาญาออกมาเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2017[246] ซึ่งมีการปรับปรุงเรื่องอายุความในคดีอาญาหลายประการ ทั้งการปรับเพิ่มระยะเวลาของอายุความฟ้องคดีอาญาให้ยาวขึ้นเป็นสองเท่า การกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องอายุความสะดุดหยุดลง รวมถึงการวางหลักเกณฑ์ทั่วไปของการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความฟ้องคดีอาญาไว้ด้วย ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-3[247] กำหนดว่า “อุปสรรคทางข้อกฎหมายใดซึ่งกำหนดไว้โดยบทบัญญัติกฎหมาย หรือ อุปสรรคทางข้อเท็จจริงใดอันมิอาจก้าวล่วงได้ซึ่งเทียบเท่ากับเหตุสุดวิสัย อันเป็นเหตุให้พ้นวิสัยที่จะเริ่มต้นหรือดำเนินการฟ้องคดีอาญาได้นั้น ย่อมทำให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่” ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 9-3 นี้ ยังคงใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

2.2.2.2 ประเภทของอุปสรรคในการฟ้องคดี

อุปสรรคในการฟ้องคดีอาจเกิดขึ้นมาหรือเป็นผลมาจากบทบัญญัติกฎหมายหรือจากข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียวก็ได้ โดยอุปสรรคเหล่านี้จะถูกระบุไว้ในบทบัญญัติกฎหมายอย่าง

---

[246] LOI n° 2017-242 du 27 février 2017 portant réforme de la prescription en matière pénale (1) <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000034098290/2017-03-01/> สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2563.

[247] French Code of Criminal Procedure Article 9-3.

Ref. code: 25656101031703XNC

ชัดเจนหรือปรากฏอยู่ในแนวคำพิพากษาของศาล (case law)[248] อุปสรรคเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นประเภทใด ล้วนมีลักษณะร่วมกันคือก่อให้เกิดผลกระทบต่อการฟ้องคดีทำให้ไม่อาจเริ่มต้นดำเนินการฟ้องคดีได้ หรือทำให้การฟ้องคดีที่อยู่ระหว่างดำเนินการอยู่หยุดชะงักลง[249] กฎหมายหลากหลายประเทศได้กำหนดให้อุปสรรคในการฟ้องคดีเป็นเงื่อนไขที่เชื่อมโยงกับการใช้มาตรการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา โดยเฉพาะมาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ แม้ภาพรวมของอุปสรรคเหล่านี้จะมีความคล้ายกันในเรื่องผลกระทบต่อการฟ้องคดี แต่ประเทศต่าง ๆ จะกำหนดรายละเอียด ลักษณะและระดับความร้ายแรงของอุปสรรคแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับแนวนโยบายของฝ่ายนิติบัญญัติว่าจะกำหนดให้ข้อเท็จจริงใดเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดี เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายให้ได้

ทั้งนี้ บางประเทศได้ระบุอุปสรรคในการฟ้องคดีไว้ในบทบัญญัติกฎหมายในลักษณะที่แยกเหตุอันเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีออกมาให้เห็นชัดเจนว่าข้อเท็จจริงใดที่เกิดขึ้นแล้วทำให้การฟ้องคดีไม่อาจเริ่มต้นหรือดำเนินการต่อได้ เช่น ประเทศเยอรมันได้ระบุในบทบัญญัติกฎหมายว่าให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อไม่อาจฟ้องคดีได้เพราะผู้กระทำความผิดเป็นสมาชิกของสภานิติบัญญัติ[250] ในขณะที่บางประเทศใช้วิธีการบัญญัติอุปสรรคในการฟ้องคดีไว้ในรูปของประโยคทั่วไป เช่น ประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อปรากฏว่ามีอุปสรรคทางข้อกฎหมายหรืออุปสรรคทางข้อเท็จจริงอันมิอาจก้าวล่วงได้ซึ่งเทียบเท่ากับเหตุสุดวิสัยและทำให้พ้นวิสัยที่จะฟ้องคดีได้เกิดขึ้น[251] ทำให้เมื่อมีการยกข้อต่อสู้ว่าคดียังไม่ขาดอายุความเนื่องจากอายุความสะดุดหยุดอยู่ ศาลจะต้องวินิจฉัยก่อนว่าข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นอ้างนั้นถือว่าเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีหรือไม่ ซึ่งการบัญญัติกฎหมายแต่ละแบบก็มีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันออกไป วิธีการบัญญัติกฎหมายโดยระบุให้ชัดเจนว่าข้อเท็จจริงใดทำให้การฟ้องคดีไม่อาจกระทำได้ ย่อมทำให้กฎหมายรักษาความมั่นคงแน่นอนทางนิติฐานะไว้ได้ แต่ก็จะสูญเสียความยืดหยุ่นในการใช้ดุลพินิจเพื่ออำนวยความยุติธรรมเมื่อเกิดข้อเท็จจริงใหม่ ๆ ขึ้นมา ซึ่งมีผลกระทบต่อการดำเนินการฟ้องคดี แต่กฎหมายยังไม่ได้กำหนดให้ข้อเท็จจริงนั้นเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีที่จะเป็นเงื่อนไขให้ใช้มาตรการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความได้ ในทางตรงกันข้าม การบัญญัติกฎหมายโดยใช้รูปประโยคทั่วไป เปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาข้อเท็จจริงได้อย่างหลากหลาย รองรับข้อเท็จจริงใหม่ที่เกิดขึ้นได้ หากว่าข้อเท็จจริงนั้นยังคงสอดคล้องกับลักษณะของอุปสรรคในการฟ้องคดีและเจตนารมณ์ของ

---

[248] (เชิงอรรถ 22) 16.

[249] เพิ่งอ้าง.

[250] German Criminal Code section 78b (2).

[251] French Code of Criminal Procedure Article 9-3.

Ref. code: 25656101031703XNC

กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิในการฟ้องคดี แต่เนื่องจากผู้พิพากษาของศาลในแต่ละคดีมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีที่ตนเองรับผิดชอบภายใต้บทบัญญัติกฎหมาย หากหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลักษณะของอุปสรรคในการฟ้องคดีมีความกว้างขวางและขาดความชัดเจนมากจนเกินไป ก็จะเกิดผลกระทบต่อบรรทัดฐานการตัดสินคดีของศาลที่ขาดความแน่นอน เปิดช่องให้ใช้ดุลพินิจส่วนตัวของศาลมากเกินไป ซึ่งสุดท้ายจะไปกระทบต่อเจตนารมณ์ในการมีอายุความฟ้องคดีที่มุ่งก่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม รวมถึงสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในการได้รับการพิจารณาคดีด้วยความเป็นธรรมภายในเวลาอันสมควรด้วย

(1) อุปสรรคทางข้อกฎหมาย

อุปสรรคทางข้อกฎหมาย (legal obstacle/de jure obstacle) เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีที่ประเทศส่วนใหญ่รองรับให้เป็นเงื่อนไขในการใช้มาตรการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาได้[252] โดยประเทศที่นำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาลักษณะของการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมาย ได้แก่ ประเทศเยอรมัน, เซเนกัล, เบลเยียม, โปรตุเกส, อิตาลี, โปแลนด์, เซอร์เบีย, กรีก, ฝรั่งเศส และโรมาเนีย ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้ดังต่อไปนี้

ก) บทบัญญัติกฎหมายระบุทั้งหลักเกณฑ์ทั่วไปและข้อเท็จจริงที่เป็นอุปสรรคชัดเจน แต่แยกบทบัญญัติออกจากกัน

<u>ประเทศเยอรมัน</u> กรณีที่ระบุหลักเกณฑ์ทั่วไปอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78b (1) ข้อ 2 กำหนดว่า “ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตราบเท่าที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายทำให้การฟ้องคดีไม่อาจเริ่มต้นหรือดำเนินการต่อได้ แต่กรณีนี้จะไม่นำมาใช้หากไม่อาจฟ้องคดีได้เพราะไม่มีการร้องทุกข์หรือขอให้ฟ้องคดีหรือคำร้องขอให้ฟ้องคดีโดยรัฐต่างประเทศ” **ในขณะที่บทบัญญัติระบุข้อเท็จจริงที่เป็นอุปสรรคชัดเจนอยู่ในมาตรา 78b (2)** กำหนดว่า “ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อไม่อาจฟ้องคดีได้เพราะผู้กระทำความผิดเป็นสมาชิกของสภานิติบัญญัติ”, **มาตรา 78b (5)** กำหนดว่า “ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อผู้กระทำความผิดอยู่นอกรัฐและเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้ทำคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปยังรัฐที่ผู้กระทำความผิดอยู่ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ทันทีที่รัฐนั้นได้รับคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว” และ **มาตรา 78b (6)** กำหนดว่า “ในกรณีความผิดตามมาตรา 78 (3) ข้อ 1 – 3 (คือบรรดาความผิดที่มีโทษจำคุกมากกว่า 5 ปี ไปจนถึงจำคุกตลอดชีวิต ซึ่งเป็นความผิดที่มีอายุความ 10 , 20 และ 30 ปี แล้วแต่กรณี) ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่นับแต่เวลาที่ส่งตัวผู้กระทำความผิดต่อศาลอาญาระหว่างประเทศหรือต่อรัฐที่มีอำนาจ

[252] (เชิงอรรถ 22) 19.

Ref. code: 25656101031703XNC

ลงโทษได้ และจะสะดุดหยุดอยู่ต่อไปจนกว่าผู้นั้นจะถูกส่งตัวกลับมาให้เจ้าหน้าที่ของประเทศเยอรมัน หรือถูกปล่อยตัวจากศาลอาญาระหว่างประเทศหรือจากรัฐที่มีอำนาจลงโทษ”

<u>ประเทศเซเนกัล</u> กรณีที่ระบุหลักเกณฑ์ทั่วไปอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 วรรคสาม กำหนดว่า “ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อปรากฏว่ามีอุปสรรคทางข้อกฎหมายหรืออุปสรรคทางข้อเท็จจริงใดที่ขัดขวางมิให้ดำเนินการฟ้องคดีอาญาได้” **ในขณะที่บทบัญญัติระบุข้อเท็จจริงที่เป็นอุปสรรคชัดเจนอยู่ในมาตรา 6 วรรคสอง** กำหนดว่า “หากคดีใดที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งยกฟ้องเกิดขึ้นมาจากเอกสารอันเป็นเท็จ การฟ้องคดีอาญาอาจกระทำได้อีกครั้ง ดังนี้ ให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ตั้งแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นเป็นที่สุดจนถึงวันที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าทำหรือใช้เอกสารปลอมนั้นถูกตัดสินว่ามีความผิด”

ข) บทบัญญัติกฎหมายระบุทั้งหลักเกณฑ์ทั่วไปและข้อเท็จจริงที่เป็นอุปสรรคชัดเจน โดยระบุไว้ในบทบัญญัติเดียวกัน

<u>ประเทศเบลเยียม</u> ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 24 กำหนดว่า **“วรรคหนึ่ง** ให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่เมื่อมีบทบัญญัติกฎหมายหรืออุปสรรคทางข้อกฎหมายใดทำให้การเริ่มต้นหรือดำเนินการฟ้องคดีไม่อาจกระทำได้” **“วรรคสอง** ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่มีการร้องต่อศาลว่าไม่มีเขตอำนาจ (lack of competence) , รับฟังพยานหลักฐานไม่ได้ (inadmissibility) หรือ คดีไม่มีมูล (invalidity) ซึ่งยกขึ้นกล่าวอ้างต่อศาลไต่สวนโดยผู้ถูกกล่าวหา , โดยคู่ความฝ่ายที่ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเพื่อเอาค่าเสียหาย หรือโดยบุคคลที่มีความรับผิดทางแพ่ง ทั้งนี้ หากศาลเห็นตามที่กล่าวอ้าง ให้มีผลย้อนหลังไปว่าอายุความไม่เคยสะดุดหยุดอยู่เลย” **“วรรคสาม** ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อศาลไม่สามารถพิจารณาคดีนี้ได้ตามคำร้องของผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา 127 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อย่างไรก็ตาม ในกรณีนี้ไม่ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เกินกว่า 1 ปี” และ **“วรรคสี่** ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่จำเลยยื่นคำร้องโต้แย้งโดยมีเนื้อหาว่าพยานหลักฐานรับฟังไม่ได้หรือคดีไม่มีมูล ทั้งนี้ อายุความจะสะดุดหยุดอยู่ตั้งแต่วันที่ยื่นคำร้องโต้แย้งไปจนถึงวันที่ศาลวินิจฉัยคำร้องของจำเลย”

<u>ประเทศโปรตุเกส</u> ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 120 กำหนดว่า “ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีตามที่บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดไว้ และ ในกรณีดังต่อไปนี้ คือ a) ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อการดำเนินคดีอาญาไม่อาจเริ่มต้นหรือดำเนินต่อไปได้เนื่องจากยังไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินคดี , ยังไม่มีคำสั่งใด ๆ จากศาลอื่นที่ไม่ใช่ศาลอาญา หรือ ยังมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยก่อนในศาลอื่นที่ไม่ใช่ศาลอาญา b) ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่สูงสุดไม่เกิน 3 ปี เมื่ออยู่ในระหว่างการดำเนินคดีอาญาตั้งแต่วันที่ส่งหนังสือแจ้งการฟ้อง (indictment) ไป c) ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่สูงสุดไม่เกินกว่าระยะเวลาตามปกติของอายุความ เมื่อคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาโดยขาดนัด d) ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อไม่อาจส่งคำตัดสินให้จำเลยที่ไม่ปรากฏตัวต่อศาลได้ e) ให้อายุความ

Ref. code: 25656101031703XNC

สะดุดหยุดอยู่สูงสุดไม่เกิน 5 ปี หรือในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความยุ่งยากเป็นพิเศษไม่เกิน 10 ปี เมื่อคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดซึ่งส่งไปให้จำเลยแล้วนั้นยังไม่ถึงที่สุด และ f) ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับโทษหรือถูกคุมขังอยู่ในต่างประเทศ ทั้งนี้ ให้อายุความกลับมานับต่ออีกครั้งเมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ได้สิ้นสุดลงไปแล้ว”

<u>ประเทศอิตาลี</u> ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 159 วรรคหนึ่ง (1) และ (2) กำหนดว่า “ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีที่ผลแห่งบทบัญญัติกฎหมายทำให้เกิดการสะดุดหยุดอยู่ของการดำเนินคดีอาญา , การพิจารณาคดี หรือ การขังก่อนการพิจารณา และให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีดังต่อไปนี้ด้วย คือ **(1)** ในกรณีที่ต้องมีการขออนุญาตเพื่อฟ้องหรือเพื่อดำเนินคดีก่อน โดยให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตั้งแต่วันที่พนักงานอัยการยื่นคำขอจนถึงวันที่ได้รับอนุญาต **(2)** ในกรณีที่มีประเด็นต้องวินิจฉัยก่อนซึ่งถูกส่งไปให้ศาลอื่นพิจารณา อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าประเด็นดังกล่าวจะถูกวินิจฉัยเสร็จสิ้นแล้ว ..... ทั้งนี้ ให้อายุความกลับมานับตามเดิมเมื่อเหตุแห่งการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความได้สิ้นสุดไปแล้ว”

ค) บทบัญญัติกฎหมายระบุเพียงหลักเกณฑ์ทั่วไปอย่างเดียว

<u>ประเทศโปแลนด์</u> ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 104 กำหนดว่า “ไม่ให้นับอายุความเมื่อปรากฏว่ามีบทบัญญัติกฎหมายที่ทำให้ไม่อาจเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาหรือดำเนินคดีอาญาต่อไปได้ ยกเว้นกรณีที่ไม่ได้มีการยื่นคำร้องทุกข์หรือยื่นฟ้องโดยผู้เสียหายไว้ก่อน”

<u>ประเทศเซอร์เบีย</u> ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 104 (2) กำหนดว่า “ไม่ให้นับอายุความฟ้องคดีในระหว่างช่วงเวลาที่การฟ้องคดีไม่อาจเริ่มต้นหรือดำเนินการต่อได้อันเนื่องมาจากบทบัญญัติกฎหมาย”

<u>ประเทศกรีก</u> ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 กำหนดว่า “ให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ตราบเท่าที่การฟ้องคดีไม่อาจเริ่มต้นหรือดำเนินต่อไปได้อันเนื่องมาจากบทบัญญัติกฎหมาย แต่ถ้าหากการเริ่มต้นฟ้องคดีนั้นจำเป็นจะต้องมีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายก่อน การไม่มีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายจะไม่ทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ ทั้งนี้ การสะดุดหยุดอยู่ของอายุความจะต้องไม่เกิน 5 ปี สำหรับความผิดประเภท felony , ไม่เกิน 3 ปี สำหรับความผิดประเภท misdemeanour และ ไม่เกิน 1 ปี สำหรับความผิดประเภท petty offense”

<u>ประเทศฝรั่งเศส</u> ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-3 กำหนดว่า “อุปสรรคทางข้อกฎหมายใดซึ่งกำหนดไว้โดยบทบัญญัติกฎหมาย หรือ อุปสรรคทางข้อเท็จจริงใดอันมิอาจก้าวล่วงได้ (insurmountable) ซึ่งเทียบเท่ากับเหตุสุดวิสัย (force majeure) อันเป็นเหตุให้พ้นวิสัยที่จะเริ่มต้นหรือดำเนินการฟ้องคดีอาญาได้นั้น ย่อมทำให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่”

Ref. code: 25656101031703XNC

<u>ประเทศโรมาเนีย</u> ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 156 กำหนดว่า “(1) ให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่เมื่อปรากฏว่ามีบทบัญญัติกฎหมายหรือ พฤติการณ์ใดที่ไม่อาจคาดหมาย (unforeseeable) หรือหลีกเลี่ยงได้ (unavoidable) ขัดขวางมิให้มีการเริ่มต้นฟ้องคดีหรือดำเนินการฟ้องคดีต่อไป (2) ให้อายุความกลับมานับต่อในวันที่เหตุแห่งการสะดุดหยุดอยู่ได้สิ้นสุดลง”

ตัวอย่างกรณีที่เป็นอุปสรรคทางข้อกฎหมายที่มาจากการปรับใช้บทบัญญัติที่ระบุเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไป เช่น ในประเทศโปแลนด์ จะมีเรื่องความคุ้มกันของผู้เป็นสมาชิกรัฐสภา (parliamentary immunity) ตามรัฐธรรมนูญโปแลนด์ มาตรา 105 วรรคสาม และมาตรา 108 โดยกำหนดให้ความคุ้มกันทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาว่าการฟ้องคดีอาญาใด ๆ ต่อบุคคลเหล่านี้ก่อนวันที่จะได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้สะดุดหยุดอยู่ไว้ก่อน โดยคำร้องขอของสภาผู้แทนราษฎร (Sejm) จนกว่าสมัยของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจะหมดลง[253] หรือ ในกรณีที่เป็นความผิดประเภทที่ไม่อาจฟ้องได้ด้วยเหตุผลทางการเมือง (political reasons) และความผิดนั้นถูกกระทำลงโดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือจากคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ ตามรัฐธรรมนูญโปแลนด์ มาตรา 44 ก็ให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ไว้จนกว่าเหตุนั้นจะสิ้นสุดลง[254] เป็นต้น

(2) อุปสรรคทางข้อเท็จจริง

อุปสรรคทางข้อเท็จจริง (factual obstacle/de facto obstacle) เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีที่มีบางประเทศเท่านั้นที่รองรับและอาจมีการบัญญัติหลักเกณฑ์ระดับความร้ายแรงของอุปสรรคทางข้อเท็จจริงไว้ด้วย เช่น ต้องเป็นอุปสรรคทางข้อเท็จจริงที่มิอาจก้าวล่วงได้ (insurmountable) หรือ ไม่อาจคาดหมายได้ (unforeseeable) หรือไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (unavoidable) เป็นต้น[255] โดยประเทศที่นำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาลักษณะของการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมาย ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส, โรมาเนีย, เซเนกัล และอิตาลี ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้ดังต่อไปนี้

---

[253] J. Repel in J. Boć (ed.), *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku* (Wrocław 1998) 185 อ้างถึงใน Paweł Daniluk and Michał Leciak, ‘Statute of Limitations in the Polish Criminal Law’ (2016) Journal of Eastern-European Criminal Law 150, 159.

[254] T. Sroka in M. Safjan, L. Bosek (ed.), *Konstytucja RP. Komentarz*, Vol. I (Warszawa 2016) nb.27 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 158.

[255] (เชิงอรรถ 22) 19.

Ref. code: 25656101031703XNC

ก) บทบัญญัติกฎหมายกำหนดระดับความร้ายแรงของอุปสรรคไว้

<u>ประเทศฝรั่งเศส</u> ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-3 กำหนดว่า "อุปสรรคทางข้อกฎหมายใดซึ่งกำหนดไว้โดยบทบัญญัติกฎหมาย หรือ อุปสรรคทางข้อเท็จจริงใดอันมิอาจก้าวล่วงได้ (insurmountable) ซึ่งเทียบเท่ากับเหตุสุดวิสัย (force majeure) อันเป็นเหตุให้พ้นวิสัยที่จะเริ่มต้นหรือดำเนินการฟ้องคดีอาญาได้นั้น ย่อมทำให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่"

<u>ประเทศโรมาเนีย</u> ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 156 กำหนดว่า "(1) ให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่เมื่อปรากฏว่ามีบทบัญญัติกฎหมาย หรือ พฤติการณ์ใดที่ไม่อาจคาดหมาย (unforeseeable) หรือหลีกเลี่ยงได้ (unavoidable) ขัดขวางมิให้มีการเริ่มต้นฟ้องคดีหรือดำเนินการฟ้องคดีต่อไป (2) ให้อายุความกลับมานับต่อในวันที่เหตุแห่งการสะดุดหยุดอยู่ได้สิ้นสุดลง"

ข) บทบัญญัติกฎหมายไม่ได้กำหนดระดับความร้ายแรงของอุปสรรคไว้

<u>ประเทศเซเนกัล</u> ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 วรรคสาม กำหนดว่า "ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อปรากฏว่ามีอุปสรรคทางข้อกฎหมายหรืออุปสรรคทางข้อเท็จจริงใดที่ขัดขวางมิให้ดำเนินการฟ้องคดีอาญาได้"

<u>ประเทศอิตาลี</u> ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 159 วรรคหนึ่ง (3) กำหนดว่า "ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีดังต่อไปนี้ ..... (3) ในกรณีที่การดำเนินคดีอาญาหรือการพิจารณาคดีสะดุดหยุดอยู่เนื่องจากเกิดอุปสรรคบางประการต่อคู่ความหรือทนายความของคู่ความ หรือ เนื่องจากคำร้องของจำเลยหรือทนายความของจำเลย ในกรณีที่การสะดุดหยุดอยู่ของการพิจารณาคดีเกิดจากอุปสรรคบางประการต่อคู่ความหรือทนายความของคู่ความ ไม่ให้การพิจารณาคดีถูกขยายออกไปเกินกว่า 60 วัน นับแต่วันที่อุปสรรคดังกล่าวนั้นสิ้นสุดลง"

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าประเทศที่มีบทบัญญัติกฎหมายรองรับให้อุปสรรคทางข้อเท็จจริงเป็นเงื่อนไขในการทำให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ ประเทศนั้นจะรองรับอุปสรรคทางข้อกฎหมายไว้ด้วย

ตัวอย่างกรณีที่เป็นอุปสรรคทางข้อเท็จจริงที่มาจากการปรับใช้บทบัญญัติที่ระบุเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไป เช่น ในประเทศอิตาลี เมื่อมีคำร้องจากจำเลยหรือทนายความของจำเลยในกรณีที่จำเลยตกอยู่ในสภาวะเจ็บป่วยจากโรคที่ไม่อาจรักษาให้หายได้ซึ่งทำให้เขาไม่มีสติสัมปชัญญะพอที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีอาญาได้[256] , ประเทศฝรั่งเศส เมื่อมีการรุกราน

[256] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

ดินแดนโดยกองทัพของข้าศึกหรือเมื่อมีภัยพิบัติทางธรรมชาติเกิดขึ้น[257] และประเทศโรมาเนีย เมื่อปรากฏว่ามีภัยพิบัติทางธรรมชาติ เหตุสุดวิสัย หรือเหตุแห่งความจำเป็น (state of necessity) เกิดขึ้น[258] เป็นต้น

2.2.2.3 ผลทางกฎหมายเมื่อเกิดอุปสรรคในการฟ้องคดี

จากการศึกษาตัวอย่างของกฎหมายต่างประเทศข้างต้น เมื่อเกิดอุปสรรคในการฟ้องคดี ผลทางกฎหมายที่เกี่ยวกับอายุความคือการนำไปสู่มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ (Suspension or Tolling) กล่าวคือ ระหว่างที่เกิดเหตุอันเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีขึ้น อายุความที่นับอยู่อย่างต่อเนื่องจะถูกหยุดนับไว้ก่อนชั่วคราว ต่อเมื่อเหตุอันเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีได้สิ้นสุดลงไปแล้ว อายุความจึงจะกลับมานับต่อจากจุดเวลาเดิมที่ถูกหยุดไว้โดยอายุความที่นับมาก่อนหน้าที่จะถูกหยุดนับก็ยังคงถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความทั้งหมด ทั้งนี้ บางประเทศไม่ได้กำหนดรายละเอียดไว้อย่างชัดแจ้งในบทบัญญัติกฎหมายว่าการเริ่มต้นและสิ้นสุดของอายุความสะดุดหยุดอยู่จะเป็นเมื่อใด แต่ก็เป็นที่เข้าใจตรงกันว่าใช้วิธีการคำนวณนับแบบนี้[259] ในขณะที่บางประเทศจะระบุไว้ชัดเจนว่าให้อายุความสะดุดหยุดอยู่สิ้นสุดลงเมื่ออุปสรรคในการฟ้องคดีสิ้นสุดลงแล้ว[260]

กรณีที่บทบัญญัติกฎหมายระบุชัดเจนไว้อย่างเฉพาะเจาะจงว่าข้อเท็จจริงใดเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดี จะมีการกำหนดลงไปในกฎหมายด้วยว่าเมื่อใดคือจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความ[261] นอกจากนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้ระยะเวลาในระหว่างที่อายุความสะดุดหยุดอยู่นานเกินไป บางประเทศจึงจำกัดระยะเวลาที่อายุความสะดุดหยุดอยู่ไว้ด้วย โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงอันเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีว่าควรใช้ใช้ระยะเวลาไม่เกินเท่าใด[262] ในขณะที่บางประเทศใช้เกณฑ์ความร้ายแรงของความผิดที่กระทำเป็นตัวกำหนดความยาวนานของการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความ ยิ่งเป็นความผิดที่ร้ายแรงมาก ระยะเวลาที่กฎหมายจะอนุญาตให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ก็จะยาวนานตามไปด้วย[263] เมื่ออุปสรรคในการฟ้องคดียังคงมีอยู่จนถึงจุดเวลาสุดท้ายที่จำกัดไว้แล้ว อายุความก็จะเริ่มนับต่อไปทันที

---

[257] เพิ่งอ้าง.

[258] เพิ่งอ้าง.

[259] เช่น เยอรมัน , เบลเยียม , โปแลนด์ , เซอร์เบีย , กรีก , เซเนกัล และ ฝรั่งเศส.

[260] เช่น โปรตุเกส , อิตาลี และ โรมาเนีย.

[261] เช่น เยอรมัน , เบลเยียม , เซเนกัล และ อิตาลี.

[262] เช่น เบลเยียม , โปรตุเกส และ อิตาลี.

[263] เช่น กรีก.

Ref. code: 25656101031703XNC

2.2.3 การยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาในกฎหมายไทย

การยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาในกฎหมายไทยถูกบัญญัติไว้อย่างกระจัดกระจายในกฎหมายเฉพาะบางฉบับ ซึ่งแตกต่างจากคดีแพ่งและคดีปกครองที่กำหนดหลักทั่วไปว่าด้วยการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความในกฎหมายหลักที่กำหนดเรื่องอายุความ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงทัศนคติต่อการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความในคดีอาญาว่าต้องเป็นไปอย่างจำกัดและเกิดขึ้นเฉพาะในคดีอาญาที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงเหตุผล ลักษณะ และมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่ถูกนำไปใช้กับคดีอาญาที่อยู่ในกฎหมายเฉพาะแต่ละฉบับ โดยสามารถจัดกลุ่มกฎหมายได้จากมาตรการเกี่ยวอายุความที่ถูกนำไปใช้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงกันของเหตุผลของกฎหมายแต่ละฉบับที่ใช้มาตรการเกี่ยวกับอายุความแบบเดียวกัน

2.2.3.1 อายุความสะดุดหยุดอยู่เนื่องจากการหลบหนี

คดีอาญาที่นำมาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่เนื่องจากการหลบหนีของผู้กระทำผิดมาใช้จะปรากฏให้เห็นได้ในคดีอาญาเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สอดคล้องกับแนวทางที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 มาตรา 29 ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการนำเอาพฤติการณ์และสถานะของผู้กระทำผิดรวมถึงลักษณะของการกระทำความผิดมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความ เพราะเห็นว่าคดีประเภทนี้มีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ อีกทั้งตัวผู้กระทำผิดส่วนใหญ่มักมีทั้งอำนาจและฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี เมื่อบุคคลเหล่านี้ถูกดำเนินคดีอาญาจึงมักจะหลบหนีคดี และหากหลบหนีไปยังต่างประเทศ ก็จะทำให้การติดตามตัวบุคคลเหล่านี้เข้ามาสู่กระบวนพิจารณานั้นทำได้ยากและเสียเวลากับกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลานานกว่าจะส่งตัวมาดำเนินคดีในประเทศได้ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความตามประมวลกฎหมายอาญาเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้[264] จึงนำเอามาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่มาใช้เมื่อผู้กระทำผิดหลบหนี ตามบทบัญญัติกฎหมาย 4 บทบัญญัติดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 25 บัญญัติว่า

“มาตรา 25 ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ <u>เมื่อได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้อายุความสะดุดหยุดลง</u>

---

[264] วรชัย แสนสีระ, ‘แนวความคิดและหลักการเกี่ยวกับอายุความในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ’ (2564) 2 จุลนิติ 107, 107.

Ref. code: 25656101031703XNC

<u>ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ</u>

ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ”

จะเห็นได้ว่าตามมาตรา 25 วรรคสอง หากมีการหลบหนีเกิดขึ้นในระหว่างถูกดำเนินคดีจะทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่และการนับอายุความจะเริ่มนับต่อไปเมื่อการหลบหนีสิ้นสุดลง นอกจากนี้ ตามมาตรา 25 วรรคหนึ่ง ยังมีการกำหนดให้ใช้มาตรการอายุความสะดุดหยุดลงเมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลด้วย ซึ่งจะแตกต่างจากหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 95 ที่กำหนดให้ต้องมีทั้งการฟ้องคดีและนำตัวผู้กระทำผิดมายังศาลภายในอายุความอายุความจึงจะหยุดนับ ทำให้การยื่นฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่งผลให้อายุความสะดุดหยุดลงทันที โดยไม่ต้องพิจารณาว่าได้ตัวจำเลยหรือผู้กระทำผิดมาศาลแล้วหรือไม่[265]

2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ตามมาตรา 7 บัญญัติว่า

“มาตรา 7 ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ <u>ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ</u> และเมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 98 มาใช้บังคับ”

3. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ตามมาตรา 13 บัญญัติว่า

“มาตรา 13 ในการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ <u>ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ</u>

ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ”

---

[265] เพิ่งอ้าง 111.

Ref. code: 25656101031703XNC

4. พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 61/1 บัญญัติว่า

"มาตรา 61/1 ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ และเมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 98 มาใช้บังคับ"

ทั้งนี้ รัฐเคยมีความพยายามที่จะปรับปรุงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความในคดีเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบหลายครั้ง โดยในช่วงปี พ.ศ. 2551 – 2553 มีการเสนอร่างกฎหมายที่กำหนดให้อายุความเฉพาะในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการและความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมยาวนานขึ้นกว่าอายุความ 20 ปี[266] ไปจนถึงการเสนอให้ความผิดดังกล่าวไม่มีอายุความฟ้องคดีอาญา[267] จนกระทั่งปี พ.ศ. 2560 คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี ได้จัดทำร่างกฎหมายเสนอให้แก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาโดยกำหนดให้ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามมาตรา 147 – 162 และความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามมาตรา 201 – 202 มีอายุความฟ้องคดียาวนานขึ้นเป็น 30 ปี[268] แต่ปรากฏว่าร่างกฎหมายดังกล่าวยังอยู่ระหว่างรับฟัง

---

[266] ดู ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี (สมัคร สุนทรเวช)) <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/299900> สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2566; ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ. .... (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทย) <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/299939> สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2566.

[267] ดู ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ. .... (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์) <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/299655> สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2566; ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ)) <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/299634> สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2566.

[268] ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา) อยู่ระหว่างรับฟังความคิดเห็น <http://web.krisdika.go.th/comment_x_01.jsp?head=5&item=1&billCode=28> สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2566.

Ref. code: 25656101031703XNC

ความคิดเห็นจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่ได้ดำเนินการใด ๆ ต่อไป การปรับปรุงหลักเกณฑ์เรื่องอายุความสำหรับคดีเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบจึงปรากฏพบได้ในบทบัญญัติกฎหมาย 4 บทบัญญัติ ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะตามที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงไว้ข้างต้นเท่านั้น โดยยังไม่ได้แก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปแต่อย่างใด ทั้งนี้ มีการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับอายุความในคดีทุจริตพบว่า อายุความสำหรับคดีทุจริตในกฎหมายต่างประเทศ (ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส, เยอรมันและเนเธอร์แลนด์) มีอายุความไม่เกินไปกว่ากำหนดอายุความตามมาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย[269] รวมถึงมีความเห็นที่ยังไม่ตรงกันในเรื่องแนวทางการปรับปรุงกฎหมาย เพราะมีบางส่วนที่เห็นว่าให้กำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญายังเป็นเหมือนเดิม แต่ถ้าหากต้องการแก้ไขอายุความจริง ๆ ก็ต้องพิจารณาถึงการกำหนดอายุความให้ได้สัดส่วนกับอัตราโทษของความผิดนั้น ๆ ด้วย[270] ในขณะที่ความเห็นอีกส่วนก็เห็นด้วยกับการขยายอายุความเป็น 30 ปี แต่การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาก็จะต้องกำหนดให้ครอบคลุมถึงฐานความผิดคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในกฎหมายเฉพาะด้วย ไม่ใช่เพียงแต่ความผิดในประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้นที่ได้อายุความ 30 ปี[271] ผู้เขียนเห็นว่าจากผลการศึกษากฎหมายต่างประเทศและความเห็นที่ยังไม่ตรงกันดังกล่าวน่าจะเป็นที่มาของการที่ประมวลกฎหมายอาญายังไม่ได้แก้ไขให้อายุความฟ้องคดีอาญาสูงสุดเกินไปกว่า 20 ปี นอกจากนี้ผู้เขียนยังเห็นว่าเพราะบรรดาความผิดที่มุ่งประสงค์ให้เพิ่มอายุความให้ยาวนานขึ้นนั้น เป็นความผิดที่มีอายุความมากอยู่แล้ว กล่าวคือ อายุความขั้นต่ำ 10 ปี สำหรับความผิดตามมาตรา 158, 159, 160 และ 162 , อายุความ 15 ปี สำหรับความผิดตามมาตรา 152, 153, 157 และ 161 และ อายุความสูงสุด 20 ปี สำหรับความผิดตามมาตรา 147, 148, 149, 150, 151, 154, 155, 156, 201 และ 202 ประกอบกับความผิดตามมาตราที่กล่าวมานี้ยังได้รับการขยายอายุความให้ยาวนานขึ้นจากการไม่นับอายุความในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาลด้วย จึงยังไม่มีความจำเป็นต้องแก้ไขอายุความสูงสุดในประมวลกฎหมายอาญาสำหรับความผิดดังกล่าวให้ยาวนานขึ้นแต่อย่างใด

---

[269] สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ผลการศึกษาความเป็นไปได้ในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับอายุความในคดีทุจริต (พฤษภาคม 2560) 2 <https://logistics.police.go.th/download/vichagan/SKMBT_42317080715540.pdf> สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2566.

[270] เพิ่งอ้าง 3, 4.

[271] เพิ่งอ้าง 3 – 5.

Ref. code: 25656101031703XNC

คดีอาญาอีกประเภทที่มีการนำมาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่มาใช้เมื่อผู้กระทำผิดหลบหนีได้แก่ คดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ และ คดีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายการประมง ในส่วนของคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์นั้นเป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมากและมีรูปแบบการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อน ส่งผลกระทบต่อหลายภาคส่วนของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตาชาวต่างชาติ[272] เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดเนื้อหาความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ไว้ จะพบลักษณะพิเศษหลายประการของคดีประเภทนี้ เช่น เป็นคดีที่ผู้เสียหายมักเป็นเด็ก ผู้หญิง ผู้พิการ หรือผู้ที่อ่อนด้อยทางร่างกาย จิตใจ การศึกษาหรือในทางอื่น ๆ (มาตรา 6) ซึ่งทำให้เสียเปรียบในการเริ่มต้นต่อสู้คดีในกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก , ผู้กระทำอาจมีได้หลายคนและมักเป็นกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันเป็นองค์กรอาชญากรรม (มาตรา 10) , อาจมีลักษณะของการกระทำความผิดที่อยู่นอกราชอาณาจักรหรือเป็นลักษณะของอาชญากรรมข้ามชาติ (มาตรา 11) , มีความเสี่ยงที่ผู้กระทำผิดหรือผู้เกี่ยวข้องอาจจะมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ด้วย ทำให้ต้องมีการเพิ่มโทษจากสถานะของบุคคลเหล่านั้น (มาตรา 13) เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เป็นความผิดที่มีความร้ายแรงซึ่งจำเป็นต้องนำตัวผู้กระทำผิดและผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดมาลงโทษตามกฎหมายให้ได้ด้วยความรวดเร็ว แต่ขณะเดียวกันก็เป็นคดีที่มีความยากต่อการตามหาและจับกุมผู้กระทำผิดและผู้เกี่ยวข้องให้ได้อย่างครบถ้วนภายในระยะเวลาที่จำกัดด้วย ดังนี้ จึงมีการกำหนดรูปแบบของการดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาคดีขึ้นเป็นพิเศษสำหรับคดีค้ามนุษย์ **เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 โดยประเด็นเกี่ยวกับอายุความจะเป็นไปตามมาตรา 21 ซึ่งบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้**

“มาตรา 21 ในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ <u>ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ</u>

ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ”

---

[272] เชษฐ รัชดาพรรณาธิกุล และกฤษฎา แสงเจริญทรัพย์, ‘สาระสำคัญและข้อสังเกตบางประการตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559’ (2559) 3 วารสารกระบวนการยุติธรรม 17, 18.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในส่วนคดีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายการประมง มีการกำหนดกฎหมายไว้เป็นพิเศษโดยอาศัยอำนาจของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 44 เพื่อรองรับการดำเนินคดีความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ปรากฏตาม**คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 69/2559 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายการประมง สั่งเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2559** ระบุเหตุผลที่กำหนดเรื่องอายุความไว้ให้แตกต่างจากหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายอาญาว่า ในปัจจุบันได้ปรากฏว่ามีคดีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายการประมงเป็นจำนวนสูงมากกว่า 2,600 คดี ซึ่งแต่ละคดีมีพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ประกอบกับในการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และการพิจารณาในชั้นศาลยังปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีเหตุอันควรนั้น จึงกำหนดให้ใช้มาตรการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความไว้ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 69/2559 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายการประมง ข้อ 1 ดังต่อไปนี้

“ข้อ 1 ในการดำเนินคดีตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม หรือคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 10/2558 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ”

2.2.3.2 เริ่มต้นนับอายุความใหม่เนื่องจากเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

คดีอาญาที่นำมาตรการเริ่มต้นนับอายุความใหม่เนื่องจากเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดมาใช้มักเป็นคดีความผิดที่มีโทษไม่หนักมาก เมื่อมีการเริ่มต้นนับอายุความใหม่แล้วจึงไม่ได้ทำให้อายุความขยายเพิ่มออกไปมากจนเกินควร โดยตัวอย่างของคดีที่ใช้มาตรการนี้จะเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเปรียบเทียบปรับแทนการดำเนินคดีอาญา ปรากฏอยู่ในคดีอาญาตามกฎหมาย 4 ฉบับ ได้แก่ คดีอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวตามพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 , คดีอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือโทษปรับตามพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497 , คดีอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือโทษปรับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และ คดีอาญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 17/1

Ref. code: 25656101031703XNC

ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550[273] ซึ่งกระบวนการเปรียบเทียบปรับนี้ถูกนำมาใช้กับคดีอาญาที่มีโทษไม่หนักมาก เพื่อลดจำนวนการดำเนินคดีในชั้นศาล ลดขั้นตอนการดำเนินงานของพนักงานสอบสวน และทำให้ยุติการดำเนินการในทางคดีโดยทันที สำหรับผู้กระทำความผิดที่ยินยอมชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนดอันเป็นการเร่งรัดการดำเนินคดีอาญาในทางหนึ่ง ซึ่งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการเปรียบเทียบปรับในคดีอาญาตามกฎหมายทั้ง 4 ฉบับนี้ จะปรากฏอยู่ในรูปแบบของกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติที่เป็นกฎหมายแม่[274] แม้ในกฎหมายแต่ละฉบับจะมีรายละเอียดขั้นตอนวิธีการที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็มีจุดร่วมที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเปรียบเทียบปรับในภาพรวมได้ดังต่อไปนี้ 1. เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น จะมีเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับเรื่องและทำการตรวจสอบข้อเท็จจริง 2. มีการรวบรวมพยานหลักฐานไว้ในเบื้องต้นที่พอจะทำให้เชื่อได้ว่าผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหานี้เป็นผู้กระทำความผิดจริง 3. มีการเรียกผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหามารับทราบข้อกล่าวหาและแจ้งว่าความผิดที่ถูกกล่าวหานี้เป็นความผิดที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ 4. การรับสารภาพและ/หรือความยินยอมให้เปรียบเทียบปรับของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหามักเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการเปรียบเทียบในการที่จะเปรียบเทียบปรับได้ และ 5. ในบางกรณีอาจให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับสามารถแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมในระหว่างการเปรียบเทียบปรับด้วยก็ได้ ดังนี้ เมื่อกระบวนการเปรียบเทียบปรับเสร็จสิ้นและกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว แต่ผู้กระทำ

---

[273] ความผิดตามที่กำหนดในมาตรา 17/1 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 โดยส่วนใหญ่มีโทษไม่เกินไปกว่าโทษปรับสถานเดียวหรือโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือโทษปรับเช่นกัน ได้แก่ ความผิดตามมาตรา 5 , 6 , 11 , 13 , 23 และ 27.

[274] คดีตามพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 ปรากฏในระเบียบกรมเจ้าท่า ว่าด้วยหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบความผิดตามพระราชบัญญัติเรือไทยที่มีโทษปรับทางปกครองหรือมีโทษทางอาญาที่เป็นโทษปรับสถานเดียว พ.ศ. 2561 , คดีตามพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497 ปรากฏในประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง การประชุม และวิธีพิจารณาของคณะกรรมการเปรียบเทียบความผิด พ.ศ. 2560 , คดีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ปรากฏในระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ว่าด้วยหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเปรียบเทียบตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 และคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ปรากฏในประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเปรียบเทียบตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2560.

Ref. code: 25656101031703XNC

ความผิดกลับไม่ดำเนินการชำระค่าปรับภายในเวลาที่กำหนดหรือไม่ยินยอมตามที่มีการเปรียบเทียบปรับ กฎหมายจึงกำหนดให้ต้องมีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดต่อไป อายุความในการฟ้องคดีอาญาจึงเริ่มต้นนับใหม่ตั้งแต่วันที่ครบกำหนดชำระค่าปรับ ซึ่งการกำหนดเรื่องอายุความไว้เช่นนี้ นอกจากประโยชน์ในการดำเนินคดีอาญาต่อไปโดยสะดวกแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ามีลักษณะเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดไปด้วยในตัว อันเนื่องมาจากกระบวนการเปรียบเทียบปรับที่ผ่านมามีขั้นตอนที่รวบรวมพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดได้ ประกอบกับผู้กระทำความผิดก็ได้ยินยอมให้มีการเปรียบเทียบปรับไว้แล้ว และในบางกรณีก็มีการรับสารภาพผิดตามที่ถูกกล่าวหาด้วย แต่เมื่อถึงเวลาชำระค่าปรับกลับไม่ยอมปฏิบัติตาม จึงทำให้เสียเวลาที่คดีอาญาจะยุติไปได้โดยรวดเร็ว

1. พระราชบัญญัติเรือไทยพุทธศักราช 2481 ตามมาตรา 68/12 บัญญัติว่า

“มาตรา 68/12 เมื่อเจ้าท่าได้กระทำการเปรียบเทียบตามมาตรา 61 สำหรับความผิดที่บัญญัติในส่วนนี้แล้ว และผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับตามที่เจ้าท่าเปรียบเทียบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีนั้นเป็นอันเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดยินยอมให้เปรียบเทียบแต่ไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินคดีเพื่อฟ้องร้องต่อไป ในกรณีเช่นว่านี้ให้อายุความเริ่มนับเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว”

2. พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497 ตามมาตรา 126 บัญญัติว่า

“มาตรา 126 ถ้าผู้กระทำความผิดยินยอมให้เปรียบเทียบแล้วไม่ชำระค่าปรับภายในเวลาตามมาตรา 125 ให้ดำเนินคดีต่อไป โดยให้อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันครบกำหนดชำระค่าปรับตามคำสั่งของผู้มีอำนาจเปรียบเทียบ”

3. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ตามมาตรา 62 บัญญัติว่า

“มาตรา 62 บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือเป็นความผิดที่มีโทษปรับหรือมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ให้คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และในการนี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจมอบหมายให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะอนุกรรมการ พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น ดำเนินการเปรียบเทียบได้ โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบหรือเงื่อนไขประการใด ๆ ให้แก่ผู้ได้รับมอบหมายตามที่เห็นสมควรด้วยก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ในการสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนพบว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอม

Ref. code: 25656101031703XNC

ให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องมายังคณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้มีอำนาจเปรียบเทียบตามวรรคหนึ่งภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ผู้นั้นแสดงความยินยอมให้เปรียบเทียบ

เมื่อผู้กระทำความผิดได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบกำหนดซึ่งไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาตามวรรคสาม ให้ดำเนินคดีต่อไป โดยให้อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันครบกำหนดชำระค่าปรับตามคำสั่งของผู้มีอำนาจเปรียบเทียบ"

4. พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ตามมาตรา 17/1 บัญญัติว่า

"มาตรา 17/1 ความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 11 มาตรา 13 วรรคหนึ่ง มาตรา 16/2 มาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรา 27 ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบที่รัฐมนตรีแต่งตั้งมีอำนาจเปรียบเทียบได้

คณะกรรมการเปรียบเทียบที่รัฐมนตรีแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งให้มีจำนวนสามคนซึ่งคนหนึ่งต้องเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อคณะกรรมการเปรียบเทียบได้ทำการเปรียบเทียบกรณีใดและผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามคำเปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการเปรียบเทียบกำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีนั้นเป็นอันเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนดให้เริ่มนับอายุความในการฟ้องคดีใหม่นับตั้งแต่วันที่ครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว"

คดีอาญาอีกประเภทที่นำมาตรการเริ่มต้นนับอายุความใหม่เนื่องจากเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดมาใช้ คือ คดีความผิดอันยอมความได้ซึ่งไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับเพศที่มีการนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 เนื่องจากเป็นความผิดอันยอมความได้ จึงมีอายุความร้องทุกข์เพียง 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ซึ่งเป็นอายุความที่สั้น ก่อนการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยจึงกำหนดไว้ก่อนว่าหากสิทธินำคดีอาญามาฟ้องได้ระงับไปก่อนแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เช่น ขาดอายุความไปก่อนแล้ว เป็นต้น) ก็ห้ามมิให้รับเรื่องไว้ไกล่เกลี่ยเลย[275] และระยะเวลายาวนานที่สุดในกระบวนการไกล่เกลี่ยนี้หากนับตั้งแต่วันที่

[275] กฎกระทรวง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา พ.ศ. 2553 ข้อ 5.

Ref. code: 25656101031703XNC

รับเรื่องไกล่เกลี่ยจะรวมเป็น 30 วัน[276] ซึ่งเป็นเวลาที่ค่อนข้างกระชับเพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยยังอยู่ภายในอายุความร้องทุกข์ของคดีนี้อยู่ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เสียหายและผู้ต้องหาโดยอาศัยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายในการเข้ามาตกลงยุติคดีกันไม่ให้ต้องขึ้นไปสู่ศาล ย่อมมีความเป็นไปได้ที่การไกล่เกลี่ยจะไม่เป็นผลสำเร็จโดยไม่ได้เป็นเพราะความผิดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังนี้ เพื่อให้มีเวลาเหลือเพียงพอที่จะดำเนินคดีอาญาต่อไป กฎหมายจึงกำหนดให้อายุความร้องทุกข์ 3 เดือนเริ่มต้นนับใหม่ตั้งแต่วันที่จำหน่ายข้อพิพาทเป็นไปต้นไป ซึ่งเป็นการขยายเวลาในการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีที่ไม่ได้มากจนเกินสมควร **โดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 61/3 ดังต่อไปนี้**

“มาตรา 61/3 บรรดาความผิดที่มีโทษทางอาญาที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอใด หากเป็นความผิดอันยอมความได้ และมิใช่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ ถ้าผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมหรือแสดงความจำนง ให้นายอำเภอของอำเภอนั้นหรือปลัดอำเภอที่นายอำเภอดังกล่าวมอบหมายเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามควรแก่กรณี และเมื่อผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมเป็นหนังสือตามที่ไกล่เกลี่ยและปฏิบัติตามคำไกล่เกลี่ยดังกล่าวแล้ว ให้คดีอาญาเป็นอันเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

<u>ในกรณีที่ผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาไม่ยินยอมตามที่ไกล่เกลี่ยให้จำหน่ายข้อพิพาทนั้น แต่เพื่อประโยชน์ในการที่ผู้เสียหายจะไปดำเนินคดีต่อไป อายุความการร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายอาญาให้เริ่มนับแต่วันที่จำหน่ายข้อพิพาท</u>

หลักเกณฑ์และวิธีในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

2.2.3.3 ขยายอายุความเนื่องจากมีกระบวนการทางกฎหมายที่ต้องดำเนินการก่อน

คดีอาญาที่ใช้มาตรการขยายอายุความเนื่องจากมีกระบวนการทางกฎหมายที่ต้องดำเนินการก่อนนั้น จะเป็นคดีอาญาที่อยู่ภายใต้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งประเภทคดีอาญาที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปตามมาตรา 35 ได้แก่ 1. คดีความผิดอันยอมความได้ (อายุความ 3 เดือน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96) 2. คดีความผิดลหุโทษเฉพาะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 390 – 395 , 397 (อายุความ 1 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (5)) และ 3. ความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งเมื่อคดีดังกล่าวได้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยแล้ว มีมาตรการที่ส่งผลให้เป็นการขยายอายุความให้ยาวขึ้น

[276] กฎกระทรวง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา พ.ศ. 2553 ข้อ 16.

Ref. code: 25656101031703XNC

เมื่อเข้าเงื่อนไข**ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 6 และ มาตรา 40 ดังต่อไปนี้**

“มาตรา 6 ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผล หากปรากฏว่าอายุความครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือจะครบกำหนดภายในหกสิบวันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลง ให้อายุความขยายออกไปอีกหกสิบวันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลง

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทตามมาตรา 33 ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้นับระยะเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่คำสั่งของศาลถึงที่สุด”

“มาตรา 40 เมื่อพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่งให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาตามมาตรา 44 แล้ว ให้หยุดนับอายุความในการดำเนินคดีอาญา และเมื่อพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่งให้ดำเนินคดีต่อไปตามมาตรา 61 ให้นับอายุความในการดำเนินคดีต่อจากเวลานั้น

พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาให้เป็นไปตามระเบียบที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือปลัดกระทรวงยุติธรรม หรือข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด แล้วแต่กรณี

เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาหากผู้ต้องหามิได้มีพฤติการณ์หลบหนี มิให้นำบทบัญญัติในเรื่องการฟ้องและการผัดฟ้องตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง รวมทั้งการควบคุมและการขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ ทั้งนี้ จนกว่าพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งจะมีคำสั่งให้ดำเนินคดีต่อไป และให้นับระยะเวลาการฟ้อง การผัดฟ้อง การควบคุม และการขังตั้งแต่เวลานั้นเป็นต้นไป

กรณีตามวรรคสาม ถ้าผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราวในชั้นการสอบสวน มิให้นำบทบัญญัติในเรื่องระยะเวลาตามมาตรา 113 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ”

กรณีตามมาตรา 6 เป็นการปรับใช้กับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่ไม่ได้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน สาเหตุที่กำหนดเรื่องอายุความเช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจากคดีที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยนี้เป็นคดีที่มีอายุความสั้นและกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนชัดเจนว่าการไกล่เกลี่ยจะต้องใช้ระยะเวลายาวนานเพียงใด เพียงแต่กำหนดไว้กว้าง ๆ ว่าให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว[277] และด้วยความที่เป็นกระบวนการที่อาศัยความสมัครใจและความตกลงกันได้ของคู่กรณีเป็นหลัก ก็ย่อมมีโอกาสที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

[277] พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 38 ประกอบมาตรา 25.

Ref. code: 25656101031703XNC

จะสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผล รวมไปถึงมีเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้ศาลมีคำสั่งไม่บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท[278] และกรณีที่คู่กรณีไม่ยอมปฏิบัติตามข้อตกลงตามที่ได้ไกล่เกลี่ยกันแล้วด้วย[279] อันเป็นสาเหตุให้ต้องมีระยะเวลาเพียงพอที่จะดำเนินคดีอาญาต่อไปได้ กฎหมายจึงกำหนดให้ขยายอายุความออกไปอีก 60 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เพียงพอและไม่มากจนเกินสมควร อีกทั้งการขยายนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะกรณีที่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาใช้เวลาในการดำเนินการจนกระทั่งคดีครบกำหนดอายุความไปแล้วหรือเหลือเวลาอีกไม่เกิน 60 วัน ถึงจะครบกำหนดอายุความ ดังนั้น หากว่าการไกล่เกลี่ยไม่เป็นผลไม่ว่าด้วยสาเหตุใด แล้วเหลือระยะเวลาของอายุความเกินกว่า 60 วัน กฎหมายก็ไม่จำเป็นต้องขยายอายุความเพิ่มให้อีก ในทางกลับกัน กรณีตามมาตรา 40 ซึ่งเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน ได้ใช้มาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่ตามเวลาที่ข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เกิดขึ้นจริง ผู้เขียนเห็นว่าที่กฎหมายกำหนดเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะกระบวนการไกล่เกลี่ยกรณีนี้มีการกำหนดระยะเวลาในการไกล่เกลี่ยไว้ตายตัว กล่าวคือ มีกำหนดเวลาทั้งในชั้นการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย การกำหนดนัดประชุมครั้งแรก และระยะเวลาทั้งหมดของกระบวนการไกล่เกลี่ยหลังจากการประชุมครั้งแรกได้ผ่านพ้นไปแล้ว[280] ทำให้ใช้มาตรการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความตามที่เกิดขึ้นจริงได้เพราะสามารถประเมินระยะเวลาที่อายุความจะถูกขยายออกไปอย่างชัดเจนแน่นอนว่าไม่เกินไปกว่าระยะเวลาสูงสุดของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวนนั่นเอง

มาตรการขยายอายุความเนื่องจากมีกระบวนการทางกฎหมายที่ต้องดำเนินการก่อนยังถูกนำไปใช้กับกรณีที่คู่ความฝ่ายที่ถูกฟ้องหรือศาลที่จะรับฟ้องนั้นมีข้อสงสัยว่าคดีที่ฟ้องนี้น่าจะอยู่ในเขตอำนาจของอีกศาลหนึ่งตามพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 โดยทั่วไปอายุความฟ้องคดีจะหยุดนับลงเมื่อผู้ฟ้องคดีได้ฟ้องคดีอย่างถูกต้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ แต่เมื่อปรากฏว่ามีข้อสงสัยว่าคดีที่ฟ้องนี้อาจจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น กฎหมายจึงมีกระบวนการพิจารณาขึ้นว่าคดีนี้ควรอยู่ในอำนาจของศาลใด หากปรากฏว่าคดีอยู่ในอำนาจของศาลอื่นที่ไม่ใช่ศาลแรกที่นำคดีไปฟ้อง ย่อมส่งผลกระทบถึงเรื่องอายุความฟ้องคดีเสมือนว่าไม่เคยฟ้องคดีเพื่อให้อายุความหยุดนับเลยตั้งแต่แรก ดังนี้ **พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 จึงกำหนดมาตรการเรื่องอายุความไว้ในมาตรา 13 ดังต่อไปนี้**

---

[278] พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 33.

[279] พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 37 วรรคสอง.

[280] พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 49 , 50 และ 55 ตามลำดับ.

Ref. code: 25656101031703XNC

“มาตรา 13 ในการโอนคดีตามคำสั่งศาลตามพระราชบัญญัตินี้ให้ถือว่าบรรดากระบวนพิจารณาที่ได้ดำเนินการไปแล้วในศาลที่มีคำสั่งโอนคดีเป็นกระบวนพิจารณาของศาลที่รับโอนคดีด้วย เว้นแต่ศาลที่รับโอนคดีจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

<u>เมื่อมีเหตุต้องฟ้องคดีใดใหม่ต่อศาลที่มีเขตอำนาจ อันเนื่องจากมีการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าอายุความหรือกำหนดเวลาในการฟ้องคดีครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการพิจารณาของศาลหรือของคณะกรรมการ แล้วแต่กรณี หรือจะครบกำหนดก่อนหกสิบวันนับแต่วันที่มีคำสั่งของศาลหรือของคณะกรรมการ แล้วแต่กรณี ให้ขยายอายุความหรือกำหนดเวลาการฟ้องคดีออกไปจนถึงหกสิบวันนับแต่วันที่มีคำสั่งของศาลหรือของคณะกรรมการ แล้วแต่กรณี</u>”

ที่กฎหมายกำหนดให้ขยายอายุความออกไปได้น่าจะเป็นเพราะกระบวนการตรวจสอบเขตอำนาจศาลที่เข้ามาดำเนินการก่อนมีการฟ้องคดีอย่างถูกต้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจนั้นเป็นกระบวนการทางกฎหมายเอง ประกอบกับระยะเวลาทั้งหมดตั้งแต่การยื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดเขตอำนาจของศาลไปจนถึงการมีผลวินิจฉัยชี้ขาดออกมานั้นยังไม่ได้กำหนดไว้แน่นอนตายตัว[281] กฎหมายจึงกำหนดขยายอายุความออกไปอีก 60 วัน เพื่อให้มีเวลาเพียงพอในการฟ้องคดีใหม่ได้ แต่ถ้าหากมีการวินิจฉัยชี้ขาดเขตอำนาจศาลออกมาแล้วว่าต้องฟ้องคดีต่อศาลใหม่ แต่ยังเหลือระยะเวลาของอายุความมากกว่า 60 วัน ดังนี้ ก็ไม่จำเป็นต้องขยายอายุความเพิ่มแต่อย่างใด การกำหนดเช่นนี้คล้ายคลึงกับกรณีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่ไม่ได้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน

ทั้งนี้ การกำหนดระยะเวลาขยายอายุความไว้ที่ 60 วัน ทั้งกรณีของพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดฯ มาตรา 13 วรรคสอง และพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยฯ มาตรา 6 ผู้เขียนยังไม่พบข้อมูลว่าผู้ร่างกฎหมายใช้หลักการหรือปัจจัยใดเป็นเกณฑ์ในการกำหนดว่า 60 วัน เป็นระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีอาญาต่อไป แม้ว่าในกรณีของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยฯ มาตรา 6 จะได้อาศัยแนวทางการบัญญัติจากการขยายอายุความออกไป 60 วัน ในกรณีคดีขาดอายุความหรือใกล้จะขาดอายุความในระหว่างที่ศาลพิจารณาหรือเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดที่จะไม่รับหรือคืนหรือยกคำฟ้องเพราะคดีไม่อยู่ในอำนาจศาล หรือ ให้ยกคำฟ้องโดยไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะฟ้องใหม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

[281] พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 10.

Ref. code: 25656101031703XNC

มาตรา 193/17 วรรคสอง[282] ด้วยเหตุผลเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีก็ตาม ดังนี้ เมื่อพิจารณาจากขั้นตอนในการดำเนินคดีของบทบัญญัติกฎหมายทั้งสองฉบับ จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติกฎหมายทั้งสองฉบับอยู่ในขั้นตอนการดำเนินคดีที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาจจะเกิดขึ้นโดยที่คดีอาญานั้นยังไม่ได้สืบสวนสอบสวนเลยก็ได้ แม้ว่าอย่างน้อยในคดีนั้นจะรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดแล้ว แตกต่างกับกรณีการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ที่คดีอยู่ในขั้นตอนใกล้ชิดต่อการฟ้องร้องและอาจรวบรวมพยานหลักฐานไว้พอสมควรแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่าการขยายอายุความโดยกำหนดระยะเวลาไว้ที่ 60 วัน สามารถถูกนำไปใช้กับคดีอาญาทั้งที่อยู่ในขั้นตอนเพิ่งเริ่มต้นดำเนินคดีและขั้นตอนที่ใกล้ชิดต่อการฟ้องร้องได้เหมือนกัน

2.2.3.4 การกำหนดเงื่อนไขเริ่มต้นนับอายุความที่แตกต่างจากหลักเกณฑ์ทั่วไป

คดีอาญาที่กฎหมายกำหนดให้มีเงื่อนไขเริ่มต้นนับอายุความที่แตกต่างจากหลักเกณฑ์ทั่วไปปรากฏอยู่ในคดีความผิด 2 ประเภท ได้แก่ 1. ความผิดเกี่ยวกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และ 2. ความผิดฐานเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำให้บุคคลสูญหาย โดยในส่วนของความผิดเกี่ยวกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความร้องทุกข์ที่แตกต่างจากหลักเกณฑ์ทั่วไปไว้ใน**พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 7 ดังต่อไปนี้**

“มาตรา 7 <u>ถ้ามิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 หรือมิได้มีการร้องทุกข์ตามมาตรา 6 ภายในสามเดือนนับแต่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ</u> แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว”

ซึ่งการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีลักษณะเป็นการกระทำโดยมุ่งประสงค์หรือโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือ เป็นการบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการหรือไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึง

---

[282] บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. .... เรื่องเสร็จที่ 1222/2561 อ้างถึงใน สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. .... 2561 32 <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/538840> สืบค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2561.

Ref. code: 25656101031703XNC

การกระทำโดยประมาท[283] ซึ่งการกระทำความผิดดังกล่าวนี้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้[284] โดยบุคคลที่เป็นผู้กระทำความผิดและผู้ถูกกระทำนั้นเป็นบุคคลภายในครอบครัวเดียวกันเอง[285] เช่น สามี-ภริยา , บิดา/มารดา – บุตร , สมาชิกในครอบครัวซึ่งน่าจะรวมถึงพี่น้อง หรือ ปู่/ย่า/ตา/ยาย - หลาน (ถ้ามี) และ บุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของผู้กระทำความผิดและผู้ถูกกระทำนั้น โดยทั่วไปในมุมมองของกฎหมายควรจะเป็นผู้ที่ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลและปกป้องคุ้มครองซึ่งกันและกัน เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461 กำหนดให้สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน หรือ มาตรา 1563 และ 1564 กำหนดให้บุตรต้องเลี้ยงดูบิดามารดา ในขณะเดียวกัน บิดามารดาก็ต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ด้วย , ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) กำหนดให้ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา สามารถจัดการแทนผู้เสียหายได้เฉพาะในความผิดอาญาซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ เป็นต้น การที่เปลี่ยนสถานะจากผู้ที่ต้องปกป้องคุ้มครองซึ่งกันและกันมาเป็นผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำนอกจากจะเป็นการทำให้เกิดความเสียหายแล้ว ยังเป็นการจำกัดความคุ้มครองที่ผู้ถูกกระทำควรจะได้รับจากคนในครอบครัวเดียวกันด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้ถูกกระทำจึงกลายเป็นอุปสรรคที่ทำให้การเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้นแทน การต้องรีบเร่งแจ้งความร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่ผู้ถูกกระทำรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 อาจเป็นระยะเวลาที่สั้นมากเกินไป ผู้ถูกกระทำอาจอยู่ในสถานะที่ไม่พร้อมไม่ว่าจะโดยทางร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ เช่น ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ถูกกระทำต้องอยู่ใน “วิสัย” ซึ่งหมายความว่ามีสภาพร่างกายหรือจิตใจที่สามารถร้องทุกข์หรือแจ้งความ และ “มีโอกาส” ซึ่งหมายความว่าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการที่จะร้องทุกข์หรือแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย[286] ถือว่าเป็นการกำหนดอายุความโดยคำนึงถึงความสามารถในการร้องทุกข์ของผู้เสียหายและกำหนดไว้เป็นพิเศษเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย[287]

---

[283] พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 3.

[284] พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 4.

[285] พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 3.

[286] สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนและผู้ประนีประนอมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 2552 9.

[287] ณรงค์ ใจหาญ, *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 3, วิญญูชน 2563) 182.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในส่วนของคดีความผิดฐานเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำให้บุคคลสูญหาย ปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดความผิดดังกล่าวไว้แล้ว **ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565 ซึ่งมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอายุความตามมาตรา 7 และ 30 ดังต่อไปนี้**

"มาตรา 7 ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุมตัว หรือลักพาบุคคลใดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิเสธว่ามิได้กระทำการดังกล่าว หรือปกปิดชะตากรรมหรือสถานที่ปรากฏตัวของบุคคลนั้นซึ่งส่งผลให้บุคคลนั้นไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหาย

<u>การกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งให้ถือเป็นความผิดต่อเนื่องจนกว่าจะทราบชะตากรรมของบุคคลนั้น</u>"

"มาตรา 30 <u>อายุความสำหรับความผิดตามมาตรา 7 มิให้เริ่มนับจนกว่าจะทราบชะตากรรมของผู้ถูกกระทำให้สูญหาย</u>"

การกำหนดให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดต่อเนื่องและให้เริ่มต้นนับอายุความได้เมื่อทราบชะตากรรมของผู้ถูกกระทำให้สูญหาย เป็นมาตรการที่เปลี่ยนแปลงการเริ่มต้นนับอายุความตามหลักทั่วไปซึ่งมักจะเริ่มต้นนับในวันที่กระทำความผิด เนื่องจากการบังคับบุคคลให้สูญหายมักจะไม่ปรากฏหลักฐาน แตกต่างจากวิธีการทรมานที่จะทิ้งบาดแผลไว้ที่เนื้อตัวผู้เสียหาย อีกทั้งผู้กระทำความผิดจะไม่ปล่อยให้ผู้เสียหายปรากฏตัวมาร้องเรียนดำเนินคดีในภายหลังได้[288] ประกอบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจ มีความรู้ความสามารถที่ได้รับการฝึกฝนจากรัฐ ตลอดจนบางครั้งอาจได้ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่รัฐได้มอบให้เพื่อการปฏิบัติการในหน้าที่ไปกระทำความผิดดังกล่าวด้วย[289] ส่งผลให้การกระทำความผิดเป็นไปโดยสะดวกง่ายดาย แต่การจับกุมนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษรวมถึงการช่วยเหลือผู้เสียหายเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ควรจะเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชนกลับกลายเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง การกำหนดให้เป็นความผิดต่อเนื่องและใช้มาตรการเริ่มต้นนับอายุความเช่นนี้จึงสอดคล้องกับความร้ายแรงของความผิดที่เกิดขึ้นซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายให้ได้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวทางของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลถูกบังคับให้สูญหาย ค.ศ. 2006 (the International Convention on the Protection of Persons from Enforced Disappearances 2006) ข้อ 8 ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามไปแล้วด้วย

---

[288] ปกป้อง ศรีสนิท, *คำอธิบายกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ* (เชิงอรรถ 224) 130.

[289] เพิ่งอ้าง 133.

Ref. code: 25656101031703XNC

บทที่ 3
หลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความเมื่อมีอุปสรรคในการฟ้องคดีอาญา ในกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาในหัวข้อที่ 2.2.2 พบว่าอุปสรรคในการฟ้องคดีเป็นเหตุประการหนึ่งที่สามารถผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาได้ โดยที่กฎหมายหลากหลายประเทศให้การรับรองไว้ แต่ก็มีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องวิธีการบัญญัติกฎหมาย ประเภทของอุปสรรคในการฟ้องคดีที่รับรอง และรายละเอียดของมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่ใช้ จึงน่าศึกษาต่อไปว่าในกฎหมายต่างประเทศได้กำหนดให้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับอุปสรรคในการฟ้องคดีถูกนำไปใช้กับข้อเท็จจริงใดบ้าง โดยผู้เขียนจะแบ่งตัวอย่างของกฎหมายต่างประเทศที่จะศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มตามระบบกฎหมาย คือ ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศสและเยอรมัน ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบเดียวกับของประเทศไทย ประกอบกับมีกระบวนการดำเนินคดีอาญาและหลักทั่วไปในเรื่องอายุความที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย ศึกษาควบคู่ไปกับระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและอินเดีย เพื่อพิจารณาว่าในกลุ่มประเทศที่มีทัศนคติเกี่ยวกับอายุความในฐานะข้อยกเว้นจะมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอุปสรรคในการฟ้องคดีหรือไม่และแตกต่างจากระบบกฎหมายซีวิลลอว์ที่มีทัศนคติต่ออายุความในฐานะที่เป็นหลักทั่วไปอย่างไร ทั้งนี้ ผลจากการศึกษาตัวอย่างกฎหมายทั้งสี่ประเทศข้างต้น จะเป็นประโยชน์ต่อการระบุลักษณะของอุปสรรคในการฟ้องคดีแต่ละประเภทที่ปรากฏในกฎหมายไทย ซึ่งผู้เขียนได้กำหนดไว้เป็นประเด็นการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการบัญญัติกฎหมายต่อไปในบทที่ 4

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในระบบกฎหมายซิวิลลอว์และคอมมอนลอว์ ซึ่งแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการมีอยู่ของอายุความในช่วงเริ่มต้นของระบบกฎหมายทั้งสองระบบมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก แต่เมื่อเวลาผ่านไป แนวคิดเกี่ยวกับอายุความและหลักการต่าง ๆ ที่ปรากฏในกฎหมายปัจจุบันของบรรดาประเทศในระบบกฎหมายทั้งสองระบบแสดงให้เห็นถึงการยอมรับถึงความจำเป็นของอายุความและเริ่มเปลี่ยนแปลงหลักการต่าง ๆ ให้เข้าหากันมากยิ่งขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่าหลักการเกี่ยวกับอายุความในประเทศใดจะเป็นอย่างไรไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายที่ประเทศนั้นใช้เพียงอย่างเดียว แต่จะพิจารณาจากความจำเป็นของอายุความที่มีต่อการรักษาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญาของประเทศนั้นเป็นสำคัญ

Ref. code: 25656101031703XNC

3.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์

อายุความคดีอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ปรากฏขึ้นในกฎหมายโรมันเป็นครั้งแรกในช่วงจักรวรรดิโรมัน ประมาณ 17 หรือ 18 ปีก่อนคริสตกาล[1] โดยกฎหมายโรมันได้กำหนดให้มีอายุความ 5 ปี สำหรับอาชญากรรมบางประเภท เช่น การกระทำผิดประเวณี (adultery) และในเวลาต่อมา ก็ได้นำบทบัญญัติที่คล้ายกันนี้ไปใช้กับการก่ออาชญากรรมอื่น ๆ ด้วย เช่น ความผิดฐานยักยอกกองทุนสาธารณะ[2] ซึ่งการกำหนดอายุความ 5 ปีของกฎหมายโรมัน น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมที่เรียกว่า พิธีกรรม *lustrum* เป็นพิธีกรรมที่ทำขึ้นทุก ๆ 5 ปี เป็นพิธีกรรมที่ทำหน้าที่ในการชำระล้างชาวโรมันทั้งหมด แต่ในเวลาต่อมา ช่วงศตวรรษที่ 3 หลังคริสตกาล ก็ได้มีการประกาศใช้กฎหมายที่กำหนดให้อาชญากรรมมีอายุความได้ตั้งแต่ 5 ปี ไปจนถึง 20 ปีด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามไม่ใช่ความผิดทุกฐานจะมีอายุความเสมอไป ความผิดบางฐานที่ถูกมองว่าเป็นความผิดที่เลวร้ายก็จะไม่มีอายุความกำกับไว้ เช่น การฆาตกรรมระหว่างญาติด้วยกันเอง , การสับเปลี่ยนเอาเด็กที่ไม่ใช่ลูกของผู้ปกครองไปให้ผู้ปกครอง (substitution of a child) และ การละทิ้งศาสนา (apostasy) เป็นต้น[3] เมื่อถึงช่วงยุคกลาง บทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความได้ปรากฏขึ้นมาให้เห็นได้น้อยกว่าในช่วงยุคจักรวรรดิโรมัน แต่ก็ไม่ได้สูญหายไปทั้งหมด บทบัญญัติที่เกี่ยวกับอายุความนอกจากยังคงมีผลใช้บังคับในกฎหมายโรมันแล้ว ยังปรากฏขึ้นในกฎหมายของพระ (Canon Law) ด้วย เช่น ในประเทศเนเธอร์แลนด์ แม้ว่าความผิดฐานฆ่าคนตาย (ทั้งกรณีฆ่าคนตายโดยเจตนา หรือ ฆ่าคนตายที่ไม่ใช่โดยเจตนา เช่น ฆ่าเพราะบันดาลโทสะหรือโดยประมาท) จะไม่อยู่ภายใต้บังคับของอายุความ แต่ระยะเวลาได้ผ่านล่วงเลยไปถึง 16 ปี นับตั้งแต่วันที่กระทำความผิดแล้ว ก็ย่อมเป็นเหตุให้ผู้กระทำได้รับการอภัยโทษได้[4]

ประเทศที่ได้รับแรงบันดาลใจจากบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความที่มีผลบังคับใช้ในช่วงยุคจักรวรรดิโรมัน ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส[5] โดยในปี ค.ศ. 1242 ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดอายุความ 10 ปี สำหรับความผิดอุกฉกรรจ์ (ความผิดอาญาอุกฤษโทษ (felonies)) แต่ในความผิดที่ร้ายแรงมาก

---

[1] Ruth A Kok, *Statutory limitations in international criminal law* (T.M.C. Asser Press 2007) 25.

[2] A.J.A van Dorst, *De verjaring van het recht tot strafvordering* (Arnhem; Gouda: Quint, 1985) 5 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[3] A.J.A van Dorst, *De verjaring van het recht tot strafvordering* (Arnhem; Gouda: Quint, 1985) 7 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[4] เพิ่งอ้าง 25 – 26.

[5] เพิ่งอ้าง 26.

Ref. code: 25656101031703XNC

เช่น อาชญากรรมต่อพระราชา โดยทั่วไปจะได้รับการยกเว้นจากการมีอายุความ จนในช่วงศตวรรษที่ 15 – 18 บทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความเหล่านี้ได้รับการแก้ไขบ่อยครั้ง ดังเช่นบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1791 และประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1795 ได้กำหนดระยะเวลาของอายุความที่หลากหลาย ซึ่งมีระยะเวลาตั้งแต่ 3 ปี ถึง 20 ปี[6] และต่อมา นโปเลียนก็ได้แก้ไขระยะเวลาของอายุความอีกครั้ง ตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายการไต่สวนคดีอาญา ค.ศ. 1808 (the 1808 Code d'Instruction Criminelle) ได้บัญญัติถึงความแตกต่างของระยะเวลาอายุความต่าง ๆ โดยอายุความจะสั้นหรือยาวให้เป็นไปตามระดับความร้ายแรงของ อาชญากรรม[7] ขึ้นอยู่กับว่าอาชญากรรมนั้นเป็นอาชญากรรมประเภทอุกฤษโทษ (crime) , มัชฌิมโทษหรือมัธยโทษ (délit) หรือลหุโทษ (contravention) อายุความที่มีกำหนดเวลา 10 ปี, 3 ปี หรือ 1 ปี ก็จะถูกเอามาใช้ตามลำดับ แต่ก็มีข้อยกเว้นสำหรับการกระทำผิดที่มีโทษประหารชีวิต (Capital Offences) ที่จะไม่นำอายุความมาบังคับใช้ ยิ่งไปกว่านั้น ประมวลกฎหมายการไต่สวนคดีอาญา ค.ศ. 1808 ได้มีการกำหนดรายละเอียดวิธีการคำนวณและมาตรการอายุความต่าง ๆ ด้วย ได้แก่ การเริ่มต้นนับ อายุความ (commencement), การสะดุดหยุดลงของอายุความ (interruption) และการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความ (suspension)[8] ซึ่งในปัจจุบัน บทบัญญัติที่เกี่ยวกับอายุความที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาของยุโรปหลายฉบับซึ่งถูกนำมาใช้ตั้งแต่ในช่วงศตวรรษที่ 19 และ 20 ก็ยังคงสะท้อนถึงคุณลักษณะของประมวลกฎหมายนโปเลียน (Napoleon's Code) เช่นกัน[9]

แนวคิดและเหตุผลเบื้องหลังในการกำหนดให้มีอายุความฟ้องคดีอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์จะมีสาระสำคัญอยู่ 2 ประการ[10] **ประการแรก** เป็นเรื่องของพยานหลักฐานซึ่งจะใช้หลักเรื่อง "กฎแห่งการลืม" (la loi de l'oubli) ที่มีแนวคิดว่าเมื่อเกิดคดีขึ้น การนำหลักฐานต่าง ๆ

---

[6] L.-E. Brun de Villeret, *Traité théorique et pratique de la prescription en matière criminelle* (Paris: A. Durand, 1863) No. 56 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[7] เพิ่งอ้าง.

[8] เพิ่งอ้าง.

[9] เพิ่งอ้าง.

[10] จิตติ ติงศภัทิย์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 9, สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2536) 1055 – 1056 และ อรุณี อนันตชัยศิลป์, 'อายุความในคดีอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2542) 6 อ้างถึงใน อัครวัฒน์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 'อายุความในคดีอาญา' (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา) 4 <http://www.krirk.ac.th/new/faculty/law/ThaiLawPDF/article/อายุความในคดีอาญา.pdf> สืบคนเมื่อ 25 สิงหาคม 2563.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในที่เกิดเหตุมาพิสูจน์ความผิดแก่ผู้กระทำความผิดจะได้ผลที่สุดเมื่อกระทำให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว ยิ่งเวลาล่วงเลยไปนานเท่าใด ความทรงจำเกี่ยวกับพยานหลักฐานก็จะยิ่งลดน้อยลงหรือไม่อาจนำพยานมานำสืบได้ เนื่องจากพยานหลักฐานสูญหายไปตามกาลเวลาหรือพยานบุคคลถึงแก่ความตายไปก่อนที่จะทำการสืบพยาน ยิ่งระยะเวลาล่วงเลยไปนานเท่าใดก็จะไม่มีใครจดจำเหตุการณ์ที่เป็นความผิดนั้นได้ โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดในการนำพยานบุคคลมาสืบย่อมมีมากทำให้เกิดความยุ่งยากในการนำสืบพิสูจน์ทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย **ประการที่สอง** เป็นเรื่องของวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญา เนื่องจากการที่ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในทันทีและผู้กระทำความผิดได้หลบหนีไปจนพ้นกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดย่อมเป็นการทรมานผู้นั้นพอสมควร ซึ่งถือได้ว่าเป็นการลงโทษอยู่แล้ว จึงไม่ควรลงโทษผู้นั้นซ้ำอีก ประกอบกับการที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีไปและไม่ไปกระทำความผิดอีกจนพ้นกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ย่อมแสดงว่าผู้นั้นได้ระมัดระวังความประพฤติของตนที่จะไม่ไปกระทำความผิดขึ้นอีก จึงไม่ควรลงโทษผู้นั้นอีกแล้ว การที่ผู้กระทำความผิดต้องระมัดระวังไม่กระทำความผิดขึ้นอีกนี้ถือได้ว่าเป็นนโยบายทางอาญาในการป้องกันความผิดทางอาญาอีกทางหนึ่ง

ในระบบกฎหมายซีวิลลอว์นั้น โดยทั่วไปคดีอาญาทั้งหมดจะอยู่ภายใต้อายุความทั้งสิ้น เว้นแต่ความผิดบางประเภทเท่านั้นที่หากไม่ได้อยู่ภายใต้อายุความก็จะมีการระบุแยกออกมาอย่างชัดเจน[11] โดยกรอบระยะเวลาความสั้นยาวของอายุความฟ้องคดีอาญามักจะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับว่าประเทศนั้น ๆ จะใช้หลักการใดมาเป็นเกณฑ์กำหนด แต่หลักเกณฑ์ที่นิยมนำมาใช้ในการกำหนดระยะเวลาของอายุความมากที่สุดมักจะใช้ระดับความร้ายแรงของความผิดที่ก่อหรือโทษสูงสุดของความผิดนั้นมาเป็นเกณฑ์กำหนด[12] หมายความว่าหากความผิดนั้นมีความร้ายแรงหรือโทษที่รุนแรงมากเท่าไหร่ อายุความก็จะมีระยะเวลาที่ยาวนานตามไปด้วย และบางกรณีอาจไม่มีอายุความเลยทีเดียว เช่น ประมวลกฎหมายอาญาประเทศเยอรมัน กำหนดอายุความที่แตกต่างกันไปตั้งแต่ 3 ปี ถึง 30 ปี โดยความผิดประเภทฆ่าคนตายโดยเจตนาและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีอายุความ เป็นต้น[13] และในฐานะที่ระบบกฎหมายซีวิลลอว์มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายเป็นบ่อเกิดของกฎหมายลำดับแรกสุด ทำให้หลักเกณฑ์เรื่องอายุความต่าง ๆ ทั้งหลักทั่วไป ข้อยกเว้น วิธีการคำนวณนับ และมาตรการเกี่ยวกับอายุความจะถูกบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งประเทศส่วนมากจะกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องอายุความไว้ในกฎหมายสารบัญญัติ แต่ก็มีบางประเทศที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีสบัญญัติด้วย เช่น ประเทศญี่ปุ่น และ ประเทศฝรั่งเศส

---

[11] Ruth A Kok (เชิงอรรถ 1) 30.

[12] เพิ่งอ้าง 31.

[13] German Criminal Code section 78.

Ref. code: 25656101031703XNC

เป็นต้น[14] ทั้งนี้ ความผิดที่มีความร้ายแรงมาก เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา หรือ ความผิดที่เกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ความผิดเกี่ยวกับการเป็นอาชญากรสงคราม เป็นต้น กฎหมายมักจะกำหนดให้ฐานความผิดเหล่านี้ไม่มีอายุความฟ้องคดี[15]

3.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

ความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์เกิดจากมุมมองที่ว่ารัฐหรือกษัตริย์เป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยในสังคม ทำให้การฟ้องคดีอาญาในความผิดที่ถือเป็นการรบกวนความสงบเรียบร้อยของส่วนรวมจึงเป็นการกระทำแทนกษัตริย์ ประกอบกับแนวคิดของกฎหมายคอมมอนลอว์ที่ว่ากษัตริย์สามารถกระทำสิ่งใดก็ได้โดยปราศจากความผิด (the king can do no wrong) ทำให้กษัตริย์สามารถฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดอาญาได้ แม้ว่าคดีจะขาดอายุความแล้วก็ตาม จึงเป็นที่มาของหลักกฎหมายที่ว่า “อายุความไม่ใช้กับกษัตริย์” (time does not run against the King) หรือ “nullum tempus occurit regi”[16] หมายความว่า เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น รัฐย่อมสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้เสมอ ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าใดก็ตาม[17]

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยหลักทั่วไปจะไม่มีข้อจำกัดใด ๆ เกี่ยวกับกำหนดเวลาฟ้องคดี กล่าวคือ ไม่มีอายุความในคดีอาญา การที่ความผิดใดมีอายุความจึงมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นและต้องบัญญัติไว้อย่างเฉพาะเจาะจงเป็นกรณี ๆ ในกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น[18] เช่น กรณีของประเทศอังกฤษในฐานะที่เป็นประเทศแม่แบบของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้ใช้หลักเรื่อง “nullum tempus occurit regi” เป็นหลักในการดำเนินคดีอาญาในกรณีของนาย John Appleton เมื่อปี ค.ศ. 1905 ซึ่งถูกตัดสินลงโทษประหารชีวิตในคดีที่เขาให้การรับสารภาพว่าได้ฆ่าภรรยาของตนในปี ค.ศ. 1882 คือเมื่อ 23 ปีมาแล้ว[19] เป็นต้น แต่ในเวลาต่อมา เมื่อแนวคิดในเรื่องอายุความได้มีการ

---

[14] ตามพงศ์ ชอบอิสระ, ‘ปัญหาการกำหนดอายุความในคดีอาญา’ (2554) 1 วารสารนิติศาสตร์ 109, 115.

[15] เพิ่งอ้าง 118.

[16] คะนึง ฦๅไชย, ‘วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ (ตอนที่ 1)’ (2529) 108 วารสารอัยการ, 16 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 116.

[17] Cecil Turner, *Kenny’s Outlines of Criminal Law* (19th edn, Cambridge: University Printing House 1966) 547 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[18] เพิ่งอ้าง 115.

[19] Jolowicz J.A., *Droit anglais* (Paris: Dalloz 1986) 599 อ้างถึงใน อัครวัฒน์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา (เชิงอรรถ 10) 6.

Ref. code: 25656101031703XNC

เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หลักเรื่อง “nullum tempus occurit regi” ก็ไม่ได้นำมาใช้กับความผิดบางฐาน เช่น ความผิดฐานกบฏตาม Treason Act, 1695 กำหนดให้ต้องฟ้องคดีภายใน 3 ปี นับแต่ความผิดเกิดขึ้น (ยกเว้นความผิดฐานประทุษร้ายต่อองค์พระมหากษัตริย์)[20] หรือ ในบรรดาคดีที่มีโทษสถานเบาก็จะต้องฟ้องคดีภายใน 6 เดือน นับแต่ความผิดเกิดขึ้น[21] เป็นต้น ในประเทศอังกฤษจึงมีการพัฒนาความผิดบางฐานใหม่โดยกำหนดให้มีอายุความในการฟ้องคดีขึ้น เพื่อให้การพิสูจน์พยานหลักฐานและการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นโดยเร็ว เนื่องจากลักษณะความผิดบางฐานหากปล่อยให้เนิ่นนานไปจะไม่มีใครจดจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อันจะทำให้เกิดความยุ่งยากในการนำสืบพิสูจน์ทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย หรืออาจก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคมได้ เช่น คดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ไม่ชอบ ถ้าศาลไม่รีบตัดสินโดยเร็วอาจก่อให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบขึ้นในการเลือกตั้งได้และอาจส่งผลกระทบต่อสังคมได้ในที่สุด[22] อย่างไรก็ตาม หากเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงมาก เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย , ฆ่าคนตายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน , ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ เช่น การก่อการร้าย , ความผิดฐานอาชญากรสงคราม และความผิดเกี่ยวกับเพศบางเรื่องที่ถือว่าร้ายแรง เช่น การล่วงละเมิดทางเพศกับผู้เยาว์ บรรดาประเทศที่อยู่ในกลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ก็ยังคงเห็นว่าความผิดเหล่านี้เป็นความผิดที่สร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชนในสังคมและทำให้สังคมส่วนรวมเกิดความไม่ไว้วางใจในความสามารถของรัฐที่จะปกป้องและคุ้มครองภยันตรายให้กับพวกเขา จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้ ความผิดเหล่านี้จึงไม่มีอายุความ[23]

ในส่วนของบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความที่มีอยู่ในกฎหมายอาญาที่มีผลบังคับใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ปรากฏลักษณะที่อยู่กึ่งกลางระหว่างระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์[24] ถึงแม้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์และโดยหลักทั่วไปแล้วในคดีอาญาจะไม่มีอายุความ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเฉพาะระบุไว้ว่าให้มีอายุความ อย่างไรก็ตาม กฎหมายอาญามักจะกำหนดอายุความไว้สำหรับความผิดประเภทไม่ร้ายแรง (misdemeanors) เป็นส่วนใหญ่ และกำหนดให้มีอายุความสำหรับความผิดประเภทร้ายแรง (felony) ในบางฐานความผิดเท่านั้น ในขณะที่ความผิดที่เป็นการฆ่าคนตาย

---

[20] เพิ่งอ้าง 7.

[21] คะนึง ฦๅไชย, ‘วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ (ตอนที่ 1)’ (2529) 108 วารสารอัยการ, 16 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[22] เพิ่งอ้าง 7 – 8.

[23] เพิ่งอ้าง 9 – 10.

[24] Ruth A Kok (เชิงอรรถ 1) 32.

Ref. code: 25656101031703XNC

โดยเจตนา (murder) และความผิดที่มีโทษถึงประหารชีวิต (capital offenses) จะไม่มีอายุความ[25] ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องอายุความไว้ในกฎหมายลายลักษณ์หลายฉบับด้วยกัน ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญารัฐบาลกลาง (The Federal Code) , ประมวลกฎหมายอาญาของแต่ละรัฐ (State's penal codes) ซึ่งมีมากกว่า 50 รัฐ และ The Model Penal Code ซึ่งร่างไว้โดยสถาบันกฎหมายแห่งอเมริกา (The American Law Institute) อีกด้วย[26] แสดงให้เห็นถึงความต้องการให้หลักเกณฑ์เรื่องอายุความมีความแน่นอนชัดเจน จึงบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์แม้จะมีรากฐานความเป็นมาและลักษณะสำคัญของหลักเกณฑ์อายุความฟ้องคดีอาญาที่แตกต่างกันหลายประการ รวมถึงมีวิวัฒนาการที่สวนทางกัน แต่ในปัจจุบันการกำหนดเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญาในระบบกฎหมายทั้งสองระบบมีแนวโน้มที่จะปรับเข้าหากันและเริ่มมีความใกล้เคียงกันมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยอาศัยการพิจารณาจากเนื้อหาความผิดในแต่ละฐานเป็นหลักในการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดี เช่น ความร้ายแรงของความผิด, ความยากง่ายในการนำสืบพยานหลักฐาน และการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญา เป็นต้น นอกจากนี้ เมื่อมีการกำหนดความผิดที่เป็นความผิดอาญาระหว่างประเทศหรือความผิดที่มีกฎหมายระหว่างประเทศมุ่งประสงค์ให้ประเทศภาคีดำเนินการป้องกันและปราบปรามความผิดนั้นเป็นพิเศษมากขึ้น ทำให้หลากหลายประเทศต้องร่วมกันสร้างมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เหมาะสมกับความผิดนั้น ๆ ส่งผลให้บรรดาประเทศทั้งในกลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์และระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ต่างมีจุดร่วมในเรื่องอายุความที่คล้ายคลึงกันเพิ่มขึ้นไปอีกด้วย

3.2 ประเทศในระบบกฎหมายซีวิลลอว์

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และ ประเทศเยอรมัน โดยเริ่มจากขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องว่าแต่ละประเทศใช้หลักการดำเนินคดีอาญาแบบใด ผู้ใดมีสิทธิฟ้องคดีและต้องดำเนินการอย่างไร เพื่อแสดงให้เห็นว่าอายุความฟ้องคดีอาญาครอบคลุมถึงการดำเนินการใดบ้าง ในลำดับต่อมาจะอธิบายถึงหลักทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา ได้แก่

---

[25] เพิ่งอ้าง.

[26] เพิ่งอ้าง 32 – 33.

Ref. code: 25656101031703XNC

ทัศนคติที่แต่ละประเทศมีต่ออายุความ สถานะทางกฎหมายของอายุความ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของอายุความ เช่น การแบ่งระยะเวลาของอายุความในความผิดแต่ละฐานและภาพรวมของการยกเว้นเรื่องอายุความ เป็นต้น และลำดับสุดท้ายจึงจะอธิบายถึงการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาอันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดีว่าแต่ละประเทศมีหลักเกณฑ์เป็นอย่างไร รองรับอุปสรรคในการฟ้องคดีประเภทใดบ้างและใช้มาตรการเกี่ยวกับอายุความแบบใดในแต่ละกรณี

3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส

3.2.1.1 การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

การอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution)[27] ประเทศฝรั่งเศสยึดถือแนวคิดว่ารัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยอย่างเคร่งครัดเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐเท่านั้นที่เป็นผู้ได้รับความเสียหาย อำนาจฟ้องคดีอาญาในฝรั่งเศสจึงเป็นของรัฐเท่านั้น ซึ่งอำนาจฟ้องคดีอาญานี้กฎหมายฝรั่งเศสถือเคร่งครัดมาก โดย Code d'instruction criminelle คือ ประมวลสอบสวนคดีอาญา มาตรา 1 มีใจความว่า สิทธิการฟ้องร้องให้ลงอาญานี้ ได้แก่ ข้าราชการซึ่งได้รับหน้าที่ตามกฎหมาย ข้าราชการดังกล่าว คือ พนักงานอัยการ (Ministère public) แม้ผู้เสียหายจะได้รับความเสียหายส่วนตัว เนื่องจากการกระทำผิดอาญาก็ไม่อาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้[28] ผู้เสียหายจึงทำได้เพียงร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน เพื่อให้ดำเนินคดีอาญาเท่านั้น[29]

โครงสร้างระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศส มีความชัดเจนในอำนาจการสอบสวน การฟ้องคดี และการพิจารณาคดี แม้ว่าการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานคือการสอบสวนและการฟ้องร้องมีลักษณะเป็นกระบวนการเดียวกันโดยพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบ[30] การดำเนินคดีอาญาของฝรั่งเศสจึงแบ่งออกเป็นสองขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ ขั้นตอนการดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานหรือก่อนการฟ้องคดี และขั้นตอนการดำเนินคดีชั้นศาล ในส่วนของขั้นตอนการ

---

[27] มานะ เผาะช่วย, 'ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษาเปรียบเทียบระบบของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และประเทศไทย' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556) 150.

[28] จิ๊ด เศรษฐบุตร, *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 8, โรงพิมพ์เดือนตุลา 2556) 22 อ้างถึงใน อาทิตยา ศุภวัชโรบล, 'การฟ้องคดีอาญา : ศึกษากรณีผู้เสียหายมอบให้ผู้อื่นดำเนินคดีอาญาแทน' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2559) 38.

[29] เพิ่งอ้าง.

[30] มานะ เผาะช่วย (เชิงอรรถ 27) 154.

Ref. code: 25656101031703XNC

ดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานนั้น ประกอบด้วยองค์กรของรัฐสามองค์กร คือ องค์กรอัยการ ตำรวจฝ่ายคดี และผู้พิพากษาสอบสวนหรือผู้พิพากษาไต่สวน ลักษณะสำคัญของการดำเนินคดีอาญา ชั้นเจ้าพนักงานของฝรั่งเศส คือ ทั้งสามองค์กรของรัฐที่กล่าวมาแล้วต่างทำหน้าที่ร่วมกัน หรือประสานงานกันอย่างเป็นระบบระเบียบเพื่อตรวจสอบความจริงในคดีอาญา โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนคดีอาญาและการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยเฉพาะการสอบสวนนั้น นับว่าพนักงานอัยการฝรั่งเศสมีบทบาทอย่างสูงในการดำเนินการเองหรือมอบหมายให้ตำรวจฝ่ายคดีหรือร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนทำการสอบสวน โดยอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานอัยการ การบริหารการอำนวยความยุติธรรมชั้นเจ้าพนักงานซึ่งมีอัยการเป็นองค์กรหลักรับผิดชอบเช่นนี้ทำให้การสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน และการดำเนินคดีมีความเป็นเอกภาพ[31]

โดยปกติเมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้น หรือมีการร้องทุกข์ การกล่าวโทษ ตำรวจผู้รับผิดชอบการเริ่มต้นคดีหรือเรียกว่าตำรวจฝ่ายคดี (the police judiciaries) เป็นผู้ทำการสอบสวนและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส (code of criminal procedure 1958) มาตรา 14 บัญญัติให้ตำรวจฝ่ายคดีผู้ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ในการบันทึกความผิดอาญาที่เกิดขึ้น รวบรวมพยานหลักฐานในความผิดดังกล่าว เพื่อที่จะรู้ว่าใครเป็นผู้กระทำผิด การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้ตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจดำเนินการไปจนกว่าการสอบสวนของผู้พิพากษาจะเริ่มขึ้น[32] เมื่อนายตำรวจฝ่ายคดีและตำรวจชั้นประทวนฝ่ายคดีทำการสอบสวนแล้ว ผู้พิพากษาสอบสวนจะเข้าดำเนินการต่อไป หากได้รับการแจ้งอย่างเป็นทางการจากพนักงานอัยการหรือจากผู้เสียหาย การสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวนเรียกว่า การไต่สวนเบื้องต้น (preliminary judicial investigation or instruction preparation) สำหรับคดีความผิดอุกฤษโทษ (Crime) พนักงานอัยการจะต้องแจ้งให้ผู้พิพากษาสอบสวนเข้าดำเนินการสอบสวนทุกคดี ส่วนคดีความผิดมัธยโทษ (Délit) จะเข้าสอบสวนหรือไม่ก็ได้[33] ทั้งนี้ เมื่อผู้พิพากษาเข้ามาทำการสอบสวนแล้ว ตำรวจฝ่ายคดีจะปฏิบัติหน้าที่สอบสวนโดยอาศัยอำนาจของผู้พิพากษา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กระทำการในนามของผู้พิพากษานั่นเอง ดังนั้น ความรับผิดชอบในการสอบสวนความผิดทางอาญาจึงเป็นหน้าที่ของสององค์กรคือ ตำรวจฝ่ายคดี และ ผู้พิพากษาสอบสวน แต่อยู่ภายใต้การอำนวยการ (direction) ของพนักงานอัยการ[34]

---

[31] เพิ่งอ้าง.

[32] เพิ่งอ้าง 159.

[33] เพิ่งอ้าง 163.

[34] เพิ่งอ้าง 160.

Ref. code: 25656101031703XNC

ขั้นตอนต่อมาคือการสอบสวนโดยผู้พิพากษา ในประเทศฝรั่งเศส สำหรับคดีความผิดอุกฤษโทษ คือ คดีอาญาที่มีโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 10 ปีขึ้นไป หลังจากระยะเวลาในการควบคุมตัวของเจ้าพนักงานตำรวจสิ้นสุดลงแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การสอบสวนโดยผู้พิพากษา (juge d'instruction) แต่ทั้งนี้ ผู้พิพากษาที่จะทำการสอบสวนจะต้องได้รับคำร้องขอจากพนักงานอัยการ (requisitoire introductive) เสียก่อน จึงจะมีอำนาจในการสอบสวน ซึ่งคำร้องดังกล่าวนี้เป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการ เมื่อได้รับคำร้องแล้วผู้พิพากษาจะมีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งที่ใช้เพื่อพิสูจน์ความผิดและความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยในการทำหน้าที่ดังกล่าวนั้นจะเป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้พิพากษากับพนักงานอัยการ[35] ดังนี้ ระบบศาลของประเทศฝรั่งเศสในคดีอาญาจึงมีแบ่งประเภทที่สำคัญ คือ ศาลซึ่งทำหน้าที่สอบสวนในชั้นก่อนฟ้อง (ศาลไต่สวน) (courts in the pre-trial stage of the proceedings) และ ศาลตัดสิน (ศาลออกคำพิพากษา) (Trial courts) ซึ่งทำหน้าที่พิพากษาพิจารณาคดีออกจากกัน[36]

ในขั้นตอนการฟ้องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส องค์กรหลักที่ทำหน้าที่ฟ้องคดี คือ พนักงานอัยการ ตามมาตรา 31 แห่งกฎหมายดังกล่าวนี้บัญญัติให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ในนามแผ่นดิน (public action) และบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย[37] หลังจากผู้พิพากษาทำการสอบสวนคดีเสร็จสิ้นและมีการสรุปสำนวนแล้ว สำนวนคดีจะถูกส่งต่อไปยังพนักงานอัยการซึ่งจะเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินว่าพยานบุคคลและพยานหลักฐานต่าง ๆ ครบถ้วนเพียงพอที่จะฟ้องคดีไปยังศาลหรือไม่ หากเห็นว่ายังไม่เพียงพอก็สามารถให้คำแนะนำไปยังผู้พิพากษาที่ทำการสอบสวนเพื่อขอให้ทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้ อย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการมีอำนาจเพียงให้คำแนะนำเท่านั้น หากผู้พิพากษาที่ทำการสอบสวนไม่เห็นด้วยกับคำแนะนำดังกล่าวก็จะต้องมีการส่งเรื่องให้แก่ศาลอุทธรณ์เพื่อตัดสินชี้ขาด [38] การสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีถือเป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการ ซึ่งปกติพนักงานอัยการฝรั่งเศสจะฟ้องคดีอาญาก็ต่อเมื่อเห็นสมควรและเพื่อประโยชน์ของสังคม พนักงานอัยการจะสั่งไม่ฟ้องเมื่อเห็นว่า

---

[35] Maximo Langer, Global Perspective on Criminal Procedure, อยู่ระหว่างจัดพิมพ์ อ้างถึงใน นิชฌาน หัสรังค์, 'กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยกับฝรั่งเศส – เปรียบเทียบในภาพรวม' (สำนักการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2556) 16 <https://oia.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/9281/iid/161757> สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2565.

[36] มานะ เผาะช่วย (เชิงอรรถ 27) 165.

[37] เพิ่งอ้าง 164.

[38] Maximo Langer, Global Perspective on Criminal Procedure, อยู่ระหว่างจัดพิมพ์ อ้างถึงใน นิชฌาน หัสรังค์ (เชิงอรรถ 35) 17.

Ref. code: 25656101031703XNC

ผู้ต้องหาไม่ได้กระทำผิด หรือเมื่อพยานหลักฐานไม่พอ หรือผลประโยชน์ของสังคมกระทบกระเทือนแต่เพียงเล็กน้อย หรือเห็นว่าผู้ต้องหากระทำไปโดยมีเหตุผลอันสมควร ซึ่งการฟ้องจะทำให้เสียหายแก่สังคมมากกว่าที่จะทำประโยชน์[39] ดังนั้น พนักงานอัยการจึงไม่จำเป็นต้องฟ้องทุกเรื่อง การกระทำที่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนโดยตรง เช่น หมิ่นประมาทของเอกชน การล่าสัตว์ในที่ดินของผู้อื่น เหล่านี้พนักงานอัยการอาจไม่ฟ้องคดีก็ได้[40] ในส่วนของผู้เสียหาย รูปแบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสไม่ให้อำนาจผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง แม้ว่าผู้เสียหายนั้นจะได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดโดยตรงก็ตาม ก็ไม่อาจอ้างตนเป็นผู้เสียหายเพื่อฟ้องคดีอาญาได้ ทำได้เพียงร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานเพื่อให้ดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิดเท่านั้น[41] อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศฝรั่งเศสจะยึดหลักการดำเนินคดีโดยรัฐอย่างเคร่งครัด แต่ก็ผ่อนคลายโดยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้โดยทางอ้อม ในกรณีที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดีอาญา หากผู้เสียหายต้องการฟ้องคดีอาญานั้นก็สามารถฟ้องทางแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีนั้นต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาได้ เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่ง ณ ศาลที่พิจารณาคดีอาญาจะกระทำได้ต่อเมื่อมีการดำเนินคดีอาญาในคดีนั้น แม้ว่าจะขัดกับความเห็นของพนักงานอัยการก็ตาม[42] เมื่อพนักงานอัยการไม่ฟ้องคดีอาญา ผู้เสียหายต้องทำ citation directe เพื่อร้องขอค่าเสียหาย ทำให้ศาลทราบว่าจำเลยกระทำผิดทางอาญา เพราะสิทธิได้รับค่าเสียหายตั้งฐานมาจากการกระทำผิดอาญา ตามวิธีนี้ผู้เสียหายย่อมทำให้ศาลลงโทษทางอาญากับจำเลยได้ เพราะเมื่อ citer directement แล้วทำให้เกิดการฟ้องลงโทษทางอาญาขึ้น พนักงานอัยการจำต้องแถลงการณ์ให้ศาลรับรู้ว่าจำเลยกระทำผิดอาญาและลงโทษจำเลยได้ นอกจากนี้ ผู้เสียหายยังมีบทบาทอยู่ในคดีความผิดต่อส่วนตัว โดยการขอเป็นคู่ความฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาหรือถอนคำร้องทุกข์เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาสิ้นสุดลงได้[43] ทั้งนี้ การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา (l'action civile) เป็นการฟ้องของผู้เสียหายเพื่อให้ชดใช้ความเสียหาย เพราะการกระทำผิดกระทบต่อส่วนได้เสียของผู้เสียหายโดยตรง ในขณะที่การฟ้องคดีอาญา (l'action publique) เป็นการฟ้องในนามของสังคมเพื่อให้มีการพิจารณาและลงโทษ

---

[39] โกเมน ภัทรภิรมย์, 'การฟ้องคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส' (2514) 32 อัยการนิเทศ, 172 – 173 อ้างถึงใน อาทิตยา ศุภวัชโรบล (เชิงอรรถ 28) 40.

[40] อลงกรณ์ กลิ่นหอม, 'สิทธิในการฟ้องคดีอาญาของเอกชน' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2541) 59 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[41] เพิ่งอ้าง.

[42] โกเมน ภัทรภิรมย์, 'การฟ้องคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส' (2514) 32 อัยการนิเทศ, 30 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 41.

[43] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

ผู้กระทำผิดตามกฎหมาย การแบ่งประเภทการฟ้องเช่นนี้ เกิดจากการจำแนกความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิด โดยพิจารณาว่าเมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นแล้วก่อให้เกิดความเสียหายที่ส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมหรือส่วนได้เสียของบุคคลที่ทำให้เกิดสิทธิในการฟ้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายที่แตกต่างกัน[44]

3.2.1.2 หลักทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสถูกกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code de procedure pénale) โดยเหตุผลที่ประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดให้มีอายุความในคดีอาญา ได้แก่ กฎแห่งการลืม , การเสื่อมถอยของพยานหลักฐานต่าง ๆ และเป็นการลงโทษการปล่อยปละละเลยไม่ดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในการดำเนินการฟ้องคดีอาญาด้วย[45]

อายุความคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสมีสถานะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ โดยเมื่อมีสถานะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติแล้ว ย่อมมีผลบังคับใช้ทันทีตามหลักการใช้บังคับทันทีของกฎหมายวิธีสบัญญัติ ตัวอย่างเช่น กรณีมาตรา 112-2 วรรคสี่ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ตามที่ได้มีผลใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 10 มีนาคม 2004 กฎหมายที่กำหนดเรื่องอายุความสำหรับการฟ้องคดีอาญาและอายุความการลงโทษนั้นมีผลใช้บังคับทันทีเพื่อลงโทษต่อความผิดที่ถูกกระทำลงก่อนที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับ ในขณะที่อายุความยังไม่ขาดลง เป็นต้น[46] ผลทางกฎหมายของอายุความในคดีที่ฟ้องจะทำให้สิทธิในการฟ้องคดีอาญาถูกระงับไปเท่านั้น ส่วนเนื้อหาของการกระทำความผิดนั้นจะไม่ถูกกระทบไปด้วย ผู้กระทำความผิดยังคงต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำลงไป แต่ไม่สามารถถูกลงโทษทางอาญาได้ และเมื่อผลของอายุความกระทบแค่ในทางวิธีพิจารณาความ อายุความก็จะมีผลต่อการดำเนินคดีอาญาที่คดียังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดออกมาและต่อคดีที่ยังไม่ขาดอายุความในขณะที่กฎหมายใหม่เริ่มมีผลใช้บังคับ[47]

---

[44] วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, ‘สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา : การศึกษาวิจัยระบบการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย’ (ดุษฎีนิพนธ์ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556) 77 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 40.

[45] ‘Limitation rules in criminal matters’ (Submitted to the court of justice of the European union 2017) 2 <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-12/ndr-2017-005_synthese_en_neutralisee_finale.pdf> สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562.

[46] เพิ่งอ้าง 6.

[47] เพิ่งอ้าง 7.

Ref. code: 25656101031703XNC

<u>ระยะเวลาของอายุความ</u>

ความผิดอาญาตามกฎหมายประเทศฝรั่งเศสแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ตามลำดับความร้ายแรงน้อยไปถึงความร้ายแรงมาก[48] ได้แก่ 1. ความผิดลหุโทษ (Contravention) 2. ความผิดมัธยโทษ (Délit) และ 3. ความผิดอุกฤษโทษ (Crime) โดยไม่มีความผิดประเภทที่ยอมความได้ ซึ่งโทษทางอาญาที่จะลงแก่ความผิดเหล่านี้จะเป็นโทษปรับและ/หรือจำคุก แล้วแต่กรณี ประเทศฝรั่งเศสใช้ความร้ายแรงของการกระทำความผิดและความร้ายแรงของโทษที่จะลงเป็นเกณฑ์ในการแบ่งแยกความผิดทั้ง 3 ระดับนี้ออกจากกัน และเมื่อแบ่งแยกแล้วก็จะส่งผลถึงศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดนั้น รวมถึงระยะเวลาของอายุความในความผิดนั้นด้วย โดยความผิดแต่ละระดับมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ความผิดลหุโทษ เป็นความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษปรับไว้ไม่เกิน 3,000 ยูโร และไม่มีโทษจำคุก โดยทั่วไปความผิดระดับนี้จะมีอายุความ 1 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9

2. ความผิดมัธยโทษ เป็นความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษปรับขั้นต่ำตั้งแต่ 3,750 ยูโร และ/หรือจำคุกตั้งแต่ 2 เดือนถึง 10 ปี โดยทั่วไปความผิดระดับนี้จะมีอายุความ 6 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 วรรคหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ความผิดมัธยโทษบางฐานจะมีอายุความที่ยาวนานขึ้น ในกรณีที่ได้กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ เช่น **ให้มีอายุความ 10 ปี** สำหรับความผิดฐานค้ามนุษย์, ทำสัญญาบริการทางเพศต่อเด็กอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป, ซื้อบริการทางเพศเด็ก, ครอบงำเด็ก, ขอมีเพศสัมพันธ์กับเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี, ใช้รูปภาพลามกเด็ก, ใช้ข้อความที่รุนแรงที่ส่อไปในทางเพศซึ่งเด็กสามารถเห็นได้, มีอารมณ์จากการตัดหรือทำร้ายอวัยวะเพศ, ข่มเหงทางเพศ และล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป **ในขณะที่ให้มีอายุความ 20 ปี** สำหรับความผิดฐานล่วงละเมิดทางเพศเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีแบบมีเหตุฉกรรจ์, ทำร้ายร่างกายเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีจนได้รับบาดเจ็บสาหัส เป็นต้น[49]

---

[48] Directorate of Legal and Administrative Information (Prime Minister), Ministry of Justice, 'What are the differences between a contravention, a délit and a crime?' (Service-Public.fr, 8 December 2021) <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1157?lang=en> สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2565.

[49] Legal and Administrative Information Directorate (Prime Minister), 'Criminal justice: what are the limitation periods?' (Service-Public.fr, 25 February 2022)

Ref. code: 25656101031703XNC

3. ความผิดอุกฤษโทษ เป็นความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษปรับขั้นต่ำตั้งแต่ 3,750 ยูโร และ/หรือจำคุกตั้งแต่ 15 ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต โดยทั่วไปความผิดระดับนี้จะมีอายุความ 20 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 วรรคหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม มีความผิดอุกฤษโทษบางฐานที่กฎหมายกำหนดให้มีอายุความยาวนานถึง 30 ปี เช่น ความผิดฐานเป็นขบวนการค้ายาเสพติด, ความผิดฐานก่อการร้าย, ความผิดฐานโคลนนิ่ง, ความผิดฐานอาชญากรรมสงคราม และความผิดบางฐานที่กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ เช่น ฆ่าผู้อื่น, กระทำโดยทรมานหรือป่าเถื่อน, ข่มขืน, ค้ามนุษย์โดยกระทำทรมานหรือป่าเถื่อน และทำสัญญาบริการทางเพศต่อเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เป็นต้น[50] ทั้งนี้ ประเทศฝรั่งเศสยังกำหนดให้ความผิดฐานอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (ซึ่งถือเป็นความผิดระดับอุกฤษโทษอย่างหนึ่ง) เป็นความผิดที่ไม่มีอายุความด้วย[51]

มีความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดอายุความไว้เป็นพิเศษ คือ ความผิดฐานหมิ่นประมาท (Defamation) และ ดูหมิ่น (Insult) โดยจะกำหนดให้มีระยะเวลาในการยื่นคำร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่มีการเผยแพร่หรือส่งต่อข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทหรือดูหมิ่นนั้น ๆ แต่จะมีการขยายระยะเวลายื่นคำร้องทุกข์เป็น 1 ปี หากการหมิ่นประมาทหรือดูหมิ่นนั้น ๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์, เผ่าพันธุ์, ศาสนา, เพศสรีระ, รสนิยมทางเพศ, เพศสภาพ หรือ ความพิการต่าง ๆ[52]

ในส่วนของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี โดยทั่วไปความผิดแต่ละระดับจะมีศาลที่พิจารณาคดีแยกต่างหากจากกัน แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่คดีหนึ่งมีการกระทำความผิดหลายระดับถูกกระทำลงในคดีเดียวกัน ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดที่ร้ายแรงที่สุดเป็นผู้พิจารณาความผิดที่เกิดขึ้นทั้งหมดในคดีนั้นได้เลย[53]

<https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F31982?lang=en> สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2565.

[50] เพิ่งอ้าง.

[51] เพิ่งอ้าง.

[52] เพิ่งอ้าง.

[53] Directorate of Legal and Administrative Information (Prime Minister) (เชิงอรรถ 48).

Ref. code: 25656101031703XNC

<u>การคำนวณนับอายุความ</u>

ความผิดส่วนใหญ่จะเริ่มต้นนับอายุความในวันที่ความผิดได้ถูกกระทำลง ไม่ว่าความผิดนั้นจะเป็นความผิดประเภทอุกฤษโทษ, มัธยโทษ หรือลหุโทษ[54] อย่างไรก็ตาม การนับอายุความในความผิดบางฐานอาจมีวิธีการคำนวณนับอายุความที่แตกต่างกันออกไปเนื่องจากลักษณะพิเศษของความผิดที่ได้กระทำลง อาจแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. กรณีการกระทำความผิดเป็นอาจิณ เป็นความผิดที่กระทำลงประจำบ่อยครั้งภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง การเริ่มต้นนับอายุความจะเริ่มจากวันที่การกระทำความผิดได้ถูกค้นพบ เช่น ความผิดฐานขับขี่รถยนต์โดยไม่มีการทำประกันไว้, ความผิดเกี่ยวกับการคุกคามต่าง ๆ, การทำทารุณต่อร่างกายเป็นประจำ เป็นต้น[55]

2. กรณีความผิดต่อเนื่อง เป็นความผิดที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นต่อเนื่องตลอดเวลา ดังนี้ การเริ่มต้นนับอายุความจะเริ่มนับในวันที่สุดท้ายที่ความผิดนั้นได้ถูกกระทำลง เช่น ความผิดฐานพกพาอาวุธติดตัวโดยผิดกฎหมาย, ความผิดฐานครอบครองยาเสพติด, ความผิดฐานรับของโจร, ความผิดฐานพรากผู้เยาว์ เป็นต้น[56]

3. กรณีความผิดประเภทซ่อนเร้น (occult) หรือ ปกปิด (concealed) เป็นความผิดที่ไม่อาจถูกพบได้ในวันที่ความผิดได้ถูกกระทำลง ในกรณีความผิดประเภทซ่อนเร้น (occult) เป็นความผิดที่ไม่อาจถูกค้นพบได้โดยตัวผู้เสียหายเองหรือโดยศาล เนื่องมาจากลักษณะโดยธรรมชาติของความผิดนั้น ๆ (เช่น การค้ายาเสพติด, การถือสกุลเงินต่างประเทศโดยผิดกฎหมาย ฯลฯ, การละเมิดต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบ (breach of trust), การใช้ทรัพย์สินส่วนรวมในทางที่มิชอบ (abuse of social good), การเอาเปรียบให้ผู้มีภาวะบกพร่องทำสัญญาซึ่งไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้มีภาวะบกพร่องนั้น (abuse of weakness) เป็นต้น) ส่วนความผิดประเภทปกปิด (concealed) เป็นความผิดที่ผู้กระทำมีการจงใจวางแผนปกปิดความผิดนั้นเพื่อไม่ให้ความผิดนั้นถูกค้นพบได้ (เช่น การลักลอบขนบุหรี่เถื่อน, การหนีภาษี เป็นต้น) ดังนี้ การเริ่มต้นนับอายุความจะเริ่มนับในวันที่ความผิดนั้นถูกค้นพบและถูกสืบให้รู้อย่างแน่ชัด อย่างไรก็ตาม มีการจำกัดระยะเวลาที่ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องทุกข์หรือพนักงานอัยการจะฟ้องคดีอาญาในความผิดประเภทปกปิดหรือซ่อนเร้นนี้ด้วย

---

[54] Legal and Administrative Information Directorate (Prime Minister) (เชิงอรรถ 49).

[55] เพิ่งอ้าง.

[56] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

กล่าวคือ ระยะเวลาจะต้องไม่เกินไปกว่า 30 ปี สำหรับความผิดระดับอุกฤษโทษ (crime) และ ไม่เกินไปกว่า 12 ปี สำหรับความผิดระดับมัธยโทษ (délit) โดยนับตั้งแต่วันที่ความผิดได้ถูกกระทำลง[57]

4. กรณีความผิดเกี่ยวกับเพศหรือความผิดที่มีผลทำให้ได้รับบาดเจ็บทางกายอย่างรุนแรงที่กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ การเริ่มต้นนับอายุความอาจจะเริ่มจากวันกระทำความผิด, วันที่ความผิดถูกค้นพบ หรือวันที่ผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะก็ได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ คำร้องทุกข์อาจยื่นได้ในระหว่างที่ผู้เสียหายยังเป็นผู้เยาว์ โดยให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ยื่นแทน และหากผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องทุกข์ในขณะที่ตนบรรลุนิติภาวะแล้ว อายุความก็จะเริ่มต้นนับตั้งแต่วันที่ผู้เสียหายคนนั้นบรรลุนิติภาวะ[58]

<u>มาตรการหยุดนับอายุความ</u>

ระยะเวลาของอายุความอาจเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากมีการกระทำหรือเหตุการณ์ใดที่มีทำให้อายุความหยุดนับ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งกรณีอายุความสะดุดหยุดลงหรืออายุความสะดุดหยุดอยู่ ดังต่อไปนี้ **1. อายุความสะดุดหยุดลง** เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-2 โดยการใช้มาตรการอายุความสะดุดหยุดลงอาจเกิดขึ้นได้จากการกระทำทางกฎหมาย (legal acts) ดังต่อไปนี้ 1) การกระทำของพนักงานอัยการ 2) การกระทำที่เป็นการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือตำรวจท้องที่ 3) การดำเนินการของผู้พิพากษาสอบสวน และ 4) การวินิจฉัยตัดสินคดีของศาล ซึ่งจากเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ ผลที่เกิดขึ้นคือจะทำให้อายุความเริ่มต้นนับใหม่ตั้งแต่ต้นในระยะเวลาที่เท่ากันกับอายุความเดิม โดยการเริ่มต้นนับอายุความใหม่นี้จะเริ่มนับจากวันที่มีการกระทำทางกฎหมายตามที่กล่าวมาได้เกิดขึ้น อายุความที่เคยนับมาก่อนหน้านี้จะไม่ถูกรวมเข้าไว้ในอายุความที่เริ่มต้นนับใหม่เลย[59] **2. อายุความสะดุดหยุดอยู่** ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-3 โดยการใช้มาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่อาจเกิดขึ้นได้จากเหตุทั้งที่เป็นเหตุทางกฎหมาย (legal events) หรือที่ไม่ใช่เหตุทางกฎหมาย (non-legal events) ก็ได้ แต่ไม่ว่าจะเป็นเหตุแบบใด เหตุนั้นจะต้องทำให้พ้นวิสัยที่จะฟ้องคดี (make prosecution impossible) ผลที่เกิดขึ้นจากการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความคือทำให้อายุความหยุดนับชั่วคราวในระหว่างที่เกิดเหตุนั้น ๆ ขึ้น และอายุความจะกลับมานับต่อจากจุดเดิมที่มันหยุดไว้ภายหลังจากที่เหตุแห่งการสะดุดหยุดอยู่ได้สิ้นสุดลงไปแล้ว อายุความที่นับมาก่อนหน้านี้ยังคงถูกรวมไว้กับอายุความที่นับต่อไป[60]

---

[57] เพิ่งอ้าง.

[58] เพิ่งอ้าง.

[59] เพิ่งอ้าง.

[60] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

3.2.1.3 การยกเว้นหรือการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาอันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี

ประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับอุปสรรคในการฟ้องคดีที่ส่งผลถึงเรื่องอายุความไว้ใน**ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-3** ว่าด้วยเรื่องการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความฟ้องคดี โดยบัญญัติว่า “อุปสรรคทางข้อกฎหมายใดซึ่งกำหนดไว้โดยบทบัญญัติกฎหมาย หรือ อุปสรรคทางข้อเท็จจริงใดอันมิอาจก้าวล่วงได้ซึ่งเทียบเท่ากับเหตุสุดวิสัย อันเป็นเหตุให้พ้นวิสัยที่จะเริ่มต้นหรือดำเนินการฟ้องคดีอาญาได้นั้น ย่อมทำให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่” ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ที่เพิ่งบัญญัติไว้เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2017 สาเหตุที่เพิ่มบทบัญญัติเรื่องนี้ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลที่เกี่ยวข้องกับอายุความฟ้องคดีอาญาที่มีอยู่เดิม เริ่มมีความไม่เหมาะสมกับความคาดหวังของสังคมและความจำเป็นของศาลในเรื่องการป้องปรามการกระทำผิดอาญา รวมถึงการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงของมาตรการอายุความต่าง ๆ เช่น การขยายอายุความให้ยาวนานขึ้น, การเลื่อนเวลาเริ่มต้นนับอายุความ, การสะดุดหยุดอยู่หรือสะดุดหยุดลงของอายุความ ฯลฯ แสดงให้เห็นถึงความเคร่งครัดของรากฐานการมีอยู่ของอายุความที่ลดลง เช่น เรื่องการให้อภัยผู้กระทำผิดหรือความเสื่อมถอยของหลักฐาน[61] นอกจากนี้ บทบัญญัติกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ ได้กำหนดเหตุแห่งการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความฟ้องคดีไว้ไม่มากนัก แต่ยังไม่ได้มีเหตุทั่วไปที่เกี่ยวกับความพ้นวิสัยของฝ่ายโจทก์ในการฟ้องคดีที่ถูกนำมาบัญญัติเป็นกฎหมาย[62] การขาดหายไปของหลักทั่วไปว่าด้วยเรื่องการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความฟ้องคดีอาญาดังกล่าว ทำให้ศาลสูงวางแนวทางการตัดสินที่ค่อนข้างขัดกับตัวบทกฎหมาย (contra legem) ซึ่งการทำแบบนี้ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงแน่นอนในนิติฐานะ[63] การบัญญัติมาตรา

---

[61] Assemblée Nationale, proposition de loi portant réforme de la prescription en matière pénale (1 July 2015) <https://www.assemblee-nationale.fr/14/propositions/pion2931.asp> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

[62] Assemblée Nationale, Rapport fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l’administration Générale de la république sur la proposition de loi (n° 2931) portant réforme de la prescription en matière pénale (2 March 2016) <https://www.assemblee-nationale.fr/14/rapports/r3540.asp> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

[63] Assemblée Nationale, Commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l’administration générale de la République Compte rendu n° 56

Ref. code: 25656101031703XNC

9-3 จึงเกิดขึ้นเพื่อชดเชยการขาดแคลนของบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความฟ้องคดีอาญาและตอบสนองการเรียกร้องให้วางรากฐานทางกฎหมายจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีอาญาโดยใช้รากฐานที่วางไว้ในคดีแพ่งเป็นเวลานานแล้วจากสุภาษิต “ contra non valentem agere non currit praescriptio” คือย่อมไม่มีการนับอายุความอันเป็นโทษแก่บุคคลซึ่งไม่อาจฟ้องร้องคดีได้[64] ซึ่งจะทำให้กฎเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีมีความทันสมัยและชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อที่จะรักษาความสมดุลระหว่างความต้องการในการป้องปรามการกระทำความผิดอาญาและความมั่นคงแน่นอนในนิติฐานะ[65]

มาตรา 9-3 ได้กำหนดอุปสรรคในการฟ้องคดีที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไว้ทั้งสองประเภท ได้แก่ อุปสรรคทางข้อกฎหมาย (legal obstacle) และอุปสรรคทางข้อเท็จจริง (factual obstacle) โดยในกรณีของอุปสรรคทางข้อกฎหมาย ศาลได้เคยวางหลักไว้เป็นแนวคำพิพากษาศาลว่าอายุความจะสะดุดหยุดอยู่โดยข้อกฎหมายก็ต่อเมื่อคู่ความฝ่ายโจทก์ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าเขาได้พากเพียรพยายามขวนขวายที่จะฟ้องร้องคดีแล้วและปรากฏว่าไม่อาจดำเนินการฟ้องร้องคดีได้เพราะมีอุปสรรคอันมีที่มาจากบทบัญญัติกฎหมายเอง (ตามคำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 1999 เลขที่ 99-86.298) ดังนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการขยายความออกไปอย่างกว้างขวางโดยคำพิพากษาของศาล อุปสรรคทางข้อกฎหมายจึงต้องถูกบัญญัติไว้โดยกฎหมายเท่านั้น[66]

(2 March 2016) <https://www.assemblee-nationale.fr/14/cr-cloi/15-16/c1516056.asp> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

[64] Assemblée Nationale, XIVe législature Session ordinaire de 2015-2016 Compte rendu intégral Première séance du jeudi 10 mars 2016 (10 March 2016) <https://www.assemblee-nationale.fr/14/cri/2015-2016/20160145.asp> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

[65] Assemblée Nationale, proposition de loi portant réforme de la prescription en matière pénale (เชิงอรรถ 61).

[66] Assemblée Nationale, Rapport fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l’administration générale de la république sur la proposition de loi, modifiée par le sénat, en deuxième lecture (n° 4135), portant réforme de la prescription en matière pénale (14 December 2016) <https://www.assemblee-nationale.fr/14/rapports/r4309.asp> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

Ref. code: 25656101031703XNC

แต่ไม่จำเป็นว่าตัวบทบัญญัติกฎหมายนั้น ๆ จะระบุอย่างชัดเจนว่าให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่[67] ในขณะที่อุปสรรคทางข้อเท็จจริง โดยลักษณะของคำที่ใช้อาจเกิดความเสี่ยงในการตีความแบบอัตวิสัยได้มาก[68] จึงกำหนดขอบเขตของอุปสรรคทางข้อเท็จจริงอันมิอาจก้าวล่วงได้จะต้องเทียบเท่ากับ “เหตุสุดวิสัย” ด้วย ซึ่งศาลฎีกาได้วางหลักไว้แล้วว่าข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นกล่าวอ้างว่าเป็นอุปสรรคทางข้อเท็จจริงจะต้องถือได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยหรือเหตุการณ์อันมิอาจก้าวล่วงได้ที่มีผลทำให้การฟ้องคดีเป็นอันพ้นวิสัยและเหตุอันเป็นอุปสรรคดังกล่าวหรือการติดขัดของการฟ้องคดีนั้นจะต้องมิได้ถูกก่อขึ้นโดยหรือมีที่มาจากพฤติกรรมของพนักงานอัยการหรือคู่ความที่ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแต่อย่างใด[69] การกำหนดขอบเขตของอุปสรรคในการฟ้องคดีทั้งสองประเภทนี้ไว้เพื่อหลีกเลี่ยงการทำให้มาตรการผ่อนปรนการใช้อายุความกลายเป็นไม่มีอายุความไปโดยปริยาย[70]

ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดนิยามหรือองค์ประกอบสำหรับเหตุสุดวิสัยไว้เป็นพิเศษ ดังนั้น องค์ประกอบของข้อเท็จจริงที่จะนำไปสู่การยกเหตุสุดวิสัยขึ้นกล่าวอ้างจึงเป็นเช่นเดียวกันกับเหตุสุดวิสัยในคดีแพ่ง ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการ[71] ได้แก่ **1. เหตุที่เกิดขึ้นต้องไม่อาจต้านทานได้ (irresistibility)** หมายความว่าผู้ประสบเหตุไม่อาจจะป้องกันเหตุนั้นได้และเหตุที่เกิดขึ้นทำให้การดำเนินการใด ๆ เป็นอันพ้นวิสัยไปเลย

---

[67] Bulletin officiel du ministère de la Justice, Circulaire du 28 février 2017 présentant les dispositions de la loi n° 2017-242 du 27 février 2017 portant réforme de la prescription en matière pénale. NOR : JUSD1706599C (Bulletin officiel du ministère de la Justice, 31 March 2017) 4 <http://www.textes.justice.gouv.fr/art_pix/JUSD1706599C.pdf> สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2563.

[68] Sénat, Proposition de loi portant réforme de la prescription en matière pénale Rapport n° 8 (2016-2017) (5 October 2016) <http://www.senat.fr/rap/l16-008/l16-008.html> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

[69] Assemblée Nationale, Rapport fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l’administration générale de la république sur la proposition de loi, modifiée par le sénat, en deuxième lecture (n° 4135), portant réforme de la prescription en matière pénale (เชิงอรรถ 66).

[70] Sénat (เชิงอรรถ 68).

[71] John Bell and others, *Principles of French Law* (2nd edn, Oxford University Press 2008) 343.

Ref. code: 25656101031703XNC

ไม่ใช่เพียงดำเนินการได้ยากลำบากขึ้นเท่านั้น[72] ซึ่งศาลพยายามกำหนดให้ความพ้นวิสัยที่เกิดขึ้นมีความเป็นภาวะวิสัยมากที่สุด กล่าวคือ หากสมมติบุคคลในระดับวิญญูชนขึ้นมาอยู่ในภาวะเช่นเดียวกับผู้ประสบเหตุสุดวิสัยจริง ๆ วิญญูชนคนนั้นก็พ้นวิสัยที่จะดำเนินการได้เช่นเดียวกัน[73] ดังนั้น ผู้ที่ต้องการยกข้อต่อสู้ในเรื่องเหตุสุดวิสัยขึ้นกล่าวอ้างจะต้องแสดงให้เห็นด้วยว่าเขาได้ขวนขวายใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วก็เพียงพอ แต่ไม่ต้องถึงขั้นกระทำการทุกอย่างเท่าที่มนุษย์ทุกคนจะทำได้[74] ทั้งนี้ องค์ประกอบเรื่องความไม่อาจต้านทานได้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพิจารณาเรื่องเหตุสุดวิสัย จะพิจารณาเรื่องเหตุสุดวิสัยโดยไม่มีองค์ประกอบนี้ไม่ได้ **2. เหตุที่เกิดขึ้นต้องไม่อาจคาดหมายได้ (unforeseeability)** ซึ่งโดยทั่วไปศาลจะใช้ระดับความไม่อาจคาดหมายได้ตามสมควรหรือระดับวิญญูชนเช่นกัน[75] อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาในบางคดีก็วินิจฉัยคดีโดยอาศัยองค์ประกอบเรื่องความไม่อาจต้านทานได้เพียงอย่างเดียวก็สามารถกล่าวอ้างเหตุสุดวิสัยได้แล้ว เพราะถึงแม้ว่าเหตุที่เกิดขึ้นจะคาดหมายได้ ก็ไม่ได้ทำให้หลีกเลี่ยงหรือป้องกันได้แต่อย่างใด ตราบใดที่ผู้ประสบเหตุได้พิสูจน์ให้เห็นว่าเขาได้กระทำการระมัดระวังป้องกันตามสมควรทุกประการเพื่อหลีกเลี่ยงเหตุนั้นแล้ว[76] และ **3. เหตุที่เกิดขึ้นต้องเป็นเหตุภายนอก (exterior)** หมายความว่าเหตุนั้นจะต้องอยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของผู้ประสบเหตุด้วย[77] คือไม่ได้เกิดจากการกระทำหรือความผิดของผู้ประสบเหตุเอง หรือของตัวแทน ผู้แทน ลูกจ้าง หรือผู้ที่ถูกมอบหมายให้ดำเนินการแทนด้วย[78] ซึ่งเหตุสุดวิสัยที่เกิดขึ้นจะมีที่มาจากการกระทำของมนุษย์หรือจากธรรมชาติก็ได้[79]

---

[72] เพิ่งอ้าง 344.

[73] C. Larroumet, *Droit civil*, Tome 3, *Les obligations*, *Le contrat* (5th edn, Economica, Paris 2003) 832 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[74] ดู J Denson Smith, 'Impossibility of Performance as an Excuse in French Law: the Doctrine of Force Majeure' (1936) 45 The Yale Law Journal 452, 455.

[75] John Bell and others (เชิงอรรถ 71) 344.

[76] Cour de Cassation, Chambre civile 1, du 6 novembre 2002, 99-21.203 และ Cour de Cassation, Chambre commerciale, du 1 octobre 1997, 95-12.435 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 344 – 345.

[77] J. Carbonnier, *Droit Civil 2, Les biens, Les obligations* (PUF Coll. Quadrige 2004) 2200 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 345.

[78] เพิ่งอ้าง.

[79] เพิ่งอ้าง 390.

Ref. code: 25656101031703XNC

1. ตัวอย่างอุปสรรคทางข้อกฎหมาย

อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ **กรณีแรก**คืออุปสรรคที่เกิดขึ้นไม่ได้มีบทบัญญัติกฎหมายระบุชัดเจนให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ แต่ศาลตีความว่าเข้าข่ายเป็นกรณีที่มีบทบัญญัติกฎหมายทำให้ไม่อาจฟ้องคดีได้ จึงมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่อุปสรรคนั้นยังดำรงอยู่ ในขณะที่**กรณีที่สอง** คือมีบทบัญญัติกฎหมายระบุชัดเจนไว้ด้วยว่าให้อายุความสะดุดหยุดอยู่

1.1 กรณีที่ไม่ได้มีบทบัญญัติกฎหมายระบุชัดเจนให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ แต่ศาลตีความว่าเข้าข่ายเป็นกรณีที่มีบทบัญญัติกฎหมายทำให้ไม่อาจฟ้องคดีได้ เช่น **เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีสูญหาย** ตามมาตรา 648 และ 651 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีได้สูญหายไป ให้การสอบสวนเริ่มต้นใหม่จากจุดที่เอกสารนั้นสูญหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2000 เลขที่ 99-86.348)[80] , **มีประเด็นแห่งคดีที่ต้องวินิจฉัยก่อน (preliminary question)** ให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่เมื่อปรากฏว่ามีอุปสรรคทางข้อกฎหมายที่ทำให้คู่ความฝ่ายโจทก์พ้นวิสัยที่จะฟ้องคดีได้ ดังนี้ อายุความฟ้องคดีจะสะดุดหยุดอยู่เนื่องจากคำสั่งให้หยุดการพิจารณาไว้ชั่วคราวจนกว่าศาลปกครองจะมีคำตัดสินตามประเด็นแห่งคดีที่ต้องวินิจฉัยก่อนซึ่งถูกส่งไปให้ศาลปกครองวินิจฉัย (คำพิพากษาศาลฎีกาวันที่ 28 มีนาคม 2000 เลขที่ 99-84.367)[81] , **มีอุปสรรคในระหว่างการสอบสวน** ให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่เมื่อศาลไต่สวนไม่สามารถดำเนินการสืบสวนสอบสวนได้เนื่องจากคำสั่งของประธานศาลสอบสวนในชั้นอุทธรณ์ตามมาตรา 187 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2002 เลขที่ 01-83.870)[82] , **เมื่ออยู่ระหว่างการหารือขององค์คณะ (Deliberation)** ซึ่งการหารือนี้จะเกิดขึ้นหลังจากจบสิ้นการพิจารณาคดีหรือสืบพยานในชั้นศาลแล้ว และบรรดาผู้พิพากษาได้ปรึกษาหารือว่าจะตัดสินคดีนี้อย่างไร โดยให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างเวลาที่มีการหารือขององค์คณะ เนื่องจากคู่ความฝ่ายโจทก์ไม่อาจดำเนินการใด ๆ ในทางวิธีพิจารณาคดีได้เลยก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าคำพิพากษาจะถูกกลับหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2018 เลขที่

---

[80] Cour de Cassation, Chambre criminelle, du 26 septembre 2000, 99-86.348 <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000007069755/> สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2565.

[81] Philippe Conte and others, *Code de procedure penale 2020* (32nd edn, Paris : LexisNexis 2019) 93.

[82] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

15-85.073 และ 17-85.742)[83] , **เมื่ออุทธรณ์ต่อศาลฎีกา (appeal to the supreme court)** ในการอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา อายุความฟ้องคดีอาญาจะสะดุดหยุดอยู่ตลอดการพิจารณาของศาลฎีกา ไปจนกว่าที่คู่ความจะได้ฟังหรือทราบคำพิพากษาของศาลฎีกาที่คู่ความได้อุทธรณ์ไป ไม่ใช่จนกว่าวันที่ศาลมีคำพิพากษา เนื่องจากในระหว่างนั้นคู่ความอาจจะยังไม่ทราบผลคำพิพากษาเพราะยังไม่ได้รับแจ้งก็ได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 614 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 1979 เลขที่ 78-92.809)[84] หรือ **มีการฟ้องเท็จเกิดขึ้น (slanderous accusation)** ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 226-11 ซึ่งกำหนดให้ยังไม่สามารถตัดสินคดีฟ้องเท็จได้จนกว่าคดีความผิดที่ถูกกล่าวหาว่าฟ้องเท็จจะถึงที่สุด ส่งผลให้อายุความฟ้องคดีอาญาสำหรับความผิดฐานฟ้องเท็จต้องสะดุดหยุดอยู่ตราบเท่าที่การดำเนินคดีอาญาในความผิดที่ถูกกล่าวหาว่าฟ้องเท็จนั้นยังไม่เสร็จสิ้น (คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 1998 เลขที่ 97-86.698 และ คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2006 เลขที่ 05-85.519)[85] เป็นต้น

1.2 กรณีที่มีบทบัญญัติกฎหมายระบุชัดเจนไว้ด้วยว่าให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ เช่น **การสะดุดหยุดอยู่ของอายุความฟ้องคดีตามกรณีที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** ได้แก่ มาตรา 6 ให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่เมื่อปรากฏว่าคดีที่ถูกตัดสินว่าขาดอายุความฟ้องคดีนั้นเกิดขึ้นมาจากการปลอมเอกสาร (forgery), มาตรา 6-1 ให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่เมื่อปรากฏว่ามีความผิดที่เกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนบทบัญญัติของวิธีพิจารณาคดีเกิดขึ้น หรือ มาตรา 41-1 ให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่เมื่อมีการใช้มาตรการอื่นแทนการฟ้องคดีอาญา โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2017 เลขที่ 16-85.193 วินิจฉัยว่ากระบวนการที่อัยการเห็นว่าจำเลยอาจชดใช้ค่าเสียหายเพื่อเยียวยาผู้เสียหายได้ (reminder of the law) จึงยังไม่ดำเนินการฟ้องร้องเพื่อเปิดโอกาสให้มีการชดใช้ค่าเสียหายต่อผู้เสียหาย ไม่ได้มีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง แต่มีผลให้อายุความสะดุดหยุดอยู่[86] , **มีบทบัญญัติกฎหมายที่ทำให้ไม่สามารถฟ้องคดีต่อบุคคลได้เป็นการชั่วคราว** ได้แก่ ความคุ้มกันที่มีต่อการฟ้องประธานาธิบดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 67 วรรคสอง และ ความคุ้มกันที่มีต่อการฟ้องสมาชิกของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ

[83] เพิ่งอ้าง.

[84] เพิ่งอ้าง 93 – 94.

[85] เพิ่งอ้าง 94.

[86] เพิ่งอ้าง 93.

Ref. code: 25656101031703XNC

มาตรา 26 วรรคสาม[87] หรือ **มีกระบวนการที่ต้องดำเนินการก่อนโดยเจ้าหน้าที่รัฐ** เช่น กรณีส่งตัวไปยังคณะกรรมาธิการส่วนภูมิภาคสำหรับการประนีประนอมและการชดเชยสำหรับอุบัติเหตุทางการแพทย์ ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข มาตรา L1142-7 กำหนดให้การส่งตัวไปยังคณะกรรมาธิการฯ มีผลทำให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่ (คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2019 เลขที่ 18-82.235)[88], กรณีรวบรวมความเห็นต่าง ๆ ก่อนการฟ้องคดีในคดีภาษีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีภาษี มาตรา L230 วรรคท้าย และกรณีมีการส่งเรื่องไปยังหน่วยงานผู้รับผิดชอบเรื่องการแข่งขันทางการค้าโดยศาลอาญาในประเด็นที่เกี่ยวกับการต่อต้านการแข่งขันทางการค้าตามประมวลกฎหมายพาณิชย์ มาตรา L462-3 วรรคสาม เป็นต้น[89]

2. ตัวอย่างอุปสรรคทางข้อเท็จจริง

อุปสรรคทางข้อเท็จจริงเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีที่ไม่ได้ถูกกำหนดไว้โดยกฎหมาย แต่จะเป็นเหตุทางข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้วมีผลทำให้พ้นวิสัยที่จะฟ้องคดีอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การสะดุดหยุดอยู่ของอายุความเนื่องจากอุปสรรคทางข้อเท็จจริงนั้นค่อนข้างเกิดขึ้นได้ยาก และต้องวินิจฉัยเป็นรายกรณีไปโดยผู้พิพากษา[90] ทั้งนี้ ในช่วงระหว่างการร่างบทบัญญัติมาตรา 9-3 สภานิติบัญญัติได้ยกตัวอย่างอุปสรรคทางข้อเท็จจริงอันมิอาจก้าวล่วงได้ไว้ เช่น กรณีที่ประเทศถูกรุกรานโดยกองทัพของข้าศึก หรือ กรณีเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติขึ้น (อาทิ น้ำท่วม, แผ่นดินไหว ฯลฯ) เป็นต้น[91] ส่วนแนวคำพิพากษาของศาลที่วินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงที่ผู้ฟ้องคดีประสบจัดว่าเป็น

---

[87] Assemblée Nationale, Rapport fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration Générale de la république sur la proposition de loi (n° 2931) portant réforme de la prescription en matière pénale (เชิงอรรถ 62).

[88] Philippe Conte and others (เชิงอรรถ 81) 94.

[89] Assemblée Nationale, Rapport fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration Générale de la république sur la proposition de loi (n° 2931) portant réforme de la prescription en matière pénale (เชิงอรรถ 62).

[90] Legal and Administrative Information Directorate (Prime Minister) (เชิงอรรถ 49).

[91] Assemblée Nationale, Rapport fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration Générale de la république

Ref. code: 25656101031703XNC

อุปสรรคทางข้อเท็จจริงอันมิอาจก้าวล่วงได้จะปรากฏในคดีฆาตกรรมเด็กทารกหลายศพ ซึ่งศาลเห็นว่าความผิดที่กระทำลงในคดีที่มีลักษณะโดยธรรมชาติถูกปกปิดซ่อนเร้นไว้ (clandestine nature of the offense) แม้ว่าตามมาตรา 7 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เดิม) กำหนดให้อายุความฟ้องคดีอาญาต้องคำนวณนับตั้งแต่วันที่ความผิดได้ถูกกระทำลง แต่ศาลก็วางหลักต่อไปว่าให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่เมื่อปรากฏว่ามีอุปสรรคอันมิอาจก้าวล่วงได้ในการฟ้องคดีเกิดขึ้น (an insurmountable obstacle to the prosecution) ซึ่งในคดีฆาตกรรมทารกหลายคนในขณะที่ทารกเพิ่งเกิด ศาลให้เหตุผลแก่การตัดสินครั้งนี้ว่า ไม่มีบุคคลใดอยู่ในสถานะที่จะกังวลถึงการหายตัวไปของบรรดาเด็ก ๆ ที่คลอดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เสียชีวิตโดยที่ไม่มีใครรู้เห็น และการดำรงอยู่ของเด็ก ๆ เหล่านั้นไม่ได้ถูกเปิดเผยหรือมีเบาะแสใด ๆ เลย ข้อเท็จจริงเหล่านี้จึงเข้าข่ายเป็นลักษณะของอุปสรรคอันมิอาจก้าวล่วงได้ในการฟ้องคดี อันมีผลให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะมีการพบศพของเด็ก ๆ เหล่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกา (ที่ประชุมใหญ่) เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2014 เลขที่ 14-83.739) แต่ศาลก็ได้วางหลักไว้ในคดีฆาตกรรมอื่นที่เกิดขึ้นภายหลังว่าเพียงแค่ข้ออ้างเรื่องการปกปิดอำพรางศพอย่างเดียว หากอ้างเพียงแค่เรื่องนี้ ยังไม่เพียงพอที่จะถือได้ว่าเป็นอุปสรรคอันมิอาจก้าวล่วงได้ในการฟ้องคดีที่จะเป็นเงื่อนไขให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่ (คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2017 เลขที่ 17-83.330)[92]

3. ตัวอย่างกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าไม่เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดี

กรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นไม่เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดี ศาลจะพิจารณาเป็นรายกรณีไป หากไม่ใช่อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมาย ศาลจะพิจารณาว่าบทบัญญัติหรือขั้นตอนทางกฎหมายที่คู่ความกล่าวอ้างขึ้นมาเพื่อต้องการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่นั้นยังไม่เป็นการขัดขวางการฟ้องคดีของคู่ความแต่อย่างใด ในขณะที่หากไม่ใช่อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริง ศาลจะพิจารณาถึงระดับความร้ายแรงหรือขอบเขตของอุปสรรคที่เกิดขึ้นด้วยว่ายังไม่ถึงขนาดที่คู่ความมิอาจก้าวล่วงไปป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอุปสรรคนั้นได้ เช่น **กรณีที่บุคคลตกอยู่ภายใต้การดูแลของผู้พิทักษ์ (curatorship measure)** ยังไม่ถือว่าเป็นอุปสรรคทางข้อกฎหมายที่ขัดขวางความสามารถของบุคคลคนนั้นในการฟ้องร้องคดีต่อศาลที่จะทำให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่หรือเลื่อนการเริ่มต้นนับอายุความออกไป การดำเนินการต่าง ๆ มีเพียงแค่ให้ผู้พิทักษ์ให้ความช่วยเหลือเท่านั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของบุคคลผู้อยู่ภายใต้การดูแลที่จะต้องรับผิดชอบเอง

---

sur la proposition de loi (n° 2931) portant réforme de la prescription en matière pénale (เชิงอรรถ 62).

[92] Philippe Conte and others (เชิงอรรถ 81) 94.

Ref. code: 25656101031703XNC

(คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2017 เลขที่ 16-85.191)[93] , **เมื่อมีการยกข้อต่อสู้เรื่องภาวะความจำบกพร่องของผู้เสียหาย (amnesia of the victim)** ศาลตัดสินว่าอายุความฟ้องคดีอาญาได้ขาดไปแล้ว ด้วยเหตุเพราะข้อต่อสู้เรื่องภาวะความจำบกพร่องเนื่องจากการกระทบกระเทือนทางอารมณ์อย่างรุนแรง (traumatic amnesia) ที่ผู้เสียหายจากการถูกข่มขืนอาจจะเป็นอยู่ในตอนเด็ก ไม่ได้หมายความว่าผู้เสียหายจะอยู่ในสภาวะที่สูญเสียสติหรือการตระหนักรู้โดยสิ้นเชิงตลอดเวลา 32 ปีที่ผ่านมา จึงยังไม่เข้าลักษณะเป็นอุปสรรคอันมิอาจก้าวล่วงได้อันจะทำให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่ (คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2013 เลขที่ 13-81.129)[94] เนื่องจากผู้ที่ตกอยู่ในภาวะดังกล่าว อาจจะสามารถฟื้นฟูความทรงจำและจดจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำหลังจากเวลาผ่านไประยะหนึ่ง อีกทั้งภาวะนี้ไม่ใช่ภาวะที่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นเสมอไป ประกอบกับยังมีปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์อื่น ๆ ที่อาจนำมาหักล้างได้[95] ดังนี้ ในคดีที่เกิดขึ้นต่อมาซึ่งคู่ความที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้ยกข้อต่อสู้เรื่องภาวะความจำบกพร่องขึ้นกล่าวอ้าง ศาลก็วินิจฉัยว่ายังไม่ถือเป็นอุปสรรคทางข้อเท็จจริงอันมิอาจก้าวล่วงได้ซึ่งเทียบเท่ากับเหตุสุดวิสัยที่จะทำให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่แต่อย่างใด (คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2018 เลขที่ 17-86.161)[96] และ **กรณีที่ศาลหรืออัยการไม่ดำเนินการ** ศาลจะไม่ถือว่าเหตุดังกล่าวนี้เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดี หากคู่ความมีอำนาจตามกฎหมายในการเรียกร้องให้ศาลหรืออัยการดำเนินการได้อยู่แล้ว ดังนี้ ในคดีที่เกิดขึ้นซึ่งพนักงานอัยการไม่ได้ดำเนินการ เป็นหน้าที่ของคู่ความที่ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่จะขอให้ศาลมีหมายเรียกตัวผู้ถูกกล่าวหามาพิจารณาคดีในศาลไต่สวนเพื่อให้อายุความสะดุดหยุดลง ถ้าคู่ความไม่ได้ใช้สิทธิดังกล่าวก็ไม่อาจขอให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 1995 เลขที่ 93-81.642) ในขณะที่กรณีที่ศาลไม่ได้ดำเนินการ คู่ความที่ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญามีสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 81 วรรคเก้า , 82-1 , 156 และ 173 วรรคสาม ในการเรียกร้องให้ศาลไต่สวนดำเนินการใด ๆ อันมีผลเป็นการทำให้อายุความสะดุดหยุดลงได้อยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ดำเนินการ

---

[93] เพิ่งอ้าง.

[94] เพิ่งอ้าง.

[95] Sabrina Lavric, 'Prescription de l'action publique : pas de suspension pour amnésie traumatique' (Dalloz Actu Étudiant, 13 November 2018) <https://actu.dalloz-etudiant.fr/a-la-une/article/prescription-de-laction-publique-pas-de-suspension-pour-amnesie-traumatique/h/ada5f207c955cf4a9d3635b9bc563a20.html> สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2562.

[96] Philippe Conte and others (เชิงอรรถ 81) 92 – 93.

Ref. code: 25656101031703XNC

พิจารณาคดีในชั้นศาล หากคู่ความไม่ยอมใช้สิทธิดังกล่าว คู่ความก็ไม่สามารถมาขอให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ได้เช่นกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2009 เลขที่ 08-87.855)[97] เป็นต้น

3.2.2 ประเทศเยอรมัน

3.2.2.1 การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

การดำเนินคดีอาญาในประเทศเยอรมันมีการแยกการดำเนินคดีออกเป็นขั้นตอนสำคัญ ๆ เพื่อเป็นการแยกอำนาจหน้าที่ในการ “สอบสวนฟ้องร้อง” ออกจากหน้าที่ในการ “พิจารณาพิพากษา” อันเป็นขั้นตอนหลังการฟ้องคดีโดยมีองค์กรที่ทำหน้าที่แยกต่างหากจากกัน[98] ประเทศเยอรมันถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากระบบกฎหมายของประเทศเยอรมันเป็นกฎหมายในสกุลโรมาโน-เยอรมนิก มีที่มาสำคัญจากแหล่งต่าง ๆ คือ กฎหมายโรมัน และด้วยเหตุที่ระบบกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสได้รับการศึกษามาจากโรมันเช่นเดียวกันกับนักกฎหมายเยอรมัน และในการบัญญัติกฎหมายมีการใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน แจ่มแจ้ง และทันสมัย[99] ประเทศเยอรมันจึงได้ใช้ประมวลกฎหมายของฝรั่งเศสเป็นแบบในการร่างประมวลกฎหมายเยอรมันด้วย ด้วยเหตุนี้ การดำเนินคดีอาญาในเยอรมันจึงเป็นรูปแบบการดำเนินคดีโดยรัฐ (Public Prosecution) มีองค์กรที่ทำหน้าที่ดำเนินคดีอาญาของรัฐ (state attorney’s office) และมีพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาของรัฐ โดยภายหลังจากที่พนักงานอัยการได้รับคำแจ้งความถึงอาชญากรรมที่ต้องสงสัย ไม่ว่าจะโดยเป็นหนังสือแจ้งความหรือโดยวิธีอื่น พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการสอบสวนข้อเท็จจริง พนักงานอัยการต้องทำการสืบสวนข้อเท็จจริงเพื่อมีคำสั่งชี้ขาดว่าจะยื่นฟ้องหรือไม่[100] แต่ในประเทศเยอรมันก็ให้อำนาจในการดำเนินคดีอาญากับผู้เสียหายด้วย ซึ่งจะมีอำนาจอย่างจำกัดเฉพาะความผิดบางประเภทที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น[101]

---

[97] เพิ่งอ้าง 95.

[98] วรินทร แต้ประยูร, ‘สิทธิการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายในศาลทหาร’ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2545) 57.

[99] หยุด แสงอุทัย, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 9, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2523) 63 อ้างถึงใน รังสิมา ดาราพงษ์, ‘การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้ กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ’ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2560) 53.

[100] เพิ่งอ้าง.

[101] กิตติ บุศยพลากร, ‘ผู้เสียหายในคดีอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523) 17 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 54.

Ref. code: 25656101031703XNC

การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนและฟ้องร้องของประเทศเยอรมัน ซึ่งเริ่มตั้งแต่ทราบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจนถึงการฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหานั้น เป็นกระบวนการเดียวที่แบ่งแยกไม่ได้ โดยเริ่มต้นจากตำรวจมีหน้าที่ติดตามการกระทำความผิดอาญา และต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการโดยไม่ชักช้า[102] ประเทศเยอรมันจะไม่อนุญาตให้พนักงานตำรวจนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยตรง พนักงานตำรวจเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อมอบให้พนักงานอัยการใช้ในการวินิจฉัยคดีต่อไป[103] แม้ตำรวจจะมีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีได้ แต่อำนาจหน้าที่ดังกล่าวมิใช่อำนาจหน้าที่ของตนเองหรืออำนาจหน้าที่พ้องกัน (konkurierend) กับอำนาจหน้าที่ของอัยการ ฐานะของตำรวจในทางคดีเป็นเพียง “องค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนของอัยการ” (Ermittlungsorgan der Staatsanwaltschaft) เท่านั้น ในกรณีที่ตำรวจเริ่มดำเนินการสอบสวนคดีใดขึ้นเองก่อน ตำรวจต้องรายงานสิ่งที่ได้ทำไปให้อัยการทราบในโอกาสแรกที่จะกระทำได้ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 163) ตำรวจไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการได้เองโดยลำพังจนเสร็จสิ้นการสอบสวน[104] ซึ่งการกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจส่วนหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการนี้ เป็นเรื่องที่อิงแบบอย่างของประเทศฝรั่งเศส เจ้าพนักงานตำรวจพวกนี้จึงมีผู้บังคับบัญชา 2 ฝ่าย คือผู้บังคับบัญชาฝ่ายตำรวจโดยตรงของตนฝ่ายหนึ่งและอัยการอีกฝ่ายหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการต้องฟังคำสั่งของอัยการเป็นลำดับแรก[105] ภายหลังจากที่ตำรวจได้รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องและนำส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาแล้วนั้น หากพนักงานอัยการเห็นว่าคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอให้เชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดอาญา พนักงานอัยการต้องฟ้องดำเนินคดี ซึ่งพนักงานอัยการเยอรมันใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย (legality principle) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 152 กำหนดให้การฟ้องคดีอาญาเป็นอำนาจของพนักงานอัยการเท่านั้น ถ้ามีพยานหลักฐานเพียงพอ พนักงานอัยการจำเป็นต้องฟ้องคดีอาญาทุกคดี เว้นแต่จะมีกฎหมาย

---

[102] วรินทร แต้ประยูร (เชิงอรรถ 98) 57.

[103] เพิ่งอ้าง 58.

[104] คณิต ณ นคร, ‘ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน’ ใน สหาย ทรัพย์สุนทรกุล และคณะ (บรรณาธิการ) *รวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อัยการสูงสุด* (พิมพ์อักษร 2540) 91.

[105] คณิต ณ นคร, ‘อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง’ ใน สหาย ทรัพย์สุนทรกุล และคณะ (บรรณาธิการ) *รวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อัยการสูงสุด* (พิมพ์อักษร 2540) 154.

Ref. code: 25656101031703XNC

บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น[106] ซึ่งข้อยกเว้นหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศเยอรมันที่เป็นข้อยกเว้นให้พนักงานอัยการอาจไม่ดำเนินคดีอาญาก็ได้ ถูกระบุไว้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153 – 154E เช่น คดีความผิดเล็กน้อย, คดีที่เกี่ยวเนื่องกับต่างประเทศ หรือคดีเกี่ยวเนื่องกับความมั่นคงของรัฐ เป็นต้น[107]

ในประเทศเยอรมัน กฎหมายได้กำหนดความผิดอาญาที่ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีได้ด้วยตนเองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 374 ซึ่งเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับเอกชนและมีลักษณะเป็นการส่วนตัวอยู่อย่างมาก โดยเกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนบุคคลมากกว่าที่จะเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ ได้แก่ ความผิดอาญาฐานบุกรุก (ป.อ. มาตรา 123) ความผิดอาญาฐานเปิดจดหมายผู้อื่น (ป.อ. มาตรา 202) ความผิดอาญาฐานทำร้ายร่างกาย (ป.อ. มาตรา 223, 224 และ 229) ความผิดอาญาฐานขู่เข็ญผู้อื่น (ป.อ. มาตรา 241) ความผิดอาญาฐานทำให้เสียทรัพย์ (ป.อ. มาตรา 303) ความผิดอาญาฐานดูหมิ่นและหมิ่นประมาท (ป.อ. มาตรา 185 – 189) และ ความผิดอาญาบางฐานตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า กฎหมายสิทธิบัตร แบบแผน แบบเครื่องอุปโภค เครื่องหมายการค้า การเลียนแบบ และลิขสิทธิ์[108] ซึ่งทุกความผิดเป็นความผิดที่ต้องมีคำร้องทุกข์ (Antragsdelikt) ยกเว้นก็แต่ความผิดตามมาตรา 224 และ 241 เท่านั้น[109] สำหรับความผิดเหล่านี้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีดังกล่าวได้เอง โดยไม่ต้องรอให้พนักงานอัยการสอบสวนหรือฟ้องคดีเสียก่อน ซึ่งความผิดเหล่านี้พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ก็ต่อเมื่อเห็นว่าการฟ้องคดีนั้นเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเท่านั้น (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 376) จึงไม่เป็นการตัดอำนาจพนักงานอัยการ ดังนั้นการฟ้องคดีของผู้เสียหายอาจถูกพนักงานอัยการเข้าแทรกแซงได้เสมอ โดยพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับผู้เสียหายในคดี พนักงานอัยการจะเข้ามาเป็นโจทก์ผู้รับผิดชอบโดยตรง ส่วนผู้เสียหายจะมีบทบาทในการดำเนินคดีเป็นรองจากพนักงานอัยการทันที โดยผู้เสียหายจะกลายเป็นโจทก์ร่วมและมีสิทธิต่าง ๆ ในฐานะคู่ความ[110] ทั้งนี้ การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายในความผิดอาญาบางฐาน เช่น ความผิดฐานบุกรุก ดูหมิ่นและหมิ่นประมาท เปิดเผยความลับ ทำร้ายร่างกาย ขู่เข็ญผู้อื่น

---

[106] อาทิตยา ศุภวัชโรบล (เชิงอรรถ 28) 42.

[107] เพิ่งอ้าง 42 – 44.

[108] คณิต ณ นคร, 'อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง' ใน สหาย ทรัพย์สุนทรกุล และคณะ (บรรณาธิการ) *รวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อัยการสูงสุด* (พิมพ์อักษร 2540) 158 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 45.

[109] รังสิมา ดาราพงษ์ (เชิงอรรถ 99) 59.

[110] อาทิตยา ศุภวัชโรบล (เชิงอรรถ 28) 45.

Ref. code: 25656101031703XNC

ทำให้เสียทรัพย์ ผู้เสียหายต้องดำเนินการไปตามขั้นตอนที่รัฐกำหนดไว้ โดยผู้เสียหายต้องผ่านขั้นตอนประนีประนอมยอมความเสียก่อน การประนีประนอมยอมความดังกล่าวเป็นการดำเนินการโดยมีตัวแทนภาครัฐคือคณะกรรมการไกล่เกลี่ย (conciliation board) จากกระทรวงยุติธรรมเข้าควบคุมดูแลให้เป็นไปโดยถูกต้อง และหากการประนีประนอมยอมความนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ รัฐจึงจะอนุญาตให้ผู้เสียหายดำเนินคดีกับผู้ต้องหาต่อไป โดยรัฐจะออกหนังสือการผ่านขั้นตอนประนีประนอมยอมความและอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องร้องดำเนินคดีได้[111] หากผู้เสียหายฟ้องคดีทันทีโดยยังไม่ผ่านขั้นตอนดังกล่าวก่อน ศาลจะไม่รับพิจารณาคดีให้[112]

ในกรณีที่ความผิดอาญาที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้เองนั้น หากเป็นความผิดที่ต้องมีคำร้องทุกข์ เมื่อยื่นคำฟ้องก็ต้องมีคำร้องทุกข์ด้วย กล่าวคือ แสดงความต้องการอย่างชัดแจ้งว่าควรจะมีการลงโทษการกระทำความผิดดังกล่าว โดยการฟ้องคดีนั้นไม่มีกำหนดเวลา หมายความว่า เมื่อมีการร้องทุกข์ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดสำหรับความผิดที่ต้องร้องทุกข์แล้ว หรือการฟ้องคดีในความผิดที่ไม่ต้องมีการร้องทุกข์ก่อน การยื่นคำฟ้องดังกล่าวสามารถกระทำได้แม้จะผ่านไปแล้วหลายปีก็ตาม จะฟ้องไม่ได้แล้วก็ต่อเมื่อขาดอายุความแล้วเท่านั้น[113] ในขณะเดียวกันความผิดประเภทนี้ หากจะให้พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องก็จะต้องมีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายก่อนเช่นกัน มิฉะนั้นพนักงานอัยการจะฟ้องคดีไม่ได้[114]

3.2.2.2 หลักทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา

ประเทศเยอรมันกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความในการฟ้องคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา (Strafgesetzbuch หรือ StGB) โดยวัตถุประสงค์ในการกำหนดอายุความฟ้องคดี คือ ภายหลังจากการกระทำความผิด หากเวลายิ่งผ่านเนิ่นนานไปเท่าไหร่ ความจำเป็นที่จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นยิ่งลดลงไปเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับความจำเป็นที่จะต้องบรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องของการป้องปรามอาชญากรรมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดก็ย่อมลดลงตามไปด้วย[115]

---

[111] จิรพันธ์ แก้วประดิษฐ์, ‘อำนาจดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ : ศึกษาเฉพาะคดีที่ขึ้นศาลยุติธรรมปกติ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2553) 68 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 46.

[112] รังสิมา ดาราพงษ์ (เชิงอรรถ 99) 59.

[113] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจนพัฒน์, ‘การมีส่วนร่วมของผู้เสียหายในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (2554) 2 ดุลพาห 90, 93 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 60.

[114] คณิต ณ นคร, *การก่อการร้ายกับการมอบอำนาจให้ดำเนินคดี* (วิญญูชน 2555) 32 – 37 อ้างถึงใน อาทิตยา ศุภวัชโรบล (เชิงอรรถ 28) 45.

[115] (เชิงอรรถ 45) 2.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในส่วนของสถานะทางกฎหมายของอายุความในประเทศเยอรมัน อายุความมีสถานะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ ทำให้ผลทางกฎหมายของอายุความจะทำให้สิทธิในการฟ้องคดีอาญาถูกระงับไปเท่านั้น ส่วนเนื้อหาของการกระทำความผิดนั้นจะไม่ถูกกระทบไปด้วย ผู้กระทำความผิดยังคงต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำลงไป แต่เขาไม่สามารถถูกลงโทษทางอาญาได้ และเมื่อผลของอายุความกระทบแค่ในทางวิธีพิจารณาความเท่านั้น อายุความก็จะมีผลต่อการดำเนินคดีอาญาที่คดียังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดออกมาและต่อคดีที่ยังไม่ขาดอายุความในขณะที่กฎหมายใหม่เริ่มมีผลใช้บังคับ[116]

สำหรับความผิดซึ่งผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ (Antragsdelikt) ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้มีการบัญญัติอายุความ (Limitation) เอาไว้เหมือนกับอายุความทั่วไป แต่ได้กำหนดระยะเวลาที่จะต้องทำการร้องทุกข์เอาไว้ในมาตรา 77b (1) ว่า “ความผิดซึ่งผู้เสียหายร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีจะไม่ถูกดำเนินคดีต่อไป หากบุคคลผู้มีสิทธิร้องทุกข์มิได้ทำการร้องทุกข์ก่อนหมดอายุความในระยะเวลา 3 เดือน และหากวันครบกำหนดตรงกับวันอาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ หรือวันเสาร์ อายุความจะสิ้นสุดลงเมื่อหมดวันทำการถัดไป” ดังนั้น เมื่อพ้นระยะเวลา 3 เดือนไปแล้ว ผู้เสียหายก็หมดสิทธิที่จะร้องทุกข์และดำเนินคดีเอากับผู้กระทำความผิดอีก และโดยปกติพนักงานอัยการจะไม่ดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อผู้กระทำความผิดหากไม่มีการร้องทุกข์ก่อน แต่ก็มีข้อยกเว้น ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าคดีดังกล่าวเป็นประโยชน์สาธารณะ (special public interest) พนักงานอัยการก็มีอำนาจฟ้องได้ด้วยตนเอง หากได้รับความยินยอมจากหัวหน้า แม้ว่าจะพ้นระยะเวลา 3 เดือนแล้วก็ตาม **เนื่องจากระยะเวลา 3 เดือนไม่ใช่อายุความ เป็นเพียงระยะเวลาที่ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะร้องทุกข์ได้เท่านั้น**[117]

หลักเกณฑ์เรื่องอายุความฟ้องคดีอาญาในประมวลกฎหมายอาญา เป็นไปตามมาตรา 78 – 78c โดยมาตรา 78 จะกำหนดเรื่องระยะเวลาของอายุความ , มาตรา 78a กำหนดเรื่องการเริ่มต้นนับอายุความ , มาตรา 78b กำหนดเรื่องการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความ และ มาตรา 78c กำหนดเรื่องการสะดุดหยุดลงของอายุความ หลักทั่วไปคือความผิดอาญาทุกความผิดล้วนอยู่ภายใต้กำกับของอายุความ เว้นแต่ว่ากำหนดไว้เป็นอย่างอื่น[118] ทั้งนี้ ตามมาตรา 78 (3)[119] ระยะเวลาความสั้นยาวของอายุความสามารถแบ่งได้เป็น 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ความร้ายแรงของโทษทางอาญาในความผิดนั้น ๆ เป็นเกณฑ์การแบ่งแยก ได้แก่

---

[116] เพิ่งอ้าง 6 – 7.

[117] รังสิมา ดาราพงษ์ (เชิงอรรถ 99) 62.

[118] Marco Mansdörfer, Saarbrücken, ‘The limitation on prosecution in the German criminal code’ (2022) 49 DPCE Online 3749, 3754.

[119] German Criminal Code section 78 (3).

Ref. code: 25656101031703XNC

1. ความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต มีอายุความ 30 ปี

2. ความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกสูงสุดมากกว่า 10 ปี มีอายุความ 20 ปี

3. ความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกสูงสุดมากกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี มีอายุความ 10 ปี

4. ความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกสูงสุดมากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี มีอายุความ 5 ปี

5. ในกรณีความผิดอาญาที่มีโทษอย่างอื่น มีอายุความ 3 ปี

ทั้งนี้ มาตรา 78 (2)[120] ได้กำหนดข้อยกเว้นให้ความผิดอาญาฐานฆ่าผู้อื่นตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 211 (การฆ่าแบบมีเหตุฉกรรจ์) เป็นความผิดที่ไม่มีอายุความ แม้ว่าความผิดฐานนี้จะมีโทษจำคุกตลอดชีวิตก็ตาม ในขณะเดียวกัน ความผิดอาญาที่เป็นความผิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ (Code of Crimes against International Law or VStGB) มาตรา 5 ได้กำหนดให้ความผิดดังต่อไปนี้ ได้แก่ ความผิดฐานอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ อาชญากรรมรุกราน และ อาชญากรสงคราม เป็นความผิดที่ไม่มีอายุความเช่นกัน[121]

การเริ่มต้นนับอายุความ เป็นไปตามมาตรา 78a[122] บัญญัติว่า “ให้อายุความฟ้องคดีอาญาเริ่มต้นนับในวันที่ความผิดได้ถูกกระทำลงโดยสมบูรณ์ ทั้งนี้ หากผลของการกระทำความผิดอันเป็นองค์ประกอบของความผิดนั้นได้เกิดขึ้นภายหลัง ให้อายุความเริ่มต้นนับในวันที่ผลเกิด” อย่างไรก็ตาม เวลาใดถึงจะจัดว่าเป็นวันที่ความผิดได้ถูกกระทำลงโดยสมบูรณ์นั้น ขึ้นอยู่กับว่าความผิดนั้นเป็นความผิดประเภทใด ซึ่งอาจแบ่งประเภทของความผิดออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ความผิดที่ต้องการผล (Erfolgsdelikt) , ความผิดที่ไม่ต้องการผล (Tätigkeitsdelikt) , ความผิดที่กระทำโดยไม่กระทำ (Unterlassungsdelikt) และการพยายามกระทำความผิด (Versuch) โดยความผิดทั้งสี่ประเภทดังกล่าวมีจุดเวลาที่ความผิดถูกกระทำลงโดยสมบูรณ์ที่แตกต่างกัน[123] ดังต่อไปนี้ **1. ความผิดที่ต้องการผล (Erfolgsdelikt)**[124] เป็นความผิดที่ผู้กระทำได้กระทำครบองค์ประกอบของความผิดทั้งหมด เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 212 (1) เวลาเริ่มต้นนับอายุความคือเวลาที่เกิดผลของการกระทำความผิดขึ้น ในกรณีนี้จึงเริ่มต้นนับอายุความ

---

[120] German Criminal Code section 78 (2).

[121] Marco Mansdörfer, Saarbrücken (เชิงอรรถ 118) 3754.

[122] German Criminal Code section 78a.

[123] Marco Mansdörfer, Saarbrücken (เชิงอรรถ 118) 3751 – 3752.

[124] คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 6, วิญญูชน 2560) 170.

Ref. code: 25656101031703XNC

เมื่อผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย[125] **2. ความผิดที่ไม่ต้องการผล (Tätigkeitsdelikt)**[126] เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้เพียงแค่การกระทำก็เป็นความผิดอาญาแล้ว ไม่ว่าจะมีผลของการกระทำหรือความเสียหายเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม เช่น ความผิดฐานขับขี่ยานยนต์ขณะมึนเมาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือยาอื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายกฎหมายอาญามาตรา 316 ซึ่งแค่เพียงขับขี่ยานยนต์ในสภาวะดังกล่าวก็เป็นความผิดแล้ว แต่เมื่อเป็นความผิดที่ไม่จำเป็นต้องเกิดผลหรือความเสียหายขึ้น อายุความจึงเริ่มต้นนับเมื่อผู้กระทำได้หยุดกระทำการอันเป็นความผิดนั้น ในกรณีตามตัวอย่างนี้จึงเริ่มต้นนับอายุความเมื่อผู้กระทำความผิดหยุดขับขี่ยานยนต์นั้น[127] **3. ความผิดที่กระทำโดยไม่กระทำ (Unterlassungsdelikt)**[128] เป็นการกระทำความผิดโดยไม่เคลื่อนไหวร่างกาย แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ ความผิดที่กระทำโดยละเว้น (Echte Unterlassungsdelikte) และ ความผิดที่กระทำโดยงดเว้น (unechte Unterlassungsdelikte) ซึ่งในกรณีของการกระทำโดยละเว้น เช่น ความผิดฐานละเว้นไม่ช่วยเหลือบุคคลที่ตกอยู่ในอันตรายทั้งที่อาจให้ความช่วยเหลือได้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 323 หมายความว่ากฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือบุคคลที่ตกอยู่ในอันตราย เมื่อผู้กระทำละเว้นต่อหน้าที่นั้นแล้วไม่ให้ความช่วยเหลือ ทันทีที่ไม่ให้ความช่วยเหลือก็เป็นความผิดแล้ว โดยอายุความก็เริ่มต้นนับจากวันที่ผู้กระทำละเว้นไม่กระทำตามหน้าที่นั้น ตามตัวอย่างนี้คือเริ่มต้นนับอายุความเมื่อไม่ให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ตกอยู่ในอันตราย ไม่ว่าสุดท้ายแล้วจะมีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นต่อบุคคลที่ตกอยู่ในอันตรายนั้นก็ตาม ในขณะที่การกระทำโดยงดเว้น เป็นกรณีที่ผู้กระทำมีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันมิผลใด ๆ เกิดขึ้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 13 (1) ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดงดเว้นไม่ได้กระทำการเพื่อป้องกันผลซึ่งเป็นองค์ประกอบความผิดอาญา ผู้นั้นจะมีความผิดก็ต่อเมื่อผู้นั้นมีหน้าที่ตามกฎหมายในการป้องกันมิให้ผลเกิดขึ้นและการงดเว้นเช่นว่านั้นเทียบเท่ากับการกระทำครบองค์ประกอบของความผิดโดยการเคลื่อนไหวร่างกาย” ดังนี้ ความผิดอาญาในประมวลกฎหมายอาญาจึงสามารถถูกกระทำลงโดยการงดเว้นได้และเมื่อการงดเว้นนั้นเป็นการงดเว้นการที่ต้องทำเพื่อป้องกันมิให้ผลเกิดขึ้น การงดเว้นจึงเป็นความผิดสำเร็จเมื่อผลเกิด อายุความในความผิดที่กระทำโดยงดเว้นจึงเริ่มต้นนับเมื่อผลของการงดเว้นนั้นเกิดขึ้น[129] และ **4. การพยายามกระทำความผิด (Versuch)**[130] หากเป็นการกระทำที่ต้องการผล

---

[125] Marco Mansdörfer, Saarbrücken (เชิงอรรถ 118) 3752.

[126] คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 124) 171.

[127] Marco Mansdörfer, Saarbrücken (เชิงอรรถ 118) 3752.

[128] คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 124) 363.

[129] Marco Mansdörfer, Saarbrücken (เชิงอรรถ 118) 3752 – 3753.

[130] คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 124) 381.

Ref. code: 25656101031703XNC

แต่ผลยังไม่เกิดขึ้นเพราะกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ในกรณีเช่นนี้ถือว่าความผิดถูกกระทำลงโดยสมบูรณ์พอที่จะเริ่มต้นนับอายุความได้ในเวลาที่ผู้กระทำได้ลงมือกระทำการทุกอย่างเสร็จสิ้นเพื่อที่จะทำให้ผลของการกระทำเกิดขึ้น

ประเทศเยอรมันได้กำหนดข้อยกเว้นในเรื่องการนับอายุความไว้โดยใช้มาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่และอายุความสะดุดหยุดลงเมื่อมีเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้เกิดขึ้น กรณีตามมาตรา 78b เป็นเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ เมื่อเกิดเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้จะทำให้อายุความที่นับอยู่หยุดนับเป็นการชั่วคราวและจะกลับมานับต่อเมื่อเหตุนั้นสิ้นสุดไปแล้ว เช่น ตามมาตรา 78b (1) ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าผู้เสียหายจากการกระทำความผิดซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศหรือกระทำโดยไม่ชอบต่อเด็ก จะมีอายุครบ 30 ปีบริบูรณ์ หรือ ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตราบเท่าที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายทำให้การฟ้องคดีไม่อาจเริ่มต้นหรือดำเนินการต่อได้ เป็นต้น ในขณะที่มาตรา 78c เป็นเรื่องอายุความสะดุดหยุดลง เมื่อเกิดเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้จะทำให้อายุความที่นับมาตลอดสิ้นสุดลงและเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่ต้น อายุความที่เคยนับมาก่อนหน้านี้จะไม่ถูกรวมในอายุความที่เริ่มต้นนับใหม่ อย่างไรก็ตาม มีการจำกัดเวลาในการสะดุดหยุดลงไว้ คือ คดียังอาจขาดอายุความได้หากว่าการสะดุดหยุดลงทำให้อายุความเกินกว่า 2 เท่าของอายุความปกติตามมาตรา 78 หรือ หากมีกฎหมายพิเศษที่กำหนดอายุความสั้นกว่า 3 ปี คดีก็อาจขาดอายุความได้เมื่อเกิน 3 ปีไปแล้ว[131] ตัวอย่างเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง เช่น มาตรา 78c (1) ข้อ 5 กำหนดว่า ให้อายุความสะดุดหยุดลงเมื่อมีการออกหมายจับ , คำสั่งให้ควบคุมตัว , คำสั่งให้นำตัวมาศาลเพื่อการสอบปากคำและมีการตัดสินของศาลต่อผู้นั้น เป็นต้น

3.2.2.3 การยกเว้นหรือการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาอันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี

อายุความฟ้องคดีอาญาไม่ควรเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้กระทำความผิดหากว่ากระบวนการการฟ้องคดีนั้นไม่อาจดำเนินการได้[132] ประเทศเยอรมันจึงกำหนดเหตุซึ่งเข้าข่ายเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีไว้เพื่อให้มีผลเป็นการยกเว้นการนับอายุความฟ้องคดีอาญาเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องยังมีเวลาเพียงพอในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องต่อศาลได้ ตามมาตรา 78b ว่าด้วยเรื่องการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความมีการกำหนดเหตุหลายประการที่เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีไว้ โดยมีทั้งเหตุที่มาตรา 78b ระบุข้อเท็จจริงที่เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีไว้ชัดเจน ได้แก่ **มาตรา 78b (2)** กรณีผู้กระทำความผิดเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติ , **มาตรา 78b (5)** กรณีผู้กระทำความผิดอยู่นอกรัฐและมีการส่งคำร้อง

---

[131] German Criminal Code section 78c (3).

[132] Marco Mansdörfer, Saarbrücken (เชิงอรรถ 118) 3754.

Ref. code: 25656101031703XNC

ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปยังรัฐที่ผู้กระทำความผิดอยู่ และ **มาตรา 78b (6)** กรณีที่ส่งตัวผู้กระทำความผิดต่อศาลอาญาระหว่างประเทศหรือต่อรัฐที่มีอำนาจลงโทษได้ ในขณะเดียวกัน ประเทศเยอรมันก็กำหนดบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับอุปสรรคในการฟ้องคดีไว้ใน **มาตรา 78b (1) ข้อ 2**[133] กำหนดว่า ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตราบเท่าที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายทำให้การฟ้องคดีไม่อาจเริ่มต้นหรือดำเนินการต่อได้ แต่กรณีนี้จะไม่นำมาใช้หากไม่อาจฟ้องคดีได้เพราะไม่มีการร้องทุกข์หรือขอให้ฟ้องคดีหรือคำร้องขอให้ฟ้องคดีโดยรัฐต่างประเทศ

เงื่อนไขในการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความฟ้องคดีอาญาตามมาตรา 78b (1) ข้อ 2 คือ ภายใต้กฎหมายของประเทศเยอรมัน การฟ้องคดีอาญาไม่อาจที่จะเริ่มต้นหรือดำเนินการต่อได้ โดยการหยุดชะงักของกระบวนการดำเนินคดีสอดคล้องไปกับการหยุดชะงักของอายุความ แต่จะไม่รวมถึงกรณีที่ไม่มีคำร้องทุกข์หรือคำขอให้ฟ้องคดี เพราะกระบวนการเหล่านี้ไม่มีผลต่อการนับอายุความเนื่องจากกระบวนการเหล่านี้ไม่ได้มีผลทำให้การสืบสวนสอบสวนไม่อาจกระทำได้[134] ทั้งนี้ เหตุแห่งการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความคือกรณีที่ผลจากบทบัญญัติของกฎหมายทำให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดี (ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใคร) ไม่อาจฟ้องคดีได้ ในขณะที่บทบัญญัติกฎหมายที่ไปขัดขวางการดำเนินการอื่น (ที่ไม่ใช่การฟ้องคดี) หรือ อุปสรรคทางข้อเท็จจริง ไม่ได้มีผลทำให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ได้ ดังนี้ กรณีที่ไม่มีตัวผู้กระทำความผิดอยู่, ผู้กระทำความผิดอยู่ในสภาวะที่ไม่อาจมาขึ้นพิจารณาในศาลได้, การที่พนักงานอัยการยังไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดตามมาตรา 160 (1) หรือ การที่ยังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่ดำเนินคดีได้ตามมาตรา 152 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เหตุผลทั้งหลายเหล่านี้ไม่ได้ตกอยู่ในกรณีตามมาตรา 78b (1) ข้อ 2 เลย[135]

เหตุแห่งการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความฟ้องคดีตามมาตรา 78b (1) ข้อ 2 เชื่อมโยงอยู่กับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมาย ซึ่งเกิดขึ้นมาจาก **1. สถานะของตัวผู้กระทำความผิด** (เช่น การไม่อยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลของประเทศเยอรมัน หรือ การที่บุคคลนั้นเป็นผู้แทนของรัฐอื่น เป็นต้น) **2. ลักษณะพิเศษบางประการของกระบวนการดำเนินคดี** (เช่น ตามมาตรา 153a (3) และ 154e (3) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และยังรวมถึงกรณีที่อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาขึ้นอยู่กับประเด็นแห่งคดีที่ต้องวินิจฉัยก่อนด้วยว่าศาลนี้อาจไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี (ตามมาตรา 100 GG (the basic law for the Federal Republic of Germany))

---

[133] German Criminal Code section 78b (1) 2.

[134] Gabriele Cirener and others, *Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar Sechster Band §§ 69 bis 79b* (13., neu bearbeitete Auflage, De Gruyter 2020) 617.

[135] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

และ **3. เป็นกรณีที่กระบวนการยุติธรรมหยุดชะงักลง** ซึ่งแม้จะไม่ได้มีการระบุไว้ในบทบัญญัติกฎหมาย แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป[136]

1. การสะดุดหยุดอยู่อันเนื่องมาจากสถานะของตัวผู้กระทำความผิด

เช่นเดียวกับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสถานะของตัวผู้กระทำความผิดและมีผลเป็นการขัดขวางมิให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีสามารถดำเนินการฟ้องคดีได้ของประเทศเยอรมัน อาจแบ่งได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ **กรณีแรก**คือบทบัญญัติกฎหมายนั้นไม่ได้ระบุชัดเจนว่าให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ แต่ศาลตีความว่าเข้าข่ายเป็นกรณีที่มีบทบัญญัติกฎหมายทำให้ไม่อาจฟ้องคดีได้ อายุความจึงสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่บทบัญญัติกฎหมายนั้นยังมีผลกระทบถึงการฟ้องคดี ในขณะที่**กรณีที่สอง**คือบทบัญญัติกฎหมายได้ระบุชัดเจนไว้ด้วยว่าให้อายุความสะดุดหยุดอยู่

1.1 กรณีที่ไม่ได้มีบทบัญญัติกฎหมายระบุชัดเจนให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ แต่ศาลตีความว่าเข้าข่ายเป็นกรณีที่มีบทบัญญัติกฎหมายทำให้ไม่อาจฟ้องคดีได้ เช่น **กรณีมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (extraterritoriality) ตามมาตรา 18 - 20 GVG (the courts constitution act)**[137] โดยมาตรา 18 กำหนดว่า สมาชิกของคณะผู้แทนทางการทูตพร้อมด้วยสมาชิกในครอบครัวและผู้ติดตามของบุคคลเหล่านั้น ได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้อำนาจของศาลเยอรมันตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูต ฉบับวันที่ 18 เมษายน 1961 ทั้งนี้ ให้มีผลต่อประเทศที่ส่งคณะผู้แทนทางการทูตมาโดยที่ประเทศดังกล่าวไม่ได้เป็นสมาชิกในอนุสัญญานี้ด้วย, มาตรา 19 กำหนดว่า **(1)** สมาชิกในสถานทำการทางกงสุลที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ในอำนาจของพระราชบัญญัตินี้ รวมถึงเจ้าพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ ได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้อำนาจของศาลเยอรมันตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล ฉบับวันที่ 24 เมษายน 1963 ทั้งนี้ ให้มีผลต่อประเทศของสถานกงสุลที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในอนุสัญญานี้ด้วย **(2)** ไม่มีผลกระทบไปถึงข้อตกลงระหว่างประเทศพิเศษอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการยกเว้นบรรดาบุคคลตามที่ระบุในอนุมาตรา (1) จากอำนาจของศาลเยอรมัน และมาตรา 20 กำหนดว่า **(1)** อำนาจของศาลเยอรมันย่อมไม่ครอบคลุมถึงบรรดาผู้แทนของรัฐต่างประเทศและบรรดาบุคคลซึ่งเป็นผู้ติดตามซึ่งได้อาศัยอยู่ในดินแดนภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้จากการได้รับเชิญอย่างเป็นทางการจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี **(2)** นอกจากนี้ อำนาจของศาลเยอรมันย่อมไม่ครอบคลุมถึงบรรดาบุคคลนอกเหนือจากที่ระบุในอนุมาตรา (1) และในมาตรา 18 และ 19 ด้วย ตราบเท่าที่บรรดาบุคคลนั้นได้รับการยกเว้นเนื่องจากหลักเกณฑ์ทั่วไปของกฎหมายระหว่างประเทศหรือจากหลักเกณฑ์ของ

---

[136] เพิ่งอ้าง 618.

[137] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

ข้อตกลงระหว่างประเทศหรือบทบัญญัติกฎหมายอื่น ๆ หรือ **กรณีผู้กระทำความผิดเป็นสมาชิกของกองกำลังทหารจากรัฐอื่นซึ่งมีสนธิสัญญาให้ประจำการอยู่ที่ประเทศเยอรมัน (members of the stationing forces)** ดังนี้ ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่ประเทศเยอรมันยังไม่ได้รับอนุญาตให้ฟ้องร้องผู้กระทำ แต่ถ้าหากผู้กระทำความผิดได้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในกองกำลังดังกล่าวแล้ว อายุความฟ้องคดีก็จะกลับมานับต่อได้[138] นอกจากนี้ หากผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลตามที่กำหนดในมาตรา 7 แห่ง NATO Status of Forces Agreement เช่น เป็นทหารของกองกำลังประจำการหรือบุคคลที่เป็นผู้ติดตามทหารเหล่านั้น ประเทศที่มีเขตอำนาจศาลที่จะพิจารณาคดีดังกล่าวได้อาจเป็นได้ทั้งประเทศที่เป็นเจ้าของกองกำลังนั้นและประเทศเยอรมันซึ่งเป็นประเทศที่กองกำลังนั้นมาประจำการอยู่ จึงเป็นกรณีที่ทั้งสองประเทศมีเขตอำนาจศาลร่วมกัน ทำให้ข้อตกลง NATO Status of Forces Agreement ต้องกำหนดเงื่อนไขที่ให้ประเทศใดประเทศหนึ่งมีอำนาจในการพิจารณาคดีก่อนอีกประเทศเพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนว่าคดีใดจะให้ประเทศไหนเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาคดี แต่ในขณะเดียวกัน ก็กำหนดไว้ด้วยว่าประเทศที่มีอำนาจพิจารณาคดีก่อนสามารถสละสิทธิเพื่อให้อีกประเทศหนึ่งซึ่งก็อยู่ในเขตอำนาจศาลเหมือนกันเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาคดีได้หากเห็นว่าการให้อีกประเทศหนึ่งเป็นผู้พิจารณานั้นจะเป็นประโยชน์มากกว่า จึงมีช่วงระยะเวลาที่เป็นช่องว่างว่าประเทศใดจะเป็นผู้พิจารณาคดีที่เกิดขึ้น ดังนี้ บทบัญญัติในข้อตกลง NATO Status of Forces Agreement จึงเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีซึ่งทำให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ตามมาตรา 78b (1) ข้อ 2 จนกว่าประเทศเยอรมันจะเพิกถอนการสละสิทธิหรือจนกว่าการดำเนินคดีอาญานั้นจะถูกส่งมอบให้ประเทศเยอรมันเป็นผู้พิจารณาอย่างเป็นทางการ[139] เป็นต้น

1.2 กรณีที่มีบทบัญญัติกฎหมายระบุชัดเจนไว้ด้วยว่าให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ เช่น **กรณีมีความคุ้มกัน (immunity) เนื่องจากผู้กระทำความผิดมีสถานะเป็นสมาชิกของสภานิติบัญญัติ** (ตามมาตรา 46 และ 60 (4) GG (the basic law for the Federal Republic of Germany) และตามมาตรา 152a แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) โดยให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อพนักงานอัยการได้รู้ถึงการกระทำความผิดหรือตัวผู้กระทำความผิดนั้นและสะดุดหยุดอยู่ต่อไปตราบเท่าที่ความคุ้มกันนั้นยังคงมีผลอยู่ ทั้งนี้ ก่อนพนักงานอัยการจะรู้ถึงการกระทำความผิดและตัวผู้กระทำความผิด อายุความก็ยังคงนับตามปกติ อย่างไรก็ตาม การรู้ตัวผู้กระทำความผิดไม่ได้จำเป็นว่าจะต้องรู้สถานะของตัวผู้กระทำความผิดนั้นว่าเป็นสมาชิกของสภานิติบัญญัติด้วย[140] และการรู้ถึงการกระทำความผิดและตัวผู้กระทำความผิดของพนักงานอัยการ

---

[138] เพิ่งอ้าง 619.

[139] เพิ่งอ้าง.

[140] เพิ่งอ้าง 618.

Ref. code: 25656101031703XNC

อาจเกิดจากการทราบได้เองตามมาตรา 78b (2) ข้อ 1 หรือรู้ได้จากคำร้องทุกข์หรือคำขอฟ้องคดีที่ถูกยื่นมาตามมาตรา 78b (2) ข้อ 2 ก็ได้[141] เป็นต้น

2. การสะดุดหยุดอยู่อันเนื่องมาจากกระบวนการดำเนินคดี

เช่นเดียวกับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินคดีบางประการและมีผลเป็นการขัดขวางมิให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีสามารถดำเนินการฟ้องคดีได้ของประเทศเยอรมัน อาจแบ่งได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ **กรณีแรก**คือบทบัญญัติกฎหมายนั้นไม่ได้ระบุชัดเจนว่าให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ แต่ศาลตีความว่าเข้าข่ายเป็นกรณีที่มีบทบัญญัติกฎหมายทำให้ไม่อาจฟ้องคดีได้ อายุความจึงสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่บทบัญญัติกฎหมายนั้นยังมีผลกระทบถึงการฟ้องคดี ในขณะที่**กรณีที่สอง**คือบทบัญญัติกฎหมายได้ระบุชัดเจนไว้ด้วยว่าให้อายุความสะดุดหยุดอยู่

2.1 กรณีที่ไม่ได้มีบทบัญญัติกฎหมายระบุชัดเจนให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ แต่ศาลตีความว่าเข้าข่ายเป็นกรณีที่มีบทบัญญัติกฎหมายทำให้ไม่อาจฟ้องคดีได้ เช่น **กรณีที่ศาลใช้วิธีการตักเตือนผู้กระทำความผิดและรอการลงโทษไว้ก่อนตามมาตรา 59 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (Warning with sentence reserved)** ก็ถือเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีเช่นกัน เพราะเป็นการห้ามมิให้ฟ้องคดีต่อผู้กระทำความผิดในระหว่างช่วงเวลาที่คุมประพฤติอยู่จนกว่าศาลจะมีคำตัดสินตามมาตรา 59b แห่งประมวลกฎหมายอาญา ว่าการตักเตือนเพียงพอแล้วหรือไม่[142] , **กรณีมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยก่อนตามมาตรา 100 และ 126 GG (the basic law for the Federal Republic of Germany)** เนื่องจากการพิจารณาพิพากษาของศาลขึ้นอยู่กับประเด็นที่ต้องวินิจฉัยก่อนว่าศาลดังกล่าวอาจไม่มีอำนาจตัดสินคดี ดังนี้ ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่ศาลต้องส่งประเด็นไปให้วินิจฉัยก่อน ซึ่งการส่งประเด็นนี้เป็นหน้าที่ของศาลที่จำเป็นต้องกระทำด้วย หากเป็นกรณีตามกฎหมายอื่นที่มีการส่งประเด็นไปให้วินิจฉัยก่อนเหมือนกัน แต่ไม่ได้กำหนดให้การส่งประเด็นเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำ อายุความก็จะไม่สะดุดหยุดอยู่[143] หรือ **กรณีมีเงื่อนไขในการฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 380** กล่าวคือในบรรดาความผิดอาญาที่กฎหมายอนุญาตให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีเองได้นั้น ผู้เสียหายจะต้องเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนเสมอ ไม่สามารถนำคดีไปฟ้องก่อนได้ ผู้เสียหายจะฟ้องคดีดังกล่าวได้

---

[141] เพิ่งอ้าง.

[142] เพิ่งอ้าง 620.

[143] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

ก็ต่อเมื่อได้ดำเนินการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยแล้วและการไกล่เกลี่ยไม่เป็นผลสำเร็จ ดังนี้ ตลอดระยะเวลาของกระบวนการไกล่เกลี่ยนั้น อายุความฟ้องคดีอาญาจึงสะดุดหยุดอยู่[144] เป็นต้น

2.2 กรณีที่มีบทบัญญัติกฎหมายระบุชัดเจนไว้ด้วยว่าให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ เช่น **กรณีการชะลอฟ้องตามมาตรา 153a แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** สำหรับความผิดอาญาโทษปานกลาง (Vergehen) ซึ่งเป็นความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษจำคุกที่เบากว่า 1 ปี หรือที่ต้องระวางโทษปรับเท่านั้น (ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 12 (2)) กำหนดให้พนักงานอัยการมีดุลพินิจที่จะชะลอฟ้องในความผิดดังกล่าวได้ หากว่าศาลที่พิจารณาคดีและผู้ต้องหาให้ความยินยอม โดยกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องหาปฏิบัติ ในกรณีที่เงื่อนไขดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะลบล้างประโยชน์สาธารณะในอันที่จะต้องดำเนินคดีอาญาและไม่ขัดต่อความรุนแรงของความน่าตำหนิของผู้กระทำความผิด โดยมีอยู่ 7 เงื่อนไขการปฏิบัติด้วยกัน ได้แก่ 1. การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อชดใช้ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิด 2. บริจาคเงินแก่องค์กรการกุศลหรือรัฐ 3. กระทำการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน 4. จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูในจำนวนตามที่กำหนด 5. ทุ่มเทอย่างจริงจังในอันที่จะทำให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สภาพเดิมก่อนการกระทำความผิดด้วยการชดใช้ความเสียหายทั้งหมดหรือส่วนใหญ่หรือมุ่งหวังที่จะกระทำการดังกล่าว 6. เข้าร่วมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม และ 7. เข้าร่วมในการสัมมนาโครงสร้างตามมาตรา 2b (2) ประโยคที่สอง หรือมาตรา 4a แห่งพระราชบัญญัติจราจร ทั้งนี้ พนักงานอัยการอาจกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติตามเงื่อนไขในขณะชะลอฟ้องได้ โดยเงื่อนไขปฏิบัติข้อ 1 – 3 , 5 และ 7 มีระยะเวลาในการปฏิบัติสูงสุดไม่เกิน 6 เดือน ในขณะที่เงื่อนไขปฏิบัติข้อ 4 และ 6 มีระยะเวลาในการปฏิบัติสูงสุดไม่เกิน 1 ปี ซึ่งระยะเวลาที่กำหนดไว้อาจขยายได้เพียง 1 ครั้ง ไม่เกิน 3 เดือน ในการนี้ ตามมาตรา 153a (3) กำหนดให้อายุความฟ้องคดีอาญาในความผิดอาญาโทษปานกลางที่พนักงานอัยการชะลอฟ้องสะดุดหยุดอยู่ตลอดระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการชะลอฟ้องนั้น , **กรณีไม่ยื่นฟ้องในความผิดฐานแจ้งความเท็จหรือดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทตามมาตรา 154e แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** โดยมาตรา 154e กำหนดว่าพนักงานอัยการชอบที่จะยังไม่ยื่นฟ้องคดีอาญาฐานแจ้งความเท็จ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 164) หรือดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาท (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 185 – 188) ตลอดเวลาที่คดีอาญาหรือคดีวินัยที่เกิดจากการกระทำที่แจ้งหรือกล่าวหานั้นยังดำเนินการอยู่ แต่ถ้าหากพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาแล้วหรือผู้เสียหายยื่นฟ้องเองโดยตรงแล้ว ให้ศาลหยุดการพิจารณาไปก่อนจนกว่าการดำเนินคดีในคดีอาญาหรือคดีวินัยที่เกิดจากการกระทำที่แจ้งหรือกล่าวหานั้นจะดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ทั้งนี้ ตามมาตรา 154e (3) กำหนดให้อายุความฟ้องคดีอาญาในความผิดฐานแจ้งความเท็จ

[144] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

หรือดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทสะดุดหยุดอยู่ตลอดระยะเวลาที่คดีอาญาหรือคดีวินัยที่เกิดจากการกระทำที่แจ้งหรือกล่าวหานั้นยังดำเนินการอยู่ หรือ **กรณีการเลื่อนกระบวนการฟ้องคดีภาษีออกไปก่อนในระหว่างที่กระบวนการตรวจสอบภาษียังไม่เสร็จสิ้น ตามมาตรา 396 แห่งประมวลรัษฎากร (AO)** โดยกฎหมายกำหนดว่าในระหว่างที่กระบวนการตรวจสอบภาษียังไม่เสร็จสิ้น ให้หยุดการดำเนินคดีอาญาไว้ก่อน และในระหว่างที่หยุดการดำเนินคดีอาญาไว้นี้ ก็ให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่ด้วย (ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 396 (3)) ทั้งนี้ การสะดุดหยุดอยู่ของอายุความไม่ได้มีผลแค่เฉพาะกับความผิดเกี่ยวกับภาษีเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงความผิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในลักษณะเป็นคดีเดียวกันด้วย[145] เป็นต้น

3. การสะดุดหยุดอยู่อันเนื่องมาจากการหยุดชะงักของกระบวนการยุติธรรม

โดยหลักแล้ว การหยุดชะงักของกระบวนการยุติธรรมไม่ใช่เงื่อนไขให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ แต่จะมีเพียงกรณีเดียวเท่านั้นซึ่งเป็นไปตามแนวคำพิพากษาของศาล (case law) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรืองอำนาจของพรรคนาซีในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ในเวลาดังกล่าวมีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจแก่ผู้นำพรรคนาซีว่าเจตจำนงของท่านผู้นำถือเป็นกฎหมาย และหากท่านผู้นำไม่ยอมให้มีการฟ้องร้องหรือมีคำสั่งให้ปิดศาล ก็ถือว่าเป็นการกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งทำให้การฟ้องคดีไม่อาจดำเนินการได้ จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้อายุความสำหรับความผิดที่กระทำลงโดยพรรคนาซีสะดุดหยุดอยู่จนกระทั่งถึงวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ. 1945 อันเป็นวันที่พรรคนาซีประกาศยอมแพ้อย่างเป็นทางการ การสะดุดหยุดอยู่ของอายุความจึงสิ้นสุดลงทันทีที่ศาลเปิดทำการอีกครั้ง[146]

3.3 ประเทศในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และ ประเทศอินเดีย โดยจะใช้ลำดับการอธิบายและเหตุผลในการอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับในหัวข้อที่ 3.2

---

[145] เพิ่งอ้าง.

[146] เพิ่งอ้าง 620 – 621.

Ref. code: 25656101031703XNC

3.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.3.1.1 การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

ประเทศสหรัฐอเมริกามีรูปแบบการปกครองแบบสหพันธรัฐ หรือเรียกอีกอย่างว่าการปกครองโดยรัฐบาลสหพันธ์ (Federal Government) กล่าวคือ มีระบบรัฐบาลคู่ โดยอำนาจการปกครองถูกแบ่งเป็นรัฐบาลกลางกับมลรัฐ[147] ซึ่งรัฐบาลกลางมีระบบกฎหมายและระบบศาลเป็นของตนเอง ส่วนมลรัฐก็มีอำนาจบริหารกิจการภายในมลรัฐ มีรัฐธรรมนูญ มีระบบกฎหมายและระบบศาลของตนเอง ซึ่งอาจแตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ[148]

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกามีแนวคิดว่าความผิดอาญาเป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อสังคมโดยตรง ดังนั้น ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาคือสังคมหรือมหาชนเท่านั้น ส่วนเอกชนผู้ตกเป็นเหยื่อในการกระทำความผิดไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย แนวคิดเช่นนี้ส่งผลให้ในประเทศสหรัฐอเมริกา เอกชนซึ่งเป็นผู้เสียหายในทางความเป็นจริงจะไม่มีอำนาจในการฟ้องคดีอาญา แต่อำนาจฟ้องทั้งหมดสำหรับคดีอาญาทุกประเภทเป็นของพนักงานอัยการและในนามของรัฐ รัฐบาลไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลกลางหรือมลรัฐหรือหน่วยงานอื่นของรัฐย่อมมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกันและจะต้องมีผู้ดำเนินการแทนในศาลเสมอ ด้วยเหตุดังกล่าว กฎหมายของมลรัฐส่วนใหญ่ของสหรัฐอเมริกาจึงไม่ยอมให้คดีอาญาเลิกหรือระงับไปด้วยการยอมความ โดยศาลฎีกาของรัฐมิสซูรีได้วางหลักว่า “ผู้เสียหายเท่านั้นที่จะทำให้การกระทำอันควรเป็นความผิดกลายเป็นไม่ต้องรับผิด และเมื่อสังคมเป็นผู้เสียหาย สังคมเท่านั้นที่จะใช้สิทธินั้นได้ เอกชนไม่อาจจะใช้สิทธิดังกล่าวได้ แม้ว่าตนจะเป็นผู้เสียหายโดยพฤตินัยก็ตาม” ซึ่งหลักดังกล่าวได้กลายเป็นแนวปฏิบัติในทุกมลรัฐของสหรัฐอเมริกา[149] โดยศาลสูงสหรัฐอเมริกาเองก็ได้ตัดสินไว้ในหลายคดีว่า “ผลประโยชน์ของรัฐและสังคมย่อมอยู่เหนือกว่าผลประโยชน์ของผู้เสียหายเพราะต่างก็ถือหลักความผิดอาญาเป็นความผิดต่อสังคมหรือมหาชน สังคมหรือมหาชนเท่านั้นที่เป็นผู้เสียหาย บุคคลผู้ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดมิใช่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายจึงไม่อาจมีการยอมความหรือระงับคดีกันได้” ซึ่งหลักการดังกล่าวใช้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดเท่านั้น ส่วนอัยการซึ่งเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายยังคงมีทั้งอำนาจในการสั่งฟ้องหรือใช้ดุลพินิจไม่ฟ้องคดีอาญาได้

---

[147] น้ำแท้ มีบุญสล้าง, *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ* (สำนักพิมพ์สูตรไพศาล 2554) 1 อ้างถึงใน อาทิตยา ศุภวัชโรบล (เชิงอรรถ 28) 54.

[148] เพิ่งอ้าง.

[149] วิษณุ เครืองาม, ‘ความยินยอม-ยอมความตามกฎหมายอาญาสหรัฐอเมริกา’ (2517) 1, 2 วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 156-57 อ้างถึงใน รังสิมา ดาราพงษ์ (เชิงอรรถ 99) 42.

Ref. code: 25656101031703XNC

อันสืบเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นประเพณี โดยที่ศาลรัฐบาลกลางและศาลมลรัฐต่าง ๆ ยังให้การสนับสนุนการใช้ดุลพินิจของอัยการด้วย[150] การที่ศาลสูงได้วางหลักไว้เช่นนี้ หากผู้กระทำความผิดได้ชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย และผู้เสียหายไม่ได้ติดใจเอาความอีกต่อไปแล้วก็ตาม แต่ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาถือว่าประโยชน์ที่ผู้เสียหายได้รับเป็นเรื่องของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเอง ไม่อาจทำให้ความรับผิดทางอาญาของผู้กระทำความผิดยุติลงได้ เนื่องจากรัฐเท่านั้นที่เป็นผู้เสียหายโดยตรง การชดใช้ของผู้กระทำความผิดหรือเจตนาไม่เอาความของผู้เสียหายจึงไม่กระทบกระเทือนต่อรูปคดีและอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินคดีเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้[151] อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นในเรื่องการให้ผู้เสียหายฟ้องคดีได้ ในคดีที่เห็นได้ชัดว่าผู้ต้องหาควรจะถูกฟ้องแต่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง หากศาลได้รับฟังเหตุผลในการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการแล้วเห็นว่าควรให้นักกฎหมายของผู้เสียหาย (Private Prosecutor) เป็นโจทก์แทนพนักงานอัยการ ในคดีประเภทนี้ผู้เสียหายหรือเอกชนก็จะมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้[152]

การดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เสียหาย พนักงานอัยการและคณะลูกขุน ถือเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญที่จะต้องมีในการดำเนินคดี ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีหน้าที่แตกต่างกันไปดังนี้ คือ[153] **1. ผู้เสียหาย** โดยผู้เสียหายมีสิทธิร้องทุกข์ (Complaint) ต่อตำรวจให้ดำเนินคดีอาญาหรือยื่นคำร้องทุกข์โดยตรงต่อศาล Magistrate ในความผิดซึ่งมีโทษปานกลางและยื่นคำร้องทุกข์ต่อคณะลูกขุนในความผิดร้ายแรง เพื่อให้ Magistrate และคณะลูกขุนทำการไต่สวนมูลฟ้องและดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลที่มีอำนาจต่อไป โดยผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาโดยตรง มีเป็นบางกรณีเท่านั้นที่ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ แต่ก็อยู่ภายใต้ข้อจำกัดหลายประการ **2. พนักงานอัยการ** มีอำนาจตั้งแต่การสืบสวน จับกุม และฟ้องคดีอาญา การฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการเป็นการฟ้องคดีในนามของสหรัฐอเมริกา และไม่จำเป็นต้องสอบสวนก่อน งานของ

---

[150] สุรพงษ์ เอี่ยมแทน, ‘ความผิดอันยอมความได้กับความผิดอาญาแผ่นดิน: ศึกษาตามกฎหมายอาญาสารบัญญัติ’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2544) 47 – 48 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[151] หฤทยา วุธยากร, ‘อายุความร้องทุกข์ในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราและการกระทำอนาจารอันยอมความได้: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2553) 61 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[152] วรินทร แต้ประยูร, ‘สิทธิการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายในศาลทหาร’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2545) 48 – 49 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 44.

[153] กิตติ บุศยพลากร, ‘ผู้เสียหายในคดีอาญา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523) 24 – 25 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 43.

Ref. code: 25656101031703XNC

พนักงานอัยการอาจเริ่มต้นตั้งแต่จับกุม เมื่อได้รับคำร้องขอจากตำรวจ พนักงานอัยการอาจยื่นฟ้องต่อ Magistrate เพื่อออกหมายจับและจับผู้ถูกกล่าวหาได้ แล้วอาจนำตัวมาให้ Magistrate ทำการไต่สวนมูลฟ้องเมื่อคดีมีมูล พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องแบบ information ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี หรือถ้าตำรวจจับผู้ถูกกล่าวหานำส่ง Magistrate พนักงานอัยการจะเข้าทำหน้าที่ในการไต่สวนมูลฟ้องและดำเนินคดีต่อไป กรณีที่พนักงานอัยการทราบว่ามีการกระทำผิดอาญาร้ายแรง อาจยื่นเสนอให้คณะลูกขุนทำการไต่สวน เมื่อคดีมีมูลพนักงานอัยการจะยื่นฟ้องแบบ Indictment ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี และ **3. คณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury)** มีจำนวนไม่น้อยกว่า 16 คน และไม่เกิน 23 คน (ตาม Rule 6 ของ Federal Rule of Criminal Procedure) ทำหน้าที่พิจารณาว่าบรรดาข้อเท็จจริงและข้อกล่าวหาต่าง ๆ ที่นำเสนอโดยอัยการนั้นเพียงพอที่จะเห็นชอบให้อัยการฟ้องผู้ถูกกล่าวหาเป็นจำเลยต่อศาลได้หรือไม่ อาจเรียกได้ว่า Grand jury คือคณะบุคคลซึ่งทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องนั่นเอง ซึ่งตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา มาตรา 5 แก้ไขเพิ่มเติม (The Fifth Amendment) ได้บัญญัติไว้ว่า ในคดีที่มีโทษประหารชีวิต (capital crime) หรือคดีร้ายแรงอื่น ๆ (infamous crime) จะดำเนินคดีกับผู้ต้องหาได้จะต้องผ่านการกลั่นกรองจาก Grand jury เสียก่อน[154] หาก Grand jury มีมติเสียงข้างมาก 12 เสียงขึ้นไปเห็นว่าคดีมีมูล คือเห็นว่าข้อกล่าวหาที่นำเสนอโดยอัยการเพียงพอที่จะทำให้ผู้ต้องหาถูกพิพากษาว่ามีความผิดได้ หัวหน้าคณะลูกขุนก็จะให้ความเห็นชอบ **กับเอกสารอย่างเป็นทางการที่เป็นข้อกล่าวหาที่จัดทำและยื่นเสนอโดยอัยการ กล่าวหาว่าบุคคลใดหรือหลายคนกระทำความผิด** ซึ่งเอกสารนี้เรียกว่า **indictment** โดยหัวหน้าคณะลูกขุนจะให้ความเห็นชอบเอกสารนี้ว่า **True Bill** ซึ่งหมายความว่าคณะบุคคลเหล่านี้เห็นว่าคดีมีมูลที่จะดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาในศาลได้แล้ว โดยอัยการก็จะยื่นเอกสารนี้ต่อศาล ซึ่งเท่ากับเป็นการยื่นฟ้องผู้ต้องหานั้นและคดีก็จะขึ้นสู่การพิจารณาของศาล[155] ในขณะที่คดีอาญาอื่น ๆ ซึ่งไม่ต้องผ่านการไต่สวนมูลฟ้องโดย Grand jury การฟ้องโดยอัยการจึงไม่ต้องใช้เอกสารที่เรียกว่า indictment โดยเพียงแต่ใช้เอกสารที่เรียกว่า **information** เท่านั้น ทั้งนี้ เป็นไปตาม Rule 7 ของ Federal Rule of Criminal Procedure (a) ซึ่งวางหลักว่า ความผิดซึ่งอาจถูกลงโทษประหารชีวิตหรือถูกลงโทษโดยการจำคุกระยะเวลากว่าหนึ่งปีขึ้นไปหรือถูกใช้ให้ทำงานหนักจะต้องถูกฟ้องโดย indictment หรือหากมีการสละสิทธิที่จะถูกฟ้องโดย indictment ความผิดนั้นจะถูกฟ้องโดย information แทน ในส่วนความผิดอื่น ๆ

---

[154] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงสยามพับลิชชิ่ง 2548) 51 – 52.

[155] เพิ่งอ้าง 53 – 54.

Ref. code: 25656101031703XNC

อาจจะถูกฟ้องโดย indictment หรือโดย information ก็ได้ ทั้งนี้ การฟ้องแบบ information อาจยื่นได้โดยไม่ต้องให้ศาลอนุญาต[156]

รูปแบบการฟ้องคดีในประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งได้เป็น 3 แบบ ได้แก่[157] **1. การฟ้องคดีอาญาแบบ Presentment** เป็นการฟ้องคดีอาญาของคณะลูกขุน โดยไม่มีผู้ใดยื่นคำฟ้องมาให้คณะลูกขุนทำการไต่สวน เมื่อคณะลูกขุนได้ทราบว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้น คณะลูกขุนจะเป็นผู้ทำการไต่สวนหาพยานหลักฐานเอง โดยถ้าปรากฏว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอจะฟ้องบุคคลใด คณะลูกขุนจะเป็นผู้ทำคำฟ้องและลงลายมือชื่อเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี แล้วส่งคำฟ้องและพยานหลักฐานไปให้พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดี **2. การฟ้องคดีแบบ Indictment** เป็นการฟ้องคดีอาญาที่ผู้กล่าวหา (ผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการ) ทำคำฟ้องยื่นเสนอต่อคณะลูกขุนและคณะลูกขุนจะทำการไต่สวนมูลฟ้อง ถ้าพิจารณาแล้วว่าคดีมีมูลก็จะลงชื่อในคำฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี และ **3. การฟ้องคดีแบบ Information** เป็นการฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี แต่ถ้าเป็นความผิดร้ายแรง (felony) จะต้องได้รับการไต่สวนมูลฟ้องจากศาล Magistrate ก่อน

ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี มี 3 ประเภท คือ **1. ศาลกลางของสหรัฐอเมริกา (Federal Court)** โดยการฟ้องคดีในศาลนี้จะใช้การฟ้องแบบ Indictment หรือ Presentment **2. ศาลมลรัฐ (State Court)** การฟ้องคดีในศาลนี้จะใช้แบบ Indictment หรือ Information และ **3. ศาลท้องถิ่น (Local Court)** ซึ่งใช้การฟ้องคดีเช่นเดียวกับศาลมลรัฐ[158]

3.3.1.2 หลักทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา

ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาได้เคยกล่าวไว้ในคดี *Toussie v. United States* ว่า วัตถุประสงค์ของอายุความมีขึ้นมาเพื่อจำกัดจำนวนการฟ้องคดีอาญาให้อยู่ภายในระยะเวลาที่แน่นอนตามการเกิดขึ้นของบรรดาการกระทำที่ฝ่ายนิติบัญญัติเห็นว่าต้องถูกลงโทษทางอาญา อายุความได้ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อปกป้องบุคคลจากการที่ต้องคอยคุ้มครองตนเองจากข้อหาที่ข้อเท็จจริงพื้นฐานต่าง ๆ อาจไม่ชัดเจนไปแล้วอันเนื่องมาจากระยะเวลาที่ผ่านไปเนิ่นนานและเพื่อลดความอันตรายจากการลงโทษทางอาญาต่อบรรดาการกระทำที่เกิดขึ้นมานานมากแล้วในอดีต อีกทั้งยังมีประโยชน์ในแง่ของการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายมุ่งมั่นที่จะสืบสวนสอบสวนค้นหา

---

[156] เพิ่งอ้าง 54 – 55.

[157] กิตติ บุศยพลากร, 'ผู้เสียหายในคดีอาญา' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523) 23 – 24 อ้างถึงใน รังสิมา ดาราพงษ์ (เชิงอรรถ 99) 43 – 44.

[158] อลงกรณ์ กลิ่นหอม, 'สิทธิในการฟ้องคดีอาญาของเอกชน' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2541) 71 อ้างถึงใน อาทิตยา ศุภวัชโรบล (เชิงอรรถ 28) 54.

Ref. code: 25656101031703XNC

การกระทำความผิดอาญาอย่างทันท่วงทีอีกด้วย[159] นอกจากนี้ ยังเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการป้องกันการฟ้องคดีอาญาต่อบรรดาบุคคลที่ปฏิบัติตนให้อยู่ในครรลองตามกฎหมายมาเป็นเวลาหลายปี , หลีกเลี่ยงไม่ให้มีการฟ้องคดีในเมื่อความต้องการแก้แค้นของสังคมได้จางหายไปแล้ว และ ลดโอกาสที่มีการข่มขู่แบล็กเมลลงไปด้วย แต่เหนือสิ่งอื่นใด ก็คือความต้องการที่จะให้การฟ้องคดีอาญานั้นต้องมีรากฐานมาจากพยานหลักฐานที่สดใหม่เพียงพอที่จะลดโอกาสในการตัดสินคดีผิดพลาด ดังนี้บทบัญญัติเรื่องอายุความจึงมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ซึ่งก็เป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของจำเลยในคดีอาญา[160] ดังนั้น ทั้งสหรัฐและมลรัฐจึงมีบทบัญญัติเรื่องอายุความไว้ ทั้งที่ไม่ปรากฏว่าศาลได้เคยวางบรรทัดฐานว่าจะต้องมีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าว โดยถือว่าเป็นเรื่องของฝ่ายบริหาร และบทบัญญัติเรื่องอายุความนี้ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม ตามที่ฝ่ายบริหารจะเห็นสมควรและสามารถยกเลิกบทบัญญัติเรื่องอายุความได้ ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้เคยกล่าวรับรองไว้ว่าอายุความเป็นสิ่งสำคัญต่อความผาสุกของสังคม เป็นกฎหมายที่เป็นที่ชื่นชอบ และได้รับการยอมรับในประเทศที่เจริญแล้ว เพราะกฎหมายเรื่องได้ส่งเสริมความสงบสุข ความปลอดภัยและความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งถือเป็นนโยบายสาธารณะที่สำคัญ ทั้งยังได้ส่งเสริมให้มีการดำเนินการแก่คดีในเวลาที่สมควร[161]

ในประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญาถูกมองว่าเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับระยะเวลาในการนำคดีขึ้นสู่ศาล[162] แม้สหรัฐอเมริกาจะนำเรื่องอายุความมาใช้ในคดีอาญาด้วยเหตุผลในทำนองเดียวกันกับคดีแพ่ง แต่จะมีข้อแตกต่างตรงที่อายุความในคดีอาญาจะมีผลค่อนข้างเด็ดขาดในการจำกัดอำนาจการพิจารณาคดีของศาล ไม่ใช่เป็นเพียงเหตุที่จำเลยจะใช้ยกขึ้นต่อสู้ฟ้องของโจทก์ที่อาจสละข้อต่อสู้

---

[159] *Toussie v. United States* 397 U.S. 112, 90 S.Ct. 858, 25 L.Ed.2d 156 (1970) อ้างถึงใน Wayne R LaFave, Jerold H Israel and Nancy J King, *Criminal Procedure* (3rd edn, St. Paul, Minn. :West Group 2000) 870.

[160] เพิ่งอ้าง.

[161] *Wood v. Carpenter*, 101 U.S. 135, 139 (1879) อ้างถึงใน ณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์และไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ, 'อายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา' (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อสำนักงานอัยการสูงสุด 2550) 31.

[162] Ibrahim J Wani, 'Borrowing Statutes, Statutes of Limitations and Modern Choice of Law' (1988 – 1989) 57 UMKC Law Review 681, 685.

Ref. code: 25656101031703XNC

ดังกล่าวได้อย่างในคดีแพ่ง[163] หากแต่ผลของเรื่องอายุความในคดีอาญาจะทำให้ศาลไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้[164]

แต่ละมลรัฐจะกำหนดหลักเกณฑ์อายุความแตกต่างกันออกไปตามนโยบายทางอาญาของแต่ละมลรัฐ รวมถึงแตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทของอาชญากรรม ทำให้ความผิดประเภทเดียวกันก็อาจมีอายุความที่แตกต่างกันได้ในแต่ละมลรัฐ[165] ในขณะที่กฎหมายกลาง (Federal Code) แห่งสหรัฐอเมริกาได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องอายุความไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตาม The United States Code Title 18 ซึ่งกำหนดให้อายุความมีระยะเวลาแตกต่างออกไปตามลักษณะของความผิดและอัตราโทษตามกฎหมาย อายุความในคดีอาญาตามกฎหมายกลางและกฎหมายของแต่ละมลรัฐจึงอาจแตกต่างกันได้ นอกจากอายุความที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ยังมีการกำหนดอายุความไว้ในกฎหมายอื่นด้วย ซึ่งจะเป็นอายุความของฐานความผิดที่ถูกกำหนดขึ้นโดยกฎหมายฉบับนั้น ๆ โดยเฉพาะ เช่น Patriot Act 2001 ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย ได้กำหนดให้ฐานความผิดที่เกี่ยวกับการก่อการร้ายไม่มีอายุความ (ตาม United States Patriot act 2001, Section 809) ฯลฯ[166] แต่ส่วนใหญ่แล้วมักจะกำหนดให้ไม่มีอายุความในความผิดที่มีโทษประหารชีวิตหรือความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่แม้ไม่มีโทษประหารชีวิต รวมตลอดถึงการกระทำความผิดร้ายแรงอื่น ๆ ในขณะที่ความผิดบางฐานก็มีแนวโน้มที่จะกำหนดให้อายุความยาวนานขึ้น เช่น ในคดีล่วงละเมิดต่อเด็กและอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จึงมีการกล่าวกันว่า อายุความในคดีอาญาเป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหารที่จะเป็นสิ่งสะท้อนถึงความรู้สึกของคนในสังคมในเวลาและสถานที่หนึ่ง ๆ[167]

อายุความนั้น เริ่มต้นนับในวันที่ความผิดได้ถูกกระทำลง (หรือในบางมลรัฐเริ่มต้นนับในวันที่ความผิดได้ถูกค้นพบ) ไปจนถึงวันที่เริ่มต้นฟ้องร้องคดี (ในบางมลรัฐหมายถึงวันที่มีการยื่นฟ้องแบบ indictment หรือยื่นฟ้องแบบ information ในขณะที่บางมลรัฐหมายถึงมีการออกหมายจับ) ในบางกรณีบทบัญญัติก็กำหนดระยะเวลาที่ไม่ให้นับเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ เช่น

---

[163] Calvin W. Corman, Limitation of Actions (1991 & Supp. 1993) อ้างถึงใน ณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์ และไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ (เชิงอรรถ 161) 33.

[164] เพิ่งอ้าง.

[165] เพิ่งอ้าง 31.

[166] ตามพงศ์ ชอบอิสระ (เชิงอรรถ 14) 117.

[167] Adlestein, A.L. 'Conflict of the Criminal Statute of Limitations with Lesser Offences at Trial' *William and Mary Law Review*, Fall, 1995 อ้างถึงใน ณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์ และไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ (เชิงอรรถ 161) 32.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในระหว่างเวลาที่จำเลยอยู่นอกรัฐหรือไม่ได้อยู่ในภูมิลำเนาที่เขาพำนักอยู่เป็นประจำด้วยเจตนาที่ต้องการจะหลบหนีจากการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี[168] , กรณีบุคคลที่หลบหนีเข้าเมืองแล้วมีการกระทำความผิดในเมืองนั้น (18 U.S.C. มาตรา 1326 (a)) อายุความจะเริ่มนับเมื่อเจ้าหน้าที่ Immigration and Naturalization Service (INS) สามารถจับกุมตัวจำเลย ไม่ใช่เริ่มนับตอนที่จำเลยหลบหนีเข้าเมืองหรือตอนที่จำเลยกระทำความผิดในเมืองนั้น หรือ กรณีที่อยู่ในสภาวะสงคราม (18 U.S.C. มาตรา 3287) กำหนดให้ไม่มีการนับอายุความจนกว่าจะพ้น 5 ปี หลังสงครามสิ้นสุดลง[169] ในขณะที่ความผิดบางฐานมีลักษณะเป็นความผิดต่อเนื่อง ทำให้อายุความเริ่มต้นนับเมื่อการกระทำได้จบสิ้นลงไปแล้ว ตัวอย่างความผิดต่อเนื่อง เช่น ความผิดฐานครอบครองสินค้าเถื่อน (possession-of-contraband crimes) เป็นต้น[170]

The United States Code Title 18 เป็นกฎหมายของรัฐบาลกลางและเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญาเอาไว้ ระบุในภาคที่ 2 วิธีพิจารณาความอาญา บทที่ 213 ว่าด้วยอายุความ ตั้งแต่มาตรา 3281 ถึง 3301 มีทั้งหลักเกณฑ์เรื่องระยะเวลาความสั้นยาวของอายุความและข้อยกเว้นในการนับอายุความต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ระยะเวลาของอายุความ สำหรับความผิดทั่วไปที่ไม่มีโทษประหารชีวิตและไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้เป็นการเฉพาะ จะมีอายุความฟ้องคดี 5 ปี ตามมาตรา 3282 , สำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาทจะมีอายุความฟ้องคดีที่สั้น เพียง 1 ปี ตามมาตรา 3285 , สำหรับความผิดเฉพาะฐานฉ้อโกงหลักประกัน จะมีอายุความที่ยาวขึ้นมาเป็น 6 ปี ตามมาตรา 3301 , สำหรับความผิดเฉพาะบางฐาน ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับสัญชาติ/พลเมืองหรือหนังสือเดินทางตามมาตรา 3291 ความผิดเกี่ยวกับการเงินตามมาตรา 3293 ความผิดฐานลอบวางเพลิงตามมาตรา 3295 ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามมาตรา 3298 และความผิดฐานเกณฑ์หรือใช้งานทหารเด็กตามมาตรา 3300 จะมีอายุความที่ยาวขึ้นมาเป็น 10 ปี ในขณะที่ความผิดเกี่ยวกับการโจรกรรมงานศิลปะจากพิพิธภัณฑ์หรือโจรกรรมงานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมตามมาตรา 3294 จะมีอายุความยาวนานถึง 20 ปีเลยทีเดียว

ข้อยกเว้นในการนับอายุความ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำมาตรการเกี่ยวกับอายุความต่าง ๆ มาใช้กับความผิดบางประเภทหรือใช้เมื่อมีข้อเท็จจริงบางประการเกิดขึ้นเพื่อให้อายุความมีความยืดหยุ่นและเป็นประโยชน์ต่อการป้องปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในบางกรณีได้

---

[168] Yale Kamisar, Wayne R LaFave and Jerold H Israel, *Modern Criminal Procedure: Cases, Comments and Questions* (5th edn, St. Paul, Minn. :West Pub 1980) 1124.

[169] รังสิมา ดาราพงษ์ (เชิงอรรถ 99) 49.

[170] Wayne R LaFave, Jerold H Israel and Nancy J King (เชิงอรรถ 159) 870.

Ref. code: 25656101031703XNC

ได้แก่ **1. การกำหนดให้ไม่มีอายุความ** ในความผิดรุนแรงที่มีโทษประหารชีวิตตามมาตรา 3281 (เช่น ความผิดอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ตามมาตรา 1091 หรือความผิดฐานใช้/มีไว้เพื่อใช้/ครอบครอง/ผลิต/พัฒนาหรือจำหน่ายอาวุธเคมีตามมาตรา 229 เป็นต้น) , ความผิดฐานก่อการร้ายที่เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตหรือเล็งเห็นได้ว่าอาจทำให้ผู้อื่นเสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บสาหัสตามมาตรา 3286[171] และความผิดเกี่ยวกับการลักพาตัวเด็กหรือความผิดทางเพศบางฐานตามมาตรา 3299 **2. การเลื่อนเวลาเริ่มต้นนับอายุความออกไป** ในความผิดฐานกระทำทางเพศ/กระทำความรุนแรง/ลักพาตัว ที่กระทำต่อผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ให้เริ่มนับอายุความตลอดช่วงที่ผู้เสียหายยังเป็นผู้เยาว์อยู่ หรือ มีอายุความ 10 ปีนับแต่วันกระทำความผิด แล้วแต่ว่าระยะเวลาใดจะนานกว่ากันตามมาตรา 3283 และความผิดฐานปกปิดทรัพย์สินที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดต่อเนื่องตามมาตรา 3284 และ **3. อายุความสะดุดหยุดอยู่** ในความผิดที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ในช่วงสงคราม ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างสงครามและเพิ่มเวลาให้อีก 5 ปีหลังสงครามสิ้นสุดลง ทั้งนี้ จำกัดเฉพาะความผิดบางประเภทเท่านั้นตามมาตรา 3287 , กรณีผู้กระทำความผิดหลบหนีจากกระบวนการยุติธรรมก่อนการฟ้องคดีตามมาตรา 3290 , กรณีต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานจากต่างประเทศหรือมีคำร้องขอให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานที่อยู่ในต่างประเทศซึ่งจำกัดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่เกิน 3 ปี แต่ถ้าหากการรวบรวมหรือตรวจสอบเสร็จสิ้นก่อนระยะเวลา 3 ปี อายุความที่ถูกขยายให้สำหรับการฟ้องคดีจะไม่มากเกินไปกว่า 6 เดือน ตามมาตรา 3292 และในกรณีความผิดที่ต้องมีการพิสูจน์ DNA ตามมาตรา 3297

3.3.1.3 การยกเว้นหรือการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาอันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี

นอกเหนือจากการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความในกรณีที่ต้องมีการรวบรวมหรือมีคำร้องขอตรวจสอบพยานหลักฐานที่อยู่ในต่างประเทศตาม The United States Code Title 18 มาตรา 3292 หรือในกรณีความผิดที่ต้องมีการพิสูจน์ DNA ตามมาตรา 3297 ซึ่งมีลักษณะเข้าข่ายเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมาย และ ในความผิดบางประเภทที่กระทำขึ้นในระหว่างที่ประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ในช่วงสงครามตามมาตรา 3287 ซึ่งมีลักษณะเข้าข่ายเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งที่กฎหมายได้ระบุข้อเท็จจริงอันเป็นอุปสรรคไว้อย่างชัดเจนแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกายังมีหลักกฎหมายเกี่ยวกับอายุความที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในหลักเกณฑ์ของอายุความและเปิดโอกาสให้ศาลสามารถอำนวยความยุติธรรม

---

[171] กรณีความผิดตาม The United States Code Title 18 มาตรา 3286 ในส่วนความผิดฐานก่อการร้ายอื่น ๆ จะใช้มาตรการอายุความยาวขึ้นคือ อายุความ 8 ปี นับแต่การกระทำความผิดเกิดขึ้น เช่น ความผิดฐานจับตัวประกันตามมาตรา 1203 เป็นต้น.

Ref. code: 25656101031703XNC

ให้คู่ความในคดีได้เมื่อคู่ความประสบกับเหตุบางอย่างที่ทำให้เขาไม่สามารถดำเนินการได้ทันกำหนดอายุความ นั่นก็คือหลัก Equitable Tolling

Equitable Tolling เป็นหลักการในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่อนุญาตให้ศาลใช้อำนาจแห่งความเป็นธรรม (equitable powers) ในการขยายอายุความออกไปหรือทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อปรากฏว่ามีพฤติการณ์พิเศษ (extraordinary circumstances) เกิดขึ้นและทำให้คู่ความไม่อาจดำเนินการให้ทันภายในระยะเวลาที่บทบัญญัติกฎหมายกำหนดไว้ได้แม้ว่าจะดำเนินการอย่างพากเพียรพยายามตามสมควรก่อนที่เวลาจะหมดแล้วก็ตาม[172] วัตถุประสงค์ของหลักการนี้มีขึ้นเพื่ออนุญาตให้มีการขยายระยะเวลาตามบทบัญญัติกฎหมายออกไปได้ในบางกรณีเมื่อคู่ความไม่อาจปฏิบัติตามระยะเวลานั้นได้โดยไม่ใช่เพราะความผิดหรือเพราะความละเลยไม่ใส่ใจของตัวคู่ความ[173] แต่ในเมื่อหลักการนี้เป็นหลักการที่ขัดแย้งกับบรรดาประโยชน์ที่ได้รับจากการมีอายุความ หลัก Equitable Tolling จึงอยู่ในสถานะที่เป็น “วิธีเยียวยาแบบพิเศษ” (extraordinary remedy) ซึ่งถูกใช้เพียงเท่าที่จำเป็น อย่างจำกัด และเมื่อสอดคล้องกับหลักกฎหมายบางประการที่ต้องการคุ้มครองในคดีนั้น ๆ เช่น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เป็นต้น[174] ดังนี้ หลัก Equitable Tolling จึงไม่ใช่หลักกฎหมายที่ถูกระบุไว้ในบทบัญญัติกฎหมายใด ๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่เป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่ยอมรับให้ศาลสามารถใช้ได้ในยามจำเป็นและภายใต้เงื่อนไขบางประการ

มีเงื่อนไข 2 ประการ ในการยกหลัก Equitable Tolling ขึ้นอ้างได้ ได้แก่ **1. คู่ความได้พากเพียรพยายามในการรักษาสิทธิของตนเองตลอดระยะเวลาของอายุความแล้ว** และ **2. มีพฤติการณ์พิเศษเกิดขึ้น (extraordinary circumstances) ทำให้คู่ความไม่อาจ**

---

[172] Equitable Tolling, Black’s Law Dictionary (11th ed. 2019.) อ้างถึงใน Kevin Foley, ‘Availability of Tolling in A Presidential Prosecution’ (2020) 168 University of Pennsylvania Law Review 1789, 1808 และ Michael Fente, ‘Statutory and Constitutional Hurdles Confronting the Judicial System During the COVID-19 Pandemic’ (2020) Upper Level Writing Requirement Research Papers 1, 18 <https://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1042&context=stu_upperlevel_papers> สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2566.

[173] *Neves v. Holder*, 613 F.3d 30, 36 (1st Cir. 2010.) อ้างถึงใน Kevin Foley เพิ่งอ้าง 1808 – 1809.

[174] *Steed v. Head*, 219 F.3d 1298, 1300 (11th Cir. 2000) , *Irwin v. Dep’t of Veterans Affairs*, 498 U.S. 89, 96 (1990) and *Alvarez-Machain v. United States*, 96 F.3d 1246, 1251 (9th Cir. 1996) อ้างถึงใน Kevin Foley เพิ่งอ้าง 1809.

Ref. code: 25656101031703XNC

ดำเนินการได้ทันเวลา[175] โดยภาระการพิสูจน์เงื่อนไขทั้ง 2 ประการนี้ ตกอยู่แก่ฝ่ายที่ต้องการจะยกหลักนี้ขึ้นกล่าวอ้าง[176] ซึ่งศาลได้เคยกล่าวไว้ในคดี *Menominee Indian Tribe of Wisconsin v. United States* ว่าเงื่อนไขเหล่านี้จัดเป็น “องค์ประกอบ” ของหลักการเลยทีเดียว ไม่ใช่เพียงแค่ข้อเท็จจริงทั่วไปที่ศาลเอามาพิจารณา[177] โดยองค์ประกอบในเรื่อง “พฤติการณ์พิเศษ” กับ “ความพากเพียรพยายาม” เป็นองค์ประกอบที่ต้องแยกกันพิจารณา[178] แม้ว่าศาลจะไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่ามีพฤติการณ์แบบใดบ้างที่เป็นพฤติการณ์พิเศษ แต่ก็ได้ระบุลักษณะอันเป็นองค์ประกอบของพฤติการณ์พิเศษไว้ว่า พฤติการณ์ที่เป็นสาเหตุให้ผู้ที่ต้องปฏิบัติตามกำหนดอายุความดำเนินการล่าช้านั้นจะต้องอยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ที่ต้องปฏิบัติตามกำหนดอายุความ (แตกต่างจากเงื่อนไขความพากเพียรพยายามซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ที่ต้องปฏิบัติตามกำหนดอายุความสามารถควบคุมได้)[179] และพฤติการณ์พิเศษนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ขัดขวางการดำเนินการให้ทันเวลาด้วย[180] จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่จะยกหลัก Equitable Tolling ขึ้นกล่าวอ้างที่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นด้วยว่าพฤติการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นเชื่อมโยงกับการที่ไม่อาจดำเนินการได้ทันเวลาด้วย[181] อย่างไรก็ตาม ศาลไม่ได้พิจารณาเพียงแค่นี้ ศาลฎีกาได้เคยกล่าวไว้อีกว่าหลัก Equitable Tolling ที่นำไปใช้กับอายุความ มีผลเป็นการขยายอายุความในบทบัญญัติที่สภานิติบัญญัติได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้ว ดังนั้น การสะดุดหยุดอยู่

---

[175] *Pace v. DiGuglielmo*, 544 U.S. 408, 418 (2005) อ้างถึงใน Kevin Foley เพิ่งอ้าง 1815.

[176] *Boos v. Runyon*, 201 F.3d 178, 185 (2d Cir. 2000) อ้างถึงใน Kevin Foley เพิ่งอ้าง 1819.

[177] *Menominee Indian Tribe of Wisc. v. United States*, 136 S.Ct. 750, 756 (2016) อ้างถึงใน Michael Fente (เชิงอรรถ 172) 18.

[178] *Menominee Indian Tribe of Wis. v. United States*, 577 U.S. 250, 256–57 (2016) อ้างถึงใน Meghan L Downey, ‘Extraordinary Circumstances and Extraordinary Writs: Equitable Tolling During the COVID-19 Pandemic and Beyond’ (2022) 27 Berkeley Journal of Criminal Law 31, 38.

[179] *Menominee Indian Tribe of Wis. v. United States*, 577 U.S. 250, 256–57 (2016) , *Mayberry v. Dittman*, 904 F.3d 525, 530 (7th Cir. 2014) and *Blue v. Medeiros*, 913 F.3d 1, 9 (1st Cir. 2019) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 39.

[180] *Menominee*, 577 U.S. at 251 and *Anaya v. Sec*., Fla. Dep’t of Corr., No. 21-11110-E, 2021 WL 4704638, at *1 (11th Cir. 2021) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[181] *Ross v. Varano*, 712 F.3d 784, 803 (3d Cir. 2013) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 40.

Ref. code: 25656101031703XNC

ของอายุความโดยหลักการนี้จะใช้ได้หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติกฎหมาย[182] หมายความว่าอายุความซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ร่างโดยสภานิติบัญญัตินั้นถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าอยู่ภายใต้หลัก Equitable Tolling เว้นเสียแต่ว่าการใช้ Equitable Tolling จะไม่สอดคล้องกับข้อความหรือเจตนารมณ์ของบทบัญญัติกฎหมายนั้น[183] ดังนั้น การจะใช้หลัก Equitable Tolling ได้หรือไม่ต้องพิจารณาทั้งเจตนารมณ์ของบทบัญญัติที่สภานิติบัญญัติได้กำหนดไว้และลักษณะของพฤติการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นซึ่งขัดขวางคู่ความที่พากเพียรพยายามดำเนินการให้ตรงต่อเวลาด้วย[184]

ตลอดเวลาที่ผ่านมา หลัก Equitable Tolling มักถูกนำไปใช้ในอายุความในคดีแพ่งเป็นหลัก[185] ในขณะที่คดีอาญา ศาลยังไม่ได้มีความเห็นอย่างเป็นเอกฉันท์ว่าหลัก Equitable Tolling สามารถนำมาใช้หรือควรที่จะนำมาใช้ในคดีอาญาหรือไม่[186] แต่ก็มีความเห็นของศาลที่มองว่าหลักการนี้ก็สามารถใช้ในคดีอาญาได้ เช่น ในคดี *Young v. United States* ศาลได้ให้ความเห็นว่าอายุความทุกประเภทล้วนตกอยู่ภายใต้หลัก Equitable Tolling ทั้งสิ้น[187], ในคดี *United States v. Midgley* ศาลเห็นว่าแม้หลักการนี้จะถูกปรับใช้ในการฟ้องคดีแพ่งเป็นหลัก ก็ไม่มีเหตุผลที่จะแบ่งแยกสิทธิที่ถูกคุ้มครองโดยอายุความของคดีอาญาและคดีแพ่งออกจากกัน[188] และในคดี *United States v. Atiyeh* ศาลกล่าวว่าศาลไม่เคยตัดโอกาสความเป็นไปได้ที่จะนำหลัก Equitable Tolling ไปใช้ในอายุความของคดีอาญาแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม หลักการนี้ควรถูกนำไปใช้ “อย่างจำกัด” (sparingly) และข้อเท็จจริงที่ถือเป็นพฤติการณ์พิเศษที่จะยกขึ้นอ้างก็ควรตีความอย่างแคบด้วย[189] เป็นต้น ความไม่ชัดเจนว่าจะสามารถใช้หลัก Equitable Tolling ในคดีอาญาได้หรือไม่

---

[182] *Lozano v. Montoya Alvarez*, 572 U.S. 1, 10 (2014) อ้างถึงใน Michael Fente (เชิงอรรถ 172) 19.

[183] *Young v. United States*, 535 U.S. 43 (2002) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[184] เพิ่งอ้าง.

[185] เพิ่งอ้าง 18.

[186] เพิ่งอ้าง.

[187] *Young v. United States*, 535 U.S. 43, 122 S. Ct. 1036 (2002) อ้างถึงใน Amanda Lineberry and Chuck Rosenburg, ‘Equitable Tolling and the Prosecution of a President’ (Lawfare, 17 April 2019) <https://www.lawfareblog.com/equitable-tolling-and-prosecution-president> สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2562.

[188] *United States v. Midgley*, 142 F.3d 174, 179 (3d Cir. 1998) อ้างถึงใน Michael Fente (เชิงอรรถ 172) 19.

[189] *United States v. Atiyeh*, 402 F.3d 354, 367 (3d Cir. 2005) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

มักจะเป็นประเด็นเฉพาะเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แต่ถ้าหากเป็นระยะเวลาอื่นในคดีอาญา ศาลก็ยอมรับอย่างชัดเจนให้มีการใช้หลัก Equitable Tolling ได้ ดังจะเห็นได้จากคดี *Holland v. Florida* หลัก Equitable Tolling มักถูกยกขึ้นอ้างโดยทั่วไปในกรณีจำเลยที่ถูกคุมขังอยู่ได้ยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลเพื่อพิจารณาว่าการคุมขังนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะปรับใช้หลัก Equitable Tolling ให้ก็ต่อเมื่อจำเลยได้แสดงให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้พากเพียรพยายามตามสมควรที่จะรักษาสิทธิของตนแล้วและมีพฤติการณ์พิเศษเกิดขึ้นทำให้จำเลยไม่อาจใช้สิทธิของตนได้ทันเวลา[190] เพื่อพิสูจน์ว่ามีพฤติการณ์พิเศษเกิดขึ้น ผู้ยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลจะต้องแสดงให้ศาลเห็นว่า เขาเป็นฝ่ายที่ถูกทำให้เข้าใจผิด, ถูกขัดขวางไม่ให้ใช้สิทธิของตนในพฤติการณ์พิเศษ, เขาได้ใช้สิทธิภายในเวลาที่กำหนดแต่ไปใช้ผิดศาล หรือ ศาลเป็นผู้ที่ทำให้เขาเข้าใจผิดในขั้นตอนการดำเนินการที่จำเป็นต้องทำเพื่อรักษาสิทธิของตนไว้[191] เป็นต้น โดยหลังจากคำพิพากษาในคดี *Holland v. Florida* ศาลได้ขยายให้สามารถใช้หลักการนี้ต่อการยื่นคำร้องของผู้ถูกคุมขังตาม United States Code Title 28 มาตรา 2244 และมาตรา 2255 ได้ ซึ่งทั้งสองมาตราได้กำหนดให้ต้องยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลภายในเวลา 1 ปี เท่านั้น[192]

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้ปรากฏคดีแรกที่ศาลใช้หลัก Equitable Tolling กับอายุความฟ้องคดีอาญา คือคดี *United States v. Xavier* พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องแบบ information ไว้ต่อศาล ตั้งแต่วันที่ 29 มิถุนายน 2020 โดยไม่ได้ถอนฟ้องออกมาแต่อย่างใด จนกระทั่งคณะลูกขุนใหญ่สามารถกลับมาพิจารณาคดีต่อได้ในช่วงปลายพฤศจิกายน 2020 ปรากฏว่าในวันที่ 8 ธันวาคม 2020 พนักงานอัยการได้ยื่นคำฟ้องในข้อหาเดิมต่อคณะลูกขุนใหญ่ เท่ากับว่าเป็นการยื่นคำฟ้องซ้ำ (superseding indictment) ต่อจำเลย Xavier ดังนี้ จำเลย Xavier จึงโต้แย้งว่าคำฟ้องซ้ำดังกล่าวได้ยื่นเมื่อขาดอายุความไปแล้ว เพราะว่าคำฟ้องเดิมที่ยื่นฟ้องแบบ information ไม่ได้ทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ ดังนั้น อายุความจึงขาดก่อนที่คณะลูกขุนใหญ่จะทำคำฟ้องแบบ indictment ต่อตนเอง อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษา Middlebrooks ซึ่งเป็นผู้พิจารณาคดีนี้เห็นด้วยกับคำโต้แย้งของจำเลยเพียงครึ่งเดียว โดยกล่าวว่า การยื่นฟ้องแบบ information ในคดีนี้ไม่ได้ทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ก็จริง แต่คำฟ้องซ้ำที่ยื่นภายหลังนั้นยังเป็นคำฟ้องที่อยู่ในอายุความเนื่องจาก

---

[190] *Holland v. Florida* 560 U.S. 631, 649 (2010) อ้างถึงใน Margit Livingston, 'Presidential Immunity from Prosecution: Tolling the Statute of Limitations' (2020) 34 BYU Journal of Public Law 303, 309 – 310.

[191] *Mitchell v. Att'y Gen. of N.J.*, No. 16-0532(MCA), 2019 U.S. Dist. LEXIS 10695, at *13 (D.N.J. Jan. 18, 2019) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 310.

[192] Meghan L Downey (เชิงอรรถ 178) 37.

Ref. code: 25656101031703XNC

การระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทำให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ตามหลัก Equitable Tolling ทั้งนี้ ผู้พิพากษา Middlebrooks กล่าวว่าตนเป็นผู้พิพากษาคนแรกที่ใช้หลัก Equitable Tolling กับบทบัญญัติ The United States Code Title 18 มาตรา 3282 (a) ด้วย โดยอธิบายเหตุผลที่วินิจฉัยเช่นนี้ว่า “การระบาดของโรคดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่อาจคาดหมายได้และผลกระทบที่เกิดขึ้นก็ไม่ใช่สิ่งที่เคยประสบพบเจอมาก่อนในแง่ของความขัดข้องของระบบการดำเนินงานต่าง ๆ ของสังคม การที่ศาลในเขตนี้ปิดทำการ รวมถึงการที่คณะลูกขุนใหญ่ยังไม่สามารถมาดำเนินการพิจารณาคดีได้ ย่อมเป็นการขัดขวางความสามารถของรัฐที่จะยื่นฟ้องแบบ indictment ให้ตรงเวลาได้”[193] ในคดีนี้ ข้อเท็จจริงที่ปรับใช้เป็นองค์ประกอบ 2 ประการของหลัก Equitable Tolling จึงเป็น 1. การระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 กระทบต่อการดำเนินงานของศาลอย่างที่ไม่เคยพบเจอมาก่อน และ 2. รัฐได้เร่งดำเนินการด้วยความพากเพียรพยายามแล้วเพื่อที่จะยื่นคำฟ้องแบบ indictment ทันทีหลังจากที่คณะลูกขุนใหญ่เพิ่งกลับมาประชุมได้ ทั้งนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่านอกจากองค์ประกอบสองประการที่ศาลได้นำมาปรับใช้ข้างต้น การนำหลัก Equitable Tolling ขึ้นใช้ในคดีนี้ได้น่าจะเกิดจากการที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำฟ้องแรกไว้ภายในอายุความก่อนแล้วและจำเลยได้เข้ามาอยู่ในกระบวนการดำเนินคดีอาญาและได้เตรียมการต่อสู้คดีไว้บ้างแล้ว การยื่นคำฟ้องอีกครั้งในข้อหาเดิมจึงไม่น่าจะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและความสามารถในการต่อสู้คดีของจำเลยมากนัก

ศาลได้วางหลักไว้ว่าพฤติการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นจะต้องอยู่นอกเหนือการควบคุมของโจทก์ หากการฟ้องคดีไม่ทันกำหนดอายุความเกิดมาจากความเข้าใจผิดในข้อกฎหมายหรือการวางแผนการสู้คดีผิดพลาดเอง ย่อมไม่ถือว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษที่จะนำมาอ้างหลัก Equitable Tolling เพื่อให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ได้[194] ดังนี้ มีตัวอย่างข้อเท็จจริงที่ศาลเห็นว่าเข้าข่ายเป็นพฤติการณ์พิเศษที่ทำให้ยกหลัก Equitable Tolling ขึ้นกล่าวอ้างได้ ได้แก่ **เมื่อคู่ความ**

---

[193] *United States v. Xavier*, No. 20-cr-80054 (S.D. Fla. Sept. 8, 2021) อ้างถึงใน Nicole D Mariani, ‘Hiding in Plain Language: A Solution to the Pandemic Riddle of a Suspended Grand Jury, an Expiring Statute of Limitations, and the Fifth Amendment’ (2022) 76 University of Miami Law Review 983, 975 – 976.

[194] ‘U.S. Supreme Court Rebuffs Tribe’s Bid for Equitable Tolling: Extraordinary Circumstances Causing Delayed Filing Must be Beyond a Litigant’s Control’ (Bryan Cave Leighton Paisner, 25 January 2016) <https://www.bclplaw.com/en-US/insights/u-s-supreme-court-rebuffs-tribe-s-bid-for-equitable-tolling.html> สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2562.

Ref. code: 25656101031703XNC

ถูกทนายความของตนเองละทิ้งหน้าที่[195] เช่น การที่ทนายความจงใจไปยืนยันให้ลูกความของตนเข้าใจผิดว่าทนายจะยื่นคำร้องก่อนเวลาจะสิ้นสุดแน่นอน เป็นเหตุให้อ้างหลัก Equitable Tolling ได้ , **เมื่อเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของศาลเอง**[196] **หรือของเจ้าหน้าที่ของศาล**[197] เช่น ศาลมลรัฐไม่ได้ส่งหนังสือแจ้งคำสั่งไปให้โจทก์ภายในระยะเวลาอันสมควรหลังจากที่มีคำสั่งออกมาแล้ว, ศาลชั้นต้น (District Court) ไม่ได้แจ้งแก่ผู้ยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลว่าสามารถยกเลิกข้อหาที่ยังไม่ขาดอายุความได้ แต่กลับส่งตัวกลับไปที่ศาลมลรัฐพร้อมกับข้อหาเหล่านั้น, ศาลแจ้งวิธีการยื่นอุทธรณ์ที่ผิดแก่ผู้ยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ถูกคุมขังมาศาล, ศาลชั้นต้นยกฟ้องโจทก์โดยผิดพลาด, จ่าศาล (the clerk of the court) ไม่ได้ส่งหนังสือแจ้งคำสั่งศาลให้โจทก์ทราบภายในเวลาที่กำหนด, จ่าศาลปฏิเสธการยื่นคำฟ้องหรือคำร้องของโจทก์โดยผิดพลาด หรือ **เมื่อความล่าช้าเกิดจากการกระทำโดยมิชอบของคู่ความฝ่ายตรงข้าม**[198] เช่น ผู้ร้องถูกชักจูงหรือหลอกลวงโดยการกระทำอันมิชอบของฝ่ายตรงข้ามให้ไม่สามารถยื่นฟ้องหรือยื่นคำร้องได้ทันเวลา, จำเลยทำให้โจทก์เข้าใจผิดด้วยการฉ้อโกง ให้ข้อมูลที่ผิด หรือปกปิดข้อเท็จจริงโดยเจตนา เป็นต้น ซึ่งตัวอย่างเหล่านี้แม้จะเป็นเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน แต่ก็มีลักษณะร่วมกันอยู่ คือโจทก์สามารถใช้หลัก Equitable Tolling ได้ เพราะมีการกระทำโดยมิชอบหรือการกระทำโดยผิดพลาดจากฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

---

[195] *Maples v. Thomas*, 565 U.S. 266, 289 (2012) , *Holland v. Florida*, 560 U.S. 631, 650-52 (2010) and *Dillon v. Conway*, 642 F.3d 358, 363-64 (2d Cir. 2011) อ้างถึงใน Kevin Foley (เชิงอรรถ 172) 1820.

[196] *Diaz v. Kelly*, 515 F.3d 149, 155-56 (2d Cir. 2008) , *Urcinoli v. Cathel*, 546 F.3d 269, 275 (3d Cir. 2008) , *Spottsville v. Terry*, 476 F.3d 1241, 1245-46 (11th Cir. 2007) and *Corjasso v. Ayers*, 278 F.3d 874, 878 (9th Cir. 2002) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[197] *Knight v. Schofield*, 292 F.3d 709, 711 (11th Cir. 2002) and *Sanchez v. Frauenheim*, No. 18-04203, 2019 WL 399719, at *4 (N.D. Cal. Jan. 31, 2019) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[198] *Irwin v. Dep't of Veterans Affairs*, 498 U.S. 89, 96 (1991) , *In re Milby*, 875 F.3d 1229, 1232-33 (9th Cir. 2017) and *Jackson v. Astrue*, 506 F.3d 1349, 1353-55 (11th Cir. 2007) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

หรือจากบุคคลที่สาม[199] ทั้งนี้ ศาลได้กล่าวไว้ว่าพฤติการณ์พิเศษเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากอุปสรรคภายนอกที่ขัดขวางการยื่นฟ้องหรือยื่นคำร้องให้ทันเวลา ไม่ใช่ว่าโจทก์เป็นผู้ก่อให้เกิดความล่าช้าเอง[200]

ตัวอย่างพฤติการณ์พิเศษอีกประเภทจะเป็นพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่อาจโทษฝ่ายใดได้ ทั้งนี้ พฤติการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นอาจไม่ได้สร้างความยากลำบากต่อผู้ฟ้องหรือผู้ร้องในการยื่นคำฟ้องหรือคำร้องของตนให้ทันเวลาแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่อาจกระทบไปถึงศาลที่เป็นฝ่ายที่ต้องรับคำฟ้องหรือคำร้องนั้นด้วย เช่น **พฤติการณ์พิเศษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์** ปรากฏในคดี *Hanger v. Abbot* ซึ่งศาลฎีกายอมรับให้ใช้หลัก Equitable Tolling ได้ในระหว่างช่วงสงครามกลางเมือง (Civil War) เนื่องจากศาล Arkansas ปิดทำการเนื่องจากมีการกบฏเกิดขึ้น[201] หรือคดี *Osbourne v. United States* ศาลยอมรับให้ใช้หลัก Equitable Tolling เมื่อโจทก์ไม่สามารถใช้สิทธิของตนได้ในระหว่างที่เขาถูกจับเป็นนักโทษที่ญี่ปุ่นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง[202] **ในขณะที่พฤติการณ์พิเศษที่เกิดจากภัยธรรมชาติ** ปรากฏในคดี *Murray v. Cain* ในระหว่างที่ศาล Louisiana รับมือกับมรสุมฝนตกหนัก ศาลยอมรับให้ใช้หลัก Equitable Tolling ได้ เมื่อเรือนจำที่ Louisiana ตกอยู่ในสภาวะฉุกเฉินเพราะมีน้ำท่วม ทำให้ผู้ร้องต้องอพยพออกจากเรือนจำก่อนและทำให้เขายื่นคำร้องของตนล่าช้าไป[203] หรือการอพยพจากเรือนจำ ศาล และบ้านเรือนในเมือง New Orleans ระหว่างเกิดพายุเฮอริเคนแคทรีนา ก็อาจจัดได้ว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษได้เช่นกัน[204]

การพิจารณาถึงพฤติการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นยังคำนึงถึงความพร้อมทางร่างกายหรือจิตใจของบุคคลด้วย โดยศาลได้ใช้หลัก Equitable Tolling ในกรณีที่สภาพร่างกายหรือจิตใจของผู้ยื่นคำร้องหรือคำฟ้องเป็นเหตุให้ไม่อาจยื่นได้ทันเวลา กล่าวคือ โรคที่ผู้ยื่นคำร้อง

---

[199] เพิ่งอ้าง.

[200] *Sandoz v. Cingular Wireless*, L.L.C., 700 F. App'x 317, 320 (5th Cir. 2017) (quoting *Menominee Indian Tribe of Wis. v. United States*, 136 S. Ct. 750, 756 (2016)) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[201] *Hanger v. Abbot*, 73 U.S. 532 (1867) อ้างถึงใน Michael Fente (เชิงอรรถ 172) 20.

[202] *Osbourne v. United States*, 164 F.2d 767, 769 (2d Cir. 1947) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[203] *Murray v. Cain*, 2019 WL 1417442, at *3-4 (M.D. La. Mar. 5, 2019) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[204] *Hooker v. Cooper*, No. 10-1624, 2011 WL 1321405 (E.D. La. Jan. 31, 2011) and Brandon L. Garrett & Tania Tetlow, 'Criminal Justice Collapse: The Constitution After Hurricane Katrina' (2006) 56 DUKE L.J. 127, 145–47 อ้างถึงใน Meghan L Downey (เชิงอรรถ 178) 42.

Ref. code: 25656101031703XNC

หรือคำฟ้องเป็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นโรคทางกายหรือทางจิต อาจจัดว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษได้ หากว่าโรคนั้นเป็นเหตุให้ผู้ยื่นคำร้องหรือคำฟ้องสูญเสียโอกาสในการดำเนินการให้ทันเวลาและเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของเขา เช่น ผู้ร้องต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเป็นเวลา 42 วัน, อาการป่วยของผู้ร้องทำให้ความสามารถในการเขียนหนังสือและเข้าใจคำศัพท์ต่าง ๆ ลดด้อยถอยลง เป็นต้น[205]

ทั้งนี้ คดีที่เกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลเพื่อพิจารณาว่าการคุมขังไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งได้มีการยกหลัก Equitable Tolling ขึ้นใช้หลายครั้ง นอกเหนือจากพฤติการณ์พิเศษที่เกิดจากที่ทนายความของผู้ร้องละทิ้งหน้าที่ในคดี *Holland v. Florida*[206] แล้ว ศาลยังใช้หลัก Equitable Tolling ในพฤติการณ์พิเศษอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการดำเนินการล่าช้าของผู้ร้อง กล่าวคือ **เมื่อศาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐทำให้ผู้ร้องเข้าใจผิดเกี่ยวกับกำหนดเวลาสิ้นสุดที่จะยื่นคำร้องได้**[207] หรือ **เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐไม่ได้แจ้งหรือทำให้ผู้ร้องรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติต่อต้านลัทธิการก่อการร้ายและการใช้โทษประหารชีวิต (AEDPA) หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีของผู้ร้อง**[208] **หรือล้มเหลวในการทำให้ผู้ถูกคุมขังเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการยื่นคำร้องให้ทันตามกำหนดเวลา**[209] เช่น ศาลมลรัฐเทกซัสไม่ได้แจ้งให้ผู้ร้องทราบว่าคำร้องหลังการลงโทษ (postconviction claim) ของเขาถูกปฏิเสธจนกระทั่งพ้นเวลากว่า 1 ปี, ผู้ร้องไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรทางกฎหมายเป็นเวลา 169 วันในระหว่างอายุความ 1 ปี และไม่ได้เข้าถึงทรัพยากรดังกล่าวอีกเป็นเวลา 152 วันหลังจากพ้นกำหนดอายุความไปแล้ว เป็นต้น ทั้งนี้ การคำนึงถึงทรัพยากรที่มีความจำเป็นต่อการยื่นคำร้อง

---

[205] *Harper v. Ercole*, 648 F.3d 132, 137 (2d Cir. 2011) , *Mazola v. United States*, 294 F. App'x 480 (11th Cir. 2008) and *Perry v. Brown*, 950 F.3d 410, 411 (7th Cir. 2020) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[206] *Holland v. Florida*, 560 U.S. 631, 650-52 (2010) อ้างถึงใน Kevin Foley (เชิงอรรถ 172) 1820.

[207] *Socha v. Boughton*, 763 F.3d 674, 686 (7th Cir. 2014) and *Munchinski v. Wilson*, 694 F.3d 308, 329 (3d Cir. 2012) อ้างถึงใน Meghan L Downey (เชิงอรรถ 178) 42.

[208] *Hardy v. Quarterman*, 577 F.2d 596, 598–99 (5th Cir. 2009) and *Pabon v. Mahanoy*, 654 F.3d 385, 399–401 (3d Cir. 2011); *Whalem/Hunt v. Early*, 233 F.3d 1146 (9th Cir. 2000); *Andrade v. Johnson*, No. 3:20-cv-01147, 2021 WL 848171, at *7 (S.D. Cal. Mar. 4, 2021) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 41.

[209] *United States v. Clay*, No. 2:20-236, 2021 WL 2018996, at *3 (S.D. Tex. May 18, 2021) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 42.

Ref. code: 25656101031703XNC

นอกจากการเข้าถึงเอกสารหรือไฟล์เกี่ยวกับคดีของตน หรือการเข้าถึงห้องสมุดกฎหมายแล้ว จะต้องคำนึงถึงการเอื้ออำนวยให้มีระยะเวลาที่เพียงพอต่อการดำเนินการยื่นคำร้องด้วย อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากตัวอย่างข้างต้น หากผู้ร้องอ้างเพียงแค่ว่าการใช้ชีวิตประจำวันในเรือนจำทำให้เกิดความยากลำบากในการเข้าไปหาข้อมูลในห้องสมุดกฎหมายและทำให้ดำเนินการเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ถูกคุมขังมาที่ศาลยากตามไปด้วยนั้น ศาลยังไม่ถือว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษที่จะเป็นเงื่อนไขในการยกหลัก Equitable Tolling ขึ้นกล่าวอ้างได้[210]

3.3.2 ประเทศอินเดีย

3.3.2.1 การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

ประเทศอินเดียใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ สืบเนื่องมาจากในอดีตได้เคยตกเป็นประเทศอาณานิคมของสหราชอาณาจักร กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศอินเดียประกอบ 4 องค์กรหลัก ได้แก่ หน่วยงานสืบสวน (ตำรวจ) , ศาล , องค์กรอัยการ และ ราชทัณฑ์[211] โดยทั่วไป รัฐจะเป็นผู้ดำเนินการฟ้องคดีอาญาเอง เนื่องจากประเทศอินเดียเห็นว่าการกระทำผิดอาญาไม่เพียงแต่เป็นการก่อความเสียหายต่อบุคคลเท่านั้น แต่เป็นการก่อความเสียหายต่อสังคมด้วย[212] การดำเนินคดีอาญาประเทศอินเดียจึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) พนักงานอัยการเป็นผู้มีหน้าที่ฟ้องจำเลยแทนรัฐ ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาโดยภาพรวม คือ หลังจากความผิดได้ถูกกระทำลง เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นส่วนที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาได้ดำเนินการสอบสวนคดีอาญาเสร็จสิ้นแล้วและได้ยื่นรายงานส่งฟ้อง (charge sheet) ต่อศาล นำไปสู่การยื่นคำฟ้องในคดีนี้ของพนักงานอัยการ[213]

ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาในประเทศอินเดียจะต้องพิจารณาถึงประเภทของความผิดที่เกิดขึ้นด้วย โดยการแบ่งประเภทความผิดที่สำคัญคือการแบ่งระหว่างความผิดที่ตำรวจจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ (cognizable offence) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

---

[210] *Escobar v. May*, No. 18-1933- RGA, 2021 WL 797876, at *3 (D. Del. Mar. 2, 2021) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 41.

[211] Madan Lal Sharma, 'The Role and Function of Prosecution in Criminal Justice' (1998) Annual Report for 1997 and Resource Material Series No.53 185, 185 – 186.

[212] Ratanlal Ranchhoddas, Thakore Dhirjlal Keshavlal and Manohar V R, *Ratanlal & Dhirajlal's the Code of Criminal Procedure* (19th enlarged edn, Gurgaon, India :LexisNexis Butterworths Wadhwa Nagpur 2013) 1969.

[213] Anupama Sharma, 'Public Prosecutors, Victims and the Expectation Gap: An Analysis of Indian Jurisdiction' (2018) 13 The Socio-Legal Review 87, 93.

Ref. code: 25656101031703XNC

มาตรา 2 (c) และ ความผิดที่ตำรวจไม่สามารถจับกุมได้โดยไม่มีหมายจับ (non-cognizable offence) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (l) ซึ่งการแบ่งเช่นนี้ใช้เกณฑ์ความร้ายแรงของความผิดเป็นเกณฑ์การแบ่งแยก หากความผิดมีความร้ายแรงมากเท่าไหร่ ความหนักของโทษที่จะลงต่อความผิดนั้นก็จะมากขึ้นตามไปด้วย[214]

ประเภทแรก ความผิดที่ตำรวจจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ (cognizable offence) เป็นความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปจนถึงโทษจำคุกตลอดชีวิต และรวมถึงโทษที่หนักกว่านั้นคือโทษประหารชีวิต[215] ความผิดประเภทนี้มีทั้งที่ประกันตัวได้และประกันตัวไม่ได้ ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงและโทษที่ลงต่อความผิดนั้น ๆ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจยังสามารถเริ่มต้นการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดนี้ได้เลยโดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อน ความผิดประเภทนี้มักเป็นความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงโดยธรรมชาติ เช่น ก่อสงครามกับรัฐบาลอินเดีย, ฆ่าคนตายโดยเจตนา, ข่มขืนกระทำชำเรา, ลักพาตัว, ลักทรัพย์ และ ความตายที่เกี่ยวกับการเรียกรับเอาสินสอด (dowry death) เป็นต้น[216] **ประเภทที่สอง ความผิดที่ตำรวจไม่สามารถจับกุมได้โดยไม่มีหมายจับ (non-cognizable offence)** เป็นความผิดที่มีโทษจำคุกต่ำกว่า 3 ปีลงมา หรือโทษปรับสถานเดียว[217] ความผิดประเภทนี้สามารถประกันตัวได้ทั้งหมด โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถเริ่มต้นสืบสวนสอบสวนคดีได้โดยปราศจากการอนุญาตจากศาลก่อน ความผิดประเภทนี้เป็นความผิดที่ไม่ได้ร้ายแรงมาก เช่น ทำร้ายร่างกาย, ปลอมแปลงเอกสาร, ฉ้อโกง, หมิ่นประมาท และก่อความรำคาญต่อสังคม เป็นต้น[218]

ขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา เริ่มต้นจากการยื่นคำร้องทุกข์โดยผู้แจ้งความ (informant) หรือผู้ร้องทุกข์ (complainant) ที่สถานีตำรวจ หากคำร้องทุกข์นั้นเกี่ยวกับความผิดที่ตำรวจไม่สามารถจับกุมได้โดยไม่มีหมายจับ (non-cognizable offense) ตำรวจจะไม่สามารถทำเอกสาร FIR (first information report) ได้ และจะต้องแจ้งให้ผู้แจ้งความหรือผู้ร้องทุกข์ดำเนินการ

---

[214] Chikirsha Mohanty, 'What is a Cognizable and Non-Cognizable offence in India?' (LawRato, 15 August 2022) <https://lawrato.com/indian-kanoon/criminal-law/what-is-a-cognizable-and-non-cognizable-offence-in-india-612> สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2566.

[215] Table II of the 1st Schedule of the Code of Criminal Procedure.

[216] Chikirsha Mohanty, 'What is a Cognizable and Non-Cognizable offence in India?' (เชิงอรรถ 214).

[217] Table II of the 1st Schedule of the Code of Criminal Procedure.

[218] Chikirsha Mohanty, 'What is a Cognizable and Non-Cognizable offence in India?' (เชิงอรรถ 214).

Ref. code: 25656101031703XNC

ยื่นคำร้องทุกข์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือพื้นที่ที่ความผิดได้เกิดขึ้นเองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 190 แต่ถ้าหากคำร้องทุกข์นั้นเกี่ยวกับความผิดที่ตำรวจจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ (cognizable offense) ตำรวจจะทำเอกสาร FIR ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154 ซึ่งเป็นเอกสารที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการสอบสวนของตำรวจ เช่น บันทึกปากคำของพยาน , การค้นและยึดเอกสารและทรัพย์สินต่าง ๆ , หลักฐานอื่น ๆ ที่รวบรวมได้ (เช่น หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์, หลักฐานทางการแพทย์) , การสอบปากคำและ/หรือจับกุมตัวบรรดาบุคคลที่ถูกกล่าวหา และกระบวนการอื่น ๆ ในการสอบสวน เป็นต้น ภายหลังจากกระบวนการสอบสวนเสร็จสิ้น ตำรวจอาจจะยื่นรายงานส่งฟ้อง (charge sheet) ซึ่งเป็นรายงานที่ตำรวจเห็นว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะเอาผิดต่อผู้ถูกกล่าวหาได้และมีรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับคดี เช่น เอกสาร FIR, บันทึกปากคำพยาน, ข้อเท็จจริงคดีโดยย่อและข้อเท็จจริงอื่น ๆ ในระหว่างสอบสวน เป็นต้น[219] หรือ ยื่นรายงานยุติคดี (closure report) ต่อศาลที่มีเขตอำนาจ ทั้งนี้ ศาลฎีกาได้เคยกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ตำรวจมีอำนาจที่จะให้ความเห็นว่าระหว่างรายงานยุติคดีหรือรายงานส่งฟ้อง รายงานใดจะถูกยื่นส่งศาล และให้ความเห็นว่าพยานหลักฐานที่รวบรวมมาได้นั้นมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะพิจารณาคดีต่อผู้ถูกกล่าวหาต่อไปหรือไม่ ศาลถือว่าการทำรายงานทั้งหลายเหล่านี้คือขั้นตอนสุดท้ายของการสอบสวนแล้วและขั้นตอนนี้จะต้องถูกดำเนินการโดยฝ่ายตำรวจเท่านั้น ไม่ใช่โดยหน่วยงานอื่น[220] การยื่นรายงานดังกล่าวนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 หากยื่นรายงานยุติคดีไป ผู้แจ้งความหรือผู้ร้องทุกข์อาจได้รับโอกาสจากศาลในการโต้แย้งการยุติคดีนั้นได้ แต่ถ้าหากยื่นรายงานส่งฟ้อง การพิจารณาว่าคดีนั้นควรจะรับฟ้องไว้หรือไม่ก็จะถูกกระทำลงโดยศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 190 หากศาลเห็นว่ามีพยานหลักฐานที่รวบรวมมาได้นั้นทำให้คดีมีมูลเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหามีความผิด ศาลก็จะดำเนินการกำหนดข้อหา (framing charges) แต่ถ้าหากพบว่าคดียังไม่มีมูลเพียงพอ ศาลก็จะจำหน่ายคดีออกไป[221]

---

[219] เพิ่งอ้าง.

[220] *Abhinandan Ja v Dinesh Mishra* (1967) 3 SCR 668 [20]; *Kishore Kumar Gyanchandani v GD Mehrotra* AIR 2002 SC 483 อ้างถึงใน Vidhi Centre for Legal Policy, 'Quest for Prosecutorial Independence' (Vidhi Centre for Legal Policy, 21 February 2022) 31 <https://vidhilegalpolicy.in/wp-content/uploads/2022/02/220208_Quest-for-Prosecutorial-Independence.pdf> สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2566.

[221] Chikirsha Mohanty, 'How to file a criminal complaint case' (LawRato, 14 August 2022) <https://lawrato.com/indian-kanoon/criminal-law/how-to-file-a-criminal-complaint-case-327> สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2566.

Ref. code: 25656101031703XNC

พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในกระบวนพิจารณาคดีอาญาหลายประการ อย่างไรก็ตาม อำนาจหน้าที่บางประการก็ไม่ได้ถูกระบุไว้อย่างชัดเจนในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ในทางปฏิบัติเป็นที่เข้าใจตรงกันว่าเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ ได้แก่ บทบาทของพนักงานอัยการในชั้นสอบสวน เช่น การขอหมายจับหรือหมายค้นจากศาล , ขอให้ตำรวจควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้ต่อตามมาตรา 167 , ขอให้ศาลประกาศให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องมาศาลตามมาตรา 82 และ ขอให้ศาลยึดทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา 83 และ มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นเกี่ยวกับรายงานสรุปการสอบสวนของตำรวจตามมาตรา 169, 170 และ 173 หรือ บทบาทของพนักงานอัยการในชั้นการรับฟ้องและการดำเนินกระบวนพิจารณาคดี เช่น การให้ความเห็นต่อศาล Magistrate ในขณะอยู่ในขั้นตอนการพิจารณารับฟ้องคดีตามมาตรา 190 เป็นต้น[222] และโดยทั่วไป พนักงานอัยการในประเทศอินเดียจะต้องไม่แทรกแซงขั้นตอนการสอบสวนหรือเข้าไปช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเตรียมรายงานส่งฟ้องหรือรายงานยุติคดี ซึ่งแตกต่างจากระบบกฎหมายของหลายประเทศที่กำหนดให้ทั้งตำรวจและอัยการต่างมีส่วนร่วมในการสรุปคดีและส่วนใหญ่ฝ่ายตำรวจก็จะส่งรายงานการสอบสวนให้อัยการพิจารณาตรวจสอบก่อนด้วย[223] และในการพิจารณาคดีในชั้นศาล ศาลฎีกาในคดี *Sheonandan Paswan v. State of Bihar* ได้ระบุบทบาทของพนักงานอัยการไว้ว่า พนักงานอัยการมีหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิด ต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ของศาล คอยช่วยเหลือศาล และสร้างหลักประกันว่าผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม พนักงานอัยการอาจขอถอนฟ้องคดีได้ด้วยเหตุผลที่สมควร เช่น เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเมื่อพยานหลักฐานในคดีอ่อนเกินไป เป็นต้น และพนักงานอัยการจะต้องไม่ยกอำนาจในการถอนฟ้องคดีของตนให้ผู้ใดโดยเด็ดขาด[224]

ในส่วนของผู้เสียหาย จะไม่มีอำนาจในการฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง ทำได้เพียงการแจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือต่อศาลเท่านั้น อย่างไรก็ตาม มีเพียงกรณีเดียวเท่านั้นที่ผู้เสียหายจะสามารถเข้ามาเป็นคู่ความฟ้องคดีอาญาได้ด้วยตนเอง คือ ได้รับอนุญาตจากศาลที่พิจารณาคดีนั้นอยู่ให้เข้ามาเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 302 แต่ข้อยกเว้นดังกล่าวนี้ก็เป็นข้อยกเว้นที่ใช้ได้อย่างจำกัดเท่านั้น ตามที่ศาลฎีกาได้เคยกล่าวไว้ว่าหากให้อิสระในการฟ้องร้องคดีอาญาต่อราษฎร ก็จะเกิดการดำเนินการฟ้องร้องด้วยทุกทางที่ทำได้โดยปราศจากความคิดอย่างละเอียดรอบคอบในเรื่องของความ

---

[222] Vidhi Centre for Legal Policy (เชิงอรรถ 220) 27.

[223] เพิ่งอ้าง 30.

[224] *Sheonandan Paswan v. State of Bihar*, (1983) 1 SCC 438: AIR 1983 SC 194 อ้างถึงใน Anupama Sharma (เชิงอรรถ 213) 94.

Ref. code: 25656101031703XNC

เป็นธรรมและประโยชน์สาธารณะ[225] อย่างไรก็ตาม ไม่ได้มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนว่าในพฤติการณ์ใดถึงจะเป็นเงื่อนไขให้อำนาจแก่ศาล Magistrate ในการอนุญาตเช่นนั้นได้ แต่ศาลฎีกาก็เคยได้กล่าวไว้ว่าการอนุญาตเช่นว่านั้นอาจทำได้หากศาลเห็นว่าการอนุญาตให้ราษฎรเป็นผู้ฟ้องคดีนั้นจะยังผลให้เกิดความยุติธรรมได้ดีกว่า[226]

3.3.2.2 หลักทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญา

อายุความฟ้องคดีอาญาในประเทศอินเดียมีสถานะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ[227] โดยฝ่ายนิติบัญญัติได้ระบุถึงวัตถุประสงค์ในการกำหนดให้คดีอาญามีอายุความไว้ดังต่อไปนี้[228]

1. เมื่อเวลาผ่านเนิ่นนานไป คำให้การของพยานก็จะมีน้ำหนักน้อยลงตามไปด้วยและหลักฐานต่าง ๆ ก็จะยิ่งมีความไม่แน่นอน ส่งผลให้โอกาสเกิดความผิดพลาดในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีมีมากยิ่งขึ้น

2. เพื่อให้เกิดความสงบสุขและโอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง ผู้กระทำความผิดไม่ควรตกอยู่ในสภาวะที่อาจถูกฟ้องร้องเมื่อไหร่ก็ได้อยู่ตลอดเวลา เพราะมีกฎหมายหลากหลายฉบับกำหนดความผิดใหม่ ๆ ขึ้นมาเสมอและยังมีคนอื่น ๆ ที่กระทำความผิดอาญาขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา ดังนี้ หากปล่อยให้ไม่มีอายุความเลย ผู้คนจะไม่มีทางพบความสงบในจิตใจได้เลย แม้ว่าตนอาจจะถูกฟ้องร้องในความผิดเล็กน้อยก็ตาม

3. วัตถุประสงค์การลงโทษคดีอาญาในด้านการป้องปรามการข่มขู่ยับยั้ง (deterrence) ย่อมลดน้อยลง หากว่าการฟ้องคดีและการลงโทษไม่เกิดขึ้นก่อนที่ความผิดนั้น ๆ จะจางหายไปจากความทรงจำของผู้คนที่เกี่ยวข้อง

4. วัตถุประสงค์การลงโทษคดีอาญาในด้านการแก้แค้น (retribution) ที่สังคมเคยรู้สึกอยู่นั้น ย่อมลดน้อยลงตามเวลาที่ผ่านไปเนิ่นนาน

---

[225] *Shiv Kumar v. Hukam Chand*, (1999) 7 SCC 467 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 103.

[226] *J.K. International v. State (Govt. of NCT of Delhi)*, (2001) 3 SCC 462: 2001 AIR SCW 907 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[227] Law Commission of India, '42nd Report Indian Penal Code' Chapter 24 Time Limits for Prosecutions article (2 June 1971) 341 <https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s3ca0daec69b5adc880fb464895726dbdf/uploads/2022/08/2022082456.pdf> สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2566.

[228] Report of the Joint Committee of Parliament, dated 4-12-1972 pp. xxx, xxxi อ้างถึงใน Ratanlal Ranchhoddas, Thakore Dhirjlal Keshavlal and Manohar V R (เชิงอรรถ 212) 1970.

Ref. code: 25656101031703XNC

5. การกำหนดให้มีอายุความฟ้องคดีอาญาย่อมทำให้องค์กรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการฟ้องคดีอาญาทั้งหมดเกิดความกระตือรือร้นในการเร่งค้นหาและดำเนินการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาให้เร็วที่สุดด้วย

หลักการทั่วไปเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาของประเทศอินเดียจะถูกระบุไว้ใน**ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (the Code of Criminal Procedure 1973 หรือ CrPC)** ซึ่งระยะเวลาของอายุความจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของความผิดหรือของโทษที่จะลงในความผิดอาญานั้น ๆ ยิ่งความผิดมีโทษหนักเท่าไหร่ อายุความก็จะมีระยะเวลายาวนานตามไปด้วย ดังจะเห็นได้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 468[229]

มาตรา 468 สิทธิในการฟ้องคดีสิ้นสุดลงเมื่อคดีขาดอายุความ

กำหนดว่า (1) เว้นแต่จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในประมวลกฎหมายนี้ ห้ามมิให้ศาลรับฟ้องคดีอาญาใดตามที่กำหนดไว้ในอนุมาตรา (2) นี้ หลังจากพ้นกำหนดอายุความ

(2) อายุความมีกำหนดดังต่อไปนี้

(a) อายุความ 6 เดือน สำหรับความผิดที่มีโทษปรับเพียงอย่างเดียว

(b) อายุความ 1 ปี สำหรับความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี

(c) อายุความ 3 ปี สำหรับความผิดที่มีโทษจำคุกเกิน 1 ปี แต่ไม่เกินกว่า 3 ปี

(3) เพื่อประโยชน์ของมาตรานี้ อายุความในบรรดาความผิดหลายความผิดที่อาจพิจารณาร่วมกันได้ ให้กำหนดอายุความตามความผิดที่มีโทษหนักที่สุด

ทั้งนี้ ในส่วนของความผิดที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปีนั้น จะไม่มีการกำหนดอายุความกำกับไว้[230] จึงสามารถฟ้องร้องเมื่อใดก็ได้

ศาลฎีกาได้วางหลักเกี่ยวกับวันที่อายุความจะหยุดนับไว้ในคดี *Sarah Mathew v. Institute of Cardio Vascular Diseases*[231] ว่า จะต้องเป็นวันที่ยื่นคำร้องทุกข์หรือวันที่เริ่มต้นกระบวนการฟ้องคดี ไม่ใช่วันที่ศาล Magistrate รับคำร้องทุกข์หรือคำฟ้อง เหตุผลเบื้องหลังที่กำหนดไว้เช่นนี้เพื่อไม่ให้เกิดภาระต่อผู้ร้องทุกข์ที่ดำเนินการด้วยความตั้งใจ

---

[229] เพิ่งอ้าง 1969.

[230] Varun Lamba and Atul Menon, 'Limitation Period in Criminal Cases – When are you barred by limitation?' (AZB & PARTNERS, 21 April 2022) <https://www.azbpartners.com/bank/limitation-period-in-criminal-cases-when-are-you-barred-by-limitation/> สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2566.

[231] *Sarah Mathew v. Institute of Cardio Vascular Diseases*; (2014) 2 SCC 62 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

และหมั่นเพียรดีแล้ว ศาลยังให้ความเห็นอีกว่าจะเป็นการไม่สมเหตุสมผลเลยที่ความล่าช้าอันเกิดจากการรับคำร้องทุกข์หรือคำฟ้องของศาลเองจะส่งผลให้เกิดความเป็นไม่เป็นธรรมต่อผู้ร้องทุกข์ที่มุ่งมั่นหมั่นเพียรในการดำเนินการส่วนของตนแล้ว อย่างไรก็ตาม หลักเกี่ยวกับวันที่หยุดนับอายุความที่ศาลได้วางเอาไว้ เป็นกรณีคดีที่คำร้องทุกข์ถูกยื่นโดยตรงต่อศาล Magistrate[232] ปัญหายังมีอยู่ในกรณีการดำเนินคดีอาญาเริ่มต้นที่ฝ่ายตำรวจก่อน กล่าวคือ วันหยุดนับอายุความจะเป็นวันที่มีการยื่นคำร้องทุกข์ให้ตำรวจหรือเป็นวันที่ตำรวจยื่นรายงานส่งฟ้อง (chargesheet) ในเรื่องนี้ยังมีความเห็นที่แตกต่างกัน ความเห็นแรกจาก the Kerala High Court เห็นว่าวันหยุดนับอายุความควรเป็นวันที่มีการยื่นรายงานยุติคดี (final report) หรือรายงานส่งฟ้อง (chargesheet)[233] ในขณะที่ the Allahabad High Court เห็นว่า “การเริ่มต้นกระบวนการฟ้องคดี” ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหมายถึง “การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของความผิดประเภท cognizable offense ตามมาตรา 154” ดังนี้ จึงหมายถึงวันที่มีการยื่นคำร้องทุกข์หรือวันที่มีการออกเอกสาร FIR (first information report) ออกมานั่นเอง[234] อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาได้นำหลักในคดี *Sarah Mathew v. Institute of Cardio Vascular Diseases* มาตีความและใช้ในการวินิจฉัยคดี *Amritlal v. Shantilal Soni & Ors*[235] เมื่อเดือนมีนาคม ปี 2022 ซึ่งเป็นคดีที่มีอายุความ 3 ปี มีการยื่นคำร้องทุกข์และออกเอกสาร FIR หลังจากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว 2 ปี 9 เดือน กับอีกครึ่งเดือน แต่ตำรวจได้ยื่นรายงานส่งฟ้องหลังจากออก FIR 4 เดือน ซึ่งเลยพ้นอายุความ 3 ปีไปแล้ว ศาล Magistrate ได้รับรายงานดังกล่าว เห็นว่าควรดำเนินคดีต่อไป จึงกำหนดข้อหาต่อจำเลย จำเลยจึงต่อสู้ว่าคดีขาดอายุความไปแล้ว คดีขึ้นถึงชั้นศาลฎีกา ศาลฎีกาเห็นว่าในการคำนวณนับอายุความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 468 วันหยุดนับอายุความจะต้องเป็นวันที่ยื่นคำร้องทุกข์หรือวันที่เริ่มต้นกระบวนการฟ้องคดี ไม่ใช่วันที่ศาลรับคำร้องทุกข์หรือคำฟ้อง จึงสรุปได้ว่าแม้จะเป็นคดีที่เริ่มต้นจากการยื่นคำร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็ยังเป็นการยื่นคำร้องทุกข์ที่ทำให้อายุความหยุดนับได้

มาตรา 469 การเริ่มต้นนับอายุความ

กำหนดว่า (1) อายุความให้เริ่มต้นนับดังต่อไปนี้ (a) เริ่มต้นนับในวันที่ความผิดได้ถูกกระทำลง หรือ (b) หากว่าความผิดที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจคนใด

---

[232] the High Court decision (2002) 2 MWN (Cri) 238 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[233] *Rudrasenan v. State of Kerala* ; 2022 SCC OnLine Ker 917 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[234] *Rajitram Shukla and Others v. State of U.P & Anr.*; (2022) 118 ACC 183 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[235] *Amritlal v. Shantilal Soni & Ors* 2022 SCC OnLine SC 266 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

ไม่รู้เรื่องความผิดที่เกิดขึ้นเลย ให้เริ่มนับอายุความในวันที่ผู้เสียหายหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจรู้เรื่องความผิดนั้น แล้วแต่ว่าใครจะรู้ก่อนกัน หรือ (c) ในกรณีไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด ให้เริ่มนับอายุความในวันที่ผู้เสียหายรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือในวันที่เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนในความผิดนั้นรู้ตัวผู้กระทำความผิด แล้วแต่ว่าใครจะรู้ก่อนกัน

(2) ในการคำนวณนับอายุความดังกล่าว ไม่ให้นับวันแรกรวมเข้าไว้ในอายุความ

มาตรา 471 ไม่นับอายุความในวันที่ศาลปิดทำการ

กำหนดว่า เมื่ออายุความสิ้นสุดลงพอดีในวันที่ศาลปิดทำการ ให้ศาลรับฟ้องคดีอาญานั้นได้ในวันถัดไปที่ศาลนั้นเปิดทำการ

มาตรา 472 ความผิดต่อเนื่อง

ในกรณีความผิดต่อเนื่อง ให้การเริ่มต้นนับอายุความเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาที่ความผิดนั้นยังคงกระทำอยู่ต่อเนื่อง

อายุความฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักทั่วไป ในประเทศอินเดียยังมีกฎหมายฉบับอื่นที่กำหนดอายุความฟ้องคดีอาญาไว้โดยไม่ต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยอายุความของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ ซึ่งกฎหมายบางฉบับก็มีอายุความเท่ากันกับที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บางฉบับก็กำหนดอายุความไว้แตกต่างออกไป เช่น **The Army Act 1950 มาตรา 122** กำหนดให้อายุความฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้มีอายุความไม่เกิน 3 ปี , **The Police Act 1861 มาตรา 42** กำหนดให้อายุความฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้มีอายุความไม่เกิน 3 เดือน และ **The Factories Act 1948 มาตรา 106** กำหนดให้อายุความยื่นคำร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัตินี้มีอายุความไม่เกิน 3 เดือน , **The Negotiable Instruments Act 1881 มาตรา 142** กำหนดไว้ชัดเจนว่าไม่นำบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ และกำหนดให้อายุความในความผิดเกี่ยวกับเช็คมีอายุความยื่นคำร้องทุกข์ไม่เกิน 1 เดือน เป็นต้น[236]

3.3.2.3 การยกเว้นหรือการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาอันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี

ประเทศอินเดียได้กำหนดมาตรการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 470 และ มาตรา 473 โดยมาตรา 470 จะบัญญัติถึงข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ ซึ่งมีหลายประการที่เข้าข่ายลักษณะของอุปสรรคในการฟ้องคดี ในขณะที่มาตรา 473 เป็นมาตรการที่ศาลมีดุลพินิจรับฟ้องคดีที่พ้นกำหนด

[236] Diljeet Titus and others, 'Statute of Limitation for Criminal Prosecution in India' (2022) 49 DPCE Online 4129, 4140 – 4141.

Ref. code: 25656101031703XNC

อายุความไปแล้ว ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับหลัก Equitable Tolling ที่ศาลประเทศสหรัฐอเมริกาใช้และอาจรองรับข้อเท็จจริงที่เข้าข่ายเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีได้

มาตรา 470 ไม่ให้นับอายุความใน 4 กรณี ดังต่อไปนี้

(1) ในการคำนวณนับอายุความ เวลาในระหว่างที่ผู้ใดได้ฟ้องคดีอาญาอื่นต่อผู้กระทำความผิดด้วยความละเอียดรอบคอบ ไม่ว่าจะในศาลชั้นต้นหรือในศาลอุทธรณ์ ไม่ให้นับเวลาในระหว่างนั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ แต่การไม่นับเวลาดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้น เว้นแต่การฟ้องคดีอาญานั้นมีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันและดำเนินการฟ้องคดีอาญาด้วยความสุจริตในศาลที่ไม่มีอำนาจพิจารณาคดีได้อันเนื่องมาจากคดีไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลหรือเนื่องจากเหตุอื่นใดที่คล้ายคลึงกัน

(2) เมื่อการเริ่มต้นฟ้องคดีอาญาถูกหยุดไว้ด้วยคำสั่งใด ๆ ดังนี้ ในการคำนวณนับอายุความ เวลาในระหว่างที่คำสั่งดังกล่าวยังดำเนินอยู่, เวลาที่คำสั่งนั้นถูกส่งหรือถูกทำขึ้น และเวลาที่คำสั่งนั้นถูกเพิกถอน ไม่ให้นับเวลาทั้งหลายเหล่านี้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

(3) เมื่อมีหนังสือแจ้งเตือนการฟ้อง หรือ เมื่อการฟ้องนั้น ๆ จำเป็นต้องได้รับความยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากรัฐบาลหรือหน่วยงานรัฐอื่นๆ ก่อน เพื่อประโยชน์ในการคำนวณอายุความ ไม่ให้นับเวลาในการส่งหนังสือแจ้งเตือนหรือเวลาที่ต้องใช้ในการขอความยินยอมหรืออนุญาตนั้นรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ กล่าวคือ เวลาที่คำร้องเพื่อขอความยินยอมหรืออนุญาตได้ถูกทำขึ้นและเวลาที่ได้รับคำสั่ง (หมายถึงวันที่ได้รับความยินยอมหรืออนุญาตนั้น) จากรัฐบาลหรือหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ไม่ให้นับเวลาเหล่านั้นรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

(4) ในการคำนวณนับอายุความ เวลาดังต่อไปนี้ ได้แก่ (a) เวลาที่ผู้กระทำความผิดได้อยู่นอกประเทศอินเดียหรือนอกเขตแดนใดนอกประเทศอินเดียที่อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลกลาง หรือ (b) เวลาที่ผู้กระทำความผิดหลีกเลี่ยงการถูกจับกุมโดยหลบหนีหรือหลบซ่อนตัวไว้ ไม่ให้นับเวลาทั้งหลายเหล่านี้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

<u>กรณีอนุมาตรา (1)</u> การที่จะถือว่าโจทก์ผู้ฟ้องคดีได้กระทำด้วยความละเอียดรอบคอบหรือด้วยความสุจริตหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เป็นรายกรณีไป[237] และภาระการพิสูจน์ให้ศาลพอใจว่าได้กระทำด้วยความละเอียดรอบคอบหรือด้วยความสุจริตแล้วนั้นตกอยู่กับฝ่ายที่เป็นโจทก์ฟ้องคดี[238] สาระสำคัญของเรื่องนี้คือศาลที่จะต้องพิจารณาเรื่องอายุความจะต้องรู้ว่าอีกศาลหนึ่งนั้นไม่สามารถพิจารณาคดีได้เพราะคดีไม่อยู่ในเขตอำนาจของอีกศาลหนึ่งนั้น[239]

---

[237] Ratanlal Ranchhoddas, Thakore Dhirjlal Keshavlal and Manohar V R (เชิงอรรถ 212) 1985.

[238] *Gnanacharya v. Saravanaperumal*, AIR 1941 Mad 319 (FB) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[239] *Vaithilinga v. Narayanaswami*, AIR 1943 Mad 457 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1985 – 1986.

Ref. code: 25656101031703XNC

เมื่อคำร้องทุกข์ได้กลับคืนมายังเขตอำนาจศาลที่ถูกต้อง เวลาที่เสียไปตั้งแต่ยื่นคำร้องทุกข์ผิดเขตอำนาจศาลก็จะไม่นับรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ[240] ส่วนเหตุอื่นที่คล้ายคลึงกันเป็นการบัญญัติไว้กว้าง ๆ เพื่อรองรับกรณีอื่นที่อาจจะเกิดขึ้น แต่เหตุนั้นก็จะต้องมีลักษณะที่ทำให้ศาลพ้นวิสัยที่จะดำเนินการพิจารณาคดีได้และจะต้องวินิจฉัยว่าศาลใดสามารถพิจารณาได้[241] , **กรณีอนุมาตรา (3)** ในกรณีที่กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องมีความยินยอมหรืออนุญาตก่อนถึงจะมาฟ้องร้องคดีได้ เพียงแค่ข้อเท็จจริงว่าเอกสารที่จะใช้ยื่นฟ้องคดียังอยู่ที่การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ขั้นสูง เวลาในระหว่างนั้นก็ยังต้องรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ[242] **ในส่วนกรณีอนุมาตรา (4)** ประเทศอินเดียถือว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่ การไม่อยู่ในประเทศอินเดีย และ การหลบหนีหรือหลบซ่อนตัวเป็นอุปสรรคในการเริ่มต้นฟ้องคดีประการหนึ่งด้วย[243]

ดังนี้ ข้อเท็จจริงที่เข้าข่ายเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดี ได้แก่ อนุมาตรา 2 – 4 ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายระบุข้อเท็จจริงอันเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีไว้ชัดเจนแล้ว ในขณะที่กรณีตามอนุมาตรา 1 เป็นความผิดพลาดของผู้ฟ้องคดีเอง แต่กฎหมายเห็นว่าเป็นความผิดพลาดที่ไม่ร้ายแรงมากและกระทำด้วยความสุจริตรอบคอบแล้ว กฎหมายจึงกำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ได้ แต่ไม่ใช่เพราะมีอุปสรรคในการฟ้องคดี

มาตรา 473 ขยายอายุความในบางกรณี

กำหนดว่า โดยไม่ต้องคำนึงถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความก่อนหน้านี้ ไม่ว่าศาลใดก็สามารถรับฟ้องคดีที่ขาดอายุความแล้วได้ หากแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความล่าช้านั้นได้รับการอธิบายอย่างเหมาะสม หรือ มีความจำเป็นที่ศาลจะต้องรับฟ้องคดีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

การขยายอายุความภายใต้มาตรา 473 จะนำไปใช้กับอายุความที่กำหนดไว้ตามมาตรา 468 เท่านั้น[244] ไม่ได้ถูกใช้กับอายุความฟ้องคดีอาญาในกฎหมายฉบับอื่น ศาลจะต้อง

---

[240] *Rayala Sima Agro Enterprises v. Gujarat Agro Industries*, (2002) 3 BC 65 : (2002) 3 CCC 651 : 2003 CrLJ 1627 (1631) (AP) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1986.

[241] *Janki Prasad v. Ram Kripal*, AIR 1951 Pat 486 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[242] *Ranjan Kumar Mishra v. State of Jharkhand*, 2004 CrLJ 547 (549) (Jhar) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[243] Law Commission of India (เชิงอรรถ 227) 349.

[244] *State of Himachal Pradesh v. Tara Dutt*, AIR 2000 SC 297 : (2000) 1 SCC 230 : 2000 SCC (Cri) 125 : 2000 CrLJ 485 อ้างถึงใน Ratanlal Ranchhoddas, Thakore Dhirjlal Keshavlal and Manohar V R (เชิงอรรถ 212) 1990.

Ref. code: 25656101031703XNC

พิจารณาขยายอายุความด้วยความสุขุมรอบคอบและทำได้เมื่อปรากฏให้ศาลเห็นว่ามีเหตุผลอันสมควร พร้อมอธิบายได้อย่างละเอียดว่าเหตุใดจึงไม่สามารถฟ้องคดีได้ทันเวลาและเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมอย่างไร หากปราศจากเหตุผลอันสมควรแล้ว ศาลก็ไม่สามารถขยายอายุความเพื่อรับฟ้องคดีนั้นได้[245] และก่อนที่จะมีคำสั่งว่าจะขยายอายุความหรือไม่ คู่ความทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาสมควรที่จะได้เข้าฟังการพิจารณาในเรื่องดังกล่าวด้วย เพราะหากคดีขาดอายุความไปแล้วก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายถูกกล่าวหาและเขาไม่ควรที่จะถูกริบสิทธินั้นไป[246] เมื่อศาลวินิจฉัยเห็นสมควรให้รับฟ้องได้ ก็เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องกล่าวอย่างชัดเจนว่าศาลได้ขยายอายุความเพราะมีเหตุผลอันสมควรซึ่งได้รับการอธิบายโดยละเอียดชัดเจนอย่างไรบ้าง และอนุญาตให้ขยายอายุความออกไปได้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมอย่างไรบ้าง[247] หากศาลได้ขยายอายุความในคดีตามหลักของมาตรา 473 นี้ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ก็ย่อมไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 21 (ว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองชีวิตและเสรีภาพ) แต่อย่างใด[248] ทั้งนี้ คำสั่งศาลที่ขยายอายุความจะต้องแจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายได้ทราบด้วย[249] และแม้ว่าศาลจะอนุญาตให้ขยายอายุความโดยพิจารณารับฟ้องโจทก์ไว้และส่งหมายเรียกให้จำเลยมาศาล เมื่อจำเลยมาปรากฏตัวต่อศาล จำเลยก็ยังสามารถคัดค้านคำฟ้องของโจทก์โดยอาศัยข้อต่อสู้ว่าคดีขาดอายุความไปแล้วได้[250]

หลักสำคัญของ “ประโยชน์แห่งความยุติธรรม” ที่ศาลจะต้องพิจารณาก็คือศาลควรต้องปกป้องผู้เสียหายและลงโทษผู้กระทำความผิด เช่น ตามมาตรา 498A แห่งประมวลกฎหมายอาญา ข้อหากระทำทารุณโหดร้ายและคุกคามต่อภรรยา ศาลควรตีความ “เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม” ให้เป็นคุณต่อภรรยาซึ่งเป็นผู้เสียหายและสมควรที่จะพิจารณารับฟ้องคดีไว้ แม้ว่า

---

[245] เพิ่งอ้าง 1989 – 1990.

[246] *Mangu Ram v. State of Rajasthan*, 1993 CrLJ 1972 (Raj) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1992.

[247] *State of Maharashtra v. Sharadchandra Vinayak Dongre*, (1995) 1 SCC 42 : AIR 1995 SC 231 : 1995 SCC (Cri) 16 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1990.

[248] *Bombay Pharma Products v. State of M.P.*, 1991 CrLJ 707, 710 (MP) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1994.

[249] *Ladder Siddabasappa v. State of Karnataka*, 1988 CrLJ 213 (Kant) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1991.

[250] *State of Karnataka v. Laxminarayana Bhat*, 1991 CrLJ 2126, 2133 (Kant) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1992.

Ref. code: 25656101031703XNC

คำร้องทุกข์หรือการทำเอกสาร FIR จะขาดอายุความก็ตาม[251] หรืออายุความสามารถถูกขยายออกไปได้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในกรณีที่เด็กได้รับบาดเจ็บจากศัลยแพทย์ตาและความล่าช้าเกิดจากการที่ผู้ร้องทุกข์ต้องย้ายการรักษาจากโรงพยาบาลหนึ่งไปยังอีกโรงพยาบาลหนึ่ง[252] เป็นต้น

กฎหมายให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาตามที่เห็นสมควรว่ากรณีใดควรที่จะขยายอายุความให้ได้ โดยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ใดไว้เป็นพิเศษ เช่น กรณีที่ความล่าช้าในการฟ้องคดีเกิดจากได้รับรายงานผลวิเคราะห์สารเคมีช้า กรณีนี้ศาลก็เห็นว่ามีพฤติการณ์ตามสมควรก็อนุญาตให้ขยายอายุความได้[253] หรือถ้าความผิดที่ถูกดำเนินคดีเป็นข้อหาหนัก (serious charge) อย่างกรณีคดีตัดต้นไม้โดยปราศจากใบอนุญาต ศาลมองว่าข้อหานี้เป็นข้อหาหนักและฟ้องช้าไปเพียง 6 วัน ศาลก็อนุญาตให้ขยายอายุความได้[254] หรือความล่าช้าเกิดขึ้นเลยเวลาไปเพียง 5 วันอันเนื่องมาจากมีคดีความเข้ามามากมายปะปนกันไปหมด อายุความก็อาจถูกขยายออกไปได้[255] หรือหากว่ารายงานส่งฟ้อง (charge sheet) ได้ยื่นส่งศาลทันตามกำหนดอายุความแล้ว แต่ความล่าช้าเกิดขึ้นตรงขั้นตอนการส่งคดีให้ศาล Magistrate ที่มีอำนาจเพื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 192 กรณีเช่นนี้ก็สามารถขยายอายุความได้[256] ทั้งนี้ การอธิบายให้ศาลพอใจถึงเหตุแห่งความล่าช้านั้นไม่จำเป็นต้องทำเป็นคำร้องอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด[257] และในบางกรณีที่ไม่ได้มีคู่ความฝ่ายใดร้องขอขึ้นมา หากศาลเห็นข้อเท็จจริงในคดีเองว่ามีเหตุผลอันสมควรมากพอและมีเงื่อนไข

---

[251] *Arun Vyas v. Anita Vyas*, AIR 1999 SC 2071 : (1990) 4 SCC 690 : 1999 CrLJ 3479 (3483) (SC) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1994.

[252] *Mukesh Khare v. State of U.P.*, 2006 CrLJ 1770 (1772) : 2006 (2) ALJ 426 (All) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[253] *Suresh Bhai v. State of Gujarat*, 1983 CrLJ 1684 (Guj) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1993.

[254] *Sada Yessu Dessai v. Range Forest Officer*, 1988 (3) Crimes 740 (Bom) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[255] *Jandel Singh v. State of M.P.*, (2003) 1 Crimes 58 : 2003 CrLJ 1044 (1046) (MP) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1995.

[256] *Raoma Kanta Seal v. State of Assam*, 2002 CrLJ NOC 78 (Gauh) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

[257] *K.Hanumantha Rao v. K. Narsimha Rao*, 1982 CrLJ 734, 739 (AP-DB) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1993.

Ref. code: 25656101031703XNC

ตรงตามที่มาตรา 473 กำหนดไว้ ศาลก็สามารถขยายอายุความได้เองเช่นกัน[258] อย่างไรก็ตาม ในคดีที่มีการฟ้องต่อศาลโดยเลยพ้นกำหนดอายุความ เพียงแค่ศาลมีหมายเรียกถึงจำเลย ไม่ได้หมายความว่าคดีนั้นศาลมีคำสั่งอนุญาตขยายอายุความแล้วแต่อย่างใด[259]

ในขณะที่เหตุผลบางประการ เช่น ความกดดันในการทำงานหรือการส่งเอกสารผิดที่ หากใช้เหตุผลเหล่านี้เพียงอย่างเดียวมาอ้างว่าทำให้เกิดความล่าช้า ย่อมไม่ใช่เหตุผลที่มีน้ำหนักมากพอ ความล่าช้าอันเกิดจากเหตุการณ์เช่นนั้นจะต้องได้รับการอธิบายในทุกช่วงเวลาเลยว่ามีเหตุผลที่น่าเชื่อถือใดเกิดขึ้นบ้าง หากไม่มี ศาลย่อมไม่อนุญาตให้ขยายอายุความได้[260] หรือถ้าหากอ้างว่าจะขอให้ขยายอายุความเนื่องจากผู้ร้องเป็นผู้มีตำแหน่งสูง (high position) ก็เท่ากับเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรม (rule of law) เลยทีเดียว[261] , การจะให้ศาลพิจารณารับฟ้องภายหลังจากขาดอายุความไปแล้วเป็นเวลาถึง 4 ปี และไม่มีเหตุผลอันสมควรในความล่าช้านั้น อายุความก็จะไม่ถูกขยาย[262] และหากถึงขนาดว่าผู้ร้องทุกข์ได้ยื่นคำร้องทุกข์เกินกว่ากำหนดอายุความโดยมิได้ร้องขอต่อศาลให้ขยายอายุความและศาลก็ได้พิจารณารับฟ้องไว้โดยไม่ได้ระบุเลยว่าได้กระทำไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม อีกทั้งไม่ได้ให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาได้โต้แย้งการขยายอายุความด้วย การรับฟ้องของศาลก็ย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมายและอาจถูกเพิกถอนได้[263] เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความล่าช้าในการยื่นฟ้องคดีจะไม่ได้ถูกอธิบายอย่างเหมาะสม แต่ศาลก็อาจสามารถรับฟ้องไว้ได้หากเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมสาธารณะ (interest of public justice)[264]

---

[258] *Madan Mohan Sharma v. State of M.P.*, 1990 CrLJ 1046 (MP) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1990.

[259] *Shyam Sunder Sarma v. State of Assam*, 1988 CrLJ 1560 (Gau) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1992.

[260] เพิ่งอ้าง 1993.

[261] *Jagmohan v. State*, 1980 CrLJ 742, (Del) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1994.

[262] *Ramesh Chandra Sinha v. State of Assam*, 2002 CrLJ NOC 78 (Gauh) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1995.

[263] *Jathamal v. State of Maharashtra*, 1981 CrLJ 1813 (Bom) and *Keciyo Coconut Oils Pvt. v. State of kerala*, (2001) 2 Ker LJ 898 : (2002) 2 Crimes 147 : 2002 CrLJ 1087 (1089) (Ker) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 1994.

[264] *Bhanwarlal v. State of M.P.*, 1988 (1) Crimes 267 (MP) อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

บทที่ 4
วิเคราะห์ลักษณะของอุปสรรคในการฟ้องคดีอาญาแต่ละประเภทในกฎหมายไทย และแนวทางการบัญญัติกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหา

จากการศึกษาในหัวข้อที่ 2.2.2 และ 2.2.3 พบว่ากฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาได้บัญญัติมาตรการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวกับอุปสรรคในการฟ้องคดีไว้บ้างแล้ว ปรากฏในพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และ พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 ซึ่งบทบัญญัติจากกฎหมายทั้งสองฉบับได้สะท้อนถึงการรองรับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมาย และได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความไว้หลากหลายเพื่อปรับใช้กับอุปสรรคในการฟ้องคดีที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น การให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคนั้นดำรงอยู่จริง[1] และ การขยายอายุความออกไปอีก 60 วัน เฉพาะในเวลาที่คดีขาดอายุความแล้วหรือเหลืออายุความน้อยกว่า 60 วัน[2] เป็นต้น ในขณะที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็รองรับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริง โดยการเลื่อนเวลาเริ่มต้นนับอายุความร้องทุกข์ออกไปจนกว่าผู้เสียหายจะอยู่ในวิสัยและโอกาสที่จะแจ้งความหรือร้องทุกข์ได้[3] อย่างไรก็ตาม การรองรับอุปสรรคในการฟ้องคดียังจำกัดเพียงในกฎหมายเฉพาะบางฉบับ โดยจำกัดทั้งประเภทคดีและประเภทของอุปสรรค แต่ในความเป็นจริงยังมีอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายและทางข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับอุปสรรคที่กฎหมายไทยได้บัญญัติมาตรการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความไว้แล้ว แต่อุปสรรคเหล่านั้นยังไม่ได้มีการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความไว้ทั้ง ๆ ที่อุปสรรคเหล่านั้นก็อาจจะมีผลกระทบต่อการดำเนินคดีอาญาและอายุความฟ้องคดีอาญาได้เช่นกัน ซึ่งเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ในบทนี้ โดยผู้เขียนจะเริ่มวิเคราะห์ถึงแนวทางการบัญญัติและผลทางกฎหมายของอุปสรรคทางข้อกฎหมายเป็นลำดับแรก ซึ่งอุปสรรคประเภทนี้จำเป็นจะต้องแยกพิจารณากฎหมายแต่ละฉบับเป็นรายกรณีไป เพราะกฎหมายแต่ละฉบับจะมีขั้นตอนทางกฎหมายที่กระทบต่ออายุความฟ้องคดีอาญาแตกต่างกัน ลำดับต่อมาจึงจะวิเคราะห์ถึงแนวทางการบัญญัติและผลทางกฎหมายของอุปสรรคทางข้อเท็จจริง ซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่งเป็นพิเศษ แต่จะวิเคราะห์เปรียบเทียบขอบเขตของลักษณะข้อเท็จจริงแต่ละประเภท

---

[1] พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 40.

[2] พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 6 และ พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 13 วรรคสอง.

[3] พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 7.

Ref. code: 25656101031703XNC

ที่จะยกขึ้นอ้างว่าเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีว่าควรใช้ขอบเขตของลักษณะข้อเท็จจริงแบบใด จึงจะเหมาะสมต่อการเป็นข้อยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาได้ และสุดท้ายจะวิเคราะห์ถึงอุปสรรคในการฟ้องคดีอันเกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งเป็นวิกฤตการณ์สำคัญของสังคมโลกและประเทศไทยในปัจจุบันว่ามีผลกระทบต่ออายุความฟ้องคดีอาญาหรือไม่และควรนำมาตรการเกี่ยวกับอายุความใดไปปรับใช้จึงจะเหมาะสม

4.1 วิเคราะห์แนวทางการบัญญัติอุปสรรคทางข้อกฎหมายและผลทางกฎหมาย

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายหลักการทั่วไปของบทบัญญัติหรือขั้นตอนทางกฎหมายที่มีลักษณะเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีและแสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติหรือขั้นตอนทางกฎหมายดังกล่าวส่งผลกระทบต่ออายุความฟ้องคดีอาญาอย่างไร ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งทำให้อายุความฟ้องคดีเหลือน้อยเกินไปจนอาจไม่เพียงพอต่อการเตรียมการเพื่อฟ้องคดีอย่างมีประสิทธิภาพหรือในกรณีที่ร้ายแรงที่สุดคือระยะเวลาล่วงเลยไปจนคดีขาดอายุความ ประกอบกับการเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศในกรณีที่มีลักษณะของอุปสรรคในการฟ้องคดีที่คล้ายคลึงกันว่ากฎหมายต่างประเทศได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความไว้อย่างไร และสุดท้ายจะนำเสนอมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เหมาะสมต่อบทบัญญัติหรือขั้นตอนทางกฎหมายนั้น เพื่อลดโอกาสและป้องกันไม่ให้คดีขาดอายุความหรือเหลืออายุความน้อยจนเกินไป โดยเน้นพิจารณาจากปัจจัยหลัก 2 ประการ คือ 1. ปัจจัยเรื่องการประเมินระยะเวลาที่อุปสรรคในการฟ้องคดีนั้นดำรงอยู่สามารถกระทำได้หรือไม่ และ 2. ปัจจัยเรื่องอุปสรรคในการฟ้องคดีนั้นเกิดขึ้นในขั้นตอนใดของการดำเนินคดี

4.1.1 การรอคำสั่งของอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีที่ไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือ มีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 21

การสั่งคดีของพนักงานอัยการเป็นลักษณะหนึ่งของการใช้กฎหมายที่มีการนำข้อเท็จจริงหรือการกระทำที่เกิดขึ้นซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรมเฉพาะกรณีมาปรับกับกฎหมายซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปที่เป็นนามธรรม เพื่อหยั่งทราบว่าการกระทำหรือข้อเท็จจริงเฉพาะกรณีหรือเฉพาะคดีนั้น ๆ มีผลทางกฎหมายอย่างไร โดยทั่วไปแล้วพนักงานอัยการมีหลักการสั่งคดีใน 2 ลักษณะ คือ **1. หลักการสั่งคดีตามกฎหมาย (Legality Principle)** ซึ่งหมายความว่า เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาพยานหลักฐานจากการสอบสวนแล้วมีเหตุผลเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิด พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องฟ้องผู้ต้องหาเสมอ และเมื่อฟ้องผู้ต้องหาแล้ว จะยุติคดีด้วยการถอนฟ้องไม่ได้ กับ **2. หลักการสั่งคดีตามดุลพินิจ (Opportunity Principle)** ซึ่งหมายความว่า เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาพยานหลักฐาน

Ref. code: 25656101031703XNC

จากการสอบสวนแล้วมีเหตุผลเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิด แต่เมื่อคำนึงถึงผลได้เสียที่สังคมจะได้รับจากการฟ้องคดีและผลร้ายที่จะเกิดแก่ผู้ต้องหาจากการฟ้องคดีแล้ว ปรากฏว่าไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิดของผู้ต้องหา รวมทั้งเหตุผลอื่น ๆ ที่สมควร พนักงานอัยการอาจใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาหรือหากมีการสั่งฟ้องไปแล้วก็อาจยุติคดีด้วยการถอนฟ้อง[4]

หลักทั่วไปเกี่ยวกับอำนาจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการในประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248 วรรคสอง บัญญัติว่า “พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เที่ยงธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง และไม่ให้ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง” โดยพนักงานอัยการในประเทศไทยจะใช้หลักการสั่งคดีตามดุลพินิจ ปรากฏให้เห็นได้จาก**พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 21 ดังต่อไปนี้**

*“**มาตรา 21** พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายโดยสุจริตและเที่ยงธรรม*

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าการฟ้องคดีอาญาจะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศให้เสนอต่ออัยการสูงสุด และอัยการสูงสุดมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด โดยความเห็นชอบของ ก.อ.

ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับกับกรณีที่พนักงานอัยการไม่ยื่นคำร้อง ไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกาถอนฟ้อง ถอนคำร้อง ถอนอุทธรณ์ และถอนฎีกาด้วยโดยอนุโลม”

โดยขั้นตอนเกี่ยวกับการสั่งคดีที่พนักงานอัยการเห็นว่าหากฟ้องเป็นคดีอาญาแล้วจะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติหรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ จะถูกระบุไว้ใน**ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการสั่งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ พ.ศ. 2554 ข้อ 5 , 9 และ 10 ดังต่อไปนี้**

*“**ข้อ 5** ในการพิจารณาสั่งคดีอาญาของพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการคนหนึ่งคนใดเห็นว่า การฟ้องคดีอาญาจะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน ตามข้อ 6 หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ ตามข้อ 7*

---

[4] สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, *หลักกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ* (พิมพ์ครั้งที่ 8, วิญญูชน 2566) 169.

Ref. code: 25656101031703XNC

ให้เสนอความเห็นต่อหัวหน้าพนักงานอัยการ หากหัวหน้าพนักงานอัยการเห็นพ้องด้วย หรือในกรณีที่หัวหน้าพนักงานอัยการเห็นเอง ให้ทำความเห็นตามลำดับชั้นเสนอต่ออัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาสั่ง

ในกรณีที่หัวหน้าพนักงานอัยการไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นของพนักงานอัยการตามวรรคหนึ่งหรือคดีจะขาดอายุความ หรือมีเหตุอย่างอื่นอันจำเป็นจะต้องรีบฟ้อง ให้หัวหน้าพนักงานอัยการสั่งฟ้องและยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล แล้วเสนอเรื่องตามลำดับชั้นต่ออัยกา รสูงสุดเพื่อพิจารณาสั่ง"

*"**ข้อ 9** ถ้าอัยการสูงสุดเห็นเองหรือมีความเห็นจากการเสนอเรื่องจากหัวหน้าพนักงานอัยการตามข้อ 5 ว่า การฟ้องคดีอาญาใดจะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ อัยการสูงสุดมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องหรือถอนฟ้อง แล้วแต่กรณี"*

*"**ข้อ 10** เมื่ออัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาแล้ว ให้หัวหน้าพนักงานอัยการแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องพร้อมเหตุผลในการวินิจฉัยสั่งคดีให้พนักงานสอบสวนทราบ"*

การใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีดังกล่าวนี้ซึ่งสามารถถูกนำไปปรับใช้กับคดีอาญาทุกประเภท จะต้องเริ่มต้นจากการที่พนักงานอัยการได้พิจารณาพยานหลักฐานจากการสอบสวนแล้วมีเหตุผลเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงก่อน[5] หากเห็นว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริง แต่เมื่อพิจารณาถึงผลได้ผลเสียที่สังคมจะได้รับจากการฟ้องคดีและผลร้ายที่จะเกิดแก่ผู้ต้องหา จากการฟ้องคดีแล้ว ปรากฏว่าไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิดของผู้ต้องหา รวมทั้งเหตุผลอื่น ๆ ที่สมควร (ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 21 วรรคสอง) พนักงานอัยการก็อาจใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาหรือหากมีการสั่งฟ้องแล้วก็อาจยุติคดีด้วยการถอนฟ้องได้[6] อย่างไรก็ตาม กระบวนการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งไม่ฟ้องคดีดังกล่าวนี้ มีลักษณะเป็นขั้นตอนทางกฎหมายที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากกระบวนการในชั้นพนักงานอัยการตามปกติโดย

---

[5] หากเป็นกรณีที่พนักงานอัยการพิจารณาพยานหลักฐานแล้ว ไม่เชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิด, การกระทำของผู้ต้องหาไม่เป็นความผิด หรือพิจารณาสำนวนแล้วพบว่ามีเงื่อนไขระงับคดีอยู่ (เงื่อนไขระงับคดีตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2563 ข้อ 48 และ 49 เช่น คดีขาดอายุความไปแล้ว เป็นต้น) เหตุต่าง ๆ เหล่านี้ พนักงานอัยการจะต้องสั่งไม่ฟ้องคดีอย่างเดียว ไม่จำเป็นต้องไปพิจารณาเรื่องการไม่สั่งฟ้องคดีเพราะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติหรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศแต่อย่างใด.

[6] สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, *หลักกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ* (เชิงอรรถ 4) 171.

Ref. code: 25656101031703XNC

มีผลให้คดีอาญายังไม่ถูกฟ้องต่อศาลหรือถูกถอนฟ้องออกไป แต่ยังไม่ถึงขนาดเป็นการตัดโอกาสในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาโดยสิ้นเชิง เพราะหากในคดีดังกล่าวยังมีผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญานอกเหนือจากพนักงานอัยการอยู่ เช่น กรณีคดีที่มีราษฎรเป็นผู้เสียหาย ดังนี้ คดีดังกล่าวก็ยังสามารถถูกนำไปฟ้องต่อศาลได้[7] แต่เนื่องจากเป็นขั้นตอนทางกฎหมายที่เพิ่มเติมขึ้นมาและมีกระบวนการหลายชั้นก่อนที่จะนำไปสู่การมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีซึ่งต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการพิจารณา จึงอาจจะเกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่ออายุความในการฟ้องคดีได้ หากเมื่อสิ้นสุดขั้นตอนการพิจารณาแล้วมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี แต่อายุความในการฟ้องคดีเหลือน้อยจนเกินไปหรือถึงขั้นขาดอายุความในการฟ้องคดีพอดี ย่อมเกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีต่อไปและทำให้โอกาสในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาหมดไปโดยสิ้นเชิง โดยกระบวนการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งไม่ฟ้องคดีเมื่อเห็นว่าการฟ้องคดีอาญาจะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ มีขั้นตอนการพิจารณาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบคดีพิจารณาแล้วเห็นว่า การฟ้องคดีอาญาในคดีนี้จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ

2. พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบคดีได้เสนอความเห็นต่อหัวหน้าพนักงานอัยการว่าไม่ควรฟ้องคดีนี้ต่อศาล

3. หัวหน้าพนักงานอัยการพิจารณาความเห็นที่เสนอมา ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งเห็นพ้องด้วยว่าไม่ควรฟ้อง ในกรณีนี้จะเสนอความเห็นต่อไปยังอัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาสั่งการ แต่ถ้าหากไม่เห็นพ้องด้วยหรือคดีจะขาดอายุความหรือมีเหตุจำเป็นอื่นจะต้องรีบฟ้อง หัวหน้าพนักงานอัยการก็สามารถสั่งฟ้องและยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลไปก่อนได้ แล้วจึงเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดพิจารณาสั่งการในภายหลัง

4. ในกรณีที่หัวหน้าพนักงานอัยการเห็นพ้องด้วยว่าไม่ควรฟ้องคดีนี้ต่อศาลและเสนอความเห็นมาให้อัยการสูงสุดสั่งการแล้ว อัยการสูงสุดอาจจะเห็นพ้องด้วยและมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีออกมาก็ได้

---

[7] ในกรณีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องแล้วและถอนฟ้องในภายหลัง การจะฟ้องคดีใหม่ได้จะต้องพิจารณาว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 36 (1) และ (2) ด้วย กล่าวคือ หากคดีที่พนักงานอัยการถอนฟ้องนั้นเป็นคดีความผิดต่อแผ่นดิน ผู้เสียหายยังสามารถยื่นฟ้องใหม่ได้ หรือ คดีที่พนักงานอัยการถอนฟ้องเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวแต่พนักงานอัยการถอนฟ้องไปโดยมิได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย ผู้เสียหายก็ยังยื่นฟ้องใหม่ได้.

Ref. code: 25656101031703XNC

5. เมื่อมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการสูงสุดออกมาแล้ว จะต้องดำเนินการให้หัวหน้าพนักงานอัยการแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องคดีไปให้พนักงานสอบสวนรับทราบด้วย

จะเห็นได้ว่าในขั้นตอนทั้งห้าข้อนี้ อายุความในการฟ้องคดียังคงนับอยู่ตลอดเวลา โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในกระบวนการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งไม่ฟ้องคดีไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องใช้ระยะเวลาเท่าไหร่ และมีความเป็นไปได้ว่ากว่าที่ผู้เสียหายจะทราบว่าคดีของตนไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาลก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้ทราบคำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการสูงสุดแล้ว ถึงแม้ว่าในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาของหัวหน้าพนักงานอัยการ กฎหมายจะกำหนดมาตรการป้องกันไม่ให้คดีขาดอายุความไว้ โดยการกำหนดว่าหากคดีจะขาดอายุความก็ให้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลก่อนได้เลย ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดเช่นนี้แสดงให้เห็นว่ากฎหมายยังไม่ตัดโอกาสที่จะให้มีการดำเนินคดีอาญาต่อตัวผู้ต้องหา[8] แต่คำว่า “คดีจะขาดอายุความ” กฎหมายก็ไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าหมายถึงต้องเหลือเวลาเท่าไหร่ แต่อาศัยดุลพินิจของหัวหน้าพนักงานอัยการในคดีนั้น ๆ พิจารณาเป็นรายกรณีไป ซึ่งก็อาจเกิดปัญหาได้อีกว่าในขั้นตอนการพิจารณาของหัวหน้าพนักงานอัยการ คดีอาจจะยังไม่ใกล้ที่จะขาดอายุความก็จริง แต่เมื่อถึงขั้นตอนการพิจารณาของอัยการสูงสุดไปจนถึงการแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องคดีให้พนักงานสอบสวนรับทราบ ระยะเวลาของอายุความฟ้องคดีที่เหลืออยู่ต้องน้อยลงอย่างแน่นอนและอาจไม่เพียงพอต่อการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายในภายหลังก็ได้

ดังนี้ เพื่อให้อายุความในการฟ้องคดียังเหลือเพียงพอต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาภายหลังจากอัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่าสมควรที่จะนำมาตรการเกี่ยวกับอายุความในเรื่องการขยายอายุความมาใช้ กล่าวคือ ให้กฎหมายกำหนดว่าถ้าอายุความในการฟ้องคดีได้ครบกำหนดไปแล้วในระหว่างขั้นตอนตั้งแต่พนักงานผู้รับผิดชอบคดีเสนอความเห็นว่าไม่ควรฟ้องคดีต่อหัวหน้าพนักงานอัยการไปจนถึงขั้นตอนที่พนักงานสอบสวนรับทราบคำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการสูงสุด หรือ จะครบกำหนดก่อน 60 วัน นับแต่วันที่พนักงานสอบสวนรับทราบคำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี ให้ขยายอายุความฟ้องคดีออกไปจนถึง 60 วัน นับแต่วันที่พนักงานสอบสวนรับทราบคำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการสูงสุด โดยการกำหนดเช่นนี้เป็นการเทียบเคียงกับมาตรการขยายอายุความที่ใช้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 13 เนื่องจากเห็นว่าการจะไปถึงขั้นตอนการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการที่จะสั่งไม่ฟ้องคดีนั้น จะเกิดขึ้นได้เมื่อพนักงานอัยการได้รับพยานหลักฐานและพิจารณาจนเห็นว่า

---

[8] มีลักษณะคล้ายกับกรณีที่อัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีในตอนแรก แต่มีความเห็นแย้งของตำรวจว่าเห็นสมควรให้ฟ้องคดีประกอบกับคดีนั้นใกล้จะขาดอายุความ จึงทำให้อัยการต้องมีคำสั่งฟ้องคดีไปก่อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 วรรคสอง และ 145/1 วรรคสอง.

Ref. code: 25656101031703XNC

ผู้ต้องหากระทำความผิดจริงแล้ว หมายความว่าการดำเนินคดีอาญามาถึงขั้นตอนที่ใกล้ชิดต่อขั้นตอนการยื่นฟ้องคดีอาญาได้ ซึ่งเทียบเคียงกับกรณีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 ที่คดีไปถึงชั้นการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว การให้ระยะเวลาของอายุความฟ้องคดีเพิ่มเติม 60 วัน จึงน่าจะเพียงพอต่อการฟ้องคดีได้ นอกจากนี้ การใช้มาตรการขยายอายุความแบบจำกัดระยะเวลาที่ขยายไว้อยู่ที่ 60 วัน โดยถูกใช้เฉพาะกรณีที่คดีขาดอายุความไปแล้วหรือใกล้จะขาดอายุความ มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้กับขั้นตอนทางกฎหมายที่ยังไม่สามารถประเมินระยะเวลาที่ชัดเจนแน่นอนได้ว่าจะใช้เวลายาวนานเท่าไหร่และยังเป็นประโยชน์ในแง่ที่ไม่ได้เป็นการขยายอายุความออกไปทันที อันจะทำให้อายุความยืดยาวออกไปโดยใช่เหตุซึ่งจะกระทบต่อตัวผู้ต้องหามากจนเกินสมควร แต่ถูกใช้เฉพาะกรณีที่ครบกำหนดอายุความการฟ้องคดีตามปกติไปแล้วหรือเหลือเวลาอีกไม่มากก่อนที่คดีจะขาดอายุความเท่านั้น และการกำหนดให้ใช้มาตรการขยายอายุความเช่นนี้ มีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันในการดำเนินคดีอาญาต่อตัวผู้ต้องหาไม่ให้คดีขาดอายุความไปในระหว่างที่เจตนารมณ์ของกฎหมายยังไม่ได้ตัดโอกาสในการดำเนินคดีอาญาโดยสิ้นเชิง ซึ่งไม่ได้หมายความว่าพนักงานอัยการจะใช้เวลาได้ตามอำเภอใจในระหว่างกระบวนการใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดีอันจะเป็นผลให้คดีถูกประวิงเวลาออกไปจนเกินสมควร แต่จะต้องพิจารณาสั่งคดีและปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เป็นไปโดยรวดเร็ว ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248 วรรคสอง ได้บัญญัติไว้ด้วย

4.1.2 การตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติดและสารเสพติดในร่างกายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550

คดียาเสพติดเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่งที่มีความพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป เนื่องจากปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งในแง่ของการซื้อขายและการเสพนั้น เป็นปัญหาที่มีมาเป็นเวลานาน มียาเสพติดชนิดใหม่เกิดขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมที่มีการจัดตั้งเป็นองค์กร โดยผู้กระทำความผิดอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและข้อจำกัดของกฎหมายอาญาทั่วไปที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาเป็นประโยชน์แก่ตน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งหน่วยงานพิเศษนอกเหนือจากองค์กรตำรวจขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือควบคุม ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดด้วย เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น และต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวนโดยการใช้เทคนิคการสืบสวนพิเศษประกอบกับการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่มีความชำนาญเฉพาะทางพิเศษอื่น ๆ เช่น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นไปอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ในการสอบสวนคดียาเสพติดนั้น มีกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อรูปคดีอย่างยิ่ง คือ กระบวนการตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติดและการตรวจพิสูจน์สารเสพติด

Ref. code: 25656101031703XNC

ในร่างกาย เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต่าง ๆ เช่น ความผิดเกี่ยวกับการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง หรือ ความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดนั้น ตามประมวลกฎหมายยาเสพติดในปัจจุบัน ได้จำแนกชนิดและประเภทของยาเสพติดไว้อย่างหลากหลาย ทำให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ละชนิดแต่ละประเภทมีมาตรการทางกฎหมายและโทษที่จะลงในความผิดที่แตกต่างกันออกไป กระบวนการตรวจพิสูจน์ทั้งสองประเภทดังกล่าว จึงมีขึ้นเพื่อตรวจพิสูจน์ว่าสิ่งที่ตรวจพิสูจน์นั้นเป็นยาเสพติดหรือมีสารเสพติดหรือไม่ เป็นชนิดและประเภทใด

ก) การตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติด

การตรวจพิสูจน์ประเภทแรก คือ การตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติด เกิดขึ้นเมื่อเจ้าพนักงานหรือพนักงานสอบสวนได้ทำการยึดสิ่งของไว้และอ้างว่าเป็นยาเสพติด กฎหมายจึงกำหนดให้ต้องมีการตรวจพิสูจน์ของกลางนั้นโดยผู้ตรวจพิสูจน์ การตรวจพิสูจน์ของกลางยาเสพติดในห้องปฏิบัติการมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบว่าของกลางดังกล่าวนั้นเป็นยาเสพติดหรือไม่ ชนิดใด หรือ ประเภทใด หรือมีปริมาณความบริสุทธิ์เท่าใด ดังนั้น ตัวอย่างของกลางยาเสพติดจึงมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานสำคัญในคดีที่พบในที่เกิดเหตุหรือเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ จะหาทดแทนจากที่อื่นไม่ได้ ก่อนจะทำการวิเคราะห์ใด ๆ ต้องสำรวจตัวอย่าง บันทึกรายละเอียดตัวอย่าง และเตรียมแผนการทดสอบตัวอย่างให้ดีก่อนลงมือทดสอบ ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือแม้จะมีตัวอย่างน้อยเพียงไร หากเป็นไปได้จะต้องแบ่งตัวอย่างไว้ส่วนหนึ่งเพื่อให้สามารถตรวจพิสูจน์ต่อไปได้ หากตรวจพิสูจน์ยาเสพติดที่สงสัยไม่พบ หรือเกิดเหตุระหว่างการตรวจพิสูจน์ทำให้การตรวจพิสูจน์นี้ไม่ได้ผล หรือผลที่ได้ไม่ชัดเจน ต้องทำการตรวจพิสูจน์ซ้ำอีกครั้ง นอกจากนี้การเก็บรักษาตัวอย่างของกลางในระหว่างตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ จำเป็นต้องมีมาตรการควบคุม ป้องกันและระมัดระวังเพื่อป้องกันการสูญหายของตัวอย่าง โดยผู้ตรวจพิสูจน์จำเป็นต้องมีความละเอียดรอบคอบ รวมทั้งประสบการณ์ ทั้งนี้ หัวใจที่สำคัญในการตรวจพิสูจน์ของกลางยาเสพติดคือการรายงานผลการตรวจพิสูจน์ที่ถูกต้องและมีคุณภาพ นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาวิธีการตรวจพิสูจน์อยู่เสมอเพื่อให้ได้ผลวิเคราะห์ที่มีคุณภาพและทันต่อเหตุการณ์ คือ ทันกับยาเสพติดที่เกิดใหม่เรื่อย ๆ[9]

---

[9] สำนักยาและวัตถุเสพติด กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, คู่มือการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดในของกลางเบื้องต้น 2560 59 – 60 <https://website.bdn.go.th/th/download/?file=M2M0MTyjrP5jZ204ql1ZnJ1uM2u0lTxgrQEjBJ05qmqZBJ0mMmu0A2x2rQSjAJ0kqmEZZz0kMmO0BTxkrQOjZz0gq2EZMJ1fM2y0MzxirTljoT1cq2MZY21iM2E0Y2yxrTSjo21fq3OZqJ0iM2k0oJy0rTujK21wq2yZoT1vM3l0pTxirTujqT0hq29ZM20hM250MTyvrP5jMJ10q2yZp21vM2l0q2xirUAjoz1cq2SZoJ1iM2E0Y2yhrTyjoJ1xq2SZY21yM210o2ybrP8WewEb3Q&n=2560_คู่มือการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดในของกลางเบื้องต้น&t=GTMgq2qxqS9cMUug> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

Ref. code: 25656101031703XNC

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติด จะเป็นไป**ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550** ประกอบกับ**ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการตรวจรับ การตรวจพิสูจน์ การเก็บรักษา การทำลาย การนำไปใช้ประโยชน์ และการรายงานยาเสพติด พ.ศ. 2565** โดยจะเริ่มต้นจากเจ้าพนักงานผู้จับหรือผู้ยึดได้รีบนำของกลางส่งให้พนักงานสอบสวนโดยเร็ว (ระเบียบฯ ข้อ 8) พนักงานสอบสวนจะตรวจสอบของกลางนั้นต่อหน้าผู้ต้องหาและดำเนินการบรรจุของกลางลงภาชนะหรือนำของกลางไปเก็บไว้ในสถานที่ปลอดภัยหรือบรรจุของกลางลงภาชนะแล้วนำไปเก็บไว้ในที่ปลอดภัย แล้วแต่กรณีว่าของกลางที่ยึดมานั้นจะเชื่อว่าเป็นยาเสพติดชนิด ประเภท และปริมาณเท่าใด (ระเบียบฯ ข้อ 9) ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการติดต่อให้สถานตรวจพิสูจน์รับทราบเพื่อรับของกลางไปตรวจพิสูจน์ โดยการติดต่ออาจเป็นการส่งของกลางทั้งหมดไปที่สถานตรวจพิสูจน์หรือให้สถานตรวจพิสูจน์ส่งผู้ตรวจพิสูจน์ไปร่วมดำเนินการซักตัวอย่างบางส่วนไปเพื่อตรวจพิสูจน์ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ขั้นตอนการประสานงานระหว่างพนักงานสอบสวนกับสถานตรวจพิสูจน์ กฎหมายไม่ได้ระบุเวลาที่ชัดเจน แต่กำหนดให้ต้องดำเนินการโดยเร็ว (ระเบียบฯ ข้อ 10 - 12) เว้นแต่กรณีที่เป็นความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวเกี่ยวกับยาเสพติดชนิด ประเภทและปริมาณตามที่กำหนดใน**กฎกระทรวง กำหนดคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่พนักงานสอบสวนต้องส่งสิ่งของที่อ้างว่าเป็นยาเสพติดและได้ยึดไว้ไปตรวจพิสูจน์ พ.ศ. 2555** กฎหมายมีเจตนารมณ์ให้การสอบสวนรวดเร็วขึ้น คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับ และป้องกันการโยกย้ายยาเสพติดของกลาง จึงกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องส่งของกลางให้ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจพิสูจน์ภายใน 3 วันทำการนับแต่วันที่พนักงานสอบสวนได้รับของกลางนั้นไว้ (พ.ร.บ.ฯ มาตรา 11)

เมื่อสถานตรวจพิสูจน์รับยาเสพติดของกลางที่จัดส่งมาหรือซักตัวอย่างมาเพื่อทำการตรวจพิสูจน์ กฎหมายได้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนไว้ในการตรวจพิสูจน์ให้เสร็จสิ้นและส่งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานสอบสวนทราบ โดยระยะเวลาแรกคือสถานตรวจพิสูจน์จะต้องส่งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานสอบสวนทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับยาเสพติดของกลาง เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ไม่อาจดำเนินการได้ภายในเวลาดังกล่าว ให้ขยายระยะเวลาการส่งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานสอบสวนออกไปอีกได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15 วัน โดยให้บันทึกเหตุจำเป็นที่ไม่อาจดำเนินการดังกล่าวไว้ด้วย[10] หรือระยะเวลาที่สองคือสถานตรวจพิสูจน์

---

[10] ระยะเวลาดังกล่าวสำหรับยาเสพติดชนิด ประเภท และปริมาณหรือน้ำหนักตามที่กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการตรวจรับ การตรวจพิสูจน์ การเก็บรักษา การทำลาย การนำไปใช้ประโยชน์ และการรายงานยาเสพติด พ.ศ. 2565 ข้อ 15 และ ข้อ 16 (3)(ก).

Ref. code: 25656101031703XNC

จะต้องส่งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานสอบสวนทราบภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ได้รับยาเสพติดของกลาง เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ไม่อาจดำเนินการได้ภายในเวลาดังกล่าว ให้ขยายระยะเวลาการส่งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานสอบสวนออกไปอีกได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 10 วัน โดยให้บันทึกเหตุจำเป็นที่ไม่อาจดำเนินการดังกล่าวไว้ด้วย[11]

ข) การตรวจพิสูจน์สารเสพติดในร่างกาย

การตรวจพิสูจน์ประเภทที่สอง คือ การตรวจพิสูจน์สารเสพติดในร่างกาย เป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติด แตกต่างจากการตรวจพิสูจน์ประเภทแรกที่จะได้รับสิ่งของที่เป็นตัวยาเสพติดมาทำการตรวจพิสูจน์ แต่การตรวจพิสูจน์ประเภทนี้จะต้องอาศัยตัวบุคคลที่ต้องสงสัยว่ามีสารเสพติดอยู่ในร่างกายมาทำการตรวจเป็นสำคัญ โดยสามารถตรวจได้ในสารชีววัตถุหลายชนิด เช่น ปัสสาวะ เหงื่อ น้ำลาย เลือด เส้นผม และเล็บ ซึ่งการเลือกชนิดของตัวอย่างชีววัตถุ จะต้องพิจารณาควบคู่กับวัตถุประสงค์ของการตรวจ ปริมาณสารเสพติดในชีววัตถุนั้น ๆ ความยากง่ายในการเก็บตัวอย่าง การเก็บรักษาตัวอย่าง การนำส่งตัวอย่างและความพร้อมของห้องปฏิบัติการในการตรวจวิเคราะห์[12] ซึ่งในปัจจุบัน ตามกฎหมายของประเทศไทยรองรับวิธีการตรวจหรือทดสอบไว้ 2 วิธี คือ จากปัสสาวะและจากเส้นผม

ปัสสาวะ เป็นสารชีววัตถุที่นิยมใช้ในการตรวจหาสารเสพติดและใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุด และผลการตรวจสารเสพติดจากปัสสาวะเป็นที่ยอมรับในชั้นศาลในระดับสากล ข้อดีของการใช้ตัวอย่างปัสสาวะคือตัวอย่างปัสสาวะสามารถเก็บตัวอย่างได้ง่าย และเก็บตัวอย่างได้ปริมาณมากเพียงพอต่อการตรวจวิเคราะห์ มีความคงตัวสูง ระยะเวลาที่สามารถตรวจพบสารเสพติด

---

[11] ระยะเวลาดังกล่าวสำหรับยาเสพติดชนิด ประเภท และปริมาณหรือน้ำหนักตามที่กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการตรวจรับ การตรวจพิสูจน์ การเก็บรักษา การทำลาย การนำไปใช้ประโยชน์ และการรายงานยาเสพติด พ.ศ. 2565 ข้อ 16 (3)(ข).

[12] สำนักยาและวัตถุเสพติด กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, คู่มือการทดสอบสารเสพติดในปัสสาวะ 2559 5 <https://website.bdn.go.th/th/download/?file=M2M0MTyjrP5jBT03ql1ZnJ1uM2u0lTxgrQOjAT02qmSZZJ01MmI0Z2xlrQSjAJ0kqmEZZT0lMmS0A2xkrQOjZz0gq2EZMJ1fM2y0MzxirTljoT1cq2MZY21iM2E0Y2yxrTSjo21fq3OZqJ0iM2k0oJy0rTujK21wq2yZoT1vM3I0pTxirTujqT0hq29ZM20hM250MTyvrP5jMJ10q2yZp21vM2I0q2xirUAjoz1cq2SZoJ1iM2E0Y2yhrTyjoJ1xq2SZY21yM210o2ybrP8WewEb3Q&n=NarcoticUrineTestingManual_2559&t=GTMgq2qxqS9cMUug> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในปัสสาวะค่อนข้างนานหลายวัน อย่างไรก็ตาม การใช้ตัวอย่างปัสสาวะก็มีข้อเสียหลายประการ เช่น การสับเปลี่ยนหรือปลอมปนตัวอย่างสามารถทำได้ง่าย และรูปแบบของการขับสารเสพติดหรือเมตาบอไลต์ของสารเสพติดในปัสสาวะ ยังขึ้นอยู่กับค่าความเป็นกรด-ด่างของปัสสาวะ ถ้าช่วงเวลาที่เก็บตัวอย่างใกล้เคียงกับช่วงเวลาที่เสพครั้งหลังสุดมากเกินไป มีโอกาสสูงที่จะตรวจไม่พบสารเสพติดในปัสสาวะ เนื่องจากสารเสพติดยังไม่ถูกขับออกจากร่างกาย โอกาสที่จะตรวจพบสารเสพติดในปัสสาวะจึงมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาที่เก็บตัวอย่างและช่วงเวลาที่เสพ **ในขณะที่เส้นผม** เป็นตัวอย่างชีววัตถุชนิดใหม่ล่าสุดที่ถูกนำมาใช้ในการตรวจหาสารเสพติดแพร่หลายมากขึ้น ข้อดีของการตรวจหาสารเสพติดในเส้นผมคือ สามารถตรวจพบสารเสพติดหลังเสพครั้งสุดท้ายเป็นระยะเวลาสัปดาห์หรือเป็นเดือน ขึ้นกับความยาวของเส้นผมและหากต้องการเก็บตัวอย่างใหม่อีกครั้งก็ยังสามารถเก็บเส้นผมได้ ซึ่งต่างกับปัสสาวะ หากต้องเก็บปัสสาวะใหม่ก็จะไม่ได้ปัสสาวะที่ช่วงเวลาเดิม ตัวอย่างของเส้นผมที่เก็บมาตรวจสามารถล้างการปนเปื้อนจากภายนอกออกก่อนได้ และการเก็บตัวอย่างเส้นผมสามารถทำได้ไม่ยาก ง่ายต่อการกำกับดูแล แต่ข้อเสียคือ การตรวจวิเคราะห์ไม่สามารถตรวจในภาคสนามได้ทันที ต้องทำการล้าง สกัดเส้นผมก่อนที่จะทำการตรวจวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการเท่านั้น[13]

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจพิสูจน์สารเสพติดในร่างกายจะเป็นไป**ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550** ประกอบกับ**ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่ (ประกาศ ณ วันที่ 9 มีนาคม 2565)** โดยจะเริ่มต้นจากเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. สั่งให้ผู้ที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเสพยาเสพติดเข้ารับการตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดภายในระยะเวลาและสถานที่ที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. กำหนด (พ.ร.บ.ฯ มาตรา 11/2 และ ประกาศฯ ข้อ 3 วรรคสอง) **ในกรณีการตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในปัสสาวะ** ภายหลังจากการเก็บปัสสาวะของผู้รับการตรวจหรือทดสอบและได้ตรวจหรือทดสอบในเบื้องต้นแล้วให้ผลบวก เมื่อปรากฏว่าผู้รับการตรวจหรือทดสอบไม่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาหรือไม่เข้าหลักเกณฑ์ เงื่อนไขในการส่งตัวไปเข้ารับการบำบัดรักษา ให้ถือว่าบุคคลนั้นอาจเป็นผู้เสพยาเสพติด (ประกาศฯ ข้อ 8) ขั้นตอนต่อมา คือ ให้ผู้ทำการตรวจหรือทดสอบรีบส่งตัวอย่างปัสสาวะไปยังสถานตรวจพิสูจน์ หรือโรงพยาบาลหรือมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อทำการตรวจยืนยันผล (ประกาศฯ ข้อ 9) อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการตรวจพิสูจน์ของหน่วยงานที่ได้รับขวดปัสสาวะไปตรวจพิสูจน์และขั้นตอนการแจ้งผลให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. รับทราบว่าต้องใช้ระยะเวลานานแค่ไหน กฎหมายเพียงแต่กำหนดว่ามีสารใดและปริมาณเท่าไหร่ในปัสสาวะที่ส่งมาถึงจะเข้าเกณฑ์

[13] สำนักยาและวัตถุเสพติด กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, คู่มือการทดสอบสารเสพติดในปัสสาวะ 2559 เพิ่งอ้าง 5, 7.

Ref. code: 25656101031703XNC

ว่าเป็นผู้มีสารเสพติดอยู่ในร่างกายเท่านั้น (ประกาศฯ ข้อ 10) **ในขณะที่การตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในเส้นผม** ภายหลังจากการเก็บตัวอย่างเส้นผมของผู้รับการตรวจหรือทดสอบแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. นำตัวอย่างเส้นผมดังกล่าวไปส่งตรวจพิสูจน์ที่สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ หรือสถานตรวจพิสูจน์ หรือโรงพยาบาลหรือมหาวิทยาลัยของรัฐต่อไป (ประกาศฯ ข้อ 13 (3)) อย่างไรก็ตาม เช่นเดียวกับกรณีการตรวจพิสูจน์ปัสสาวะ กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการตรวจพิสูจน์ของหน่วยงานที่ได้รับตัวอย่างเส้นผมไปตรวจพิสูจน์และขั้นตอนการแจ้งผลให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. รับทราบว่าต้องใช้ระยะเวลานานแค่ไหน กฎหมายเพียงแต่กำหนดว่ามีสารใดและปริมาณเท่าไหร่ในเส้นผมที่ส่งมาถึงจะเข้าเกณฑ์ว่าเป็นผู้มีสารเสพติดอยู่ในร่างกายเท่านั้น (ประกาศฯ ข้อ 15) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าในขั้นตอนการตรวจพิสูจน์สารชีววัตถุ อันได้แก่ ปัสสาวะและเส้นผมของผู้ต้องสงสัยว่าเสพยาเสพติด ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์และยืนยันผลโดยเฉพาะ ตั้งแต่ขั้นตอนที่ได้รับสารชีววัตถุนั้นมาจนถึงขั้นตอนการแจ้งผลตรวจพิสูจน์ให้เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไปนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการไว้เลย

จะเห็นได้ว่ากระบวนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในคดียาเสพติด ทั้งกรณีของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติดและสารเสพติดในร่างกาย ล้วนเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพิสูจน์การกระทำความผิดในคดียาเสพติด ต้องอาศัยความพร้อมและมีประสิทธิภาพของสถานที่และอุปกรณ์ในการตรวจพิสูจน์ รวมถึงความรู้ความสามารถและความชำนาญของผู้ตรวจพิสูจน์ด้วย กฎหมายจึงบังคับให้กระบวนการนี้เป็นขั้นตอนที่เพิ่มขึ้นมาเป็นพิเศษนอกเหนือจากการสอบสวนทั่วไปและเป็นขั้นตอนที่ต้องกระทำก่อนการฟ้องคดีเสมอ อย่างไรก็ตาม กระบวนการตรวจพิสูจน์นี้ก็จำเป็นต้องใช้เวลาในการดำเนินการพอสมควรถึงจะให้ผลการตรวจพิสูจน์ที่ถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ได้ จึงอาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับอายุความในการฟ้องคดี กล่าวคือ ในระหว่างที่กำลังดำเนินการตรวจพิสูจน์คดีอาจจะขาดอายุความไปก่อน หรือ เมื่อตรวจพิสูจน์เสร็จสิ้นจนแจ้งผลไปแล้วคดีอาจเหลืออายุความไม่เพียงพอที่จะดำเนินการสอบสวนต่อไปอย่างเหมาะสมได้ ดังนั้น ในกฎหมายต่างประเทศจึงนำมาตรการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดี เช่น การขยายอายุความหรือการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความ มาใช้กับคดีบางประเภทที่จะต้องมีขั้นตอนรอการตรวจสอบพยานหลักฐานให้เสร็จสิ้นไปก่อน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดอาศัยประโยชน์จากลักษณะของคดีที่มีความซับซ้อนกว่าคดีอาญาทั่วไปมาเป็นเหตุให้ตนไม่ต้องถูกดำเนินคดีอาญาเพราะคดีขาดอายุความได้ เช่น **ในประเทศสหรัฐอเมริกา** ตาม The United States Code Title 18 มาตรา 3297 กำหนดให้ในกรณีการกระทำความผิดประเภทร้ายแรง (felony) จะไม่นับอายุความในระหว่างที่ต้องดำเนินการตรวจพิสูจน์หาตัวผู้กระทำความผิดโดยอาศัยการทดสอบ DNA จนกว่ากระบวนการตรวจพิสูจน์นั้นจะเสร็จสิ้น หรือ **ในประเทศเยอรมัน** กรณีการฟ้องคดีภาษีตามประมวลรัษฎากร (AO) มาตรา 396 (3) กำหนดให้ในระหว่างที่กระบวนการตรวจสอบภาษียังไม่เสร็จสิ้น ให้หยุดการดำเนินคดีอาญาไว้ก่อน

Ref. code: 25656101031703XNC

และในระหว่างที่หยุดการดำเนินคดีอาญาไว้นี้ ก็ให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่ด้วย ซึ่งการสะดุดหยุดอยู่นี้มีผลทั้งต่อความผิดเกี่ยวกับภาษีและความผิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในลักษณะเป็นคดีเดียวกันด้วย

ดังนี้ เพื่อให้อายุความในการฟ้องคดียังเหลือเพียงพอต่อการดำเนินคดีอาญาต่อไปภายหลังจากมีการแจ้งผลการตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติดหรือสารเสพติดในร่างกายแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นสมควรให้นำมาตรการเกี่ยวกับอายุความมาใช้ ดังต่อไปนี้

1. กรณีการตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติด ให้นำมาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคทางข้อกฎหมายเกิดขึ้นมาใช้ กล่าวคือ ให้กฎหมายกำหนดว่ามิให้นับระยะเวลาตั้งแต่วันที่สถานตรวจพิสูจน์ได้รับยาเสพติดของกลางจนถึงวันที่ส่งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานสอบสวนทราบรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความในการดำเนินคดีอาญา โดยการกำหนดเช่นนี้เป็นการเทียบเคียงกับมาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามแนวทางของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาและเยอรมันข้างต้น รวมถึงมาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ที่ใช้ในพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 40 เนื่องจากเห็นว่าทั้งขั้นตอนการตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติด และขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ล้วนเป็นขั้นตอนที่การดำเนินคดีอาญาอยู่ในความรับรู้รับทราบของพนักงานสอบสวนแล้ว แต่ยังสอบสวนไม่เสร็จสิ้น และเป็นขั้นตอนที่มีกำหนดเวลาชัดเจนกำกับการดำเนินการในแต่ละกระบวนการไว้ ทำให้สามารถประเมินระยะเวลาสูงสุดที่จะต้องใช้กับขั้นตอนดังกล่าวในคดียาเสพติดได้ว่าจะไม่ใช้เวลาเกินไปกว่า 60 วัน หรือ 40 วัน (แล้วแต่ว่าจะตรวจพิสูจน์แล้วได้ยาเสพติดชนิด ประเภท และปริมาณเท่าใด) ซึ่งเป็นระยะเวลาตั้งแต่สถานตรวจพิสูจน์ได้รับยาเสพติดของกลางมาจนถึงการส่งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานสอบสวนทราบ ทั้งนี้ การเพิ่มระยะเวลาในอายุความฟ้องคดีโดยการใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีนี้ เป็นการสร้างหลักประกันให้การตรวจพิสูจน์ยาเสพติดของกลางโดยผู้เชี่ยวชาญสามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ตามเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยไม่ต้องกังวลถึงระยะเวลาที่เหลืออยู่ในอายุความฟ้องคดีว่าจะเหลือน้อยจนเกินไปหรือจะขาดอายุความหรือไม่ เพื่อไม่ให้ขั้นตอนการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดของกลางต้องถูกเร่งรัดจนเกินสมควรซึ่งอาจจะทำให้ผลการตรวจพิสูจน์ผิดพลาดได้

2. กรณีการตรวจพิสูจน์สารเสพติดในร่างกาย ให้นำมาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคทางข้อกฎหมายเกิดขึ้นมาใช้ แต่ให้จำกัดระยะเวลาสูงสุดที่อายุความจะสะดุดหยุดอยู่ไว้ด้วย กล่าวคือ ให้กฎหมายกำหนดว่ามิให้นับระยะเวลาตั้งแต่วันที่สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ หรือสถานตรวจพิสูจน์ตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือโรงพยาบาลหรือมหาวิทยาลัยของรัฐได้รับตัวอย่างปัสสาวะหรือเส้นผมมาเพื่อตรวจพิสูจน์

Ref. code: 25656101031703XNC

จนถึงวันที่แจ้งผลให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อดำเนินคดีต่อไป หรือ จนกว่าจะครบ 60 วัน ตั้งแต่วันที่ได้รับตัวอย่างปัสสาวะหรือเส้นผมมาเพื่อตรวจพิสูจน์ รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความแล้วแต่ว่าเวลาใดจะสั้นกว่ากัน โดยการกำหนดเช่นนี้ เป็นการอาศัยแนวทางการลดโอกาสไม่ให้คดีขาดอายุความในระหว่างการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและเยอรมัน แต่ได้ปรับให้มีการจำกัดระยะเวลาที่อายุความสะดุดหยุดอยู่ไว้ไม่ให้เกินกว่า 60 วัน ที่กำหนดเช่นนี้ เพราะการตรวจพิสูจน์สารเสพติดในร่างกายกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนแน่นอนไว้เลย หากใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เท่ากับระยะเวลาการตรวจพิสูจน์แบบเดียวกับกรณีการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดของกลาง อาจจะเกิดปัญหาความล่าช้าในการตรวจพิสูจน์และทำให้ผู้รับผิดชอบการดำเนินการในขั้นตอนนี้เกิดความชะล่าใจว่าขั้นตอนการดำเนินการของตนจะไม่ได้ทำให้คดีขาดอายุความ ระยะเวลาในการตรวจพิสูจน์จึงอาจเป็นไปตามอำเภอใจของผู้ตรวจพิสูจน์ได้ ซึ่งจะส่งผลเสียต่อความถูกต้องของผลการตรวจพิสูจน์ตามมา แต่ในขณะเดียวกัน เนื่องจากขั้นตอนการตรวจพิสูจน์นี้เป็นขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดให้ต้องดำเนินการซึ่งเพิ่มเติมขึ้นมาเป็นพิเศษจากการขั้นตอนการสอบสวนทั่วไป หากไม่มีการกำหนดมาตรการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความไว้เลย เมื่ออายุความในการฟ้องคดีเหลือน้อย กลายเป็นว่าจะต้องเร่งรัดให้ผู้ตรวจพิสูจน์ต้องรีบดำเนินการเร็วจนเกินไปและอาจทำให้ผลการตรวจพิสูจน์ผิดพลาดได้ การกำหนดมาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่แบบจำกัดเวลานี้ จึงจะช่วยรักษาสมดุลให้ผู้ตรวจพิสูจน์มีระยะเวลาเพียงพอในการตรวจพิสูจน์อย่างรอบคอบและในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ให้ใช้เวลาในการตรวจพิสูจน์ตามอำเภอใจตนเองด้วย

4.1.3 การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 – 89

เนื่องจากหลักการดำเนินคดีแก่เด็กและเยาวชนนั้น ต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งควรจะได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ จึงเกิดแนวคิดที่จะหามาตรการทางเลือกอื่น ๆ มาใช้แทนการดำเนินคดีอาญาโดยการหันเหเด็กหรือเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามรูปแบบปกติ เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ได้สำนึกในการกระทำ มีโอกาสกลับตัวกลับใจ สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ในภายหน้า ในขณะเดียวกัน ก็ให้คำนึงถึงผู้ที่มีส่วนต้องรับผิดชอบได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง ฯลฯ ให้เข้ามาอยู่ในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนด้วย รวมทั้งคำนึงถึงการ

Ref. code: 25656101031703XNC

บรรเทาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย จึงเป็นที่มาของแนวคิดในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กหรือเยาวชน[14]

ในชั้นก่อนฟ้องคดี พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กหรือเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไว้ เพื่อเป็นการให้โอกาสแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเสียก่อน หากการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นเป็นผลสำเร็จก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินคดีอาญาต่อไป ทั้งนี้ มีอยู่ 4 บทบัญญัติด้วยกัน ได้แก่ มาตรา 86 ว่าด้วยเงื่อนไขการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กหรือเยาวชน , มาตรา 87 ว่าด้วยเนื้อหา ระยะเวลา และกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน , มาตรา 88 ว่าด้วยผลของการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และ มาตรา 89 ว่าด้วยการงดสอบปากคำหรือดำเนินการใด ๆ ต่อเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการจัดทำและปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยบทบัญญัติทั้ง 4 มาตรา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

*“**มาตรา 86** ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคล หรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย*

เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้สั่ง

---

[14] สหรัฐ กิติ ศุภการ, *คำอธิบาย พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553* (พิมพ์ครั้งที่ 4, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง 2562) 198.

Ref. code: 25656101031703XNC

แก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือสั่งดำเนินคดีต่อไป และให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนและผู้เกี่ยวข้องทราบ หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนแล้ว เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าวและให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทันที พร้อมทั้งรายงานให้ศาลทราบ ทั้งนี้ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

ศาลต้องมีคำสั่งตามวรรคสามภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน ทั้งนี้ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการของศาลด้วย”

*“**มาตรา 87** ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้ ทั้งนี้จะต้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ*

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้นหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและไม่มีลักษณะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามวรรคหนึ่ง อาจกำหนดให้ว่ากล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ กำหนดให้ชดใช้เยียวยาความเสียหาย กำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไม่เกินสามสิบชั่วโมง หรือกำหนดให้นำมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่เกินหนึ่งปี

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด”

*“**มาตรา 88** ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบและแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป*

Ref. code: 25656101031703XNC

เมื่อมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด และสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง และให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานคำสั่งไม่ฟ้องให้ศาลทราบ"

*"**มาตรา 89** ในระหว่างจัดทำและปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการงดการสอบปากคำหรือดำเนินการใด ๆ เฉพาะกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ก่อน ทั้งนี้ มิให้นับระยะเวลาในการจัดทำและการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรวมเข้าในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 78"*

จากบทบัญญัติทั้ง 4 มาตรา จะเห็นได้ว่าคดีอาญาที่เข้าเงื่อนไขในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กหรือเยาวชนได้ คือคดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี จึงเป็นคดีที่มีอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 วรรคหนึ่ง (3) – (5) ได้แก่อายุความ 10 ปี , 5 ปี หรือ 1 ปี ตามลำดับ การเริ่มต้นจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอยู่ในดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจเมื่อเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำของตน โดยกฎหมายได้กำหนดระยะเวลาในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาจะต้องอยู่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ และยังกำหนดให้ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะต้องไม่เกิน 1 ปีด้วย ทำให้สามารถคำนวณระยะเวลาสูงสุดในขั้นตอนเกี่ยวกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตั้งแต่เริ่มต้นการจัดทำจนถึงการปฏิบัติครบถ้วนตามแผน ไม่เกินระยะเวลา 1 ปี 30 วัน หากปฏิบัติตามแผนได้ครบถ้วนและพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย ก็จะมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น โดยคำสั่งไม่ฟ้องให้เป็นที่สุดและสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับไปทันที อย่างไรก็ตาม หากเด็กหรือเยาวชนที่ต้องปฏิบัติตามแผนได้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม พนักงานสอบสวนก็สามารถดำเนินคดีอาญาต่อไปได้ หรือแม้กระทั่งได้ปฏิบัติตามแผนครบถ้วนแล้ว แต่พนักงานอัยการไม่เห็นชอบด้วย พนักงานอัยการก็ยังมีอำนาจออกคำสั่งฟ้องคดีต่อเด็กหรือเยาวชนได้เช่นกัน แสดงให้เห็นว่ากฎหมายยังไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการตัดโอกาสที่จะดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาโดยสิ้นเชิง

ปัญหาเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีที่อาจจะเกิดขึ้นในขั้นตอนการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา คือ กระบวนการต่าง ๆ เกี่ยวกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เป็นขั้นตอนทางกฎหมายที่เพิ่มเติมขึ้นมาเป็นพิเศษ ซึ่งเกิดจากการใช้ดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจและพนักงานอัยการในระหว่างกระบวนการตั้งแต่การเริ่มจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไปจนถึงการสิ้นสุดการปฏิบัติตามแผน (ไม่ว่าจะเป็นการสิ้นสุดเพราะปฏิบัติครบถ้วนตามกำหนดเวลาของแผนหรือสิ้นสุดก่อนกำหนดเวลาของแผนเพราะมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแผน) อายุความฟ้องคดียังคงนับอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าตามมาตรา 89 จะกำหนดมิให้นับระยะเวลาระหว่างจัดทำและปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเข้าเป็น

Ref. code: 25656101031703XNC

ส่วนหนึ่งของกำหนดเวลาตามมาตรา 78 ที่กำหนดให้ทั้งการสอบสวน การส่งสำนวนให้พนักงานอัยการพิจารณาและการยื่นฟ้องจะต้องทำให้เสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมหรือปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนก็ตาม แต่ระยะเวลา 30 วันดังกล่าวเป็นระยะเวลาเร่งรัดการฟ้องคดีที่กำหนดขึ้นมาเป็นพิเศษเฉพาะคดีที่เด็กหรือเยาวชนตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาและต้องพิจารณาพิพากษาโดยศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น ซึ่งก็ต้องไม่เกินไปกว่าระยะเวลาของอายุความฟ้องคดีอาญาตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายอาญาด้วย หมายความว่า มาตรา 89 ส่งผลถึงแค่เรื่องระยะเวลาเร่งรัดการฟ้องคดีภายใน 30 วันเท่านั้น แต่ไม่มีผลไปถึงระยะเวลาอายุความฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายอาญา นอกจากนี้ ตามมาตรา 89 ยังกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการงดการสอบปากคำหรือดำเนินการใด ๆ เฉพาะกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ก่อนในระหว่างการจัดทำและปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย ผลที่เกิดขึ้นคือสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือกระบวนการพิจารณาเพื่อสั่งคดีของพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาคดีในแง่ของการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ถูกกล่าวหาอาจจะยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ หากกระบวนการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่เป็นผลสำเร็จและจำเป็นที่จะต้องดำเนินคดีอาญาต่อไป ก็ควรที่จะต้องมีระยะเวลาเหลือเพียงพอให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้ดำเนินการในกระบวนการของตนที่ยังไม่เสร็จสิ้นด้วย มิฉะนั้นอาจจะเกิดปัญหาการฟ้องคดีไม่ทันตามกำหนดอายุความก็ได้

ในต่างประเทศ ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับเรื่องมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา ซึ่งเป็นขั้นตอนทางกฎหมายที่เพิ่มขึ้นมาเป็นพิเศษในชั้นก่อนฟ้องคดีและผลเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีไว้ด้วย โดยมีทั้งกรณีที่บทบัญญัติของกฎหมายได้กำหนดถึงผลเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาไว้ชัดเจนและในกรณีที่กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจน แต่ศาลเป็นผู้วินิจฉัยเองว่ามาตรการแทนการฟ้องคดีอาญานั้นมีผลถึงอายุความฟ้องคดีอาญาด้วย ยกตัวอย่างเช่น

ประเทศฝรั่งเศส ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-3 ประกอบมาตรา 41-1 กฎหมายได้กำหนดไว้ชัดเจนให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่เมื่อมีการใช้มาตรการอื่นแทนการฟ้องคดีอาญา เช่น มาตรการที่พนักงานอัยการมีคำสั่งยังไม่ดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาต่อผู้ถูกกล่าวหาเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ดำเนินการเยียวยาผู้เสียหายโดยการชดใช้ค่าเสียหายต่อผู้เสียหายก่อน เป็นต้น

ประเทศเยอรมัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78b (1) ข้อ 2 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153a (3) กฎหมายได้กำหนดไว้ชัดเจนให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่ตลอดระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการชะลอฟ้องในความผิดอาญาโทษปานกลาง หากว่าการปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะลบล้างประโยชน์สาธารณะในอันที่จะต้องดำเนินคดีอาญาและไม่ขัดต่อความรุนแรงของความน่าตำหนิของ

Ref. code: 25656101031703XNC

ผู้กระทำความผิด โดยกฎหมายก็กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติตามเงื่อนไขการชะลอฟ้องประเภทต่าง ๆ ไว้ชัดเจน ซึ่งมีทั้งไม่เกิน 6 เดือนหรือไม่เกิน 1 ปี ในขณะเดียวกัน ก็มีกรณีที่ศาลเป็นผู้วินิจฉัยเองว่ามาตรการแทนการฟ้องคดีอาญาบางประการถือได้ว่าเป็นอุปสรรคทางข้อกฎหมายที่ทำให้การฟ้องคดีอาญายังไม่สามารถเริ่มต้นหรือดำเนินการต่อไปได้ จึงเข้าข่ายเป็นกรณีที่ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่อุปสรรคทางข้อกฎหมายนั้นยังดำเนินอยู่ได้ เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78b (1) ข้อ 2 ประกอบมาตรา 59 ที่ศาลมีดุลพินิจใช้วิธีการตักเตือนและคุมประพฤติผู้กระทำความผิดไว้ และรอการลงโทษไว้ก่อน ระยะเวลาระหว่างการคุมประพฤติและการพิจารณาของศาลว่าเพียงแค่การตักเตือนจะเพียงพอแล้วหรือไม่นั้นเป็นช่วงเวลาที่ห้ามมิให้ฟ้องคดีต่อผู้กระทำความผิด ในช่วงเวลานี้ศาลจึงถือว่ามีอุปสรรคทางข้อกฎหมายเกิดขึ้นและให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ไปก่อนจนกว่าศาลจะมีคำตัดสินว่าการตักเตือนผู้กระทำความผิดเพียงพอแล้วหรือไม่ หรือ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78b (1) ข้อ 2 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 380 เป็นกรณีการฟ้องคดีที่กฎหมายอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีเองได้ แต่มีเงื่อนไขคือก่อนการฟ้องคดีจะต้องผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนเสมอ หากการไกล่เกลี่ยไม่เป็นผลสำเร็จ ผู้เสียหายถึงจะนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลต่อไปได้ ศาลจึงถือว่าในช่วงเวลาที่อยู่ระหว่างการไกล่เกลี่ยไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการไกล่เกลี่ยและไม่เป็นผลสำเร็จนี้เป็นกรณีที่มีอุปสรรคทางข้อกฎหมายเกิดขึ้นและให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ตลอดช่วงเวลาดังกล่าวนั่นเอง

ดังนี้ เพื่อให้อายุความในการฟ้องคดียังเหลือเพียงพอต่อการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ถูกกล่าวหาภายหลังจากสิ้นสุดการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยไม่เป็นผลสำเร็จหรือเมื่อพนักงานอัยการเห็นว่าควรมีคำสั่งฟ้องคดี ผู้เขียนจึงเห็นว่าสมควรนำมาตรการเกี่ยวกับอายุความในเรื่องการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคทางข้อกฎหมายเกิดขึ้นมาใช้ กล่าวคือ ให้กฎหมายกำหนดว่ามิให้นับระยะเวลาในการจัดทำและการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความในการดำเนินคดีอาญา โดยการกำหนดเช่นนี้เป็นการเทียบเคียงกับมาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามแนวทางของกฎหมายประเทศฝรั่งเศสและเยอรมันข้างต้น รวมถึงมาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ที่ใช้ในพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 40 เนื่องจากเห็นว่าทั้งขั้นตอนการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยการจัดทำและให้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นขั้นตอนที่การดำเนินคดีอาญาอยู่ในความรับรู้รับทราบของพนักงานสอบสวนแล้ว แต่อาจจะยังไม่ได้เริ่มต้นสอบสวนหรือยังสอบสวนไม่เสร็จสิ้น และเป็นขั้นตอนที่มีกำหนดเวลาชัดเจนกำกับการดำเนินการในแต่ละกระบวนการไว้ ทำให้สามารถประเมินระยะเวลา

Ref. code: 25656101031703XNC

สูงสุดที่จะต้องใช้กับขั้นตอนดังกล่าวในคดีเด็กและเยาวชนได้ว่าจะไม่เกินไปกว่า 1 ปี 30 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไปจนถึงการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทั้งนี้ การเพิ่มระยะเวลาในอายุความฟ้องคดีโดยการใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในกรณีนี้เป็นการสร้างหลักประกันให้การฟ้องคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดยังสามารถกระทำได้เมื่อเจตนารมณ์ของกฎหมายยังไม่ประสงค์ให้ตัดโอกาสในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดโดยสิ้นเชิง โดยไม่ได้เป็นการก่อให้เกิดการประวิงคดีโดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ เพราะเมื่อพ้นจากระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว การสอบสวน การส่งสำนวนคดี และการพิจารณาเพื่อยื่นฟ้องคดี ก็ยังคงต้องอยู่ในกำหนดระยะเวลาเร่งรัดคดีที่เหลืออยู่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 78 ด้วย

4.1.4 กรณีผู้เสียหายต้องขออนุญาตฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 99

การฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนตามปกติเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ส่วนผู้เสียหายนั้นกฎหมายห้ามฟ้องเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ ทั้งนี้เพราะเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนคือการอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นภารกิจของรัฐ การฟ้องคดีโดยผู้เสียหายมุ่งประสงค์ที่การลงโทษ กรณีจึงไม่สมควรให้อำนาจผู้เสียหายอย่างเต็มที่ในการฟ้องคดีเช่นคดีธรรมดา[15] โดยกำหนดเงื่อนไขข้อจำกัดการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายไว้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 99 ดังต่อไปนี้

*“**มาตรา 99** ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ*

เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับการร้องขอของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการสืบสวนและสอบสวนว่าข้อกล่าวหานั้นมีมูลสมควรอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องหรือไม่ แล้วแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง

ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายจะร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจมาสอบถามแล้วสั่งตามที่เห็นสมควร คำสั่งศาลให้เป็นที่สุด

---

[15] คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8, วิญญูชน 2555) 604.

Ref. code: 25656101031703XNC

เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ไต่สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งประทับรับฟ้องของผู้เสียหายแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการตามมาตรา 82 ตามควรแก่กรณี”

จะเห็นได้ว่ากระบวนการขออนุญาตผู้อำนวยการสถานพินิจก่อนฟ้องคดีเป็นขั้นตอนทางกฎหมายที่เพิ่มขึ้นมาเป็นพิเศษและกฎหมายบังคับอย่างเคร่งครัดให้ต้องผ่านขั้นตอนนี้ก่อนหากผู้เสียหายประสงค์จะยื่นฟ้องคดีต่อศาลเอง ถ้าฟ้องคดีไปโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจเลยหรือได้รับอนุญาตเพียงบางข้อหาแต่มีข้อหาที่ไม่ได้รับอนุญาตเอาไปฟ้องต่อศาลด้วย ศาลก็ต้องพิพากษายกฟ้อง[16] แต่การกำหนดขั้นตอนเพิ่มเติมนี้ก็ยังไม่ถึงขนาดเป็นการตัดโอกาสในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม อาจมีปัญหาเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีเกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการขออนุญาตนี้ได้ กล่าวคือ ตั้งแต่ขั้นตอนที่ผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับการร้องขอของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีไปจนถึงขั้นตอนการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาของกระบวนการทั้งหมดไว้อย่างชัดเจน และอายุความฟ้องคดีอาญาก็ยังคงนับอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับการร้องขอของผู้เสียหายแล้ว ก็จะต้องมีการสืบสวนและสอบสวนว่าข้อกล่าวหานั้นมีมูลสมควรอนุญาตให้ฟ้องคดีได้หรือไม่ เช่น อาจส่งพนักงานคุมประพฤติไปสืบสวนหาข่าวในเบื้องต้นก่อน จากนั้นให้สอบสวนโดยสอบปากคำผู้เสียหายและพยานที่ผู้เสียหายอ้างอิง[17] เป็นต้น ซึ่งอาจจะทำให้ต้องใช้เวลาในการพิจารณาคำร้องขอของผู้เสียหายพอสมควร นอกจากนี้ หลังจากผ่านการพิจารณาของผู้อำนวยการสถานพินิจแล้ว ใช่ว่าผู้เสียหายจะฟ้องคดีแล้วให้อายุความหยุดนับได้ทันที ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจอนุญาตให้ฟ้องคดีได้ การยื่นฟ้องคดีของผู้เสียหายก็ยังต้องผ่านขั้นตอนการไต่สวนมูลฟ้องของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 อยู่ดี ในขณะที่กรณีผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายก็ต้องไปร้องขอต่อศาลให้อนุญาต ซึ่งต่อให้ศาลอนุญาตให้ฟ้องตามมาตรานี้ ศาลก็เพียงพิจารณาว่ามีมูลสมควรพอฟ้องในระดับเดียวกับผู้อำนวยการสถานพินิจเท่านั้น ไม่ต้องถึงขนาดมีมูลพอที่จะประทับฟ้องได้หรือไม่ เพราะเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายจะต้องนำพยานเข้าไต่สวนให้เห็นว่ามีมูลในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเอง[18] ดังนี้ ระยะเวลาที่ใช้ในขั้นตอนการขออนุญาตผู้อำนวยการสถานพินิจเพื่อฟ้องคดีจึงอาจทำให้เหลืออายุความในการฟ้องคดีน้อยเกินไปหรือในกรณีที่ร้ายแรงที่สุดคือถึงกับทำให้คดีขาดอายุความไปเลยก็ได้

---

[16] สหรัฐ กิติ ศุภการ, *คำอธิบาย พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553* (เชิงอรรถ 14) 248.

[17] เพิ่งอ้าง.

[18] เพิ่งอ้าง 249.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในต่างประเทศ ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับประเภทคดีที่ต้องขอความยินยอมหรือได้รับอนุญาตก่อนถึงจะดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลได้และผลเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีไว้ด้วย **ปรากฏในกฎหมายของประเทศอินเดีย** ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 470 (3) กำหนดว่า เมื่อมีหนังสือแจ้งเตือนการฟ้อง หรือ เมื่อการฟ้องนั้น ๆ จำเป็นต้องได้รับความยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากรัฐบาลหรือหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ก่อน เพื่อประโยชน์ในการคำนวณอายุความไม่ให้นับเวลาในการส่งหนังสือแจ้งเตือนหรือเวลาที่ต้องใช้ในการขอความยินยอมหรืออนุญาตนั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ กล่าวคือ เวลาที่คำร้องเพื่อขอความยินยอมหรืออนุญาตได้ถูกทำขึ้นและเวลาที่ได้รับคำสั่ง (หมายถึงวันที่ได้รับความยินยอมหรืออนุญาตนั้น) จากรัฐบาลหรือหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ไม่ให้นับเวลาเหล่านั้นรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

ดังนี้ เพื่อให้อายุความในการฟ้องคดียังเหลือเพียงพอต่อการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ถูกกล่าวหาภายหลังจากสิ้นสุดการพิจารณาของผู้อำนวยการสถานพินิจว่าจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เขียนจึงเห็นว่าสมควรนำมาตรการเกี่ยวกับอายุความในเรื่องการขยายอายุความมาใช้ กล่าวคือ ให้กฎหมายกำหนดว่าในกรณีที่อายุความในการฟ้องคดีได้ครบกำหนดไปแล้วในระหว่างช่วงเวลาตั้งแต่วันที่ผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายจนถึงวันที่แจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง หรือ จะครบกำหนดภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้แจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง ให้ขยายอายุความออกไปอีก 60 วัน นับแต่วันที่แจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง โดยการกำหนดเช่นนี้ นอกจากอาศัยแนวทางการป้องกันไม่ให้คดีขาดอายุความในระหว่างการขอความยินยอมหรือขออนุญาตก่อนฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศอินเดียแล้ว ยังเป็นการเทียบเคียงมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่ใช้ในพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 6 กล่าวคือ ในระหว่างที่ผู้เสียหายมาขออนุญาตฟ้องคดีต่อผู้อำนวยการสถานพินิจ การดำเนินคดีอาญาต่าง ๆ เช่น การสอบสวน อาจจะยังไม่ได้เริ่มต้นเลยก็ได้ เช่นเดียวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ที่คดีอาญาอาจจะยังไม่ได้เข้าสู่กระบวนการสอบสวนเลยเช่นกัน นอกจากนี้ การใช้มาตรการขยายอายุความแบบจำกัดระยะเวลาที่ขยายไว้อยู่ที่ 60 วัน โดยถูกใช้เฉพาะกรณีที่คดีขาดอายุความไปแล้วหรือใกล้จะขาดอายุความ มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้กับขั้นตอนทางกฎหมายที่ยังไม่สามารถประเมินระยะเวลาที่ชัดเจนแน่นอนได้ว่าจะใช้เวลายาวนานเท่าไหร่และยังเป็นประโยชน์ในแง่ที่ไม่ได้เป็นการขยายอายุความออกไปทันที อันจะทำให้อายุความยืดยาวออกไปโดยใช่เหตุซึ่งจะกระทบต่อตัวผู้ต้องหามากจนเกินสมควร แต่ถูกใช้เฉพาะกรณีที่คดีครบกำหนดอายุความการฟ้องคดีตามปกติไปแล้วหรือคดีใกล้จะขาดอายุความเท่านั้น และการกำหนดให้ใช้มาตรการขยายอายุความเช่นนี้ มีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันในการดำเนินคดีอาญาต่อตัวผู้ต้องหาไม่ให้ขาดอายุความไปในระหว่างที่เจตนารมณ์ของกฎหมายยังไม่ได้ตัดโอกาสในการดำเนิน

Ref. code: 25656101031703XNC

คดีอาญาโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม ผู้อำนวยการสถานพินิจในฐานะที่เป็นผู้ควบคุมการดำเนินการในขั้นตอนการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องพึงต้องตระหนักด้วยว่าจะต้องดำเนินการให้เป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ไม่อาศัยหลักประกันนี้ในการประวิงคดีให้ล่าช้า และหากเป็นไปได้ ในขั้นตอนการพิจารณาของผู้อำนวยการสถานพินิจที่เห็นว่าคดีมีมูลพอฟ้อง และมีเหตุสมควรฟ้อง เช่น ตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีแล้ว เห็นว่าคดีใกล้จะขาดอายุความ หรือผู้เสียหายร้องทุกข์ไว้นานแล้ว แต่คดีกลับล่าช้าผิดปกติ ก็ต้องถือว่ามีเหตุสมควรอนุญาตให้ฟ้องคดีได้[19] เพื่อลดโอกาสที่จะต้องมาพึ่งพามาตรการขยายอายุความและเพื่อเร่งรัดคดีให้ได้รับการพิจารณาไต่สวนมูลฟ้องจากศาลโดยเร็ว

4.1.5 การไกล่เกลี่ยคดีกระทำความรุนแรงในครอบครัวในชั้นก่อนฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 12 และ 16

จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้ชี้ชัดว่าการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิดภายในครอบครัว การนำหลักการลงโทษทางอาญาเพื่อให้ผู้กระทำความผิดหลาบจำมาใช้กับกรณีดังกล่าวตั้งแต่แรกจึงไม่เหมาะสม แต่ควรให้โอกาสผู้กระทำความผิดในการที่จะกลับตัว อีกทั้งยับยั้งไม่ให้มีการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญกว่า เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันของครอบครัว หรือหากไม่อาจรักษาสถานภาพของการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นครอบครัวไว้ได้ ก็ควรจะเป็นการยุติสถานภาพของการสมรสหรือการอยู่ร่วมกันให้มีผลกระทบแก่สมาชิกในครอบครัวให้น้อยที่สุด พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จึงได้กำหนดมาตรการพิเศษในการแก้ไขปัญหานั้นในมาตรา 4 วรรคสอง ที่กำหนดให้ความผิดฐานกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดอันยอมความได้ และมาตรา 15 ที่มีความมุ่งหมายให้คู่กรณียอมความกันโดยคำนึงถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ[20]

ในชั้นก่อนฟ้องคดี กฎหมายได้เปิดโอกาสให้มีการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ระหว่างคู่กรณีได้ แต่เพื่อเป็นหลักประกันว่าภายหลังจากการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์แล้วคู่กรณีจะมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นหรือลดโอกาสที่จะเกิดข้อพิพาทกันในเรื่องการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอีก กฎหมายก็กำหนดให้ต้องมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความไว้ด้วย เพื่อให้คู่กรณีฝ่ายที่เป็นผู้กระทำความผิดได้ทดลองปฏิบัติก่อน โดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง

---

[19] เพิ่งอ้าง.

[20] วรณัฐ วรชาติเดชา, *ความรุนแรงในครอบครัว* (กลุ่มงานอาจารย์ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2557) 89.

Ref. code: 25656101031703XNC

ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 12 วรรคสองและสาม ประกอบกับระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ. 2551 ข้อ 7, 9 และ 10 ดังต่อไปนี้

*“**มาตรา 12** ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิดตามมาตรา 4 ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุมความประพฤติผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้*

ในกรณีที่มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 ให้พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี จัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นำวิธีการตามวรรคหนึ่งเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงให้มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 ได้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไป

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา หรือรัฐมนตรีประกาศกำหนด แล้วแต่กรณี”

*“**ข้อ 7** ในระหว่างสอบสวน ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ยยอมความหรือไม่ หากความปรากฏชัดว่าเป็นการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ด้วยความสมัครใจของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และไม่อยู่ในอาณัติ ข่มขู่หรือหลอกลวงจากบุคคลใด และผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวรับที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ให้พนักงานสอบสวนจัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้น ก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์เพื่อให้ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าอายุความฟ้อง แล้วให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัว ลงลายมือชื่อ ตามแบบ คร. 10 ท้ายระเบียบนี้*

Ref. code: 25656101031703XNC

ในกรณีมีการแจ้งข้อกล่าวหาว่าผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ด้วย และเป็นกรรมเดียวกับข้อกล่าวหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวและเป็นบทที่มีโทษสูงสุด หากคู่กรณีมีความประสงค์ที่จะยอมความกันภายใต้เงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ก็ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้มีการยอมความกัน โดยจัดทำเป็นบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความให้

เมื่อทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำเนาให้ศูนย์ปฏิบัติการที่มีเขตอำนาจและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทราบเพื่อติดตามผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าว หากคดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการขอผัดฟ้องก็แจ้งให้ศาลที่อนุญาตให้ผัดฟ้องทราบด้วย”

*“**ข้อ 9** ในกรณีผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวจงใจฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานไปยังพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจ หรือศูนย์ปฏิบัติการที่มีเขตอำนาจ แล้วแต่กรณี”*

*“**ข้อ 10** เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งโดยมิชักช้า*

ในกรณีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ไม่ว่าจะปรากฏจากการรายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือพนักงานสอบสวนเห็นเอง ก็ให้พนักงานสอบสวนยกคดีดังกล่าวขึ้นทำการสอบสวนโดยมิชักช้า แล้วส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาสั่ง”

จะเห็นได้ว่าภายหลังจากที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวแสดงความประสงค์ต่อพนักงานสอบสวนแล้วว่าต้องการที่จะยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ออกไปเพื่อให้การดำเนินคดีอาญายุติลง ขั้นตอนต่อมาคือการที่พนักงานสอบสวนได้จัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ขึ้น เพื่อให้ผู้ต้องหาได้ปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าอายุความฟ้องคดีอาญาด้วย แสดงให้เห็นว่าขั้นตอนการปฏิบัติตามเงื่อนไขในข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์เป็นขั้นตอนที่จำเป็นต้องเกิดขึ้นและเป็นขั้นตอนที่สำคัญซึ่งต้องใช้เวลาในการปฏิบัติตาม แต่ในขณะเดียวกัน กฎหมายก็ได้กำหนดมาตรการป้องกันไม่ให้คดีขาดอายุความหรือป้องกันไม่ให้คดีเหลืออายุความน้อยเกินไปจนไม่สามารถฟ้องคดีได้ในภายหลังหากว่ากระบวนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์นี้ไม่เป็นผลสำเร็จไว้ด้วย

Ref. code: 25656101031703XNC

โดยระบุว่าระยะเวลาในการปฏิบัติตามเงื่อนไขต้องไม่เกินไปกว่าอายุความฟ้องคดีอาญาที่เหลืออยู่ หากว่ามีการจัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นแล้วและผู้ต้องหาได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ พนักงานสอบสวนก็จะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปให้พนักงานอัยการพิจารณาโดยไม่ชักช้า ไม่ว่าพนักงานอัยการจะสั่งคดีไปในทางใด ก็ยังอยู่ภายในอายุความฟ้องคดีได้ ในทางกลับกัน หากว่าผู้ต้องหาฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในบันทึกข้อตกลง พนักงานสอบสวนก็จะยกคดีขึ้นทำการสอบสวนต่อโดยมิชักช้า แล้วส่งตัวผู้ต้องหาและสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่ง ซึ่งก็จะยังอยู่ภายในอายุความฟ้องคดีเช่นกัน เพราะในขั้นตอนการจัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก็จะต้องประเมินแล้วว่าควรใช้ระยะเวลาเท่าไหร่เพื่อให้มีเวลาในการดำเนินการขั้นต่อไป ไม่ว่าการปฏิบัติตามเงื่อนไขจะสำเร็จหรือไม่ก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีก่อนถึงขั้นตอนการจัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์นั้น การที่คู่กรณีจะตกลงกันเพื่อยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์กันได้นั้น อาจจะมีที่มาจากการได้ไกล่เกลี่ยกันก่อน ซึ่งกฎหมายก็เปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนเพื่อเป็นช่องทางสนับสนุนให้คู่กรณีได้ตกลงที่จะยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ออกไปและยุติการดำเนินคดีอาญา โดยกำหนดขั้นตอนไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 16 ประกอบกับระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ. 2551 ข้อ 4, 5 และ 6 ดังต่อไปนี้

*“**มาตรา 16** เพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล แล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกันก็ได้*

เมื่อผู้ประนีประนอมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้ว ให้รายงานผลการไกล่เกลี่ยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้วแต่กรณีด้วย ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะจัดให้มีการทำสัญญายอมความขึ้นหรือจะขอให้เรียกคู่ความมาทำสัญญายอมความกันต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลก็ได้

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นว่าสัญญายอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญายอมความนั้น”

Ref. code: 25656101031703XNC

*“**ข้อ 4** ในระหว่างการสอบสวน หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่า ข้อหากระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรรมเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และพฤติการณ์แห่งคดีไม่ร้ายแรงพอมีทางปรองดองกันได้ หรือคู่กรณีร้องขอ พนักงานสอบสวนอาจจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ยอมความกัน*

ให้พนักงานสอบสวนแจ้งนัดให้คู่กรณีได้พูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยยอมความกัน โดยอาจตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลทำการไกล่เกลี่ยตามมาตรา 16 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ได้”

*“**ข้อ 5** ในการไกล่เกลี่ยนอกจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว ถ้ามีเหตุจำเป็นและสมควรก็ให้ผู้ทำการไกล่เกลี่ยเรียกบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาให้ความคิดเห็นหรือร่วมไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้ แล้วแต่เหตุผลและความจำเป็นแต่ละกรณี*

เมื่อคู่กรณีสามารถยอมความกันได้ และเงื่อนไขหรือข้อตกลงยอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จัดให้มีการไกล่เกลี่ยทำสัญญายอมความให้ แล้วเสนอสัญญายอมความดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบพร้อมคู่กรณีไปทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ต่อหน้าพนักงานสอบสวนตามมาตรา 12 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

การทำสัญญายอมความให้เป็นไปตามแบบ คร. 9 ท้ายระเบียบนี้”

*“**ข้อ 6** เมื่อผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้ร้องทุกข์ หรือมีการร้องทุกข์แทนแล้ว หากพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเห็นสมควรจะดำเนินการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีได้ยอมความกันก็ได้ โดยให้นำความในข้อ 4 วรรคสอง และข้อ 5 มาใช้บังคับ*

ในกรณีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ยังไม่ได้ร้องทุกข์หรือไม่ประสงค์จะร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หากพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเห็นสมควรและคู่กรณียินยอมจะดำเนินการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีได้ยอมความกันตามวรรคหนึ่งก็ได้”

ในขั้นตอนการไกล่เกลี่ยก่อนการจัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ จะเห็นได้ว่ามีกระบวนการหลายขั้นตอนเกิดขึ้น ไม่เพียงแต่เป็นการพูดคุยตกลงกันเองระหว่างคู่กรณีเท่านั้น แต่ต้องมีบุคคลหรือคณะบุคคลที่จะเข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยและอาจจะมีบุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น สมาชิกคนอื่นในครอบครัว ญาติ หรือนักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น มีกระบวนการรายงานผลการไกล่เกลี่ย และหากไกล่เกลี่ยสำเร็จก็ต้องมีการตรวจสอบว่าสัญญายอมความนั้นไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย อย่างไรก็ตามอาจมีปัญหาที่เกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีเกิดขึ้น กล่าวคือ ตลอดทั้งกระบวนการไกล่เกลี่ยนี้ กฎหมาย

Ref. code: 25656101031703XNC

ไม่ได้กำหนดระยะเวลากำกับไว้ชัดเจนว่าจะต้องเสร็จสิ้นภายในเวลาเท่าไหร่ และอายุความฟ้องคดีก็ยังคงนับอยู่ตลอด จะรีบเร่งรัดให้การไกล่เกลี่ยเสร็จสิ้นโดยเร็วก็อาจจะทำได้ไม่เต็มที่และอาจจะไม่เป็นผลดี เพราะการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่คำนึงถึงความสมัครใจและความพร้อมของคู่กรณีเป็นสำคัญด้วย หากขั้นตอนการไกล่เกลี่ยใช้เวลานาน อายุความฟ้องคดีก็จะเหลือน้อยลง แม้ว่าการไกล่เกลี่ยจะเป็นผลสำเร็จ แต่ก็จะกระทบไปถึงการกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติตามเงื่อนไขของบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ที่ต้องคำนึงถึงอายุความฟ้องคดีที่เหลืออยู่ด้วย ซึ่งในบางกรณีสมควรที่จะกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติตามเงื่อนไขไว้นานในระดับหนึ่ง แต่ไม่สามารถกำหนดเช่นนั้นได้เพราะอายุความฟ้องคดีเหลือเวลาน้อยลงแล้ว

กรณีที่คู่กรณีตกลงที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นขั้นตอนทางกฎหมายที่เพิ่มขึ้นมาเป็นพิเศษนี้ อาจเทียบเคียงได้กับกฎหมายในต่างประเทศที่กำหนดเรื่องมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญาและผลเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีไว้ เช่น **ในประเทศฝรั่งเศส** ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-3 ประกอบมาตรา 41-1 กฎหมายได้กำหนดไว้ชัดเจนให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่เมื่อมีการใช้มาตรการอื่นแทนการฟ้องคดีอาญา เช่น การชดใช้ค่าเสียหายให้ผู้เสียหาย หรือ **ในประเทศเยอรมัน** ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78b (1) ข้อ 2 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153a (3) กฎหมายได้กำหนดไว้ชัดเจนให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่ตลอดระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการชะลอฟ้องในความผิดอาญาโทษปานกลาง , ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78b (1) ข้อ 2 ประกอบมาตรา 59 ที่ศาลวินิจฉัยให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่ศาลมีดุลพินิจใช้วิธีการตักเตือนและคุมประพฤติผู้กระทำความผิดไว้ จนกว่าศาลจะตัดสินว่าเพียงแค่การตักเตือนจะเพียงพอแล้วหรือไม่ และ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78b (1) ข้อ 2 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 380 ที่ศาลวินิจฉัยให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างกระบวนการไกล่เกลี่ยคดีที่ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีเองได้จนกว่าการไกล่เกลี่ยจะสิ้นสุดโดยผลที่ออกมาคือไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ เป็นต้น ซึ่งเป็นการเทียบเคียงกฎหมายต่างประเทศในลักษณะเดียวกันกับกรณีที่มีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในหัวข้อที่ 4.1.3 เนื่องจากทั้งการไกล่เกลี่ยและการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีนี้ มีความคล้ายคลึงกันในฐานะที่เป็นขั้นตอนทางกฎหมายที่เพิ่มขึ้นมาเป็นพิเศษนอกเหนือจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป ซึ่งมุ่งประสงค์ให้ใช้วิธีการอื่นในการยุติคดีโดยไม่ต้องฟ้องร้อง โดยมีสาระสำคัญอยู่ที่การให้ความร่วมมือของบุคคลในคดี เช่น ผู้กระทำความผิด ในการปฏิบัติตามวิธีการอื่นนั้น

ดังนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีอาญาต่อไปทันทีในกรณีที่การไกล่เกลี่ยไม่เป็นผลสำเร็จหรือเพื่อให้มีเวลาเหลือเพียงพอที่ผู้ต้องหาจะปฏิบัติตามเงื่อนไขในบันทึกข้อตกลง

Ref. code: 25656101031703XNC

เบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ได้อย่างเหมาะสมในกรณีที่การไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ และเพื่อไม่ให้การไกล่เกลี่ยต้องใช้เวลานานจนเกินไป ผู้เขียนจึงเห็นว่าสมควรนำมาตรการเกี่ยวกับอายุความในเรื่องการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคทางข้อกฎหมายเกิดขึ้นมาใช้ แต่ให้จำกัดระยะเวลาสูงสุดที่อายุความจะสะดุดหยุดอยู่ไว้ด้วย กล่าวคือ ให้กฎหมายกำหนดว่าในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้จัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ยอมความกันในชั้นสอบสวน มิให้นับระยะเวลาในระหว่างที่เริ่มต้นดำเนินการตามกระบวนการไกล่เกลี่ยจนถึงวันที่สรุปผลการไกล่เกลี่ย หรือ จนกว่าจะครบ 60 วัน นับแต่วันที่เริ่มต้นดำเนินการตามกระบวนการไกล่เกลี่ย รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ แล้วแต่ว่าเวลาใดจะสั้นกว่ากัน โดยการกำหนดเช่นนี้ เป็นการอาศัยแนวทางการลดโอกาสไม่ให้คดีขาดอายุความในระหว่างใช้มาตรการอื่นแทนการฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสและเยอรมัน แต่ได้ปรับให้มีการจำกัดระยะเวลาที่อายุความสะดุดหยุดอยู่ไว้ไม่ให้เกินกว่า 60 วัน ที่กำหนดเช่นนี้ เพราะกระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้มีระยะเวลาในการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน หากใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาจริงในการดำเนินการตามกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยไม่จำกัดเวลาไว้ อาจส่งผลให้อายุความฟ้องคดีได้รับการขยายออกไปยาวนานจนเกินสมควร ซึ่งจะส่งผลเสียต่อฝ่ายผู้ต้องหาเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกัน หากใช้มาตรการขยายอายุความ 60 วัน เฉพาะในกรณีที่คดีได้ขาดอายุความไประหว่างการไกล่เกลี่ยหรือใกล้จะครบกำหนดอายุความฟ้องคดีภายในเวลา 60 วัน ก็เป็นการเปิดช่องให้กระบวนการไกล่เกลี่ยใช้เวลานานเกินสมควรได้เช่นกันเพราะในระหว่างการไกล่เกลี่ยคดีจะไม่ขาดอายุความแน่นอน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อไปในกรณีที่การไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จและผู้ต้องหาต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ การได้รับระยะเวลาเพิ่มเติมมาเพียง 60 วัน อาจไม่เพียงพอต่อระยะเวลาที่เหมาะสมที่ผู้ต้องหาจะปฏิบัติตามเงื่อนไขได้ และหากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ก็อาจจะเหลือเวลาไม่เพียงพอต่อการดำเนินคดีอาญาต่อไปเช่นกัน แตกต่างจากกรณีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่เมื่อการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จก็จะนำไปสู่การยุติการดำเนินคดีอาญาทันทีโดยไม่ต้องดำเนินการใด ๆ ต่อดังนี้ การใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่โดยจำกัดเวลาที่สะดุดหยุดอยู่ไว้ไม่เกิน 60 วัน นอกจากเพื่อประโยชน์ในการลดโอกาสไม่ให้คดีขาดอายุความแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ในการไม่ให้ระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยไปลดทอนระยะเวลาในการที่ผู้ต้องหาจะปฏิบัติตามเงื่อนไขของบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์นั่นเอง

Ref. code: 25656101031703XNC

4.1.6 กรณีห้ามมิให้บุตรฟ้องบุพการีของตน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562

โดยทั่วไปในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ได้กำหนดให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล ได้แก่ พนักงานอัยการ และ ผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ได้กำหนดข้อจำกัดการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายไว้ ดังเช่นในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องบุพการีของตน ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562 ดังต่อไปนี้

*“**มาตรา 1562** ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญามิได้ แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขอ อัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้”*

คดีที่ฟ้องบุพการีเรียกกันว่า “คดีอุทลุม” การที่กฎหมายกำหนดข้อจำกัดเช่นนี้ไว้มีเหตุผลเนื่องมาจากความรู้สึกทางศีลธรรมที่ผู้สืบสันดานไม่ควรกระทำการอันเป็นการลบหลู่ดูหมิ่นหรือแสดงความไม่เคารพต่อบุพการี[21] และเป็นนโยบายของกฎหมายที่ต้องการปกป้องวัฒนธรรมอันดีของประเทศ คือไม่ต้องการให้ปรากฏภาพแก่บุคคลทั่วไปในโรงศาลหรือในข่าวสารว่าบุตรกับบุพการีเผชิญหน้าเป็นปฏิปักษ์กันตัวต่อตัวในศาลโดยบุตรเป็นโจทก์ฟ้องบุพการีเป็นจำเลย[22] การฟ้องบุพการีจึงเป็นการผิดประเพณีนิยมที่สืบเนื่องกันมาแต่โบราณ อันมีแนวความคิดที่มาจากอิทธิพลของศาสนาและลัทธินิยมของทางตะวันออก[23]

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562 ซึ่งมีลักษณะเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายของผู้เสียหายอย่างหนึ่ง นอกจากการห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อบุพการีของตนแล้ว ยังหมายรวมตลอดถึงการร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีอาญากับบุพการีของตนด้วย กล่าวคือ ผู้เสียหายหรือผู้สืบสันดานไม่มีอำนาจที่จะร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับบุพการีของตนได้[24] และเนื่องจากการห้ามฟ้องบุพการีเป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของผู้สืบสันดานไว้ จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด (ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 547/2548 และ 1237/2554) บทบัญญัติดังกล่าวจึงห้ามมิให้บุคคลใดฟ้องบุพการีโดยชอบด้วยกฎหมายของตนเท่านั้น (ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3019/2541) ซึ่งได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย และทวดโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ในกรณีที่เป็น

---

[21] สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, *หลักกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ* (เชิงอรรถ 4) 118.

[22] ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 8, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556) 395.

[23] คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (เชิงอรรถ 15) 124.

[24] เพิ่งอ้าง 508.

Ref. code: 25656101031703XNC

บุตรบุญธรรมกับผู้รับบุตรบุญธรรม (ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 294/2538) หรือ บุตรเขยหรือบุตรสะใภ้กับบุพการีภริยาหรือสามีของตน (ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1391/2497 และ 1622/2512) กรณีเหล่านี้กฎหมายมิได้จำกัดอำนาจฟ้อง สามารถฟ้องร้องต่อกันได้ ไม่เป็นคดีอุทลุม[25]

การที่กฎหมายห้ามผู้สืบสันดานฟ้องบุพการีอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้สืบสันดาน เพราะในบางกรณีผู้สืบสันดานอาจมีความจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะต้องฟ้องบุพการีเพื่อคุ้มครองหรือรับรองสิทธิของตน กฎหมายจึงบัญญัติทางแก้ไว้โดยมอบให้พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดีแทนเมื่อผู้สืบสันดานหรือญาติสนิทของผู้สืบสันดานร้องขอ เพื่อให้พนักงานอัยการซึ่งเป็นทนายแผ่นดินกลั่นกรองแทนผู้สืบสันดานว่าสมควรจะดำเนินคดีแก่บุพการีเพื่อรักษาสิทธิของผู้สืบสันดานหรือไม่[26] และแม้ว่าผู้สืบสันดานจะยังเป็นผู้เยาว์ ก็ยังสามารถร้องขอต่อพนักงานอัยการให้ดำเนินคดีแทนตนได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 เพราะไม่เช่นนั้นในกรณีที่บุตรผู้เยาว์มีข้อพิพาทกับบิดามารดาของตน บุตรผู้เยาว์ย่อมจะไม่มีทางได้รับความยินยอมจากบิดามารดาเป็นแน่ และจะทำให้พนักงานอัยการไม่มีทางจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวเอากับบิดามารดาของบุตรผู้เยาว์ได้ (ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 244/2511 และ 2604/2516)[27] ทั้งนี้ อำนาจในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการแทนผู้สืบสันดานในคดีอุทลุม เป็นไปตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 วรรคหนึ่ง (6) ดังต่อไปนี้

*“**มาตรา 14** พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้*

...

(6) ในคดีที่ราษฎรฟ้องเองไม่ได้โดยกฎหมายห้าม เมื่อเห็นสมควร พนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์ได้

...”

จะเห็นได้ว่าจากมาตรา 14 วรรคหนึ่ง (6) พนักงานอัยการมีดุลพินิจที่จะพิจารณาว่าคดีที่ผู้สืบสันดานหรือญาติสนิทของผู้สืบสันดานร้องขอเป็นกรณีที่สมควรจะดำเนินคดีให้หรือไม่ โดยพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ไม่ประสงค์จะให้ฟ้องบุพการีประกอบด้วย หากมีเหตุใด ๆ ที่พนักงานอัยการเห็นไม่สมควรแล้ว พนักงานอัยการจะไม่รับฟ้องคดีให้[28] แต่จนกว่าพนักงานอัยการ

---

[25] สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, *หลักกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ* (เชิงอรรถ 4) 118.

[26] เดือน จิตรกร, ‘คดีอุทลุม’ (2516) 4 ดุลพาห, 35 อ้างถึงใน เพิ่งอ้าง 119.

[27] เพิ่งอ้าง 121.

[28] เพิ่งอ้าง 119.

Ref. code: 25656101031703XNC

จะมีคำสั่งไม่รับฟ้องคดี ก็ถือว่ากฎหมายยังไม่ได้ตัดโอกาสที่จะดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายกำหนดข้อจำกัดในการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายเช่นนี้ อาจมีปัญหาที่กระทบถึงเรื่องอายุความฟ้องคดีตามมา กล่าวคือ ในกรณีที่เป็นความผิดอันยอมความได้ซึ่งต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้เลยว่าการมาร้องขอให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแทนถือเป็นการร้องทุกข์อย่างหนึ่ง อายุความจึงยังคงนับอยู่ตลอดเวลา หากกระบวนการสืบสวนสอบสวนของพนักงานอัยการ[29]และการพิจารณาว่ามีเหตุสมควรว่าจะฟ้องคดีหรือไม่นั้นมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาในการพิจารณานาน ก็อาจมีความเสี่ยงที่คดีจะขาดอายุความไปก่อนได้ หรือไม่ว่าจะเป็นคดีความผิดอันยอมความได้หรือยอมความไม่ได้ก็ตาม หากผู้เสียหายเห็นว่าคดีใกล้จะขาดอายุความแล้ว ก็ไม่สามารถดำเนินการยื่นฟ้องคดีต่อศาลด้วยตนเองเหมือนกรณีการฟ้องคดีอาญาทั่วไป และคดีก็อาจจะขาดอายุความไปได้เช่นกัน ดังนี้ หากมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริงประกอบกับเหตุปัจจัยอื่น ๆ ที่สมควรจะต้องดำเนินคดีอาญาและลงโทษผู้ต้องหา แต่คดีกลับขาดอายุความเสียก่อน ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหาย

ดังนี้ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันไม่ให้คดีต้องขาดอายุความไปเสียก่อนในระหว่างที่พนักงานอัยการได้พิจารณาคำร้องขอของผู้สืบสันดานหรือญาติสนิทของผู้สืบสันดานนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีความผิดอันยอมความได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าสมควรนำมาตรการเกี่ยวกับอายุความในเรื่องการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคทางข้อกฎหมายเกิดขึ้นมาใช้ แต่ให้จำกัดระยะเวลาสูงสุดที่อายุความจะสะดุดหยุดอยู่ไว้ด้วย กล่าวคือ ให้กฎหมายกำหนดว่าในกรณีที่ผู้เสียหายหรือญาติสนิทของผู้เสียหายจะร้องขอต่อพนักงานอัยการให้ดำเนินคดีอาญาต่อบุพการีของผู้เสียหาย มิให้นับระยะเวลาตั้งแต่วันที่พนักงานอัยการได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือญาติสนิทของผู้เสียหายให้ยกคดีขึ้นว่ากล่าวจนถึงวันที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องคดีหรือไม่รับฟ้องคดีหรือ จนกว่าจะครบ 60 วัน นับแต่วันที่พนักงานอัยการได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือญาติสนิทของผู้เสียหายให้ยกคดีขึ้นว่ากล่าว รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ แล้วแต่ว่าเวลาใดจะสั้นกว่ากัน โดยผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดเช่นนี้จะเป็นการลดโอกาสไม่ให้คดีขาดอายุความไปก่อนในระหว่างที่คดีอยู่ในการพิจารณาของพนักงานอัยการ และเป็นการเพิ่มเวลาให้พนักงานอัยการยังสามารถดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีได้ในกรณีที่คดีเหลืออายุความน้อยแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีความผิดอันยอมความได้ โดยไม่เป็นการขยายเวลาของอายุความฟ้องคดีให้ยาวนานจนเกินไป

---

[29] คดีอุทลุมจัดว่าเป็น “คดีที่ตั้งต้นที่พนักงานอัยการ” อย่างหนึ่ง โดยพนักงานอัยการมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีได้ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 16 – 18 อ้างถึงใน คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (เชิงอรรถ 15) 508 – 509.

Ref. code: 25656101031703XNC

ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ได้เป็นการขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ประสงค์ให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงเหตุที่ไม่สมควรฟ้องผู้ต้องหาซึ่งเป็นบุพการีของผู้เสียหาย หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุสมควรให้ฟ้อง พนักงานอัยการก็มีอำนาจที่จะออกคำสั่งไม่รับฟ้องคดีได้

4.1.7 กรณีความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาและกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 125 และ 227

ความคุ้มกัน (Immunity) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 แปลว่า “ปลอดพ้นจากภัยหรือภารติดพัน” ในขณะที่ทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ หมายถึง สถานะพิเศษของบุคคลบางประเภทที่ไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจหรือรับเคราะห์กรรมบางอย่างตามกฎหมายที่บุคคลทั่วไปจะต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจนั้น ซึ่งที่ผ่านมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้ความคุ้มกันแก่บุคคล 2 ประเภท คือ 1. สมาชิกรัฐสภา และ 2. กรรมการการเลือกตั้ง[30]

ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาเป็นสถานะพิเศษที่รัฐธรรมนูญมีขึ้นเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาซึ่งหมายถึงทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา สามารถมาประชุมสภาตามหน้าที่ในระหว่างสมัยประชุมได้ตามปกติ โดยไม่อาจถูกจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวไปทำการสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาหรือถูกศาลพิจารณาคดีอาญาในลักษณะที่จะขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา ทั้งนี้ เมื่อพ้นสมัยประชุมซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สมาชิกรัฐสภาต้องมาประชุมสภาแล้ว ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาย่อมหมดไป[31] ในขณะที่กรรมการการเลือกตั้งก็ได้รับความคุ้มกันเช่นเดียวกัน โดยได้รับความคุ้มกันในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือการเลือกสมาชิกวุฒิสภา หรือเมื่อประกาศให้มีการออกเสียงประชามติมีผลใช้บังคับ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการการเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภาและการออกเสียงประชามติเป็นไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องถูกกลั่นแกล้งจากฝ่ายบริหารหรือฝ่ายการเมือง[32] โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดความคุ้มกันและข้อยกเว้นความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาและกรรมการการเลือกตั้งไว้ในมาตรา 125 และ 227 ดังต่อไปนี้

---

[30] วรชัย แสนสีระ, ‘ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560’ (2562) 1 จุลนิติ 153, 153.

[31] สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, *คู่มือสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 10, วิญญูชน 2562) 316.

[32] เพิ่งอ้าง 321.

Ref. code: 25656101031703XNC

*“**มาตรา 125** ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นการจับในขณะกระทำความผิด*

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะกระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และเพื่อประโยชน์ในการประชุมสภา ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับเพื่อให้มาประชุมสภาได้

ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณีต้องสั่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ โดยศาลจะสั่งให้มีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญาไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา”

*“**มาตรา 227** ในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือการเลือกสมาชิกวุฒิสภา หรือ เมื่อประกาศให้มีการออกเสียงประชามติมีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปสอบสวน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด*

ในกรณีที่มีการจับกรรมการการเลือกตั้งในขณะกระทำความผิด หรือ จับหรือคุมขังกรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น ให้รายงานต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วนและให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ แต่ถ้าประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือคุมขัง ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้ดำเนินการ”

ก) ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา

ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาตามมาตรา 125 เป็นความคุ้มกันเฉพาะในระหว่าง “สมัยประชุม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาสามารถมาประชุมสภาได้โดยไม่ถูกขัดขวาง[33] ทั้งนี้ คำว่า “สมัยประชุม” (session) หมายถึง ช่วงระยะเวลาอย่างเป็นทางการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจะทำการประชุมปรึกษาหารือและดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ

[33] เพิ่งอ้าง 317.

Ref. code: 25656101031703XNC

ของฝ่ายนิติบัญญัติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด[34] สมัยประชุมจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ **1. สมัยประชุมสามัญ** เป็นไปตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 121 วรรคสองและสาม กำหนดให้ในปีหนึ่งมีสมัยประชุมสามัญ 2 สมัย โดยมีกำหนดเวลาสมัยละ 120 วัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ขยายเวลาออกไปก็ได้ ทั้งนี้ การปิดสมัยประชุมสามัญประจำปีก่อนครบกำหนด 120 วัน จะกระทำได้แต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา และ **2. สมัยประชุมวิสามัญ** เป็นไปตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 122 วรรคสาม และ 123 วรรคหนึ่ง กำหนดให้เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้ หรือ เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองสภารวมกันหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญก็ได้ ทั้งนี้ ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาย่อมมีอยู่ตลอดในระหว่างสมัยประชุม ไม่ใช่เฉพาะใน “วันและเวลาที่มีการประชุม” เท่านั้น ดังนั้น แม้วันและเวลาดังกล่าวจะไม่มีการประชุมสภา เช่น ช่วงเวลาก่อนหรือหลังการประชุมสภา วันหยุดราชการ ไม่ว่าจะเป็นวันเสาร์ วันอาทิตย์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ แต่หากวันดังกล่าวยังอยู่ในระหว่างสมัยประชุม สมาชิกรัฐสภาก็ย่อมได้รับความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ[35] กรณีที่ความคุ้มกันจะสิ้นสุดลงได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภานั้น ๆ ได้สิ้นสุดลงหรือเมื่อมีการออกพระราชกฤษฎีกาปิดสมัยประชุม นอกเหนือจากสองกรณีนี้ ก็คือกรณีที่สมาชิกรัฐสภาผู้ได้รับความคุ้มกันได้สมัครใจขอสละความคุ้มกันเอง ดังนี้ ก็เท่ากับว่าสมาชิกรัฐสภาผู้นั้นไม่ได้รับความคุ้มกันแล้วนั่นเอง (ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5920/2559)

ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาตามมาตรา 125 แม้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวจะไม่ห้ามการฟ้องคดีต่อสมาชิกรัฐสภาไม่ว่าจะเป็นการฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม จึงไม่ได้มีลักษณะเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายโดยตรง แต่ความคุ้มกันดังกล่าวอาจส่งผลกระทบและเป็นอุปสรรคในขั้นตอนการสอบสวนซึ่งอาจจะส่งผลต่อการฟ้องคดีอาญาโดยพนักงานอัยการได้ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 กำหนดให้ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือหากสำนวนการสอบสวนในคดีนั้น ๆ จะเสร็จสิ้นไปได้ก็ต่อเมื่อมีการสอบสวนผู้ต้องหาที่มีสถานะเป็นสมาชิกรัฐสภาเสียก่อน แต่ถ้ายังไม่สามารถสอบสวน

---

[34] ‘สมัยประชุม คืออะไร? ทำไมต้องมี?’ (เฟสบุ๊คเพจถามกฎหมาย, 7 พฤศจิกายน 2562) <https://www.facebook.com/Asktolaw/posts/pfbid02vPsidhPSx2zjgYZPxvN8jYQhoTNK6sH4u8fftrro1GbZ133UZoeZMjYXwr9HLEEnl> สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2566.

[35] สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, *คู่มือสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ* (เชิงอรรถ 31) 317.

Ref. code: 25656101031703XNC

ผู้ต้องหาคนนั้นได้ สำนวนการสอบสวนก็จะยังไม่เสร็จสิ้น พนักงานอัยการก็ยังไม่สามารถดำเนินการฟ้องคดีนั้นได้ ช่วงเวลาที่อาจเกิดปัญหาในกรณีนี้ได้คือช่วงที่คดีอยู่ในชั้นการสอบสวนและมีความจำเป็นจะต้องสอบสวนผู้ต้องหาที่มีสถานะเป็นสมาชิกรัฐสภา (ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา) เพื่อทำสำนวนการสอบสวนส่งต่อให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดีต่อไป แต่ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นในระหว่างที่อยู่ในสมัยประชุมซึ่งผู้ต้องหาได้รับความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 125 โดยที่ผู้ต้องหาไม่ได้สละความคุ้มกันที่ตนมีอยู่ด้วย ซึ่งอาจจำแนกกรณีที่ไม่อาจสอบสวนผู้ต้องหาได้ ดังต่อไปนี้

1. ในชั้นการสอบสวน ไม่สามารถจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวผู้ต้องหาไปเพื่อทำการสอบสวนได้ เพราะสภาของผู้ต้องหาไม่อนุญาต (ตามมาตรา 125 วรรคหนึ่ง) ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาจึงอาจเกิดขึ้นได้ ทั้งในระหว่างที่สภาที่ผู้ต้องหาเป็นสมาชิกกำลังพิจารณาว่าจะอนุญาตหรือไม่ เพราะขั้นตอนการพิจารณาลงมตินี้ไม่ได้มีเวลากำกับอย่างชัดเจน และโดยหลักธรรมเนียมปฏิบัติของรัฐสภาไทยแล้ว สมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่จะลงมติไม่อนุญาตให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกแห่งสภานั้นไปทำการสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม จึงมีปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาหลังจากที่สภาไม่อนุญาตเป็นต้นไปด้วย

2. ในชั้นการสอบสวน ได้จับผู้ต้องหาไปขณะกระทำความผิดแล้ว แต่ยังไม่ทันได้สอบสวนหรือยังสอบสวนไม่เสร็จสิ้น ประธานสภาที่ผู้ต้องหาเป็นสมาชิกได้สั่งให้ปล่อยตัวมาประชุมสภาก่อน (ตามมาตรา 125 วรรคสอง) ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาจึงอาจเกิดขึ้นหลังจากผู้ต้องหาถูกปล่อยตัวมาประชุมสภาจนกว่าจะกลับไปทำการสอบสวนตามเดิม

3. ในชั้นการสอบสวน ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ก่อนแล้ว แต่ยังไม่ทันได้สอบสวนหรือยังสอบสวนไม่เสร็จสิ้น ประธานสภาที่ผู้ต้องหาเป็นสมาชิกได้ร้องขอให้ปล่อยตัว ซึ่งทำให้ผู้ต้องหาต้องถูกปล่อยตัวทันทีก่อนที่การสอบสวนจะเสร็จสิ้น (ตามมาตรา 125 วรรคสาม) ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาจึงอาจเกิดขึ้นหลังจากผู้ต้องหาถูกปล่อยตัวมาประชุมสภาจนกว่าจะกลับไปทำการสอบสวนตามเดิม

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสามกรณีข้างต้นนี้ อาจส่งผลกระทบให้อายุความฟ้องคดีอาญาเหลือน้อยไม่เพียงพอต่อการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการได้อย่างเหมาะสม และในกรณีที่ร้ายแรงที่สุดคืออาจส่งผลให้คดีขาดอายุความไปก่อนเลยก็ได้

ข) ความคุ้มกันของกรรมการการเลือกตั้ง

ความคุ้มกันตามมาตรา 227 มุ่งคุ้มครองเฉพาะ “กรรมการการเลือกตั้ง” จำนวน 7 คน ที่ประกอบกันเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 222 ด้วยเหตุนี้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง , ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด , ผู้ตรวจการเลือกตั้งประจำจังหวัด , ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงไม่ได้รับความคุ้มกันตามมาตรา 227

Ref. code: 25656101031703XNC

แม้ว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนช่วยให้งานของคณะกรรมการการเลือกตั้งบรรลุผลก็ตาม นอกจากนี้ ความคุ้มกันยังมุ่งคุ้มครองกรรมการการเลือกตั้งเฉพาะในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือการเลือกสมาชิกวุฒิสภา หรือเมื่อประกาศให้มีการออกเสียงประชามติมีผลใช้บังคับเท่านั้น ในกรณีอื่น ๆ เช่น ในระหว่างที่มีการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น กรรมการการเลือกตั้งจึงไม่ได้รับความคุ้มกันตามมาตรา 227[36]

ระยะเวลาในการได้รับความคุ้มกันตามมาตรา 227 กรณีที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกาศใช้ อย่างน้อยน่าจะมีผลบังคับใช้ไปจนกว่ากระบวนการประกาศผลการเลือกตั้งจะเสร็จสิ้นตามมาตรา 127 129 และ 130 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2566 ที่กำหนดว่าต้องประกาศผลการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยต้องไม่ช้ากว่า 60 วัน นับแต่วันเลือกตั้ง พร้อมทั้งนำผลการเลือกตั้งไปประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาด้วย , กรณีที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภา อย่างน้อยน่าจะมีผลบังคับใช้ไปจนกว่ากระบวนการประกาศผลการเลือกจะเสร็จสิ้นตามที่กำหนดในมาตรา 12 ว่าด้วยเรื่องการกำหนดวันรับสมัครและวันเลือกผู้สมัครในระดับต่าง ๆ และมาตรา 42 ว่าด้วยเรื่องการเลือกผู้สมัครในระดับประเทศ การนับคะแนนและการประกาศผลผู้ได้รับการเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในราชกิจจานุเบกษา แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 และ ในกรณีที่ประกาศให้มีการออกเสียงประชามติมีผลใช้บังคับ อย่างน้อยน่าจะมีผลบังคับใช้ไปจนกว่ากระบวนการประกาศผลการออกเสียงจะเสร็จสิ้นเช่นกัน โดยเป็นไปตามมาตรา 10 และ 11 ว่าด้วยเรื่องระยะเวลาในการกำหนดวันออกเสียง และมาตรา 67 และ 68 ว่าด้วยเรื่องระยะเวลาในการนับคะแนนและการประกาศผลการออกเสียงประชามติลงในราชกิจจานุเบกษาหลังพ้นระยะเวลาคัดค้าน แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. 2564

ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความคุ้มกันของกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 227 จะคล้ายกับกรณีความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา กล่าวคือ บทบัญญัติที่ให้ความคุ้มกันไม่ได้ห้ามการฟ้องคดีต่อกรรมการการเลือกตั้ง จึงไม่ได้มีลักษณะเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายโดยตรง แต่ความคุ้มกันดังกล่าวอาจส่งผลกระทบและเป็นอุปสรรคในขั้นตอนการสอบสวนซึ่งอาจจะส่งผลต่อการฟ้องคดีอาญาโดยพนักงานอัยการได้เหมือนกัน คือหากสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น พนักงานอัยการก็ยังไม่สามารถพิจารณาสั่งคดีได้ ดังนี้ ช่วงเวลาที่อาจเกิดปัญหาในกรณีความคุ้มกันของกรรมการการเลือกตั้ง

[36] เพิ่งอ้าง 322 – 323.

Ref. code: 25656101031703XNC

คือช่วงที่คดีอยู่ในชั้นการสอบสวนและมีความจำเป็นจะต้องสอบสวนผู้ต้องหาที่มีสถานะเป็นกรรมการการเลือกตั้งเพื่อทำสำนวนการสอบสวนส่งต่อให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดีต่อไป แต่ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือการเลือกสมาชิกวุฒิสภาหรือเมื่อประกาศให้มีการออกเสียงประชามติ แล้วแต่กรณี มีผลใช้บังคับอยู่ ซึ่งผู้ต้องหาย่อมได้รับความคุ้มกันตามมาตรา 227 โดยที่ผู้ต้องหาไม่ได้สละความคุ้มกันที่ตนมีอยู่ด้วย ซึ่งอาจจำแนกกรณีที่ไม่อาจสอบสวนผู้ต้องหาได้ ดังต่อไปนี้

1. ในชั้นการสอบสวน ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวผู้ต้องหาไปสอบสวน เพราะคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่อนุญาต (ตามมาตรา 227 วรรคหนึ่ง) ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาจึงอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในระหว่างที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำลังพิจารณาว่าจะอนุญาตหรือไม่ โดยขั้นตอนการพิจารณานี้ไม่ได้มีเวลากำกับอย่างชัดเจน และหากคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วไม่อนุญาต ก็จะมีปัญหาระยะเวลาหลังจากที่ไม่อนุญาตเป็นต้นไปด้วย

2. ในชั้นการสอบสวน หากผู้ต้องหาถูกจับเพราะเป็นการจับในขณะกระทำความผิดหรือถูกจับหรือถูกคุมขังในกรณีอื่นแล้ว แต่ยังไม่ทันได้สอบสวนหรือยังสอบสวนไม่เสร็จสิ้น ประธานกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งให้ปล่อยตัวผู้ต้องหามาก่อน (ตามมาตรา 227 วรรคสอง) ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาจึงอาจเกิดขึ้นหลังจากผู้ต้องหาถูกปล่อยตัวมาจนกว่าจะกลับไปทำการสอบสวนตามเดิม

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสองกรณีข้างต้นนี้ อาจส่งผลกระทบให้อายุความฟ้องคดีอาญาเหลือน้อยไม่เพียงพอต่อการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการได้อย่างเหมาะสม และในกรณีที่ร้ายแรงที่สุดคืออาจส่งผลให้คดีขาดอายุความไปก่อนเลยก็ได้

ในต่างประเทศ ได้มีการกำหนดกรณีที่บุคคลบางประเภทได้รับความคุ้มกันทางกฎหมายทำให้เกิดอุปสรรคในการฟ้องคดีขึ้นและผลเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีไว้ด้วย เช่น **ในประเทศฝรั่งเศส** ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-3 ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 วรรคสาม ว่าด้วยเรื่องความคุ้มกันที่มีต่อการฟ้องสมาชิกของรัฐสภา กำหนดให้การคุมขัง การจำกัดเสรีภาพ หรือการฟ้องคดีใด ๆ ต่อสมาชิกของรัฐสภา สะดุดหยุดอยู่ไว้ก่อนในระหว่างสมัยประชุมและเมื่อสภาที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ได้ร้องขอ ซึ่งกรณีนี้ สภานิติบัญญัติของประเทศฝรั่งเศสในขณะที่มีการประชุมเพื่อปฏิรูปร่างกฎหมายเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญาใหม่ได้ให้ความเห็นว่าไว้ว่าถือเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายอย่างหนึ่งที่มีผลทำให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ได้ หรือจะเป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 67 วรรคสอง ว่าด้วยเรื่องความคุ้มกันที่มีต่อการฟ้องประธานาธิบดี ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนว่าให้อายุความฟ้องคดีต่อประธานาธิบดีสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่ประธานาธิบดียังคงอยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งของตน และในระหว่างนั้นประธานาธิบดีจะไม่อยู่ภายใต้อำนาจของศาลหรือหน่วยงานรัฐใด ๆ ที่จะต้องไปให้การหรือถูกฟ้องร้อง

Ref. code: 25656101031703XNC

หรือถูกสอบสวนอย่างใด ๆ , **ในประเทศเยอรมัน** กรณีมีความคุ้มกันเนื่องจากผู้กระทำความผิดมีสถานะเป็นสมาชิกของสภานิติบัญญัติ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78b (2) ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 152a และ the basic law for the Federal Republic of Germany มาตรา 46 และ 60 (4) ที่กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อพนักงานอัยการได้รู้ถึงการกระทำความผิดหรือตัวผู้กระทำความผิดนั้น และจะสะดุดหยุดอยู่ต่อไปตราบเท่าที่ความคุ้มกันนั้นยังคงมีผลอยู่ เป็นต้น ในขณะเดียวกัน เมื่อการที่จะจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวผู้ต้องหาไปเพื่อทำการสอบสวนมีปัญหาในเรื่องการต้องได้รับอนุญาตก่อนด้วย จึงอาจเทียบเคียงกับประเภทคดีที่ต้องขอความยินยอมหรือได้รับอนุญาตก่อนถึงจะดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลได้ **ในกฎหมายของประเทศอินเดีย** ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 470 (3) ที่กำหนดว่า เมื่อมีหนังสือแจ้งเตือนการฟ้อง หรือ เมื่อการฟ้องนั้น ๆ จำเป็นต้องได้รับความยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากรัฐบาลหรือหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ก่อน เพื่อประโยชน์ในการคำนวณอายุความไม่ให้นับเวลาในการส่งหนังสือแจ้งเตือนหรือเวลาที่ต้องใช้ในการขอความยินยอมหรืออนุญาตนั้นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ กล่าวคือ เวลาที่คำร้องเพื่อขอความยินยอมหรืออนุญาตได้ถูกทำขึ้นและเวลาที่ได้รับคำสั่ง (หมายถึงวันที่ได้รับความยินยอมหรืออนุญาตนั้น) จากรัฐบาลหรือหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ไม่ให้นับเวลาเหล่านั้นรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

เนื่องจากบทบัญญัติว่าด้วยความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 125 และ 227 มีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองการปฏิบัติงานที่สำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ในกรณีของสมาชิกรัฐสภาคือการปฏิบัติตามหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติระหว่างอยู่ในสมัยประชุม ไม่ว่าจะเป็นวันที่ได้มีการประชุมจริงหรือไม่ และ ในกรณีของกรรมการการเลือกตั้งคือการปฏิบัติหน้าที่ควบคุมดูแลกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียงประชามติให้เสร็จสิ้นกระบวนการ แต่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการตัดโอกาสที่จะดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาโดยสิ้นเชิง ดังนี้ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันมิให้อายุความฟ้องคดีอาญาเหลือน้อยจนเกินไปและป้องกันมิให้คดีขาดอายุความไปในระหว่างที่ความคุ้มกันยังมีผลอยู่นั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าสมควรนำมาตรการเกี่ยวกับอายุความในเรื่องการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคทางข้อกฎหมายเกิดขึ้นมาใช้ กล่าวคือ ให้กฎหมายกำหนดว่าเฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องสอบสวนผู้ต้องหาเพื่อให้สำนวนการสอบสวนมีความครบถ้วนสมบูรณ์เพียงพอที่จะให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดีได้ แต่ไม่อาจดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาได้เพราะผู้ต้องหาได้รับความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ มิให้นับระยะเวลาในระหว่างที่การสอบสวนผู้ต้องหายังไม่อาจกระทำได้เนื่องจากผลของความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความในการดำเนินคดีอาญา โดยการกำหนดเช่นนี้เป็นการเทียบเคียงกับมาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามแนวทางของกฎหมายประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน และอินเดียข้างต้น รวมถึงมาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ที่ใช้ใน

Ref. code: 25656101031703XNC

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 40 เนื่องจากเห็นว่าทั้งขั้นตอนในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนที่จำเป็นจะต้องสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นสมาชิกรัฐสภาหรือกรรมการการเลือกตั้ง และขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นขั้นตอนที่การดำเนินคดีอาญาอยู่ในความรับรู้รับทราบของพนักงานสอบสวนแล้ว แต่อาจจะยังไม่ได้เริ่มต้นสอบสวนหรือยังสอบสวนไม่เสร็จสิ้น ในขณะที่การประเมินระยะเวลาสูงสุดของอุปสรรคในการฟ้องคดีก็สามารถทำได้ ทั้งในกรณีที่มีความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญก็มีกฎหมายกำหนดระยะเวลาสูงสุดที่ความคุ้มกันในกรณีต่าง ๆ จะมีผลไว้ เช่น ระยะเวลาสมัยประชุม 120 วัน ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 121 วรรคสอง เป็นต้น และในกรณีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนก็กำหนดระยะเวลาทั้งในชั้นการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย การกำหนดนัดประชุมครั้งแรก และระยะเวลาทั้งหมดของกระบวนการไกล่เกลี่ยหลังจากการประชุมครั้งแรกได้ผ่านพ้นไปแล้วเช่นกัน นอกจากนี้การใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคทางข้อกฎหมายเกิดขึ้นมาใช้ ยังมีความสอดคล้องกับแนวทางการใช้มาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่สำหรับคดีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสถานะเป็นผู้มีตำแหน่งทางการเมืองด้วย ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 25 เพราะสถานะของผู้ต้องหาดังกล่าว ทำให้มีความยากต่อการดำเนินคดีอาญามากกว่าบุคคลทั่วไปนั่นเอง

4.1.8 กรณีความคุ้มกันทางทูตของบรรดาบุคคลที่ไม่ใช่คนชาติของรัฐไทยหรือไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐไทย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิและความคุ้มกันทางทูต พ.ศ. 2527

ความคุ้มกันอีกประเภทที่อาจส่งผลเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายอีกประการ คือ ความคุ้มกันจากเขตอำนาจของรัฐ (immunity from jurisdiction of states) ซึ่งเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นข้อยกเว้นเรื่องเขตอำนาจรัฐ โดยความคุ้มกันจากเขตอำนาจของรัฐหมายถึง การที่บุคคลบางประเภทหรือทรัพย์สินบางจำพวกไม่ตกอยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตอำนาจในส่วนของการใช้บังคับกฎหมายทางด้านตุลาการและบริหาร เช่น ตัวแทนทางทูต (diplomatic agents) ย่อมมีความคุ้มกันจากเขตอำนาจของศาลของรัฐผู้รับในส่วนของการกระทำความผิดอาญาที่ตัวแทนทางทูตได้กระทำขึ้นในรัฐผู้รับ ความคุ้มกันเช่นว่านั้นจะมีอยู่ตลอดไปตราบเท่าที่เจ้าหน้าที่ทางทูตนั้นยังคงปฏิบัติหน้าที่ในรัฐผู้รับในฐานะที่เป็นผู้แทนของรัฐผู้ส่งหรือจนกว่าจะมีการสละความคุ้มกันโดยรัฐผู้ส่ง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ถึงแม้กฎหมายระหว่างประเทศจะยอมรับให้บุคคลบางประเภทสามารถอ้างความคุ้มกันจากเขตอำนาจของรัฐได้ บุคคลแต่ละประเภทเช่นว่านั้นก็อาจจะมีความคุ้มกันไม่เท่ากัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสถานะทางกฎหมายและหน้าที่การงานของบุคคลเหล่านั้นเป็นหลัก โดยบุคคลต่อไปนี้สามารถมีความคุ้มกันจากเขตอำนาจของรัฐได้ คือ 1. รัฐ (states) 2. ผู้แทนของรัฐ (representatives of state) ได้แก่ตัวแทนทางทูต เจ้าพนักงานกงสุล

Ref. code: 25656101031703XNC

คณะผู้แทนพิเศษ (special missions) และผู้แทนของรัฐประจำองค์การระหว่างประเทศ 3. องค์การระหว่างประเทศ (international organizations) รวมทั้งตัวแทนขององค์การระหว่างประเทศ เจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศและผู้ที่ได้รับเชิญจากองค์การระหว่างประเทศ[37] โดยในหัวข้อนี้จะศึกษาเฉพาะกรณีความคุ้มกันทางทูตเท่านั้น

ความคุ้มกันทางทูต หมายถึง ความคุ้มกันจากการถูกบังคับตามกฎหมายบางประเภทที่รัฐผู้รับให้แก่คณะผู้แทนทางทูตและตัวแทนทางทูตของรัฐผู้ส่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะผู้แทนทางทูตเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ[38] ทั้งนี้ ได้มีการประมวลหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูตไว้ในอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 โดยประเทศไทยซึ่งเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าว ได้ตรากฎหมายเพื่ออนุวัติการการเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาไว้ด้วย คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิและความคุ้มกันทางการทูต พ.ศ. 2527

ในพระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิและความคุ้มกันทางทูต พ.ศ. 2527 ประกอบกับอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ได้กำหนดความคุ้มกันทางทูตที่เข้าข่ายเป็นอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาหรือการฟ้องคดีต่อผู้กระทำความผิดไว้ ดังต่อไปนี้

<u>ความคุ้มกันที่เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีอาญาโดยตรง</u>

“ข้อ 31

1. ตัวแทนทางทูตจะได้อุปโภคความคุ้มกันจากอำนาจศาลทางอาญาของรัฐผู้รับ ตัวแทนทางทูตจะได้อุปโภคความคุ้มกันจากอำนาจศาลทางแพ่งและทางปกครองของรัฐผู้รับด้วย เว้นแต่ในกรณีของ

(ก) การดำเนินคดีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ส่วนตัวที่ตั้งอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้รับ นอกจากตัวแทนทางทูตครอบครองไว้ในนามของรัฐผู้ส่งเพื่อความมุ่งประสงค์ของคณะผู้แทน

---

[37] จุมพต สายสุนทร, *กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 13, วิญญูชน 2564) 25.

[38] ‘เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล’ (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย, 28 พฤศจิกายน 2565) <https://treaties.mfa.go.th/th/content/%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B9%8C%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B9%89%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%97%E0%B8%B9%E0%B8%95%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%81%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%B8%E0%B8%A5?cate=63d1f3c67edb2e31af2af453> สืบค้นเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2566.

Ref. code: 25656101031703XNC

(ข) การดำเนินคดีเกี่ยวกับการสืบมรดกซึ่งเกี่ยวพันถึงตัวแทนทางทูตในฐานะผู้จัดการมรดกโดยพินัยกรรม ผู้จัดการมรดกโดยศาลตั้ง ทายาทหรือผู้รับมรดกในฐานะเอกชน และมิใช่ในนามของรัฐผู้ส่ง

(ค) การดำเนินคดีเกี่ยวกับกิจกรรมใดในทางวิชาชีพ หรือพาณิชย์ ซึ่งตัวแทนทางทูตได้กระทำในรัฐผู้รับ นอกเหนือจากการหน้าที่ทางการของตน

2. ตัวแทนทางทูตไม่จำต้องให้การในฐานะเป็นพยาน

3. มาตรการบังคับคดีไม่อาจดำเนินได้ในส่วนที่เกี่ยวกับตัวแทนทางทูต เว้นแต่ในกรณีซึ่งอยู่ภายใต้อนุวรรค (ก) (ข) และ (ค) ของวรรคหนึ่ง ของข้อนี้ และโดยมีเงื่อนไขว่ามาตรการที่เกี่ยวข้องอาจดำเนินไปได้โดยปราศจากการละเมิดต่อความละเมิดมิได้ในตัวบุคคลของตัวแทนทางทูต หรือที่อยู่ของตัวแทนทางทูต

4. ความคุ้มกันของตัวแทนทางทูตจากอำนาจศาลของรัฐผู้รับ ไม่ยกเว้นตัวแทนทางทูตจากอำนาจศาลของรัฐผู้ส่ง”

<u>ความคุ้มกันที่เป็นอุปสรรคในการสอบสวนคดีอาญา</u>

“ข้อ 22

1. สถานที่ของคณะผู้แทนจะถูกละเมิดมิได้ ตัวแทนของรัฐผู้รับไม่อาจเข้าไปในสถานที่นั้นได้ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของหัวหน้าคณะผู้แทน

2. รัฐผู้รับมีหน้าที่พิเศษที่จะดำเนินการทั้งมวลที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองสถานที่ของคณะผู้แทนจากการบุกรุก หรือความเสียหายใด และที่จะป้องกันการรบกวนใดต่อความสงบสุขของคณะผู้แทน หรือการทำให้เสื่อมเสียเกียรติของคณะผู้แทน

3. สถานที่ของคณะผู้แทน เครื่องตกแต่ง และทรัพย์สินอื่นของคณะผู้แทนในสถานที่นั้น และพาหนะในการขนส่งของคณะผู้แทนจะได้รับความคุ้มกันจากการค้น การเรียกเกณฑ์ การอายัด หรือการบังคับคดี”

“ข้อ 29

ตัวบุคคลของตัวแทนทางทูตจะถูกละเมิดมิได้ ตัวแทนทางทูตจะไม่ถูกจับกุมหรือกักขังในรูปใด รัฐผู้รับจะปฏิบัติต่อตัวแทนทางทูตด้วยความเคารพตามสมควร และจะดำเนินการที่เหมาะสมทั้งมวลที่จะป้องกันการประทุษร้ายใด ๆ ต่อตัวบุคคล เสรีภาพ หรือเกียรติของตัวแทนทางทูต”

“ข้อ 30

1. ที่อยู่ส่วนตัวของตัวแทนทางทูตจะได้อุปโภคความละเมิดมิได้และความคุ้มครองเช่นเดียวกับสถานที่ของคณะผู้แทน

2. กระดาษเอกสาร หนังสือโต้ตอบ และยกเว้นตามที่ได้บัญญัติไว้ในวรรคสามของข้อ 31 ทรัพย์สินของตัวแทนทางทูตจะได้อุปโภคความละเมิดมิได้เช่นกัน”

Ref. code: 25656101031703XNC

โดยสรุป ความคุ้มกันที่มีผลกระทบต่อการดำเนินคดีอาญาหรือการฟ้องคดี ได้แก่ ความคุ้มกันจากอำนาจศาลทางอาญาของรัฐผู้รับซึ่งหมายความว่าจะยื่นฟ้องคดีอาญาต่อบุคคลผู้ได้รับความคุ้มกันนี้ต่อศาลของรัฐผู้รับไม่ได้เลย (ข้อ 31 วรรคหนึ่ง) ในขณะที่ความคุ้มกันอื่น ๆ ทำให้การสอบสวนคดีอาญาไม่อาจกระทำได้เต็มที่ คือ ความคุ้มกันจากการค้นสถานที่ของคณะผู้แทน เครื่องตกแต่ง และทรัพย์สินอื่นของคณะผู้แทนในสถานที่นั้นและพาหนะในการขนส่งของคณะผู้แทน (ข้อ 22 วรรคสาม) , ความคุ้มกันจากการถูกจับกุมหรือกักขัง (ข้อ 29) และ ความคุ้มกันจากการค้นที่อยู่ส่วนตัวของตัวแทนทางทูตซึ่งได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับสถานที่ของคณะผู้แทน (ข้อ 30) ทั้งนี้ บุคคลที่ได้รับความคุ้มกันตามข้อ 29 – 31 ได้แก่ **1. ตัวแทนทางทูต** ซึ่งหมายถึง หัวหน้าของคณะผู้แทนและบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูตของคณะผู้แทน[39] **2. คนในครอบครัวของ “ตัวแทนทางทูต”** ซึ่งประกอบเป็นส่วนของครัวเรือนของตัวแทนทางทูต โดยที่คนในครอบครัวนั้นต้องไม่ใช่คนชาติของรัฐผู้รับด้วย[40] **3. บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและฝ่ายวิชาการของคณะผู้แทน** ซึ่งหมายถึงบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ของคณะผู้แทนซึ่งทำงานเกี่ยวกับบริการฝ่ายธุรการและฝ่ายวิชาการของคณะผู้แทน โดยที่บุคคลเหล่านั้นต้องไม่ใช่คนชาติของรัฐผู้รับหรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับด้วย[41] และ **4. คนในครอบครัวของ “บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและฝ่ายวิชาการของคณะผู้แทน”** ซึ่งประกอบเป็นส่วนของครัวเรือนของตนตามลำดับ โดยที่คนในครอบครัวนั้นต้องไม่ใช่คนชาติของรัฐผู้รับหรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ[42] ในขณะที่ความคุ้มกันตามข้อ 22 จะให้ความคุ้มกันต่อสถานที่ของคณะผู้แทน ซึ่งหมายถึง อาคารหรือส่วนของอาคาร และที่ดินซึ่งอาคารตั้งอยู่ ซึ่งใช้เพื่อความมุ่งประสงค์ของคณะผู้แทนโดยไม่คำนึงถึงกรรมสิทธิ์ รวมถึงที่อยู่ของหัวหน้าคณะผู้แทนด้วย[43] แต่เนื่องจากผลของข้อ 30 ความคุ้มกันนี้จึงครอบคลุมไปถึงที่อยู่ส่วนตัวของตัวแทนทางทูตด้วย

ในส่วนเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดของความคุ้มกัน อาจจะแบ่งออกได้เป็นกรณีที่เริ่มต้นและสิ้นสุดหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับความคุ้มกัน ตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ข้อ 39 ประกอบกับข้อ 43 และ 9 และกรณีที่สิ้นสุดความคุ้มกันโดยการสละความคุ้มกันตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ข้อ 32 ดังต่อไปนี้

---

[39] อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ข้อ 31 ประกอบข้อ 1.

[40] อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ข้อ 37.

[41] อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ข้อ 37 ประกอบข้อ 1.

[42] อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ข้อ 37.

[43] อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ข้อ 1.

Ref. code: 25656101031703XNC

<u>กรณีเริ่มต้นและสิ้นสุดความคุ้มกันตามหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับความคุ้มกัน</u>

*“**ข้อ 39***

1. บุคคลทุกคนที่มีสิทธิจะได้รับเอกสิทธิและความคุ้มกัน จะได้อุปโภคเอกสิทธิและความคุ้มกันนั้น ตั้งแต่ขณะที่บุคคลนั้นเข้ามาในอาณาเขตของรัฐผู้รับในการเดินทางไปรับตำแหน่งของตน หรือถ้าอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้รับแล้ว ตั้งแต่ที่ได้บอกกล่าวการแต่งตั้งของตนต่อกระทรวงการต่างประเทศ หรือต่อกระทรวงอื่นเช่นที่อาจจะตกลงกัน

2. เมื่อการหน้าที่ของบุคคลซึ่งอุปโภคเอกสิทธิและความคุ้มกันยุติลง เอกสิทธิและความคุ้มกันเช่นว่า ตามปกติจะสิ้นสุดลงขณะที่บุคคลนั้นออกไปจากประเทศ หรือเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาอันสมควรที่จะทำเช่นนั้น แต่จะยังมีเอกสิทธิและความคุ้มกันอยู่จนกระทั่งถึงเวลานั้น แม้ในกรณีของการขัดกันด้วยอาวุธ อย่างไรก็ดี ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำที่ได้ปฏิบัติไปโดยบุคคลเช่นว่านั้นในการปฏิบัติการหน้าที่ของตนในฐานะเป็นบุคคลในคณะผู้แทน ความคุ้มกันนั้นให้มีอยู่สืบไป

3. ในกรณีการถึงแก่กรรมของบุคคลในคณะผู้แทน คนในครอบครัวของบุคคลในคณะผู้แทนจะได้อุปโภคเอกสิทธิและความคุ้มกันซึ่งเขามีสิทธิที่จะได้สืบไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดระยะเวลาอันสมควรที่จะออกไปจากประเทศ

4. ในกรณีการถึงแก่กรรมของบุคคลในคณะผู้แทนซึ่งไม่ใช่คนชาติของรัฐผู้รับหรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ หรือของคนในครอบครัวซึ่งประกอบเป็นส่วนของครัวเรือนของบุคคลในคณะผู้แทนดังกล่าว รัฐผู้รับจะอนุญาตให้ถอนสังหาริมทรัพย์ของผู้วายชนม์ไป ยกเว้นแต่ทรัพย์สินใดที่ได้มาในประเทศที่การส่งออกซึ่งทรัพย์สินนั้นเป็นอันต้องห้ามในเวลาที่บุคคลในคณะผู้แทนหรือคนในครอบครัวของบุคคลในคณะผู้แทนนั้นถึงแก่กรรม อากรกองมรดก การสืบมรดก และการรับมรดกนั้นจะไม่เรียกเก็บแก่สังหาริมทรัพย์ซึ่งอยู่ในรัฐผู้รับ เพราะการไปอยู่ ณ ที่นั้นแต่ถ่ายเดียวของผู้วายชนม์ในฐานะเป็นบุคคลในคณะผู้แทนหรือในฐานะเป็นคนในครอบครัวของบุคคลในคณะผู้แทน”

*“**ข้อ 43***

นอกจากประการอื่นแล้ว การหน้าที่ของตัวแทนทางทูตยุติลง

(ก) เมื่อมีการบอกกล่าวโดยรัฐผู้ส่งไปยังรัฐผู้รับว่า การหน้าที่ของตัวแทนทางทูตได้ยุติลงแล้ว

(ข) เมื่อมีการบอกกล่าวโดยรัฐผู้รับไปยังรัฐผู้ส่งตามวรรคสอง ของข้อ 9 ว่ารัฐผู้รับปฏิเสธที่จะยอมรับตัวแทนทางทูตในฐานะเป็นบุคคลในคณะผู้แทน”

*“**ข้อ 9***

1. รัฐผู้รับอาจบอกกล่าวแก่รัฐผู้ส่งในเวลาใดก็ได้ และโดยมิต้องชี้แจงถึงการวินิจฉัยของตนว่า หัวหน้าคณะผู้แทนหรือบุคคลใดในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายทูตของคณะผู้แทนเป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถนา หรือว่าบุคคลอื่นใดในคณะเจ้าหน้าที่ของคณะผู้แทนเป็นที่ไม่พึงยอมรับได้ ในกรณีใด

Ref. code: 25656101031703XNC

เช่นว่านี้ ให้รัฐผู้ส่งเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นกลับ หรือเลิกการหน้าที่ของผู้นั้นกับคณะผู้แทนเสียก็ได้ ตามที่เหมาะสม บุคคลอาจจะถูกประกาศให้เป็นผู้ไม่พึงปรารถนา หรือไม่พึงยอมรับได้ ก่อนที่จะมาถึงในอาณาเขตของรัฐผู้รับก็ได้

2. ถ้ารัฐผู้ส่งปฏิเสธ หรือไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันของตนภายใต้วรรคหนึ่ง ของข้อนี้ ภายในระยะเวลาอันสมควร รัฐผู้รับอาจปฏิเสธที่จะยอมรับนับถือบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นว่าเป็นบุคคลในคณะผู้แทนก็ได้"

<u>กรณีสิ้นสุดความคุ้มกันโดยการสละความคุ้มกัน</u>

*"**ข้อ 32***

1. ความคุ้มกันจากอำนาจศาลของตัวแทนทางทูต และของบุคคลที่อุปโภคความคุ้มกันภายใต้ข้อ 37 อาจสละได้โดยรัฐผู้ส่ง

2. การสละต้องเป็นที่ชัดแจ้งเสมอ

3. การริเริ่มคดีโดยตัวแทนทางทูตหรือโดยบุคคลที่อุปโภคความคุ้มกันจากอำนาจศาลภายใต้ข้อ 37 จะตัดตัวแทนทางทูตหรือบุคคลนั้นจากการอ้างความคุ้มกันจากอำนาจศาลในส่วนที่เกี่ยวกับการฟ้องแย้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการฟ้องคดีนั้น

4. การสละความคุ้มกันจากอำนาจศาลในส่วนที่เกี่ยวกับคดีแพ่งหรือคดีปกครองจะไม่ถือว่าเป็นการสละความคุ้มกันในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษา ซึ่งจำเป็นต้องมีการสละต่างหากอีก"

โดยสรุป ในกรณีตามปกติ เวลาที่ความคุ้มกันเริ่มต้นขึ้นก็คือเมื่อบรรดาบุคคลที่ได้รับความคุ้มกันได้เข้ามาในอาณาเขตของรัฐผู้รับในการเดินทางไปรับตำแหน่งของตน หรือ หากอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้รับอยู่แล้ว ความคุ้มกันจะเริ่มต้นตั้งแต่ที่ได้บอกกล่าวการแต่งตั้งของตนต่อกระทรวงการต่างประเทศหรือต่อกระทรวงอื่นตามที่ตกลงกัน (ข้อ 39 วรรคหนึ่ง) และความคุ้มกันที่ได้รับก็จะมีผลตลอดเวลานับตั้งแต่นั้น จนกว่าบุคคลที่ได้รับความคุ้มกันจะออกไปจากประเทศหรือเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาอันสมควรที่จะออกไปจากประเทศเมื่อการหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับความคุ้มกันได้ยุติลงแล้ว (ข้อ 39 วรรคสอง) ทั้งนี้ การหน้าที่ของบุคคลจะยุติลงในเวลาใด ก็เป็นไปตามที่กำหนดในข้อ 43 คือเมื่อรัฐผู้ส่งบอกกล่าวไปยังรัฐผู้รับว่าการหน้าที่ของตัวแทนทางทูตได้ยุติลงแล้ว หรือ รัฐผู้รับได้บอกกล่าวไปยังรัฐผู้ส่งตามกรณีในข้อ 9 วรรคสอง ว่ารัฐผู้รับปฏิเสธที่จะยอมรับตัวแทนทางทูตในฐานะเป็นบุคคลในคณะผู้แทน แล้วแต่กรณี นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่บุคคลในคณะผู้แทนถึงแก่กรรม ความคุ้มกันที่มีให้แก่คนในครอบครัวของบุคคลในคณะผู้แทนยังคงมีอยู่ต่อไปและจะสิ้นสุดเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาอันสมควรที่จะออกไปจากประเทศ ส่วนในกรณีพิเศษคือการสิ้นสุดความคุ้มกันโดยไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับความคุ้มกัน คือการสละความคุ้มกัน อาจจะเกิดขึ้นจากการสละความคุ้มกันจากอำนาจศาลโดยชัดแจ้งโดยรัฐผู้ส่งเองที่แจ้งไปยังรัฐผู้รับให้ทราบว่า

Ref. code: 25656101031703XNC

มีการสละความคุ้มกันแล้ว หรือ การสละความคุ้มกันอันเกิดจากการกระทำของบุคคลที่ได้รับความคุ้มกันเอง อันเนื่องมาจากไปฟ้องคดีไว้และถูกคู่กรณีฟ้องแย้ง เท่ากับว่าไม่ได้รับความคุ้มกันในการถูกฟ้องแย้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการฟ้องคดีนั้นนั่นเอง (ข้อ 32)

จะเห็นได้ว่า ทั้งเนื้อหาของความคุ้มกันที่ครอบคลุมถึงบุคคลหลายประเภท ไม่ใช่เพียงแค่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ทางการทูตโดยตรงเท่านั้น ข้อยกเว้นเขตอำนาจรัฐที่เป็นอุปสรรคในการสืบสวนสอบสวนและการฟ้องคดีอาญา รวมถึงระยะเวลาที่บุคคลเหล่านั้นได้รับความคุ้มกันก็อาจจะมีระยะเวลาที่ยาวนานและไม่สามารถประเมินระยะเวลาสูงสุดที่ความคุ้มกันจะมีผลได้ ปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้จึงอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงที่การดำเนินคดีอาญาโดยอำนาจของศาลไทยต่อผู้กระทำความผิดที่ได้รับความคุ้มกันทางทูตนี้จะเหลือระยะเวลาในอายุความฟ้องคดีไม่เพียงพอที่จะดำเนินคดีอาญาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ หรือในกรณีที่ร้ายแรงที่สุดคือคดีอาจจะขาดอายุความไปในระหว่างที่ความคุ้มกันยังมีผลอยู่เลยก็ได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมอย่างยิ่งที่จะปล่อยให้ผู้กระทำความผิดลอยนวลไปเพียงเพราะผู้นั้นได้รับความคุ้มกันเนื่องจากมีตำแหน่งสถานะแตกต่างจากบุคคลทั่วไป และในกรณีที่หากมิใช่การกระทำที่ได้ปฏิบัติไปเนื่องจากเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นบุคคลในคณะผู้แทน กฎหมายก็มิได้บัญญัติให้ความคุ้มกันนั้นมีอยู่ตลอดไป รวมถึงการกำหนดให้อำนาจศาลของรัฐผู้ส่งยังคงมีอำนาจเหนือบรรดาบุคคลที่ได้รับความคุ้มกันจากอำนาจศาลของรัฐผู้รับ แสดงให้เห็นว่ากฎหมายยังไม่ได้มีวัตถุประสงค์ถึงขนาดที่จะตัดโอกาสในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดโดยสิ้นเชิง

ในต่างประเทศ ได้มีการกำหนดประเภทคดีที่ยังไม่สามารถฟ้องคดีอาญาได้อันเนื่องมาจากผู้กระทำความผิดได้รับความคุ้มกันเพราะมีสถานะเป็นตัวแทนทางทูตหรือที่มีความเกี่ยวข้องหรือเป็นส่วนหนึ่งของคณะผู้แทนเช่นกัน **ปรากฏในกฎหมายของประเทศเยอรมัน** ตาม the courts constitution act (GVG) มาตรา 18 ว่าด้วยเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (extraterritoriality) กำหนดว่า สมาชิกของคณะผู้แทนทางการทูต พร้อมด้วยสมาชิกในครอบครัวและผู้ติดตามของบุคคลเหล่านั้น ได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้อำนาจของศาลเยอรมันตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูต ฉบับวันที่ 18 เมษายน 1961 ทั้งนี้ ให้มีผลต่อประเทศที่ส่งคณะผู้แทนทางการทูตมาโดยที่ประเทศดังกล่าวไม่ได้เป็นสมาชิกในอนุสัญญานี้ด้วย โดยบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้ระบุชัดเจนว่าให้อายุความฟ้องคดีมีผลเป็นอย่างไร แต่ศาลเยอรมันได้วินิจฉัยว่าบทบัญญัติในลักษณะนี้เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่ทำให้ไม่สามารถฟ้องร้องคดีได้อย่างหนึ่ง ดังนั้น บทบัญญัติกฎหมายนี้จึงส่งผลให้อายุความฟ้องคดีอาญาสะดุดหยุดอยู่ไว้ก่อนตามนัยของประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 78b (1) ข้อ 2 จนกว่าความคุ้มกันจะสิ้นสุดลงหรือจนกว่าความคุ้มกันนั้น ๆ จะไม่ได้เป็นอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาหรือยื่นฟ้องคดีต่อศาล

Ref. code: 25656101031703XNC

ดังนี้ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันมิให้อายุความฟ้องคดีอาญาเหลือน้อยจนเกินไป และป้องกันมิให้คดีขาดอายุความไปในระหว่างที่ความคุ้มกันยังมีผลอยู่นั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าสมควรนำมาตรการเกี่ยวกับอายุความในเรื่องการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคทางข้อกฎหมายเกิดขึ้นมาใช้ กล่าวคือ ให้กฎหมายกำหนดว่ามิให้นับระยะเวลาในระหว่างที่ความคุ้มกันตามกฎหมายว่าด้วยเอกสิทธิและความคุ้มกันทางทูตต่อบรรดาบุคคลที่ไม่ใช่คนชาติของรัฐไทยหรือไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐไทยซึ่งทำให้ยังไม่อาจฟ้องคดีหรือไม่อาจดำเนินการใด ๆ ที่จำเป็นต้องกระทำเพื่อการฟ้องคดี รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความในการดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้ มิได้หมายรวมถึงความคุ้มกันที่มีอยู่สืบไปจากการกระทำที่ได้ปฏิบัติไปตามการหน้าที่ในฐานะที่เป็นบุคคลในคณะผู้แทน โดยการกำหนดเช่นนี้เป็นการเทียบเคียงกับมาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามแนวทางของกฎหมายประเทศเยอรมันข้างต้น แต่ที่ใช้มาตรการเกี่ยวกับอายุความแตกต่างจากคดีประเภทอื่น ๆ ตามกฎหมายของไทยที่ไม่สามารถประเมินระยะเวลาสูงสุดที่อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายเกิดขึ้นได้ เนื่องจากกรณีอุปสรรคในการฟ้องคดีอันมีที่มาจากความคุ้มกันทางทูตเป็นอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นตั้งแต่การสืบสวนสอบสวนยังไม่ได้เริ่มต้น และการสืบสวนสอบสวนในกรณีนี้ก็อาจดำเนินการได้ยากลำบากเพราะบุคคลที่เป็นผู้ต้องหามีตำแหน่งหน้าที่สำคัญ เป็นคนของรัฐต่างประเทศ และมีกฎหมายให้ความคุ้มกันอยู่ ซึ่งมีโอกาสที่ความคุ้มกันดังกล่าวจะมีผลอยู่เป็นเวลานาน หากใช้มาตรการขยายอายุความ 60 วัน ในกรณีที่คดีขาดอายุความแล้วหรือเมื่อคดีใกล้จะขาดอายุความโดยเหลือเวลาไม่เกิน 60 วัน เวลาที่ขยายเพิ่มขึ้นมา 60 วันก็อาจจะไม่เพียงพอต่อการสอบสวนให้เสร็จสิ้นกระบวนการและยื่นฟ้องคดีต่อศาลได้ทันเวลา การให้อายุความได้ขยายเวลาเพิ่มขึ้นมาตามอุปสรรคในการฟ้องคดีที่เกิดขึ้นจริงจึงมีความเหมาะสมมากกว่า นอกจากนี้ การใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่มีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันให้ประเทศไทยยังมีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิดได้เมื่อความคุ้มกันของผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือมีการสละความคุ้มกันเกิดขึ้น แต่ถ้าหากผู้กระทำความผิดได้ถูกดำเนินคดีอาญาจากรัฐผู้ส่งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว มาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่นี้ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดให้ต้องถูกดำเนินคดีอาญาซ้ำในประเทศไทย เพราะผู้นั้นจะได้รับความคุ้มครองตามหลักที่ว่า “บุคคลจะไม่ถูกพิจารณาคดีซ้ำสองในความผิดเดียว” (Non bis in idem) ยกเว้นกรณีที่เข้าเงื่อนไขตามความในประมวลกฎหมายอาญาไทย มาตรา 10 หรือ 11 แล้วแต่กรณี เท่านั้น

โดยสรุป บทบัญญัติหรือขั้นตอนทางกฎหมายตามที่ปรากฏในหัวข้อที่ 4.1.1 – 4.1.8 ซึ่งมีลักษณะเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมาย สามารถจัดกลุ่มตามมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่จะนำไปใช้กับอุปสรรคในแต่ละกรณีได้เป็น 3 กลุ่มด้วยกัน โดยพิจารณาจากปัจจัยแรกคืออุปสรรคทางข้อกฎหมายนั้นสามารถประเมินระยะเวลาที่อุปสรรคนั้นจะดำรงอยู่ได้หรือไม่ ซึ่งถ้าหาก

Ref. code: 25656101031703XNC

ไม่สามารถประเมินได้ ก็จะนำไปสู่การพิจารณาปัจจัยต่อไปคืออุปสรรคทางข้อกฎหมายนั้นเกิดขึ้นในขั้นตอนใดของการดำเนินคดี จึงจัดกลุ่มได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคนั้นดำรงอยู่จริง สมควรนำไปใช้กับการตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติด , การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด และ คดีอาญาที่สมาชิกรัฐสภาและกรรมการการเลือกตั้งได้รับความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากคดีเหล่านี้สามารถประเมินระยะเวลาสูงสุดที่อุปสรรคในการฟ้องคดีดำรงอยู่ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าคดีที่บรรดาบุคคลที่ไม่ใช่คนชาติของรัฐไทยหรือไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐไทยได้รับความคุ้มกันทางทูตก็สมควรจะใช้มาตรการนี้ด้วยเช่นกัน แม้ว่าคดีนี้จะประเมินระยะเวลาสูงสุดที่อุปสรรคในการฟ้องคดีดำรงอยู่ไม่ได้ แต่ก็เป็นคดีที่จำกัดทั้งอำนาจฟ้องและอำนาจสอบสวนตั้งแต่ที่บุคคลเหล่านี้กระทำความผิด หากใช้มาตรการอื่นก็อาจจะไม่มีเวลาเพียงพอในการดำเนินคดีอาญาต่อไปได้

กลุ่มที่ 2 มาตรการขยายอายุความแบบจำกัดระยะเวลาที่ขยายไว้อยู่ที่ 60 วัน โดยถูกใช้เฉพาะกรณีที่คดีขาดอายุความไปแล้วหรือใกล้จะขาดอายุความโดยเหลือเวลาในการฟ้องคดีไม่เกิน 60 วัน สมควรนำไปใช้กับคดีที่ต้องรอคำสั่งของอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีที่ไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือ มีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ และ กรณีที่ผู้เสียหายต้องขออนุญาตฟ้องในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด เนื่องจากคดีเหล่านี้ไม่สามารถประเมินระยะเวลาสูงสุดที่อุปสรรคในการฟ้องคดีดำรงอยู่ได้ แต่คดีอยู่ในขั้นตอนที่ใกล้ชิดต่อการฟ้องคดีและอาจจะรวบรวมพยานหลักฐานไว้พอสมควรแล้ว การขยายอายุความ 60 วัน จึงน่าจะเพียงพอที่จะป้องกันไม่ให้คดีขาดอายุความได้[44]

กลุ่มที่ 3 มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคนั้นดำรงอยู่แต่ไม่ให้เกินไปกว่า 60 วัน แล้วแต่ว่าเวลาใดจะสั้นกว่ากัน สมควรนำไปใช้กับการตรวจพิสูจน์สารเสพติดในร่างกาย , การไกล่เกลี่ยคดีกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และ คดีที่ผู้เสียหายจำเป็นต้องฟ้องบุพการีโดยร้องขอให้พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีแทน เนื่องจากคดีเหล่านี้ไม่สามารถประเมินระยะเวลาสูงสุดที่อุปสรรคในการฟ้องคดีดำรงอยู่ได้และคดียังอยู่ในระหว่างการสอบสวน หากไม่จำกัดระยะเวลาในการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความไว้ จะส่งผลเสียต่อความรวดเร็วในการสอบสวนได้ เนื่องจากมาตรการนี้มีขึ้นเพื่อลดโอกาสไม่ให้คดีขาดอายุความไปเท่านั้น แต่ไม่ได้มุ่งหมายให้การสอบสวนกระทำไปอย่างล่าช้าตามอำเภอใจ ทั้งนี้ การกำหนดระยะเวลาสูงสุดที่ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไว้ที่ 60 วัน น่าจะเพียงพอในการลดโอกาสไม่ให้คดีขาดอายุความได้[45]

---

[44] ดู ย่อหน้าท้ายในหัวข้อที่ 2.2.3.3.

[45] ดู ย่อหน้าท้ายในหัวข้อที่ 2.2.3.3.

Ref. code: 25656101031703XNC

4.2 วิเคราะห์แนวทางการบัญญัติอุปสรรคทางข้อเท็จจริงและผลทางกฎหมาย

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะอธิบายถึงขอบเขตของอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงในแต่ละประเภท ได้แก่ เหตุสุดวิสัย , เหตุจำเป็นอื่น และ วิสัยและโอกาส ว่ามีหลักการ เงื่อนไข และตัวอย่างข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร และนำไปเปรียบเทียบกับขอบเขตของอุปสรรคทางข้อเท็จจริงตามกฎหมายต่างประเทศว่ามีความเหมือนกันและแตกต่างกันอย่างไร ทั้งในแง่ของหลักการทั่วไปการนำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงแต่ละกรณี และมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปพิจารณาว่าสมควรกำหนดขอบเขตของอุปสรรคทางข้อเท็จจริงที่มีผลกระทบต่ออายุความฟ้องคดีอาญาไว้หรือไม่ ขอบเขตที่สมควรนำมาใช้คือประเภทใด และมาตรการเกี่ยวกับอายุความใดที่จะเหมาะสมที่สุดและไม่กระทบต่อเหตุผลในการกำหนดให้มีอายุความฟ้องคดีอาญาจนเกินสมควร

4.2.1 เหตุสุดวิสัย ตามที่ปรากฏในกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ

คำว่า “เหตุสุดวิสัย” ตามกฎหมายไทยได้ถูกบัญญัติความหมายไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 ดังต่อไปนี้

*“**มาตรา 8** คำว่า “เหตุสุดวิสัย” หมายความว่า เหตุใด ๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้น จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น”*

เหตุสุดวิสัยตามรากศัพท์ในภาษาละติน คือ คำว่า “vis major” แปลว่า อำนาจที่เหนือกว่า สูงกว่า (superior force) หรือเหตุที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ในทางแพ่งจะเป็นเหตุที่คู่สัญญาสามารถนำมาเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดได้เพราะเป็นเหตุพิเศษหรือเป็นพฤติการณ์ที่นอกเหนือจากการควบคุมของคู่สัญญา เป็น Act of God หรือ Dieu son acte เป็นไปตามสุภาษิตที่ว่า Actus Dei nemini lacit injuriam (An act of God does wrong to no one) หรือ Actus Dei nemini nocet ซึ่งมีความหมายว่า ไม่มีใครต้องรับผิดในเหตุสุดวิสัย[46] อย่างไรก็ตาม การจะพิจารณาว่าสิ่งใดหรือเหตุการณ์ใดเป็นเหตุสุดวิสัยหรือไม่นั้น ไม่ได้พิจารณาจากสภาพของเหตุที่เกิดขึ้นเป็นหลัก (เช่น เกิดสงคราม อัคคีภัย อุทกภัย หรือมีโจรภัยเกิดขึ้น) **แต่จะต้องพิจารณาถึงสภาพการณ์อันสุดวิสัยของบุคคลผู้ต้องประสบกับเหตุนั้นหรือใกล้จะประสบกับเหตุนั้นที่จะป้องกันได้โดยใช้ความระมัดระวังตามสมควรเป็นสำคัญ** เหตุสุดวิสัยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 จึงไม่ได้บัญญัติไว้ว่าจะต้องเป็นเหตุโดยลักษณะสภาพชนิดไหน อย่างใด เช่น รู้ว่าโจรจะขึ้นปล้นแต่กลับไปนอนหลับ ไม่จัดการเรียกตำรวจหรือเตรียมตัวต่อสู้โดยควรแก่ฐานะของตน , เห็นไฟไหม้

[46] สุพิศ ประณีตพลกรัง, *หลักและทฤษฎีกฎหมายแพ่ง* (พิมพ์ครั้งที่ 3, นิติธรรม 2563) 95.

Ref. code: 25656101031703XNC

แต่กลับออกไปเที่ยว ซึ่งถ้าคอยอยู่ป้องกัน ไฟจะไม่ไหม้ หรือน้ำจะท่วมสวนพอจะทำทำนบกั้นน้ำไว้มิให้ท่วมได้ กลับไม่จัดการตามควรแก่ฐานะของตน ดังนี้ แม้มีภัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาเกิดขึ้น ก็จะอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัยตามมาตรา 8 ไม่ได้ เพราะไม่สุดวิสัยของตนที่จะป้องกันได้[47]

เหตุสุดวิสัยในคำแปลภาษาอังกฤษใช้คำว่า Force majeure เป็นคำที่ใช้ในกฎหมายฝรั่งเศสซึ่งกว้างกว่าคำว่า Act of God ในกฎหมายอังกฤษ ที่กว้างกว่าก็เพราะกฎหมายอังกฤษจำกัดเอาตามลักษณะสภาพของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยจำกัดบางอย่างตามธรรมชาติ เช่น วาตภัย อุทกภัย โดยทั่ว ๆ ไป ไม่รวมถึงการกระทำของคน (Act of Man) เช่น กรณีมีสงครามซึ่งเป็นการกระทำของคน กฎหมายอังกฤษจะแยกไว้ต่างหาก ส่วน Force majeure ของฝรั่งเศสและเหตุสุดวิสัยของไทย จะเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือจากการกระทำของคนก็ได้ เหตุสุดวิสัยตามกฎหมายไทยจึงอาจเกิดจากเหตุอื่นนอกจากธรรมชาติ เช่น รถไฟหยุดเดิน คนงานนัดหยุดงาน เจ้าของโรงสีปิดโรงสี การจลาจล รัฐบาลสั่งปิดโรงพิมพ์ เป็นต้น โดยจะต้องดูว่า ผู้ที่อ้างเหตุสุดวิสัยควรจะป้องกันได้หรือไม่ เช่น บรรณาธิการเขียนข่าวใส่ร้ายรัฐบาล รัฐบาลจึงสั่งปิดโรงพิมพ์ โรงพิมพ์จะอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัยไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 462/2478) นอกจากนี้ การพิจารณาว่าจะป้องกันได้หรือไม่นั้น ให้หมายเฉพาะถึงตัวผู้ประสบหรือใกล้จะต้องประสบเท่านั้นที่จะต้องดูว่าคนในฐานะเช่นนั้น ถ้าใช้ความระมัดระวังตามควรแก่ฐานะจะป้องกันได้หรือไม่ ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ใคร ๆ ก็ป้องกันไม่ได้เลยทีเดียว เช่น ไฟไหม้ลุกลามจะมาติดบ้านที่จะขาย ผู้ขายมีแต่กระป๋องตักน้ำ ก็ได้จัดการทุกอย่างเท่าที่จะดับไฟแล้ว แต่ไฟก็ยังไหม้มาถึง ดังนี้จัดว่าเป็นเหตุสุดวิสัยสำหรับเขาแล้ว[48] แต่ในบางกรณีจะพิเคราะห์แค่ฐานะความเป็นอยู่ของคนเท่านั้นไม่ได้ ในกรณีที่ทำสัญญาและลักษณะสภาพแห่งสัญญาบ่งให้ต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้นเท่าใด ก็ต้องพิเคราะห์เอาตามระดับความระมัดระวังอันควรแก่ฐานะที่ผูกพันอยู่โดยสัญญาเช่นนั้นด้วย เช่น ในการรับฝากของ ความระมัดระวังของผู้รับฝากโดยไม่มีบำเหน็จกับมีบำเหน็จก็จะต่างกัน โดยแบบมีบำเหน็จจะต้องใช้ความระมัดระวังที่สูงกว่า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่เหตุใดเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้ประสบหรือใกล้จะต้องประสบหรือของตัวแทนหรือบุคคลที่ผู้นั้นใช้ แบบนี้จะอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัยไม่ได้[49] เช่นเดียวกันกับเรื่องของความประมาทเลินเล่อ การปล่อยปละละเลย หรือเหตุการณ์ปกติทั่วไปนั้น ก็ไม่อาจอ้างได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยเช่นกัน[50] ดังนั้น การจะเป็นเหตุสุดวิสัยได้ จึงต้องประกอบด้วยเหตุ 2 ประการ คือ

---

[47] เสนีย์ ปราโมช, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์)* (พิมพ์ครั้งที่ 3, วิญญูชน 2560) 539 – 540.

[48] เพิ่งอ้าง 541 – 542.

[49] เพิ่งอ้าง 542.

[50] สุพิศ ประณีตพลกรัง (เชิงอรรถ 46) 95.

Ref. code: 25656101031703XNC

1. เหตุที่เกิดขึ้นไม่ใช่การกระทำของผู้ต้องประสบเอง และ **2. ผู้ประสบหรือใกล้จะประสบเหตุไม่อาจจะป้องกันมิให้เกิดขึ้นได้ เมื่อใช้ความระมัดระวังตามสมควร**[51]

ตัวอย่างคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าเป็นเหตุสุดวิสัย อาจจัดกลุ่มข้อเท็จจริงที่มีลักษณะเป็นเหตุสุดวิสัยได้ดังต่อไปนี้ คือ **1. ภัยธรรมชาติ** เช่น ปีนี้ฝนตกหนักและน้ำท่วมสูงกว่าปีก่อน ๆ ทำให้น้ำท่วมทั้งบริเวณที่ดินที่จะถมและเส้นทางลำเลียงดิน จึงไม่อาจถมดินให้เสร็จตามสัญญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7588/2538)[52] **2. อุบัติเหตุ** เช่น ผู้ตายวิ่งตัดหน้ารถที่จำเลยขับระยะกระชั้นชิด เป็นความประมาทของผู้ตายเอง จำเลยไม่อาจห้ามล้อหยุดได้ทัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2015/2520)[53] **3. ภัยพิบัติ** เช่น โกดังเก็บสินค้ามีสภาพมั่นคงแข็งแรง แต่มีพายุพัดกระเบื้องหลังคาหลุด 1 แผ่น จนน้ำฝนรั่วเข้าไปทำให้สินค้าเสียหาย มิใช่เกิดจากความเสื่อมสภาพของกระเบื้องหลังคา แต่เกิดจากภัยพิบัติที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้ได้ระมัดระวังตามสมควร (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4193/2530)[54] **4. อัคคีภัย** เช่น ไฟไหม้ห่างจากโกดัง 30 เมตร และลมพัดแรงมาก คนงานและเจ้าหน้าที่ดับเพลิงช่วยกันดับไฟแต่สุดความสามารถ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 575/2510)[55] และ **5. เหตุอื่น ๆ** เช่น จำเลยส่งชนวนลูกระเบิดแก่โจทก์เกินกำหนดสัญญา 308 วัน เพราะรัฐบาลระงับการส่งออกของบริษัทผู้ผลิต เนื่องจากสถานการณ์สู้รบระหว่างจีนกับเวียดนาม และการส่งออกต้องผ่านประเทศเยอรมันตะวันตก ทั้งต้องให้สถานทูตไทยในกรุงเวียนนารับรองอีกว่าเป็นชนวนลูกระเบิดที่จะส่งถึงโจทก์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3327/2530) , คนร้ายแย่งชิงโดยใช้ปืนจี้บังคับเอารถและสินค้าไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2378/2523)[56] **ในขณะที่ตัวอย่างคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าไม่เป็นเหตุสุดวิสัย** ก็สามารถจัดกลุ่มข้อเท็จจริงได้หลายกรณีเช่นกัน ได้แก่ **1. กรณีประมาทเลินเล่อ** เช่น ขับรถเร็วและชิดคันหน้าเกินไป เมื่อรถยนต์คันหน้าเกิดเหตุขึ้นทำให้คันหลังหยุดรถไม่ทันและชนท้ายคันหน้า (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 390/2535)[57] **2. กรณีกระทำผิดกฎหมาย** เช่น ถูกตำรวจจับกุมเพราะจงใจกระทำผิดกฎหมายโดยขับรถเร็วเกินอัตราที่กฎหมาย

---

[51] ธนกฤต วรธนัชชากุล และคณะ, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับอ้างอิง บรรพ 1 หลักทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 2, วิญญูชน 2560) 41.

[52] เพิ่งอ้าง 41 – 42.

[53] เพิ่งอ้าง 42.

[54] เพิ่งอ้าง.

[55] เพิ่งอ้าง.

[56] เพิ่งอ้าง 42 – 43.

[57] เพิ่งอ้าง 44.

Ref. code: 25656101031703XNC

กำหนด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1070/2534)[58] **3. กรณีไม่ดำเนินการป้องกัน** เช่น ศาลชั้นต้นขยายเวลายื่นอุทธรณ์ให้จำเลยแล้วครั้งหนึ่ง จำเลยมีทนายความและรูปคดีไม่มีข้อยุ่งยาก แต่จำเลยหาได้ยื่นอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาไม่ การที่ทนายจำเลยยื่นคำร้องขอขยายเวลาอุทธรณ์อีกครั้งเมื่อพ้นกำหนดเวลาที่ขยายให้ครั้งแรกโดยอ้างว่าระหว่างทางนำอุทธรณ์ไปยื่นต่อศาลชั้นต้นการจราจรติดขัดเนื่องจากมีการก่อสร้างสะพานใหม่และมีรถเฉี่ยวชนกัน จึงถึงศาลชั้นต้นเลยเวลาทำการไปเกือบ 30 นาที และยื่นอุทธรณ์ไม่ทันกำหนดนั้น ล้วนเป็นเหตุที่สามารถป้องกันและคาดหมายได้ล่วงหน้า (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 663/2550)[59] **4. กรณีเป็นเหตุธรรมชาติหรือสภาวการณ์ปกติของสิ่งนั้น** เช่น ในช่วงหน้าฝนของทุกปี การที่ระดับน้ำในแม่น้ำเมยสูงขึ้นเป็นสิ่งที่เป็นไปโดยปกติตามฤดูกาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1194/2531)[60] และ **5. กรณีไม่สามารถแสดงว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว** เช่น ได้ความแต่เพียงว่าระหว่างขนส่ง รถที่ขนสินค้าได้เกิดเพลิงไหม้โดยไม่ทราบสาเหตุ โดยไม่ปรากฏว่าเหตุเพลิงไหม้นั้นไม่อาจป้องกันได้เพราะเหตุใดและคนขับรถผู้ประสบเหตุนั้นได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้นหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1238-1239/2536)[61]

นอกจากเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดในทางหนี้หรือนิติกรรมสัญญาแล้ว เหตุสุดวิสัยยังถูกนำไปใช้เป็นเหตุยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความในคดีแพ่งด้วย โดยเป็นการขยายอายุความในกรณีมีเหตุสุดวิสัย **ดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/19**

*“**มาตรา 193/19** ในขณะที่อายุความจะครบกำหนดนั้น ถ้ามีเหตุสุดวิสัยมาขัดขวางมิให้เจ้าหนี้กระทำการตามมาตรา 193/14 ให้อายุความนั้นยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะพ้นสามสิบวันนับแต่วันที่เหตุสุดวิสัยนั้นได้สิ้นสุดลง”*

เหตุผลอย่างหนึ่งที่กฎหมายตั้งข้อบัญญัติในเรื่องอายุความ ก็คือเพื่อมิให้เจ้าหนี้เลินเล่อปล่อยปละละเลยไม่บังคับเอาสิทธิเรียกร้องของตนจนพ้นกำหนด เพราะฉะนั้น ถ้าในตอนสุดท้ายซึ่งอายุความจะสิ้นสุดลง มีเหตุสุดวิสัยมาขัดขวางในการที่เจ้าหนี้จะทำให้อายุความสะดุดหยุดลง หรืออีกนัยหนึ่ง คือ มีเหตุสุดวิสัยมาขัดขวางมิให้เจ้าหนี้มีโอกาสแสดงอำนาจใช้สิทธิของเขา เช่น มีการนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล เป็นต้น ฉะนั้น ถ้าหากจะถือกำหนดอายุความโดยเคร่งครัดก็จะไม่เป็นการยุติธรรมต่อเจ้าหนี้ เพราะการที่ทำไม่ได้นั้นไม่ใช่ความผิดของเขา กฎหมายจึงขยายอายุความให้จนเมื่ออุปสรรค

---

[58] เพิ่งอ้าง 47.

[59] เพิ่งอ้าง 48.

[60] เพิ่งอ้าง 50.

[61] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

ที่ขัดขวางนั้นล่วงพ้นไปแล้ว กับให้เวลาต่ออีก 30 วัน จึงจะนับว่าคดีขาดอายุความ[62] และกรณีใดจะเรียกว่าเป็นเหตุสุดวิสัยตามความในมาตรานี้ก็เป็นข้อที่ศาลจะต้องพิจารณาและวินิจฉัยเป็นเรื่อง ๆ ไป ทั้งนี้ อุปสรรคหรือเหตุขัดขวางที่เจ้าหนี้จะยกขึ้นอ้างจะต้องเป็นอุปสรรคหรือเหตุขัดขวางที่มีอยู่ในขณะที่อายุความจะสิ้นสุดไปจนถึงอายุความได้สิ้นสุดลงไปแล้วด้วย ถ้าหากเป็นอุปสรรคหรือเหตุขัดขวางที่เกิดขึ้นในระหว่างที่อายุความกำลังดำเนินอยู่ แต่สิ้นสุดไปแล้วก่อนที่อายุความพ้นกำหนด เจ้าหนี้จะอ้างอุปสรรคหรือเหตุขัดขวางนั้นเพื่อขยายอายุความไม่ได้[63] เช่น เจ้าหนี้เงินกู้เหลืออายุความฟ้องร้องอีกถึง 1 ปี ปรากฏเกิดน้ำท่วมใหญ่ ทำให้เดินทางไปฟ้องคดีไม่ได้เป็นเวลาเพียง 3 เดือน ดังนี้ เมื่อเหตุสุดวิสัยที่เป็นอุปสรรคขัดขวางนั้นหมดสิ้นไปในขณะที่อายุความยังเหลืออยู่ให้เจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิได้ อายุความจึงไม่ขยายออกไป[64]

ตัวอย่างกรณีให้ขยายอายุความได้ตามมาตรา 193/19 เช่น เจ้าหนี้เงินกู้เหลืออายุความเพียง 5 วัน ต้องการไปฟ้องลูกหนี้ที่ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่เกิดน้ำท่วมใหญ่ฉับพลันที่บ้านเจ้าหนี้ ทำให้การคมนาคมทั้งหมดเสียหายไม่สามารถเดินทางหรือติดต่อทางอื่นได้เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ดังนี้ ย่อมถือว่ามีเหตุสุดวิสัยมาขัดขวางมิให้เจ้าหนี้สามารถทำให้อายุความสะดุดหยุดลงได้ อายุความก็ยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะพ้นเวลา 30 วัน นับแต่วันที่เหตุสุดวิสัยนั้นได้สิ้นสุดลง ก็คือนับแต่วันที่เหตุน้ำท่วมสิ้นสุดลงจนสามารถใช้เส้นทางคมนาคมไปยังศาลได้[65] หรือ เจ้าหนี้จะฟ้องคดีในวันที่ครบกำหนดอายุความพอดี แต่บังเอิญได้เกิดเหตุอัคคีภัย อาคารศาลถูกไฟไหม้เสียหายต้องปิดทำการ ดังนี้ นับได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยที่เจ้าหนี้ไม่สามารถทำให้อายุความสะดุดหยุดลงได้ อายุความจึงขยายออกไป 30 วัน นับแต่วันที่ศาลเปิดทำการ[66]

นอกจากการขยายอายุความในคดีแพ่งแล้ว เหตุสุดวิสัยยังถูกนำไปใช้เป็นเหตุในการขยายหรือย่นระยะเวลาการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีในชั้นศาลทั้งในคดีแพ่งและอาญาภายหลังสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ด้วย **ดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23**

---

[62] พระยาเทพวิทุร (บุญช่วย วณิกกุล), *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา บรรพ 1 หลักทั่วไป นิติกรรม ระยะเวลา อายุความ* (วิญญูชน 2556) 139.

[63] เพิ่งอ้าง 140.

[64] กำชัย จงจักรพันธ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ* (พิมพ์ครั้งที่ 10, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2558) 272.

[65] เพิ่งอ้าง.

[66] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

*"**มาตรา 23** เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้ หรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือระยะเวลาที่เกี่ยวด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งอันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่น เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายหรือย่นเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย"*

จะเห็นได้ว่า ตามปกติแล้ว การออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กฎหมายหรือศาลได้กำหนดไว้เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาใด ๆ ศาลจะต้องออกคำสั่งหรือคู่ความทำคำร้องยื่นต่อศาลในเวลาก่อนที่จะสิ้นระยะเวลาที่ขอขยายหรือย่นนั้น ๆ หากไม่ได้ออกคำสั่งหรือคู่ความไม่ได้ยื่นคำร้องต่อศาลก่อนสิ้นระยะเวลา ศาลก็จะออกคำสั่งให้ขยายหรือย่นระยะเวลานั้นไม่ได้ อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็กำหนดข้อยกเว้นไว้ว่าหากการออกคำสั่งของศาลหรือการที่คู่ความยื่นคำร้องต่อศาลไม่สามารถเกิดขึ้นได้ก่อนสิ้นระยะเวลาอันเนื่องมาจากเกิดเหตุสุดวิสัยขึ้น ศาลก็ยังสามารถออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลานั้นได้

ตัวอย่างคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่ามีเหตุสุดวิสัย เช่น ฝนตกหนักการจราจรติดขัดมาก โจทก์ได้โทรศัพท์แจ้งถึงเหตุติดขัดให้พนักงานรับฟ้องทราบเมื่อเวลา 15.00 น. แต่กว่าจะเดินทางมาถึงศาลเพื่อชำระเงินค่าธรรมเนียมก็เป็นเวลา 17.00 น. แล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1288/2532 (ปญ.))[67] หรือ โจทก์ยื่นคำร้องขอขัดทรัพย์จนศาลมีคำสั่งให้รอการพิจารณาคดีร้องขัดทรัพย์ไว้ก่อน ทำให้โจทก์ไม่อาจใช้สิทธิบังคับคดีภายใน 10 ปีได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5091/2552)[68] เป็นต้น **นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่เหตุสุดวิสัยมีที่มาจากความบกพร่องของศาลเองด้วย** เช่น จำเลยไม่ทราบคำสั่งศาลที่ให้ยกคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์จนพ้นระยะเวลายื่นอุทธรณ์ เนื่องจากศาลไม่ได้มีคำสั่งคำร้องในวันเดียวกันกับที่จำเลยยื่นคำร้อง และเมื่อมีคำสั่งแล้ว ก็ไม่ได้แจ้งให้จำเลยทราบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1803/2549)[69], ศาลไม่ได้แจ้งคำสั่งที่ไม่อนุญาตให้ขยายระยะเวลาฎีกาให้จำเลยซึ่งต้องจำคุกอยู่ทราบและไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับเอกสารต่าง ๆ ที่ขอคัดด้วย (คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ท. 88/2550)[70] หรือแม้ว่าจะขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ให้ แต่ขยายน้อยกว่าที่ขอ โดยไม่ได้สั่งในวันเดียวกัน

---

[67] วรรณชัย บุญบำรุง และคณะ, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับอ้างอิง* (พิมพ์ครั้งที่ 5, วิญญูชน 2555) 102.

[68] เพิ่งอ้าง 103.

[69] เพิ่งอ้าง 102.

[70] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

กับที่โจทก์ขอและไม่ได้แจ้งคำสั่งให้โจทก์ทราบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1722/2545)[71] กรณีเหล่านี้นับว่าเป็นเหตุสุดวิสัยและมีเหตุสมควรที่จะขยายระยะเวลาตามที่โจทก์หรือจำเลยได้ร้องขอ

ตัวอย่างคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าไม่มีเหตุสุดวิสัย มีอยู่หลายกรณีด้วยกัน ซึ่งอาจจัดกลุ่มได้ดังต่อไปนี้

1. กรณีเกิดจากความบกพร่องหรือเหตุส่วนตัวของคู่ความหรือทนายความของคู่ความเอง เช่น ไม่สามารถหาเงินค่าธรรมเนียมมาวางศาลภายในกำหนด เพราะเป็นเงินจำนวนมาก จำเลยรู้เท่าไม่ถึงการณ์และไม่รู้กฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4071/2529)[72], โจทก์เข้าใจผิดในข้อกฎหมาย ทำให้ยื่นฟ้องผิดศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8714/2552)[73], ทนายโจทก์หลงลืมวันนัดฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ จึงมิได้ยื่นฎีกาในกำหนดอายุฎีกา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7032/2539)[74], จำเลยอ้างว่าไม่ทราบวันนัด ทั้งที่ทนายจำเลยทราบวันนัดแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6569/2542)[75], ทนายจำเลยยื่นอุทธรณ์ไม่ทัน เพราะเชื่อคำบอกเล่าของเจ้าพนักงานศาลและทนายคนเดิม ประกอบกับต้องว่าความทุกวันไม่สามารถมาดูคำสั่งศาลด้วยตนเองได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8658/2548)[76], เจ้าหนี้อ้างว่าไม่ได้มีเจตนาที่จะไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่เกิดจากความผิดพลาดในการตรวจสอบและเชื่อโดยสนิทใจว่าจำเลยไม่เคยถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1060/2553)[77], ไม่อาจยื่นอุทธรณ์ในวันสุดท้ายได้ เนื่องจากการจราจรติดขัดเกินความคาดหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1775/2530)[78] หรือ จำเลยย้ายออกจากบ้านที่เจ้าพนักงานศาลไปปิดหมายโดยให้ญาติเป็นผู้ดูแลบ้าน จึงไม่ได้มาฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ตามหมายนัด แต่ไม่ได้โต้แย้งว่าการส่งหมายนัดไม่ชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4979/2537, 7820/2552)[79] เป็นต้น

2. กรณีเกิดจากความบกพร่องของบุคคลที่ปฏิบัติงานภายในหน่วยงานของคู่ความหรือทนายความ เช่น โจทก์ไม่ได้ขอขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ก่อนสิ้นระยะเวลา โดยอ้างว่า

---

[71] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1722/2545 <https://deka.in.th/view-48653.html> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

[72] วรรณชัย บุญบำรุง และคณะ (เชิงอรรถ 67) 103.

[73] เพิ่งอ้าง 105.

[74] เพิ่งอ้าง 104.

[75] เพิ่งอ้าง.

[76] เพิ่งอ้าง 105.

[77] เพิ่งอ้าง.

[78] เพิ่งอ้าง 103.

[79] เพิ่งอ้าง 103 – 104.

Ref. code: 25656101031703XNC

เข้าใจผิดอันเกิดจากความประมาทเลินเล่อในการตรวจดูคำสั่งศาลของเสมียนทนายโจทก์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1335/2544)[80], พนักงานอัยการโจทก์ลงชื่อทราบคำพิพากษาแล้วและได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ธุรการทราบ แต่เนื่องจากอยู่ระหว่างเจ้าหน้าที่จัดเก็บสำนวนใหม่ เป็นเหตุให้เกิดการพลัดหลงทางสำนวน จึงเป็นข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานในหน่วยงานของโจทก์เอง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 493/2551)[81] หรือ โจทก์ได้ฟังศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ด้วยตนเอง จึงต้องทราบวันครบกำหนดยื่นฎีกาอยู่แล้ว แม้พนักงานเจ้าหน้าที่ของโจทก์พิมพ์วันที่ที่ศาลอ่านคำพิพากษาเพื่อแจ้งอัยการสูงสุดผิดพลาด ก็ไม่เป็นเหตุให้โจทก์ต้องเข้าใจวันที่ผิดพลาดไปด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2785/2539)[82] เป็นต้น

3. กรณีที่คู่ความหรือทนายความอาจดำเนินการได้ทันกำหนดเวลา แต่ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหรือไม่ได้ดำเนินการตามช่องทางที่ยังสามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เช่น จำเลยไม่ต้องการให้ทนายจำเลยดำเนินคดีให้ตนเองต่อในชั้นฎีกา จำเลยก็สามารถฟังผลคดีในชั้นอุทธรณ์ด้วยตนเองเพื่อจะใช้สิทธิ์ยื่นฎีกาได้ การที่ทนายจำเลยได้รับมอบหมายนัดอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์แล้วไม่แจ้งให้จำเลยทราบ ทำให้จำเลยไม่ได้ขอขยายเวลายื่นฎีกาก่อนครบกำหนดจึงเป็นความบกพร่องของจำเลยเอง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1279/2524)[83], ทนายจำเลยห่อคำฟ้องอุทธรณ์ส่งให้จำเลยทางรถยนต์โดยสารประจำทาง โดยไม่ปรากฏเหตุการณ์ผิดปกติในระหว่างการขนส่ง ที่จำเลยไม่ได้รับห่อคำฟ้องอุทธรณ์ภายในกำหนด โดยอ้างว่าพนักงานบริษัทรถยนต์โดยสารค้นหาหรือส่งห่อคำฟ้องอุทธรณ์ให้จำเลยล่าช้านั้น เป็นพฤติการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอในการขนส่งทั่วไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2551/2534)[84] หรือ ทนายจำเลยขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์เมื่อพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์ ทั้งที่ทนายจำเลยมีเวลาอีกเต็มวันที่จะยื่นอุทธรณ์หรือขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ได้ และอาการป่วยท้องร่วงกะทันหันของทนายจำเลยไม่ถึงกับต้องนอนพักประกอบกับจำเลยมีทนายความซึ่งอยู่ในสำนักงานเดียวกันที่สามารถดำเนินกระบวนพิจารณาแทนได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1119/2537)[85] เป็นต้น

---

[80] เพิ่งอ้าง 104.

[81] เพิ่งอ้าง 105.

[82] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2785/2539 <https://deka.in.th/view-4250.html> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

[83] วรรณชัย บุญบำรุง และคณะ (เชิงอรรถ 67) 103.

[84] เพิ่งอ้าง.

[85] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

4. กรณีเกิดจากการไม่เร่งรัดดำเนินการแต่เนิ่น ๆ และปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปจนประสบกับเหตุขัดข้อง เช่น ทนายจำเลยทราบอยู่แล้วว่าต้องยื่นอุทธรณ์ภายในวันใด และอาจยื่นอุทธรณ์หรือมอบหมายบุคคลอื่นดำเนินการแทนก่อนได้ แต่กลับไปปฏิบัติภารกิจอื่นที่ต่างจังหวัดในวันครบกำหนดยื่นอุทธรณ์และกลับมายื่นอุทธรณ์ไม่ทันเนื่องจากรถยนต์ที่ใช้เดินทางเสีย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 685/2548)[86] หรือ จำเลยมีเวลาถึง 16 วันที่จะติดต่อทนายความเพื่อทำคำฟ้องอุทธรณ์ยื่นต่อศาลก่อนครบกำหนดเวลา หากหาทนายจำเลยไม่พบ ก็ควรติดต่อหาทนายความคนใหม่แต่เนิ่น ๆ การที่จำเลยเพิ่งติดต่อทนายความคนใหม่ในวันสุดท้ายของการยื่นอุทธรณ์ ถือว่าจำเลยไม่จัดการระมัดระวังตามสมควรเช่นบุคคลซึ่งอยู่ในฐานะและสภาวะเช่นนั้นพึงกระทำเพื่อป้องกันมิให้ยื่นอุทธรณ์หรือยื่นคำร้องขอขยายเวลายื่นอุทธรณ์เมื่อพ้นกำหนด เมื่อรถจักรยานยนต์ที่จำเลยนั่งมาประสบอุบัติเหตุจนไม่ได้พบทนายความคนใหม่และไม่ได้ยื่นคำร้องขอขยายเวลายื่นอุทธรณ์ก่อนสิ้นเวลาราชการในวันครบกำหนดยื่นอุทธรณ์ได้ จึงไม่ถือเป็นกรณีมีเหตุสุดวิสัย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2398/2545)[87] เป็นต้น

นอกจากเหตุสุดวิสัยที่ปรากฏในฐานะเป็นเหตุแห่งการขยายอายุความฟ้องคดีแพ่งและข้อยกเว้นในการขยายหรือย่นระยะเวลาการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีในชั้นศาลภายหลังสิ้นระยะเวลาที่กำหนดแล้ว เหตุสุดวิสัยยังถูกใช้เป็นเหตุยกเว้นในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาให้ทันกำหนดเวลาได้ เช่น **ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสาม เรื่องการนำตัวผู้ถูกจับไปฝากขังที่ศาลไม่ทันภายใน 48 ชั่วโมง** หรือ **ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 11 เรื่องการส่งสิ่งของที่ยึดให้ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจพิสูจน์ไม่ทันภายใน 3 วัน** เป็นต้น

<u>เปรียบเทียบกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ</u>

กรณีกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา มาตรา 9-3 จะเห็นได้ว่าอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงในบทบัญญัตินี้ใช้ระดับความรุนแรงของอุปสรรคเป็น “เหตุสุดวิสัย” เหมือนกัน โดยไม่จำกัดลักษณะของอุปสรรคว่าจะเกิดจากธรรมชาติหรือจากมนุษย์ และ ที่มาของอุปสรรคที่เกิดขึ้นจะต้องไม่ใช่ความผิดของฝ่ายผู้ฟ้องคดี ซึ่งได้แก่ พนักงานอัยการหรือคู่ความฝ่ายที่ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา แล้วแต่กรณี โดยฝ่ายผู้ฟ้องคดีจะต้องใช้ระดับความระมัดระวังตามสมควรเพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอุปสรรคนั้นเท่าที่ฐานะและภาวะของฝ่ายผู้ฟ้องคดีจะกระทำได้ด้วย อีกทั้งอุปสรรคในการฟ้องคดีอันมิอาจก้าวล่วงได้

---

[86] เพิ่งอ้าง 104 – 105.

[87] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2398/2545 <https://deka.in.th/view-42805.html> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

Ref. code: 25656101031703XNC

ซึ่งเทียบเท่ากับเหตุสุดวิสัยนั้น จะต้องมีผลทำให้การฟ้องคดีหรือการดำเนินคดีอาญาเป็นอันพ้นวิสัยที่จะกระทำได้ อย่างไรก็ตาม มีข้อแตกต่างในเรื่ององค์ประกอบของเหตุสุดวิสัยระหว่างกฎหมายทั้งสองประเทศ คือ ประเทศฝรั่งเศสจะมีองค์ประกอบในเรื่อง “อุปสรรคที่เกิดขึ้นต้องไม่อาจคาดหมายได้” ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีองค์ประกอบในเรื่องนี้ แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าความคาดหมายได้หรือไม่ได้นี้ เป็นส่วนหนึ่งของประเด็นว่าอุปสรรคนั้นจะป้องกันได้หรือไม่ได้ กล่าวคือ หากคาดหมายไม่ได้เลยแม้จะใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว เมื่อเกิดอุปสรรคขึ้นก็ย่อมจะป้องกันไม่ได้ ในทางตรงกันข้าม แม้จะคาดหมายได้และตระเตรียมระมัดระวังตามสมควรแล้ว แต่อุปสรรคนั้นร้ายแรงเกินจะป้องกันได้ ก็ถือเป็นเหตุสุดวิสัยอยู่นั่นเอง ซึ่งในกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเป็นที่มาของคำพิพากษาของศาลฝรั่งเศสในบางคดีที่จะเน้นองค์ประกอบเรื่อง “อุปสรรคที่เกิดขึ้นต้องไม่อาจต้านทานได้” มากกว่า ส่วนเรื่องความคาดหมายไม่ได้ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ไม่อาจป้องกันอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้นั่นเอง ทั้งนี้ **ตัวอย่างของเหตุที่เข้าข่ายเป็นเหตุสุดวิสัยและสอดคล้องกันระหว่างแนวทางของกฎหมายของประเทศไทยและฝรั่งเศส** เช่น กรณีมีภัยพิบัติทางธรรมชาติ **ในขณะที่ตัวอย่างของเหตุที่ไม่เข้าข่ายเป็นเหตุสุดวิสัย** เช่น กรณีที่ผู้เสียหายหรือตัวความเจ็บป่วย แต่ยังไม่ถึงขนาดที่จะทำให้ไม่สามารถฟ้องคดีได้อย่างสิ้นเชิงตลอดเวลาที่อายุความยังดำเนินอยู่ จะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาของประเทศฝรั่งเศสที่วินิจฉัยเรื่องผู้เสียหายอ้างว่าตนเองมีภาวะความจำบกพร่องเนื่องจากการกระทบกระเทือนทางอารมณ์อย่างรุนแรง (traumatic amnesia) ซึ่งศาลเห็นว่ายังไม่พอที่จะเชื่อได้ว่าผู้เสียหายจะอยู่ในสภาวะที่สูญเสียสติหรือการตระหนักรู้โดยสิ้นเชิงตลอดเวลา 32 ปีที่ผ่านมา จึงไม่ใช่เหตุสุดวิสัย ในขณะที่คำพิพากษาศาลฎีกาของประเทศไทยก็วินิจฉัยกรณีที่ทนายความอ้างการเจ็บป่วยของตนเป็นเหตุขัดข้อง แต่เมื่อศาลตรวจสอบแล้วเห็นว่าความเจ็บป่วยดังกล่าวยังไม่ถึงขั้นต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลและทนายความเองก็อยู่ในวิสัยที่จะมอบหมายให้ทนายความคนอื่นที่อยู่ในสำนักงานเดียวกันดำเนินการแทนได้ ความเจ็บป่วยในกรณีนี้จึงไม่ใช่เหตุสุดวิสัยเช่นกัน

ข้อแตกต่างอีกสองประการระหว่างกฎหมายของประเทศไทยและฝรั่งเศส จะเป็นเรื่องของระยะเวลาที่อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ กับ มาตรการเกี่ยวกับอายุความที่แต่ละประเทศใช้ กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-3 ของประเทศฝรั่งเศส อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงในบทบัญญัติดังกล่าวพิจารณาแค่ว่าเกิดขึ้นก่อนที่อายุความฟ้องคดีจะสิ้นสุดก็พอ เพราะไม่ว่าระยะเวลาที่อุปสรรคดังกล่าวดำรงอยู่จะนานเพียงใด มาตรการเกี่ยวกับอายุความที่ใช้คือให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดอยู่ไว้ก่อนจนกว่าอุปสรรคดังกล่าวจะสิ้นสุดลง ส่งผลให้ได้อายุความเพิ่มขึ้นมาตามความยาวนานของอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องให้อุปสรรคนั้นดำรงอยู่ไปจนถึงเวลาที่อายุความฟ้องคดีสิ้นสุดตามกำหนดเวลาปกติตามอย่างกฎหมายประเทศไทย ผู้เขียนเห็นว่าที่ประเทศฝรั่งเศสกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เช่นนี้ น่าจะมีที่มาจาก

Ref. code: 25656101031703XNC

กรณีคดีฆาตกรรมเด็กทารกหลายศพที่ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในคดีทำให้คดีอยู่ในสภาวะที่ไม่มีผู้ใดรับรู้ถึงการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นและไม่มีทางที่จะดำเนินคดีอาญาได้เลยเป็นเวลายาวนานจนกระทั่งพบศพเด็ก ในขณะที่แนวทางของกฎหมายประเทศไทย กำหนดให้อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุสุดวิสัยนั้นจะต้องเกิดขึ้นก่อนที่อายุความจะสิ้นสุดลงและดำรงอยู่ไปจนถึงพ้นกำหนดอายุความนั้นด้วย จึงจะมีผลให้สามารถใช้มาตรการเกี่ยวกับอายุความได้ แต่มาตรการที่ใช้ก็จะแตกต่างกัน กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/19 ใช้มาตรการขยายอายุความแบบจำกัดเวลาเพียง 30 วัน ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ใช้มาตรการให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณารับหรือไม่รับคำร้องขอขยายระยะเวลาได้

กรณีกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้หลัก Equitable Tolling จะมีเงื่อนไขยกหลักนี้ขึ้นเป็นข้อต่อสู้อยู่ 2 เงื่อนไข กล่าวคือ บุคคลผู้ที่ประสบเหตุหรือใกล้จะประสบเหตุจะต้องพากเพียรพยายามในการรักษาสิทธิของตนเองตลอดระยะเวลาของอายุความแล้ว แต่มีพฤติการณ์พิเศษบางประการเกิดขึ้นทำให้บุคคลนั้นไม่อาจดำเนินการได้ทันเวลา โดยพฤติการณ์พิเศษนั้นจะต้องอยู่นอกเหนือการควบคุมของบุคคลนั้นด้วย แสดงให้เห็นว่าหลัก Equitable Tolling คำนึงถึงเงื่อนไขทั้งที่อยู่ในความควบคุมและนอกเหนือความควบคุมของผู้ประสบเหตุหรือใกล้จะประสบเหตุด้วย ซึ่งก็มีความคล้ายคลึงกับเงื่อนไขในการอ้างเหตุสุดวิสัยตามกฎหมายประเทศไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/19 และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 กล่าวคือ บุคคลผู้ประสบเหตุหรือใกล้จะประสบเหตุจะต้องได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่ฐานะของเขาแล้ว แต่มีเหตุบางอย่างเกิดขึ้นซึ่งต้องมิใช่ความผิดของบุคคลนั้น หรือของผู้แทน ตัวแทน หรือบุคคลอื่นใดที่ผู้นั้นใช้ มาทำให้บุคคลนั้นไม่อาจดำเนินการได้ทันตามกำหนดอายุความหรือกำหนดเวลา ทั้งนี้ **ตัวอย่างของเหตุที่เข้าข่ายในการยกหลัก Equitable Tolling ขึ้นอ้างและเข้าข่ายเป็นเหตุสุดวิสัยด้วย** เช่น การที่ศาลมีคำสั่งออกมาแล้ว แต่ไม่ได้แจ้งคำสั่งให้ผู้ร้องรับทราบ , เหตุใด ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งไม่ใช่ความผิดของผู้ประสบเหตุหรือศาล แต่มีผลทำให้ศาลต้องปิดทำการไปก่อน (ตัวอย่างของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น การเกิดสงครามกลางเมือง ส่วนของประเทศไทย เช่น ไฟไหม้ศาล) , ภัยธรรมชาติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย พายุ ฯลฯ โดยในประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีกรณีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ที่ทำให้คณะลูกขุนใหญ่มาปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งและเนื่องจากการจะยื่นฟ้องคดีต่อศาลต้องอาศัยคณะลูกขุนใหญ่ด้วย อายุความการฟ้องคดีจึงสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่คณะลูกขุนใหญ่ยังไม่สามารถมาปฏิบัติหน้าที่ได้ **ในขณะที่ตัวอย่างของเหตุที่ไม่เข้าข่ายในการยกหลัก Equitable Tolling ขึ้นอ้างและไม่เข้าข่ายเป็นเหตุสุดวิสัยด้วย** เช่น ความไม่รู้กฎหมาย , การวางแผนต่อสู้คดีผิดพลาด , อุปสรรคอันเป็นความยากลำบากทั่ว ๆ ไปและเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ตามปกติ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตในกรณีที่เหตุอันเป็นอุปสรรคขัดขวางนั้นเกิดขึ้นเพราะ “ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของศาล” ซึ่งเป็นฝ่าย

Ref. code: 25656101031703XNC

ที่เป็นกลางในการดำเนินคดีอาญา เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา กรณีที่ศาลเป็นผู้ทำให้ผู้ร้องเข้าใจผิดในขั้นตอนการดำเนินการที่จำเป็นต้องทำเพื่อรักษาสิทธิของตน , ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของศาลปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดเอง , ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของศาลทำให้ผู้ร้องเข้าใจผิดเกี่ยวกับกำหนดเวลาที่จะยื่นคำร้องได้ ฯลฯ ตัวอย่างเหล่านี้ ศาลเห็นว่าสามารถยกหลัก Equitable Tolling ขึ้นกล่าวอ้างได้ ในขณะที่ประเทศไทย มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 วินิจฉัยว่าเมื่อศาลไม่ได้สั่งคำร้องในวันเดียวกับที่ผู้ร้องยื่นคำร้อง แต่ไปสั่งในวันอื่น ศาลมีหน้าที่ต้องแจ้งผลคำสั่งคำร้องนั้นให้ผู้ร้องทราบ เมื่อผู้ร้องไม่ทราบเพราะศาลไม่ได้แจ้งแล้วมายื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาไม่ทันการ ถือได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีตัวอย่างของประเทศสหรัฐอเมริกาและไทยข้างต้น เป็นกรณีที่ศาลอนุญาตให้มีการผ่อนปรนกำหนดเวลาตามกฎหมายซึ่งใช้กับกำหนดเวลาในการ “ยื่นคำร้อง” ซึ่งผู้ได้รับผลกระทบคือผู้ร้องเท่านั้น แต่ถ้านำแนวการวินิจฉัยความบกพร่องในหน้าที่ของศาลหรือเจ้าหน้าที่ของศาลมาเป็นเหตุสุดวิสัยที่ขัดขวางการ “ยื่นคำฟ้อง” ไม่ทันภายในกำหนดอายุความซึ่งทำให้อายุความฟ้องคดีขยายออกไปอีกนั้น ผู้ที่ได้รับผลกระทบด้วยคือ “ฝ่ายจำเลย” เท่ากับว่าความบกพร่องของศาลหรือเจ้าหน้าที่ของศาลซึ่งเป็นฝ่ายที่เป็นกลางกลับเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายโจทก์แทน ในกรณีนี้เช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อจำเลยอย่างยิ่ง ดังนั้น ในกรณีที่ยื่นฟ้องคดีอาญาและเกิดความบกพร่องของศาลหรือเจ้าหน้าที่ของศาลขึ้น จึงไม่ควรถือให้ความบกพร่องนั้นเป็นเหตุสุดวิสัยที่ขัดขวางการฟ้องคดีอาญา

ข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายของประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา จะเป็นเรื่องระยะเวลาที่อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ กล่าวคือ หลัก Equitable Tolling ไม่ได้กำหนดชัดเจนว่า “พฤติการณ์พิเศษ” ที่เกิดขึ้นนั้น จะต้องดำรงอยู่ไปจนถึงพ้นกำหนดอายุความหรือกำหนดเวลาเลยหรือไม่ เพียงแต่จะต้องเกิดขึ้นก่อนพ้นกำหนดอายุความหรือกำหนดเวลาเท่านั้น และมีผลทำให้การฟ้องคดีหรือการดำเนินการอื่นใดไม่ทันภายในกำหนดอายุความหรือกำหนดเวลานำไปสู่การใช้มาตรการให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณารับหรือไม่รับคำฟ้องหรือคำร้องนั้นไว้ ในขณะที่แนวทางของกฎหมายประเทศไทย กำหนดให้อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุสุดวิสัยนั้นจะต้องเกิดขึ้นก่อนที่อายุความจะสิ้นสุดลงและดำรงอยู่ไปจนถึงพ้นกำหนดอายุความนั้นด้วย จึงจะมีผลให้สามารถใช้มาตรการเกี่ยวกับอายุความได้ แต่มาตรการที่ใช้ก็จะแตกต่างกัน กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/19 ใช้มาตรการขยายอายุความแบบจำกัดเวลาเพียง 30 วัน ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ใช้มาตรการให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณารับหรือไม่รับคำร้องขอขยายระยะเวลาได้แบบเดียวกับมาตรการในหลัก Equitable Tolling

กรณีกฎหมายของประเทศอินเดีย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 473 ได้เปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาข้อเท็จจริงได้ค่อนข้างกว้างขวาง เพียงแค่ฝ่ายผู้ฟ้องคดีสามารถแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดแห่งความล่าช้าในการฟ้องคดีของตนได้ว่ามีเหตุใดเกิดขึ้นและเหตุนั้น

Ref. code: 25656101031703XNC

ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความอย่างไร ในขณะที่หลักเรื่องเหตุสุดวิสัยของกฎหมายประเทศไทย ผู้ฟ้องคดีหรือผู้ร้องก็ต้องอธิบายถึงรายละเอียดของเหตุสุดวิสัยให้ชัดเจนเช่นกัน แต่กฎหมายได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าสิ่งที่ผู้ฟ้องหรือผู้ร้องต้องแสดงให้ศาลเห็นคือความระมัดระวังตามสมควรของบุคคลในฐานะเช่นนั้นได้ถูกใช้แล้วหรือไม่ และเหตุสุดวิสัยนั้นเป็นความผิดของเขาหรือไม่ ในกรณีนี้ประเทศไทยจึงกำหนดเงื่อนไขการใช้มาตรการผ่อนปรนอายุความหรือระยะเวลาไว้ได้ชัดเจนและละเอียดกว่าของประเทศอินเดีย ในส่วนเงื่อนไขอีกประการของมาตรา 473 คือ การรับฟ้องไว้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาของศาลประเทศอินเดียในกรณีที่รับฟ้องคดีที่พ้นกำหนดอายุความเพราะผู้ฟ้องคดีมีสถานะเป็นภริยาที่ถูกสามีกระทำทารุณหรือมีสถานะเป็นเด็กที่ต้องเปลี่ยนโรงพยาบาลไปรักษาดวงตาของตนเองก่อน เพราะแพทย์ผู้กระทำความผิดทำให้เด็กคนนั้นได้รับบาดเจ็บที่ดวงตา แสดงให้เห็นว่าแนวการวินิจฉัยการรับฟ้องคดีที่พ้นกำหนดอายุความเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจะคำนึงถึงความสามารถและวิสัยของผู้ฟ้องคดีว่ามีความสามารถเพียงพอหรืออยู่ในวิสัยที่จะฟ้องคดีให้ทันภายในกำหนดอายุความได้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการที่ไม่สามารถฟ้องคดีให้ทันภายในกำหนดอายุความนั้นมีที่มาจากการกระทำของผู้กระทำความผิดเอง ศาลก็มีแนวโน้มที่จะรับฟ้องคดีไว้ ในขณะที่หลักเรื่องเหตุสุดวิสัยของกฎหมายประเทศไทยไม่ได้กำหนดเรื่องประโยชน์แห่งความยุติธรรมเข้าไปแต่อย่างใด

ข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายของประเทศไทยและอินเดีย ยังมีอีก 2 ประการ คือเรื่องของระยะเวลาที่อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ และ มาตรการเกี่ยวกับอายุความที่แต่ละประเทศใช้ กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 473 ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ไว้เลย แต่เมื่อพิจารณาตามเหตุผลแล้ว อย่างน้อยอุปสรรคนั้นก็จะต้องเกิดขึ้นก่อนพ้นกำหนดอายุความฟ้องคดี นำไปสู่การใช้มาตรการให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณารับหรือไม่รับคำฟ้องหรือคำร้องนั้นไว้ ในขณะที่แนวทางของกฎหมายประเทศไทย กำหนดให้อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุสุดวิสัยนั้นจะต้องเกิดขึ้นก่อนที่อายุความจะสิ้นสุดลงและดำรงอยู่ไปจนถึงพ้นกำหนดอายุความนั้นด้วย จึงจะมีผลให้สามารถใช้มาตรการเกี่ยวกับอายุความได้ แต่มาตรการที่ใช้ก็จะแตกต่างกัน กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/19 ใช้มาตรการขยายอายุความแบบจำกัดเวลาเพียง 30 วัน ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ใช้มาตรการให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณารับหรือไม่รับคำร้องขอขยายระยะเวลาได้แบบเดียวกับมาตรการในมาตรา 473 ของประเทศอินเดีย

4.2.2 เหตุจำเป็นอื่น ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 52

อายุความหรือระยะเวลาการฟ้องคดีเป็นสถาบันทางกฎหมายที่เป็นหลักประกันความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะ หากผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องต่อศาลเมื่อพ้นกำหนดอายุความหรือระยะเวลา

Ref. code: 25656101031703XNC

การฟ้องคดี โดยหลักแล้วศาลไม่อาจรับคำฟ้องนั้นไว้พิจารณาได้[88] อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้บัญญัติข้อยกเว้นในการยื่นฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีไว้ **ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 52 วรรคสอง ดังต่อไปนี้**

*"**มาตรา 52** การฟ้องคดีปกครองที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือสถานะของบุคคลจะยื่นฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้*

การฟ้องคดีปกครองที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดีแล้ว ถ้าศาลปกครองเห็นว่าคดีที่ยื่นฟ้องนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่นโดยศาลเห็นเองหรือคู่ก รณีมีคำขอศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาก็ได้"

ในหัวข้อนี้จะศึกษาเฉพาะข้อยกเว้นเนื่องจากมีเหตุจำเป็นอื่น โดย "เหตุจำเป็นอื่น" เป็นกรณีที่กฎหมายต้องการผ่อนคลายความเคร่งครัดของอายุความหรือระยะเวลาการฟ้องคดี เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ฟ้องคดีเฉพาะกรณี และเปิดโอกาสให้ผู้ฟ้องคดีนำความเดือดร้อนเสียหายที่เกิดจากการกระทำทางปกครองเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลได้ ในขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองของฝ่ายปกครองได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น[89] ทั้งนี้ ศาลปกครองสูงสุดได้วางหลักการพิจารณาเกี่ยวกับกรณีที่มีเหตุจำเป็นอื่นไว้ว่า แม้จะมิใช่เหตุสุดวิสัยตามมาตรา 8 ประกอบกับมาตรา 193/19 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **แต่ก็ย่อมหมายความถึงเหตุที่เป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้ผู้ฟ้องคดีสามารถยื่นคำฟ้องภายในระยะเวลาการฟ้องคดีที่กฎหมายกำหนดได้เป็นสำคัญ** (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 10/2550 และ 400/2550) **โดยจะต้องพิจารณาจากเหตุอื่นที่ทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถนำคดีมาฟ้องภายในกำหนดเวลา ซึ่งจะต้องมิใช่เหตุอันจะโทษผู้ฟ้องคดีได้** (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 312/2550)[90]

ตัวอย่างกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่ามีเหตุจำเป็นอื่น มีอยู่หลายกรณีด้วยกัน ซึ่งอาจจัดกลุ่มได้ 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. กรณีที่เกิดจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการผิดพลาดหรือบกพร่องในหน้าที่เอง ซึ่งความผิดพลาดหรือบกพร่องนั้นถือได้ว่าเป็นเหตุจำเป็นอื่น เช่น เจ้าหน้าที่ส่งผลการวินิจฉัยอุทธรณ์ผิดไปจากที่อยู่ที่ปรากฏในหนังสืออุทธรณ์ (คำสั่งศาลปกครอง

---

[88] บันลือ สามารถกุล, 'คดีปกครองที่ยื่นฟ้องเมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดีโดยมีเหตุจำเป็นอื่น' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2559) 46.

[89] เพิ่งอ้าง 46 – 47.

[90] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง (พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2552)* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง 2553) 592.

Ref. code: 25656101031703XNC

สูงสุดที่ 312/2549)[91], ผู้ถูกฟ้องคดีแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ไม่ครบตามจำนวนที่อยู่ที่ได้แจ้งไว้ในหนังสืออุทธรณ์และแจ้งไปยังที่อยู่คนละแห่ง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 697/2552)[92], เทศบาลแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ล่าช้า ทั้งที่ได้พิจารณาเสร็จไปก่อนแล้วเกือบ 1 เดือน ซึ่งอาจทำให้ผู้ฟ้องคดีเข้าใจผิดเกี่ยวกับระยะเวลาการฟ้องคดีได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 320/2555)[93], ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์หลายประเด็นรวมไปในคราวเดียวกัน แต่ผู้ถูกฟ้องคดีกลับแจ้งผลเฉพาะประเด็นเดียวให้ทราบก่อน โดยไม่แจ้งว่าพิจารณาประเด็นอื่นยังไม่เสร็จ อีกทั้งมิได้ระบุวิธีการและระยะเวลาการยื่นฟ้องไว้ในคำสั่งดังกล่าวด้วย ทำให้ผู้ฟ้องคดีเข้าใจว่าสามารถฟ้องคดีเมื่อได้รับแจ้งผลครบทุกประเด็น ประกอบกับการแจ้งผลเป็นส่วน ๆ ในระยะเวลาห่างกันย่อมทำให้ผู้อุทธรณ์ไม่สามารถฟ้องคดีตามกำหนดเวลาได้พร้อมกันและต้องชำระค่าธรรมเนียมศาลสูงกว่าการฟ้องคดีรวมกันครั้งเดียว (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คผ.31/2564)[94] หรือ ผู้ฟ้องคดีมีหนังสืออุทธรณ์คำสั่งไปยังผู้ถูกฟ้องคดีแล้ว แต่ในเวลาต่อมา คณะอนุกรรมการพิจารณาและให้ความเห็นเรื่องร้องเรียนได้แจ้งผู้ฟ้องคดีว่าให้ไปอุทธรณ์คำสั่งต่อผู้ถูกฟ้องคดี โดยไม่ได้แจ้งว่าได้มีคำสั่งรับหรือไม่รับอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีไว้พิจารณา ทำให้ผู้ฟ้องคดีเข้าใจว่าผู้ถูกฟ้องคดียังไม่ได้รับเรื่องอุทธรณ์ ผู้ฟ้องคดีจึงยื่นหนังสืออุทธรณ์ไปอีกครั้ง เมื่อผู้ถูกฟ้องคดีมีหนังสือแจ้งให้ผู้ฟ้องคดีทราบว่าได้รับเรื่องอุทธรณ์ไว้แล้ว ทำให้ผู้ฟ้องคดีเข้าใจว่าตนฟ้องคดีไม่ได้จนกว่าจะมีผลการพิจารณาอุทธรณ์ออกมาหรือพ้นกำหนด 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ไว้พิจารณาก่อน ดังนั้น การที่ผู้ฟ้องคดีไม่อาจนำคดีมายื่นฟ้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดนับแต่วันที่ผู้ถูกฟ้องคดีได้รับหนังสืออุทธรณ์ครั้งแรก ก็มีสาเหตุจากการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีเอง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คร.292/2563)[95] เป็นต้น

ในบางกรณี ศาลได้วางหลักประกอบคำวินิจฉัยเรื่องเหตุจำเป็นอื่นไว้ด้วยว่าหากคำสั่งของหน่วยงานทางปกครองไม่ชอบด้วยกฎหมายจริง การที่ศาลไม่เข้าไปตรวจสอบ ย่อมทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอย่างไม่มีทางที่จะเยียวยาได้อีก ประกอบกับทำให้ระบบการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้หลักนิติรัฐต้องเสียไปและเกิดการใช้อำนาจทางปกครองโดยไม่ชอบ

---

[91] เพิ่งอ้าง 596.

[92] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 2* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง 2554) 273.

[93] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 4* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง 2556) 348 – 349.

[94] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 11* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง) 357 – 358.

[95] เพิ่งอ้าง 358 – 359.

Ref. code: 25656101031703XNC

ได้ง่าย (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 697/2552)[96] หรือกรณีความล่าช้าในการฟ้องคดีเกิดจากความล่าช้าในการแจ้งผลการพิจารณาของเจ้าหน้าที่รัฐ หากนำเหตุความล่าช้านี้มาจำกัดสิทธิการฟ้องคดีย่อมทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายอย่างไม่มีทางที่จะเยียวยาได้ด้วย (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 97/2558)[97]

2. กรณีที่ผู้ฟ้องคดีได้ดำเนินการติดต่อ ร้องเรียน หรือเรียกร้องขอความเป็นธรรมต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ถูกฟ้องคดี เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเสียหาย/ทวงถามการดำเนินการหรือสอบถามผลการพิจารณาต่าง ๆ มาโดยตลอด และปรากฏว่ามีพฤติการณ์บางประการของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือของผู้ถูกฟ้องคดีที่ทำให้ผู้ฟ้องคดีเข้าใจว่าจะมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาของผู้ฟ้องคดีให้เสร็จสิ้นไปได้โดยไม่จำต้องฟ้องคดีต่อศาล แต่ในท้ายที่สุด การดำเนินการนั้นไม่เป็นผลสำเร็จ ดำเนินการล่าช้าจนเกินไปหรือไม่เคยมีการดำเนินการใดเกิดขึ้นเลย ทำให้การยื่นฟ้องคดีต่อศาลเกิดขึ้นล่าช้าและพ้นระยะเวลาการยื่นฟ้องที่กฎหมายกำหนดแล้ว ซึ่งศาลถือว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนี้เป็นเหตุจำเป็นอื่น เช่น ผู้ฟ้องคดีร้องเรียนให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการแก้ไขความเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีและหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับปากว่าจะชดใช้ค่าเสียหายให้และได้มีบันทึกสั่งการให้เจ้าหน้าที่ไปดำเนินการแก้ไขความเสียหายให้ด้วย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.132/2551)[98], ผู้ฟ้องคดียื่นคำขอออกโฉนดที่ดินต่อสำนักงานที่ดิน แต่หลังจากรังวัดแล้วกรมที่ดินและสำนักงานที่ดินก็มิได้ดำเนินการใด ๆ ให้ ซึ่งผู้ฟ้องคดีได้ทวงถามการออกโฉนดที่ดินมาโดยตลอด แต่ได้รับการชี้แจงว่าอยู่ระหว่างดำเนินการ ทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่ได้ฟ้องร้องจนพ้นเวลาที่กฎหมายกำหนด (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 626/2552 , 627-628/2552 และ 673/2552)[99] หรือเจ้าพนักงานที่ดินไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดี ก็ต้องเร่งรายงานความเห็นไปยังผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ แต่เจ้าพนักงานที่ดินกลับแยกประเด็นอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีออกและมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์บางประเด็น ซึ่งเป็นการพิจารณาคำอุทธรณ์ที่ไม่ชอบและสร้างขั้นตอนและภาระแก่ผู้ฟ้องคดีเกินสมควร ซึ่งการพิจารณารับหรือไม่รับคำอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีหลายครั้ง ย่อมทำให้ผู้ฟ้องคดีเข้าใจว่าเรื่องดังกล่าวยังอยู่ในกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์และไม่พ้นระยะเวลาฟ้องคดี ประกอบกับผู้ฟ้องคดี

---

[96] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 2* (เชิงอรรถ 92) 273.

[97] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 5 ภาค 1 ภาคทั่วไป* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง) 905 – 906.

[98] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง (พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2552)* (เชิงอรรถ 90) 598.

[99] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 2* (เชิงอรรถ 92) 272.

Ref. code: 25656101031703XNC

ได้สอบถามผลการวินิจฉัยอุทธรณ์มาโดยตลอด โดยได้รับคำตอบว่ายังอยู่ระหว่างดำเนินการ ให้รอผลการวินิจฉัยอุทธรณ์ก่อน จนพ้นกำหนดเวลาฟ้องคดี (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 474/2555)[100] เป็นต้น

ในบางกรณี ศาลได้วางหลักประกอบคำวินิจฉัยเรื่องเหตุจำเป็นอื่นไว้ด้วยว่า การนำคดีมาฟ้องเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาเนื่องจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ได้ทำให้วัตถุประสงค์ของการกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีซึ่งต้องการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมและราชการต้องเสียไป ในทางตรงกันข้าม การที่องค์กรตุลาการเข้าไปตรวจสอบความชอบในการกระทำของฝ่ายปกครอง กลับเป็นผลดีที่จะทำให้เกิดระบบการบริหารราชการแผ่นดินที่ดีเกิดขึ้นด้วย (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 1/2555[101] และ 474/2555[102])

3. กรณีอื่น ๆ เช่น ได้ฟ้องคดีไว้ก่อนแล้ว แต่ฟ้องใหม่เพราะปฏิบัติตามคำสั่งศาลที่ให้เพิ่มผู้ถูกฟ้องคดีที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายเท่านั้น โดยฟ้องใหม่ไม่ได้ห่างจากฟ้องเดิมมากนัก (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 153/2547)[103], ฟ้องใหม่พ้นกำหนดเวลาฟ้องคดี เพราะฟ้องเดิมเป็นเรื่องเดียวกันและกำลังพิจารณาอยู่ในศาลปกครองสูงสุด หากเร่งฟ้องใหม่ให้ทันตามกำหนดเวลาฟ้องคดีก่อนที่ศาลปกครองสูงสุดจะมีคำสั่ง ก็จะกลายเป็นการฟ้องซ้อน (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 430/2563)[104], เจ้าหน้าที่รัฐมีหนังสือแจ้งขยายระยะเวลาการพิจารณาให้ผู้ฟ้องคดีทราบทำให้ผู้ฟ้องคดีเชื่อว่าตนได้ระยะเวลาฟ้องคดีเพิ่มด้วย แม้ว่าการฟ้องคดีจะพ้นระยะเวลาตามกฎหมายแต่ยังอยู่ภายใน 90 วัน นับแต่วันครบกำหนดที่เจ้าหน้าที่รัฐแจ้งขยายระยะเวลาการพิจารณา (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คร.38/2563)[105] หรือ พฤติการณ์ของผู้ถูกฟ้องคดีทำให้ผู้ฟ้องคดีเชื่อโดยสุจริตว่าเรื่องอุทธรณ์ของตนจะต้องได้รับการพิจารณาอุทธรณ์จากคณะกรรมการจัดสรรที่ดินก่อน จึงจะฟ้องคดีได้

---

[100] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 5 ภาค 1 ภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 97) 904 – 905.

[101] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 4* (เชิงอรรถ 93) 347 – 348.

[102] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 5 ภาค 1 ภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 97) 904 – 905.

[103] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง (พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2552)* (เชิงอรรถ 90) 597.

[104] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 11* (เชิงอรรถ 94) 355.

[105] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 10* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง) 276 – 277.

Ref. code: 25656101031703XNC

(คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 7/2564)[106] เป็นต้น กรณีเหล่านี้ถือว่ามีเหตุจำเป็นอื่นที่ศาลจะรับคำฟ้องไว้พิจารณาได้

ตัวอย่างกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าไม่มีเหตุจำเป็นอื่น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเหตุจำเป็นอื่นที่ศาลปกครองจะรับคำฟ้องที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีไว้พิจารณา จะต้องมิใช่เหตุอันจะโทษผู้ฟ้องคดีได้ แต่ถ้าเหตุนั้นมีที่มาจากความผิดของผู้ฟ้องคดีเอง เช่น ไม่สามารถฟ้องคดีด้วยตนเองได้ภายในกำหนดเวลา เพราะถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและมีคำพิพากษาให้ผู้ฟ้องคดีเป็นบุคคลล้มละลาย ก็เนื่องมาจากการกระทำของผู้ฟ้องคดีที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวเอง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 137/2563)[107] หรือไม่มีการบรรยายถึงเหตุอันเป็นอุปสรรคขัดขวางใด ๆ เลย ที่ทำให้ตนไม่สามารถฟ้องคดีภายในกำหนดเวลาได้ แต่บรรยายเพียงแค่ความเสียหายที่ตนจะได้รับหากศาลไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาเท่านั้น (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 497/2550)[108] กรณีเหล่านี้ศาลถือว่าไม่มีเหตุจำเป็นอื่นที่ทำให้ศาลสามารถรับคำฟ้องไว้พิจารณาได้ นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างถึงข้อเท็จจริงที่เป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้ตนฟ้องคดี แต่ศาลก็ถือว่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นไม่ใช่เหตุจำเป็นอื่นด้วย ซึ่งสามารถจัดกลุ่มข้อเท็จจริงได้เป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. กรณีที่ผู้ฟ้องคดีมีทางเลือกในการฟ้องคดีที่หลากหลายและอยู่ในวิสัยที่จะทำได้ แต่ไม่ได้ดำเนินการฟ้องคดี เช่น ผู้ฟ้องคดีไม่อาจออกจากเรือนจำมายื่นฟ้องต่อศาลปกครองหรือส่งคำฟ้องทางไปรษณีย์ด้วยตนเอง แต่ก็สามารถยื่นคำฟ้องต่อเรือนจำภายในระยะเวลาฟ้องคดีที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้เรือนจำส่งคำฟ้องมายังศาลปกครองได้ แต่ผู้ฟ้องคดีก็มิได้ดำเนินการ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ฟ.2/2550)[109], ผู้ฟ้องคดีป่วยเป็นโรคซึมเศร้าโดยได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลศรีธัญญา แต่ระหว่างที่ป่วยก็ยังสามารถยื่นหนังสืออุทธรณ์คำสั่งลงโทษไล่ออกจากราชการต่อผู้ถูกฟ้องคดีได้ ประกอบกับกฎหมายกำหนดว่าการฟ้องคดีต่อศาลปกครองไม่จำเป็นต้องฟ้องหรือดำเนินคดีด้วยตนเอง แต่อาจมอบอำนาจให้ทนายความหรือบุคคลอื่นให้ฟ้องหรือดำเนินคดีแทนได้ ดังนั้น อาการป่วยของผู้ฟ้องคดีจึงไม่น่าเชื่อว่ารุนแรงถึงขนาดขาดสติสัมปชัญญะโดยสิ้นเชิง เข้าข่ายเป็นคนวิกลจริต ไม่อยู่ในวิสัยที่จะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องคดีและดำเนิน

---

[106] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 11* (เชิงอรรถ 94) 356.

[107] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 10* (เชิงอรรถ 105) 279.

[108] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง (พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2552)* (เชิงอรรถ 90) 599.

[109] เพิ่งอ้าง 600.

Ref. code: 25656101031703XNC

กระบวนพิจารณาแทนตนได้แต่อย่างใด (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คบ.64/2563)[110], ผู้ฟ้องคดีเป็นโรคเบาหวาน มีภาวะน้ำตาลในเลือดสูง ทำให้วิงเวียนศีรษะรุนแรงจนต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล แต่ผู้ฟ้องคดีเริ่มมีสิทธิยื่นฟ้องคดีต่อศาลเป็นเวลาเกือบ 1 ปี ก่อนที่จะเริ่มพักรักษาตัว ซึ่งนานเพียงพอที่จะรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้ อีกทั้งกฎหมายก็บัญญัติให้สามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้หลายช่องทาง ทั้งฟ้องคดีด้วยตนเอง การส่งคำฟ้องทางไปรษณีย์ลงทะเบียนหรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือทางสื่อดิจิทัลอื่นใด รวมทั้งมอบหมายให้บุคคลอื่นยื่นคำฟ้องต่อศาลแทนก็ได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คบ.133/2564)[111] หรือ การฟ้องคดีต่อศาลปกครองสามารถใช้วิธียื่นคำฟ้องทางไปรษณีย์ลงทะเบียนได้โดยผู้ฟ้องคดีไม่ต้องมาศาลด้วยตนเอง ดังนั้น แม้ช่วงเวลาที่ครบกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีจะเป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เหตุดังกล่าวก็ไม่ถือเป็นเหตุจำเป็นอื่น (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คผ.36/2564)[112] เป็นต้น

2. กรณีที่ผู้ฟ้องคดีละเลยไม่ยอมกระทำการเพื่อให้ตนเองยื่นฟ้องคดีได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดเอง หรือ เพราะเหตุส่วนตัวอื่น ๆ ของผู้ฟ้องคดี กรณีเหล่านี้ก็ไม่ถือว่ามีเหตุจำเป็นอื่นที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการฟ้องคดีภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เช่น ข้ออ้างว่าในช่วง 1 ปีหลังจากกฎกระทรวงกำหนดวันเวลาเปิดปิดสถานบริการมีผลใช้บังคับ ผู้ฟ้องคดียังไม่ได้รับความเสียหาย เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจผ่อนผันการบังคับใช้กฎกระทรวง แต่ก่อนฟ้องคดี 2 – 3 เดือน มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด แสดงให้เห็นว่าผู้ฟ้องคดีรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีตั้งแต่วันที่กฎกระทรวงดังกล่าวมีผลบังคับใช้แล้ว (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ฟ.8/2549)[113], ข้ออ้างว่าได้รับจดหมายจากสำนักงานที่ดินที่อุทธรณ์คำสั่งปกครองแล้วไม่เปิดดู เพราะเข้าใจว่าเป็นจดหมายให้ไปเสียภาษีบำรุงท้องที่ ซึ่งโดยปกติวิสัยของวิญญูชน หากมีจดหมายราชการมาถึงก็ควรจะต้องเปิดอ่านเพื่อให้ทราบถึงสิทธิและข้อความแห่งจดหมายนั้น ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่พึงคาดหมายได้ว่าจะมีการแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์และการพิจารณาของสำนักงานที่ดินก็ไม่ได้ล่าช้า การไม่เปิดอ่านจดหมายจึงเกิดจากความบกพร่องของผู้ฟ้องคดีเอง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 98/2555)[114],

---

[110] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 10* (เชิงอรรถ 105) 279 – 280.

[111] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 11* (เชิงอรรถ 94) 360.

[112] เพิ่งอ้าง.

[113] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง (พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2552)* (เชิงอรรถ 90) 599.

[114] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 4* (เชิงอรรถ 93) 349 – 350.

Ref. code: 25656101031703XNC

ข้ออ้างว่าใช้เวลาไปในการร้องเรียนต่อสื่อมวลชนต่าง ๆ ทำให้ไม่อาจยื่นฟ้องคดีภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 39/2555)[115], ข้ออ้างว่าผู้ฟ้องคดีไม่มีความรู้กฎหมายและไม่มีทนายความให้ความช่วยเหลือ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 226/2557)[116], ข้ออ้างว่าไม่ทราบว่าการบรรยายคำฟ้องต้องมีการบรรยายอย่างไร (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 291/2556)[117], ข้ออ้างว่าผู้ฟ้องคดีไม่ทันได้ศึกษากฎหมาย เพราะต้องต่อสู้ชีวิตตัวคนเดียวและเพิ่งฟ้องคดีต่อศาลเป็นครั้งแรก (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 480/2556)[118], ข้ออ้างว่าผู้ฟ้องคดีต้องรักษาตัวเนื่องจากประสบอุบัติเหตุและเข้าใจว่านายจ้างของบุตรชายของผู้ฟ้องคดีที่เสียชีวิตไปจะดำเนินการเรียกค่าเสียหายจากผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองให้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 609/2559)[119], ข้ออ้างว่าผู้ฟ้องคดีไม่เคยย้ายเข้ามาอยู่ในโครงการหมู่บ้านจัดสรรและไม่เคยทราบข้อมูลการขอจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรทั้งที่ตนเป็นสมาชิกนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมตรวจสอบข้อมูลนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรของตนเอง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 840/2560)[120], ข้ออ้างว่าผู้ถูกฟ้องคดีปกปิดข้อกฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ แต่เมื่อกฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและผู้ฟ้องคดีเป็นผู้อยู่ภายใต้บังคับของกฎดังกล่าว แม้ไม่ได้แจ้งกฎดังกล่าวให้ทราบเป็นการเฉพาะตัว แต่กฎดังกล่าวมีผลใช้บังคับกับผู้ฟ้องคดีแล้วตั้งแต่วันที่ประกาศให้มีผลใช้บังคับ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คบ.163/2560)[121] หรือ ข้ออ้างว่าผู้แทนของผู้ฟ้องคดีซึ่งได้รับมอบหมายให้ยื่นฟ้องคดีได้ป่วยและเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาล จึงไม่ทราบรายละเอียดคดีนั้น ถือเป็นเหตุส่วนตัวของผู้ฟ้องคดีซึ่งมีหน้าที่ต้องติดตามการปฏิบัติงานของผู้แทนที่มอบหมายเพื่อปกป้องสิทธิตามกฎหมายของตนเอง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คร.35/2562)[122] เป็นต้น

---

[115] เพิ่งอ้าง 350 – 351.

[116] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 5 ภาค 1 ภาคทั่วไป* (เชิงอรรถ 97) 907 – 908.

[117] เพิ่งอ้าง 908 – 909.

[118] เพิ่งอ้าง 911 – 912.

[119] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 7* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง) 213.

[120] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 8* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง 2562) 239.

[121] เพิ่งอ้าง 239 – 240.

[122] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 9* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง) 296.

Ref. code: 25656101031703XNC

3. กรณีอื่น ๆ เช่น มีเหตุขัดข้องภายในหน่วยงานของผู้ฟ้องคดีเอง กล่าวคือ ผู้ฟ้องคดีอ้างว่าเลขานุการคณะกรรมการอุทธรณ์และร้องทุกข์ยังไม่สามารถนำเรื่องร้องเรียนของผู้ฟ้องคดีเสนอเป็นวาระให้พิจารณานั้น เนื่องจากมีภารกิจเลือกตั้งอธิการบดีคนใหม่ ซึ่งข้ออ้างดังกล่าวเป็นเหตุขัดข้องอันเป็นการบริหารจัดการภายในของคณะวิศวกรรมศาสตร์เอง มิใช่เหตุขัดขวางสิทธิในการฟ้องคดีของผู้ฟ้องคดีอันจะถือว่ามีเหตุจำเป็น (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 662/2552)[123] หรือ มีกระบวนการที่ดำเนินการก่อนฟ้องคดี แต่กระบวนการนั้นไม่ได้มีกฎหมายกำหนดให้ต้องดำเนินการก่อนจึงจะฟ้องคดีได้ กล่าวคือ ผู้ฟ้องคดีมีหนังสือถึงผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เพื่อขอให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทการโต้แย้งสิทธิที่ดินทำกินระหว่างผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 กับผู้ฟ้องคดี ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการดำเนินการของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 แต่การไกล่เกลี่ยนี้ ไม่ใช่วิธีการแก้ไขความเสียหายที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ กรณีดังกล่าวจึงไม่ใช่เหตุจำเป็นอื่นที่เป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้ยื่นฟ้องคดีภายในกำหนดเวลา (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 1346/2559)[124] เป็นต้น

<u>เปรียบเทียบกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ</u>

กรณีกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 9-3 ที่ใช้หลักเหตุสุดวิสัย เมื่อเปรียบเทียบกับเหตุจำเป็นอื่นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 52 วรรคสอง แล้ว จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันแต่จะแตกต่างกันตรงที่เหตุจำเป็นอื่นมีความเคร่งครัดน้อยกว่า กล่าวคือ เหตุจำเป็นอื่นคำนึงถึงว่าเหตุอันเป็นอุปสรรคนั้นมาขัดขวางการฟ้องคดีให้ทันภายในระยะเวลาการฟ้องคดีหรือไม่ โดยไม่จำกัดลักษณะของเหตุนั้นว่าจะมีที่มาจากธรรมชาติหรือจากมนุษย์ก็ได้ และเหตุอันเป็นอุปสรรคนั้นมีที่มาจากความผิดของฝ่ายผู้ฟ้องคดีหรือไม่เท่านั้น แต่ไม่ได้เคร่งครัดถึงขนาดต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ฟ้องคดีได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่ฐานะของตนแล้วหรือไม่แบบเดียวกับเรื่องเหตุสุดวิสัย นอกจากนี้ข้อแตกต่างอีกประการคือเรื่องของมาตรการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความ ตามมาตรา 9-3 ของประเทศฝรั่งเศส จะใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ทันทีที่อุปสรรคในการฟ้องคดีอันมิอาจก้าวล่วงได้ซึ่งเทียบเท่ากับเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้นจนกว่าอุปสรรคนั้นจะสิ้นสุดลงและอายุความก็จะได้เวลาเพิ่มขึ้นตามความยาวนานของอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้น ในขณะที่ตามมาตรา 52 วรรคสอง ของประเทศไทยจะใช้มาตรการให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณารับหรือไม่รับคำฟ้องนั้นไว้ ทั้งนี้ **ตัวอย่างของเหตุที่เข้าข่ายเหตุจำเป็นอื่นของกฎหมายประเทศไทยและเหตุสุดวิสัยของกฎหมายประเทศฝรั่งเศสนั้น** ยังไม่มีตัวอย่างให้เปรียบเทียบกันอย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายในเรื่องเหตุจำเป็นอื่นและเหตุสุดวิสัยแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ากรณีใดที่เป็นเหตุสุดวิสัยได้ ก็น่าจะเข้าข่ายเป็นเหตุจำเป็นอื่นได้

---

[123] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 2* (เชิงอรรถ 92) 274.

[124] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 7* (เชิงอรรถ 119) 213.

Ref. code: 25656101031703XNC

เช่นกัน เพราะเหตุสุดวิสัยเป็นหลักการที่มีความเคร่งครัดมากกว่า **ในขณะที่ตัวอย่างของเหตุที่ไม่เข้าข่ายเหตุจำเป็นอื่นของกฎหมายประเทศไทยและไม่เข้าข่ายเป็นเหตุสุดวิสัยของกฎหมายประเทศฝรั่งเศสด้วยนั้น** จะเป็นเรื่องของความเจ็บป่วยของผู้ฟ้องคดีที่เกิดขึ้นในระหว่างที่อยู่ในอายุความฟ้องคดีหรือระยะเวลาฟ้องคดี เช่น ในประเทศฝรั่งเศส จะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยเรื่องผู้เสียหายอ้างว่าตนเองมีภาวะความจำบกพร่องเนื่องจากการกระทบกระเทือนทางอารมณ์อย่างรุนแรง (traumatic amnesia) ซึ่งศาลเห็นว่ายังไม่พอที่จะเชื่อได้ว่าผู้เสียหายจะอยู่ในสภาวะที่สูญเสียสติหรือการตระหนักรู้โดยสิ้นเชิงตลอดเวลา 32 ปีที่ผ่านมา จึงไม่ใช่เหตุสุดวิสัย ในส่วนของประเทศไทย จะเห็นได้จากคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดกรณีที่ผู้ฟ้องคดีป่วยเป็นโรคซึมเศร้าแต่ยังไม่ถึงขนาดขาดสติและมีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่ายังสามารถดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ได้ ประกอบกับมีช่องทางการฟ้องคดีที่หลากหลาย ทั้งการยื่นคำฟ้องด้วยตนเอง ส่งทางไปรษณีย์ หรือการมอบอำนาจให้ผู้อื่นดำเนินการแทน หรือในกรณีที่ผู้ฟ้องคดีก่อนจะเจ็บป่วยจนต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาล กลับไม่เคยได้ตระเตรียมรวบรวมหลักฐานไว้ก่อนเลย จนเมื่อล้มป่วยต้องพักรักษาตัวก็ไม่สามารถฟ้องคดีทันในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ตัวอย่างเหล่านี้ ศาลเห็นว่ายังไม่ถือเป็นเหตุจำเป็นอื่นที่จะให้ศาลรับฟ้องไว้พิจารณาได้ โดยจากแนวการวินิจฉัยของประเทศไทยยังแสดงให้เห็นเพิ่มเติมด้วยว่า ในการพิจารณาถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้นว่าจะขัดขวางการฟ้องคดีหรือไม่นั้น จะต้องคำนึงถึง “วิธีการหรือช่องทางการฟ้องคดีหรือดำเนินคดี” ที่มีอยู่ด้วย หากยังพออยู่ในวิสัยที่จะฟ้องหรือดำเนินคดีด้วยวิธีการหรือช่องทางอื่นได้ ก็ไม่ถือว่ามีอุปสรรคที่ขัดขวางการฟ้องคดี เช่น แม้ผู้ฟ้องคดีอยู่ในเรือนจำ ก็ส่งคำฟ้องให้เรือนจำเพื่อให้เรือนจำไปยื่นต่อศาลปกครองได้ หรือ ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 หากผู้ฟ้องคดีกังวลถึงการแพร่ระบาดดังกล่าวและไม่ต้องการไปยื่นคำฟ้องที่ศาลด้วยตนเอง ผู้ฟ้องคดีก็สามารถส่งคำฟ้องทางไปรษณีย์แทนก็ได้ เป็นต้น

กรณีกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เงื่อนไขในการอ้างหลัก Equitable Tolling กับ เงื่อนไขในการอ้างเหตุจำเป็นอื่น มีความคล้ายคลึงกันตรงที่เหตุอันเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีหรือในการดำเนินการใด ๆ ให้ทันกำหนดอายุความหรือกำหนดเวลานั้น จะเป็นเหตุลักษณะใดก็ได้ โดยต้องมิใช่ความผิดของผู้ฟ้องคดีหรืออยู่ในความควบคุมของผู้ฟ้องคดี และไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าเหตุอันเป็นอุปสรรคนั้นจะดำรงอยู่นานแค่ไหน แต่อย่างน้อยจะต้องเกิดขึ้นในระหว่างที่คดียังไม่พ้นกำหนดอายุความฟ้องคดีหรือระยะเวลาในการฟ้องคดี แต่ข้อแตกต่างในหลักกฎหมายทั้งสองประเภทนี้ คือ หลัก Equitable Tolling จะมีเงื่อนไขให้ผู้ฟ้องคดีจะต้องพากเพียรพยายามในการรักษาสิทธิของตนเองตลอดระยะเวลาของอายุความแล้วด้วย ซึ่งในกรณีของการอ้างเหตุจำเป็นอื่น ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขในส่วนนี้ไว้ จึงทำให้เงื่อนไขของหลัก Equitable Tolling มีความเคร่งครัดมากกว่า อย่างไรก็ตาม แม้จะมีข้อแตกต่างในเรื่องเงื่อนไขการอ้างเหตุที่เป็นการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความ แต่หลักกฎหมาย

Ref. code: 25656101031703XNC

ในเรื่องเหตุจำเป็นอื่นและหลัก Equitable Tolling ก็มีมาตรการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความที่เหมือนกัน คือ จะใช้มาตรการให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณารับหรือไม่รับคำฟ้องนั้นไว้นั่นเอง

ตัวอย่างของเหตุที่เข้าข่ายเป็นเหตุจำเป็นอื่นตามกฎหมายประเทศไทยและเข้าข่ายในการยกหลัก Equitable Tolling ขึ้นอ้างได้ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา กรณีที่ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลเพื่อพิจารณาว่าการคุมขังนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ทันตามกำหนดเวลายื่นคำร้อง เพราะความบกพร่องของศาล เจ้าหน้าที่ของศาล หรือเจ้าหน้าที่รัฐอื่น ๆ หรือในประเทศไทย กรณียื่นคำฟ้องไม่ทันตามระยะเวลาฟ้องคดีที่กฎหมายกำหนดเพราะการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่ว่าจะเป็นเพราะความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่หรือพฤติการณ์ใด ๆ ที่ทำให้ผู้ฟ้องคดีเข้าใจว่าการดำเนินการในระดับของเจ้าหน้าที่รัฐเพียงพอแล้วโดยไม่ต้องฟ้องคดี เป็นต้น แต่ก็มีข้อสังเกตว่า ในตัวอย่างของทั้งสองประเทศนี้ การดำเนินการหรือการฟ้องคดีไม่ทันจะมีสาเหตุมาจาก “เจ้าหน้าที่รัฐ” เหมือนกัน แต่ในกรณีของหลัก Equitable Tolling จะเป็นความบกพร่องของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกิดขึ้นกับการ “ยื่นคำร้อง” ซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบคือผู้ร้องฝ่ายเดียวโดยไม่ได้มีบุคคลอื่นเป็นคู่พิพาทด้วย กฎหมายจึงผ่อนผันให้ศาลสามารถรับคำร้องนั้นไว้ได้ แม้จะพ้นกำหนดเวลายื่นคำร้องไปแล้ว ส่วนกรณีเหตุจำเป็นอื่น แม้จะเป็นการยื่นคำฟ้องในคดีที่มีข้อพิพาทกับหน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ แต่หน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นคู่กรณีด้วย คือผู้ที่ก่อให้เกิดเหตุอันเป็นอุปสรรคให้ผู้ฟ้องคดียื่นคำฟ้องไม่ทันในระยะเวลาฟ้องคดีที่กฎหมายกำหนดเอง ดังนั้น ศาลจึงถือว่ามีเหตุจำเป็นอื่นให้รับฟ้องที่พ้นกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีไว้พิจารณาได้ เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ฟ้องคดี ดังนั้น ในตัวอย่างของทั้งสองประเทศนี้ที่ความล่าช้ามีที่มาจาก “เจ้าหน้าที่รัฐ” เอง ผู้เขียนเห็นว่าอาจยังไม่สามารถนำมาเป็นเหตุผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาได้ เพราะคดีอาญาเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อฝ่ายจำเลยเป็นอย่างมาก เจ้าหน้าที่รัฐในคดีอาญา เช่น พนักงานอัยการและตำรวจ ล้วนเป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นฝ่ายผู้ฟ้องคดี ในขณะที่ศาลก็อยู่ในฐานะที่เป็นกลางและเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีให้ความเป็นธรรมต่อคู่ความทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน หากให้ความบกพร่องของเจ้าหน้าที่รัฐเหล่านี้มีผลให้อายุความฟ้องคดีอาญาได้รับการผ่อนปรนจนเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายผู้ฟ้องคดีหรือโจทก์ ก็จะทำให้ฝ่ายจำเลยได้รับความไม่เป็นธรรมอย่างยิ่ง และจะกลายเป็นการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบรัดกุม อันจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงหลักการเร่งรัดการดำเนินคดีอาญาอีกด้วย **ในขณะที่ตัวอย่างเหตุที่ไม่เข้าข่ายเป็นเหตุจำเป็นอื่นตามกฎหมายประเทศไทยและไม่เข้าข่ายในการยกหลัก Equitable Tolling ขึ้นอ้างได้** เช่น ความไม่รู้กฎหมาย , เข้าใจกฎหมายผิด , วางแผนการต่อสู้คดีผิดพลาด หรือความลำบากทั่ว ๆ ไปที่ผู้ฟ้องคดียังพออยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการได้ เป็นต้น โดยในกรณีของประเทศไทยจะต้องคำนึงถึงวิธีการหรือช่องทางการฟ้องคดีหรือดำเนินคดีที่มีอยู่ด้วยว่าสามารถใช้วิธีการหรือช่องทางการฟ้อง

Ref. code: 25656101031703XNC

หรือดำเนินคดีใดได้บ้าง หากยังพอมีวิธีการหรือช่องทางอยู่ แต่ไม่ขวนขวายดำเนินการ ก็ไม่อาจอ้างเหตุจำเป็นอื่นให้ศาลใช้ดุลพินิจรับฟ้องไว้พิจารณาได้

กรณีกฎหมายของประเทศอินเดีย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 473 ได้เปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาข้อเท็จจริงได้ค่อนข้างกว้างขวาง เพียงแค่ฝ่ายผู้ฟ้องคดีสามารถแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดแห่งความล่าช้าในการฟ้องคดีของตนได้ว่ามีเหตุใดเกิดขึ้นและเหตุนั้นก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความอย่างไร ซึ่งเงื่อนไขตรงส่วนนี้มีความคล้ายคลึงกับเรื่องเหตุจำเป็นอื่นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 52 วรรคสอง เพราะหลักกฎหมายของทั้งสองประเทศนี้ ต้องการให้อธิบายได้ว่าความล่าช้าในการฟ้องคดีกับเหตุที่ยกขึ้นอ้างว่าเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีนั้น มีความเกี่ยวข้องกันและเป็นเหตุเป็นผลต่อกันอย่างไร โดยที่เหตุนั้นจะต้องไม่ใช่ความผิดของผู้ฟ้องคดีด้วย หากเหตุนั้นเกิดจากความบกพร่องของผู้ฟ้องคดีเองหรือเป็นเพียงความยากลำบากทั่ว ๆ ไป ที่อาจเกิดขึ้นได้ตามปกติก็จะไม่เป็นเหตุยกเว้นให้ศาลรับคำฟ้องซึ่งยื่นเมื่อพ้นกำหนดอายุความไว้พิจารณาได้ ในส่วนเงื่อนไขอีกประการของมาตรา 473 คือ การรับฟ้องไว้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาของศาลประเทศอินเดียในกรณีที่รับฟ้องคดีที่พ้นกำหนดอายุความเพราะผู้ฟ้องคดีมีสถานะเป็นภริยาที่ถูกสามีกระทำทารุณหรือมีสถานะเป็นเด็กที่ต้องเปลี่ยนโรงพยาบาลไปรักษาดวงตาของตนเองก่อน เพราะแพทย์ผู้กระทำความผิดทำให้เด็กคนนั้นได้รับบาดเจ็บที่ดวงตา แสดงให้เห็นว่าแนวการวินิจฉัยการรับฟ้องคดีที่พ้นกำหนดอายุความเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจะคำนึงถึงความสามารถและวิสัยของผู้ฟ้องคดีว่ามีความสามารถเพียงพอหรืออยู่ในวิสัยที่จะฟ้องคดีให้ทันภายในกำหนดอายุความได้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการที่ไม่สามารถฟ้องคดีให้ทันภายในกำหนดอายุความนั้นมีที่มาจากการกระทำของผู้กระทำความผิดเอง ศาลก็มีแนวโน้มที่จะรับฟ้องคดีไว้ ในขณะที่หลักเรื่องเหตุจำเป็นอื่นของกฎหมายประเทศไทย ไม่ได้กำหนดเรื่องประโยชน์แห่งความยุติธรรมเข้าไปแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ทั้งสองประเทศใช้มาตรการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความที่เหมือนกัน กล่าวคือ ใช้มาตรการให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณารับหรือไม่รับคำฟ้องหรือคำร้องนั้นไว้

4.2.3 วิสัยและโอกาส ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 7

คดีความผิดเกี่ยวกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่ส่งผลให้การเริ่มต้นนับอายุความแตกต่างจากหลักเกณฑ์ทั่วไป กล่าวคือ ตามมาตรา 7 ได้กำหนดว่าถ้ามิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 หรือมิได้มีการร้องทุกข์ตามมาตรา 6 ภายใน 3 เดือน นับแต่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ ซึ่งการกำหนดไว้เช่นนี้เป็นการกำหนดที่คำนึงถึงความสามารถในการร้องทุกข์

Ref. code: 25656101031703XNC

ของผู้เสียหายเป็นสำคัญและกำหนดไว้เป็นพิเศษเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มิให้อายุความในการร้องทุกข์เริ่มต้นนับทันทีที่ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดดังเช่นในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ซึ่งเป็นกรณีทั่วไปของคดีความผิดอันยอมความได้ โดยตระหนักถึงสภาวะที่ยากลำบากของผู้เสียหายที่จะต้องเผชิญกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้มีความสัมพันธ์ทางครอบครัวกับตนและหน้าที่ตามกฎหมายที่ควรจะปกป้องคุ้มครองซึ่งกันและกัน แต่กลับเปลี่ยนแปลงมาเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อกัน กลายเป็นอุปสรรคที่ทำให้การเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้นแทน กฎหมายจึงกำหนดให้นำปัจจัย 2 ประการ คือ 1. วิสัยของผู้เสียหาย และ 2. โอกาสของผู้เสียหาย มาเป็นข้อพิจารณาในการเริ่มต้นนับอายุความด้วย

วิสัย หมายความว่า ผู้เสียหายหรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีสภาพร่างกายหรือจิตใจที่สามารถร้องทุกข์หรือแจ้งความได้ เป็นการคำนึงถึงสภาพภายในตัวของผู้เสียหาย ในขณะที่ **โอกาส หมายความว่า ผู้เสียหายหรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการที่จะร้องทุกข์หรือแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้** เป็นการคำนึงสภาพแวดล้อมภายนอกตัวผู้เสียหาย[125] ข้อเท็จจริงอย่างใดจะถือว่าผู้เสียหายอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะร้องทุกข์หรือแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ได้หรือไม่ ก็จะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป[126] ทั้งนี้ในการใช้บทบัญญัติมาตรา 7 ในทางปฏิบัติก็อาจจะนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาปรับใช้กับเงื่อนไขทั้งในส่วนวิสัยและโอกาสพร้อมกันเลยโดยไม่ต้องแยกกัน เช่น ผู้เสียหายต้องรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลยังไม่สามารถร้องทุกข์ด้วยตนเองได้[127] , ผู้เสียหายหมดสติอยู่และต้องรอให้ผู้เสียหายมีสติสัมปชัญญะเพียงพอก่อน[128] , ผู้เสียหายเจ็บป่วยจนไม่อาจจะดำเนินการเองได้[129] , ผู้เสียหายถูกทำร้ายได้รับบาดเจ็บจนไม่รู้สึกตัวหรือจนเสียสติ[130] , ผู้เสียหายไม่อยู่ในวิสัยและมีโอกาสร้องทุกข์เพราะเป็นผู้เยาว์

---

[125] สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวนและผู้ประนีประนอมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 2552 9.

[126] ฝ่ายนิติกร กองกลาง สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, *คำอธิบายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550* (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว 2551) 12.

[127] สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (เชิงอรรถ 125) 30.

[128] เพิ่งอ้าง.

[129] ประคอง เตกฉัตร, ‘การคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว’ (2555) 3 ดุลพาห 160, 168.

[130] เพิ่งอ้าง.

Ref. code: 25656101031703XNC

หรือเป็นผู้ไร้ความสามารถ[131] , ผู้เสียหายอยู่ในสภาวะจิตใจที่เลวร้ายจนไม่อาจร้องทุกข์ได้[132] หรือผู้เสียหายยังอยู่ในสภาพไม่มีสติและไม่อาจสื่อสารใด ๆ กับบุคคลอื่น[133] เป็นต้น ซึ่งจากตัวอย่างข้างต้นนี้ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ความไม่พร้อมของผู้เสียหายในส่วนของวิสัยมากกว่า อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีที่ข้อเท็จจริงจะเน้นไปที่ความไม่พร้อมของผู้เสียหายในส่วนของโอกาสเช่นกัน เช่น ผู้เสียหายเป็นภรรยาถูกสามีผู้มีอิทธิพลทำร้ายและถ่ายคลิปวีดิโอไว้ จนต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลนานกว่า 2 เดือน และยังถูกสามีขู่ว่าหากไปแจ้งความดำเนินคดีจะเปิดเผยคลิปวีดิโอและส่งคนไปทำร้ายด้วยความหวาดกลัว ภรรยาจึงได้เดินทางไปต่างประเทศ อีก 1 ปีต่อมา ปรากฏว่าภรรยามีความพร้อมที่จะกลับมาดำเนินคดีแก่ชายผู้เป็นสามี[134] ซึ่งจากตัวอย่างนี้ ผู้เขียนเห็นว่าความไม่พร้อมในส่วนของวิสัยน่าจะสิ้นสุดตั้งแต่ที่ผู้เสียหายฟื้นตัวสมบูรณ์จากการถูกทำร้ายจนไม่ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลแล้ว แต่ในส่วนความพร้อมของโอกาสอาจจะต้องใช้เวลาพอสมควร เพราะผู้กระทำความผิดเป็นคนใกล้ตัวผู้เสียหายและมีอำนาจอิทธิพล ประกอบกับแสดงพฤติกรรมที่จะกระทำความผิดซ้ำและพร้อมที่จะขัดขวางไม่ให้ผู้เสียหายดำเนินคดีต่อตนเอง ดังนี้ อายุความจึงควรจะเริ่มต้นนับเมื่อภรรยามีความพร้อมที่จะกลับมาดำเนินคดีแก่ชายผู้เป็นสามี

<u>เปรียบเทียบกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ</u>

กรณีกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส และ กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อพิจารณาจากความหมายของ “วิสัย” และ “โอกาส” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 7 แล้ว จะเห็นได้ว่า เงื่อนไขเรื่องวิสัยและโอกาสเป็นเงื่อนไขที่ต้องนำมาพิจารณาอยู่แล้ว หากจะมีการอ้างเหตุสุดวิสัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9-3 ของประเทศฝรั่งเศส หรือ การอ้างหลัก Equitable Tolling ของประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะการอ้างเหตุสุดวิสัยหรือหลัก Equitable Tolling ก็จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงสภาวะของตัวบุคคลผู้ประสบเหตุหรือใกล้จะประสบเหตุในขณะนั้นว่ามีสภาพร่างกายจิตใจ อายุ เพศ ฐานะ อาชีพ ความรู้ความสามารถต่าง ๆ เป็นอย่างไร เพื่อพิจารณาต่อว่าบุคคลนั้น

---

[131] เพิ่งอ้าง.

[132] วรณัฐ วรชาติเดชา (เชิงอรรถ 20) 74.

[133] เพิ่งอ้าง.

[134] สิทธิศักดิ์ วนะชกิจ, ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะศาลอุทธรณ์ ภาค 2, ‘การคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว’ (เสวนา, การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 7 เรื่อง การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม, ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี, 2 กันยายน 2552) อ้างถึงใน เพลินตา ต้นรังสรรค์, ‘การคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว’ (2552) 6 จุลนิติ 49, 56.

Ref. code: 25656101031703XNC

สามารถใช้ความระมัดระวังหรือความพากเพียรพยายามในการรักษาสิทธิของตนได้หรือไม่ เพียงใด เช่นเดียวกับเรื่องโอกาสที่เป็นสภาพแวดล้อมภายนอกตัวบุคคลนั้นว่ามีสิ่งใดจะเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้บุคคลนั้นฟ้องคดีได้ภายในอายุความหรือไม่ ดังนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า วิสัยและโอกาส เป็นเพียงเงื่อนไขส่วนหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบกับเงื่อนไขอื่น ๆ ในการอ้างเหตุสุดวิสัยหรือหลัก Equitable Tolling เท่านั้น เพราะหากพิจารณาแค่เรื่องวิสัยและโอกาสเพียงอย่างเดียว เมื่อเปรียบเทียบกับการอ้างเหตุสุดวิสัยหรือหลัก Equitable Tolling แล้ว จะไม่ต้องพิจารณาเรื่องความระมัดระวังตามฐานะของบุคคลเช่นว่านั้น (ในกรณีของเหตุสุดวิสัย) หรือ เรื่องความพากเพียรพยายามในการรักษาสิทธิของตนตลอดระยะเวลาของอายุความ (ในกรณีของหลัก Equitable Tolling) มาเป็นเงื่อนไขในการอ้างเรื่องวิสัยและโอกาสแต่อย่างใด นอกจากนี้ แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 5 จะกำหนดให้ผู้พบเห็นความรุนแรงในครอบครัวสามารถเป็นผู้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ทราบถึงการกระทำความผิดได้ แต่อายุความ 3 เดือนก็จะยังคงไม่เริ่มต้นนับหากว่าตัวผู้เสียหายยังไม่อยู่ในวิสัยและไม่มีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้เอง แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เน้นคุ้มครองตัวผู้เสียหายเป็นสำคัญมากกว่าคดีประเภทอื่น ๆ

ข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายของประเทศไทย ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาจะเป็นเรื่องของมาตรการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความ กล่าวคือ ประเทศฝรั่งเศสจะใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคในการฟ้องคดีอันมิอาจก้าวล่วงได้ซึ่งเทียบเท่ากับเหตุสุดวิสัยนั้นดำรงอยู่จนกว่าอุปสรรคนั้นจะสิ้นสุดลง ทำให้เวลาของอายุความเพิ่มขึ้นตามความยาวนานของอุปสรรคนั้น ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้มาตรการให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณารับหรือไม่รับคำฟ้องหรือคำร้องนั้นไว้ ในขณะที่ประเทศไทยจะใช้มาตรการเลื่อนการเริ่มต้นนับอายุความออกไป แต่จะแตกต่างจากกรณีของประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาตรงที่มาตรการของประเทศไทยมีผลต่ออายุความแจ้งความหรือร้องทุกข์ที่เป็นอายุความสั้น 3 เดือนเท่านั้น โดยจะไม่มีผลต่ออายุความฟ้องคดีทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ หากอายุความฟ้องคดีทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 เหลือน้อยกว่า 3 เดือนแล้ว ผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากการเลื่อนการเริ่มต้นนับอายุความแจ้งความหรือร้องทุกข์เพราะตนไม่อยู่ในวิสัยและไม่มีโอกาสที่จะแจ้งความหรือร้องทุกข์แต่อย่างใด

กรณีกฎหมายของประเทศอินเดีย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 473 ได้เปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาข้อเท็จจริงได้ค่อนข้างกว้างขวาง เพียงแค่ฝ่ายผู้ฟ้องคดีสามารถแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดแห่งความล่าช้าในการฟ้องคดีของตนได้ว่ามีเหตุใดเกิดขึ้นและเหตุนั้นก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความอย่างไร ซึ่งเงื่อนไขตรงส่วนนี้เปิดช่องให้สามารถอ้างข้อเท็จจริงได้มากกว่าเรื่องวิสัยและโอกาสของประเทศไทย ในส่วนเงื่อนไขอีกประการของมาตรา 473 คือ การรับฟ้องไว้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษา

Ref. code: 25656101031703XNC

ของศาลประเทศอินเดียในกรณีที่รับฟ้องคดีที่พ้นกำหนดอายุความเพราะผู้ฟ้องคดีมีสถานะเป็นภริยาที่ถูกสามีกระทำทารุณหรือมีสถานะเป็นเด็กที่ต้องเปลี่ยนโรงพยาบาลไปรักษาดวงตาของตนเองก่อนเพราะแพทย์ผู้กระทำความผิดทำให้เด็กคนนั้นได้รับบาดเจ็บที่ดวงตา แสดงให้เห็นว่าแนวการวินิจฉัยการรับฟ้องคดีที่พ้นกำหนดอายุความเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจะคำนึงถึงความสามารถและวิสัยของผู้ฟ้องคดีว่ามีความสามารถเพียงพอหรืออยู่ในวิสัยที่จะฟ้องคดีให้ทันภายในกำหนดอายุความได้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการที่ไม่สามารถฟ้องคดีให้ทันภายในกำหนดอายุความนั้นมีที่มาจากการกระทำของผู้กระทำความผิดเอง ศาลก็มีแนวโน้มที่จะรับฟ้องคดีไว้ ซึ่งในเงื่อนไขส่วนนี้จะมีความสอดคล้องกับเรื่องของวิสัยและโอกาสของผู้เสียหาย เช่น ในกรณีที่ผู้เสียหายบาดเจ็บต้องรักษาตัว , หมดสติ , ไม่รู้สึกตัว หรือสื่อสารไม่ได้ กฎหมายก็จะให้ผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความไปก่อน

ข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายของประเทศไทยและอินเดีย จะเป็นเรื่องของมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่แต่ละประเทศใช้ กล่าวคือ ประเทศอินเดียจะใช้มาตรการให้ศาลมีดุลพินิจในการพิจารณารับหรือไม่รับคำฟ้องหรือคำร้องนั้นไว้ ในขณะที่ประเทศไทยจะใช้มาตรการเลื่อนการเริ่มต้นนับอายุความออกไป แต่จะแตกต่างจากกรณีของประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาตรงที่มาตรการของประเทศไทยมีผลต่ออายุความแจ้งความหรือร้องทุกข์ที่เป็นอายุความสั้น 3 เดือนเท่านั้น โดยจะไม่มีผลต่ออายุความฟ้องคดีทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ หากอายุความฟ้องคดีทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 เหลือน้อยกว่า 3 เดือนแล้ว ผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากการเลื่อนการเริ่มต้นนับอายุความแจ้งความหรือร้องทุกข์ เพราะตนไม่อยู่ในวิสัยและไม่มีโอกาสที่จะแจ้งความหรือร้องทุกข์แต่อย่างใด

จากการศึกษาเหตุอันเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงและมาตรการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีในกฎหมายไทยในแต่ละประเภท พบว่าอุปสรรคทางข้อเท็จจริงแต่ละประเภทมีความเคร่งครัดในข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขในการยกขึ้นกล่าวอ้างไม่เท่ากันและมีแนวโน้มที่จะเคร่งครัดมากขึ้นตามลำดับ โดยเริ่มจากประเภทที่มีความเคร่งครัดน้อยที่สุดคือ เงื่อนไขเรื่องวิสัยและโอกาส ที่พิจารณาแค่ปัจจัยภายในตัวผู้ประสบเหตุคือสภาพร่างกายและจิตใจประกอบกับปัจจัยภายนอกคือสภาพแวดล้อมของผู้ประสบเหตุว่าเอื้ออำนวยต่อการดำเนินการหรือไม่เท่านั้น ต่อมาคือเงื่อนไขเหตุจำเป็นอื่น ที่จะเพิ่มองค์ประกอบในเรื่องเหตุที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องไม่ได้มาจากความผิด ความบกพร่อง ความประมาทเลินเล่อ หรือความเข้าใจผิดของผู้ประสบเหตุด้วยจึงจะอ้างเหตุจำเป็นอื่นเป็นข้อต่อสู้ได้ และลำดับสุดท้ายที่มีความเคร่งครัดมากที่สุดคือเงื่อนไขเหตุสุดวิสัย ที่นอกจากจะต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขทุกประการในอุปสรรคทางข้อเท็จจริงทั้งสองประเภทข้างต้นนี้ ยังต้องพิจารณาด้วยว่าผู้ประสบเหตุได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่ฐานะของเขาและภาวะที่เขาเผชิญในการป้องกันหรือหลีกเลี่ยงเหตุนั้นแล้วด้วยหรือไม่ด้วย ซึ่งเมื่อนำเอาอุปสรรค

Ref. code: 25656101031703XNC

ทางข้อเท็จจริงทั้งสามประเภทของกฎหมายประเทศไทยไปเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และอินเดีย พบว่าอุปสรรคทางข้อเท็จจริงประเภท “เหตุสุดวิสัย” จะคล้ายคลึงกับเหตุสุดวิสัยของกฎหมายประเทศฝรั่งเศสและคล้ายคลึงกับข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของหลัก Equitable Tolling ของประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ว่าจะไม่ใช่เรื่องเหตุสุดวิสัย แต่องค์ประกอบประการหนึ่งของหลัก Equitable Tolling คือคู่ความจะต้องพากเพียรพยายามในการใช้สิทธิหรือรักษาสิทธิของตนตลอดระยะเวลาของอายุความแล้วนั้น ผู้เขียนเห็นว่าคล้ายคลึงกับมาตรฐานในเรื่องการใช้ความระมัดระวังตามสมควรของเหตุสุดวิสัยเช่นกัน ในขณะที่เหตุจำเป็นอื่นจะไม่ได้เคร่งครัดในเรื่องของการพิสูจน์ว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหรือการพยายามในการรักษาสิทธิของตนมากเท่ากับระดับของเหตุสุดวิสัย และสุดท้ายเงื่อนไขเรื่องวิสัยและโอกาสจะมีความคล้ายคลึงกับมาตรฐานการขยายอายุความของประเทศอินเดียเฉพาะในส่วนของการขยายอายุความเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะคำนึงถึงความสามารถและวิสัยของผู้ฟ้องคดีเป็นหลัก แต่การขยายอายุความของประเทศอินเดียก็อาจกระทำได้ในกรณีที่คู่ความสามารถอธิบายและแสดงให้ศาลเห็นเป็นที่พอใจได้ว่าความล่าช้าในการฟ้องคดีเกิดจากสาเหตุใด ส่วนศาลจะเห็นว่าเหตุใดเป็นเหตุที่เหมาะสมก็จะพิจารณาเป็นรายกรณีไป มาตรฐานของข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุให้ศาลพิจารณาขยายอายุความให้ในกรณีนี้จึงยังไม่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ตีความได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งกว่าเงื่อนไขเรื่องวิสัยและโอกาสของกฎหมายประเทศไทย

ดังนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงสมควรใช้ในระดับเป็น “เหตุสุดวิสัย” เนื่องจากอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงมีความแตกต่างจากอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมาย เพราะอาจเกิดจากเหตุใด ๆ ก็ได้ ไม่จำกัด หากไม่มีการกำหนดขอบเขตของอุปสรรคที่เกิดขึ้นไว้เลย อาจทำให้ผู้ฟ้องคดีหรือผู้ร้องทุกข์สามารถอ้างเหตุใด ๆ ก็ได้มาเป็นข้อยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความ จนเสมือนว่าไม่มีอายุความ เหตุผลอีกประการคือ การกำหนดระดับของอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงเป็นระดับเหตุวิสัย เพื่อให้ผู้ฟ้องคดี ผู้ร้องทุกข์ หรือเจ้าหน้าที่รัฐใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เช่น ตำรวจและพนักงานอัยการ จะต้องมีความระมัดระวังและเร่งรัดการดำเนินคดีอาญาให้ได้ภายในกำหนดอายุความ โดยต้องคำนึงถึงวิธีการและช่องทางในการฟ้องคดีหรือการดำเนินคดีต่าง ๆ ที่อาจจะทำได้หรือมอบหมายให้ผู้อื่นกระทำได้ในขณะนั้น อีกทั้งอุปสรรคในการฟ้องคดีนี้จะต้องไม่ได้เกิดจากความผิด ความประมาทเลินเล่อ การปล่อยปละละเลย หรือการเตรียมการวางแผนดำเนินคดีที่ผิดพลาดของบุคคลเหล่านั้นเองด้วย นอกจากนี้ เหตุส่วนตัวต่าง ๆ เช่น ความไม่รู้กฎหมาย ความเข้าใจผิด และเหตุขัดข้องทั่วไปที่อาจเกิดขึ้นได้กับทุก ๆ คน ก็ไม่อาจยกขึ้นกล่าวอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัยได้

ในส่วนของมาตรการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความในกรณีมีอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงเกิดขึ้น ผู้เขียนเห็นสมควรให้กฎหมายกำหนดดังต่อไปนี้

Ref. code: 25656101031703XNC

“ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยมาขัดขวางให้ไม่อาจดำเนินการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ได้ภายในกำหนดอายุความฟ้องคดีหรืออายุความร้องทุกข์ หรือ เหตุสุดวิสัยดังกล่าวได้สิ้นสุดลงในขณะที่อายุความฟ้องคดีหรืออายุความร้องทุกข์จะครบกำหนดภายในเวลาไม่เกิน 60 วัน ให้อายุความฟ้องคดีหรืออายุความร้องทุกข์ แล้วแต่กรณี ขยายออกไปเท่ากับระยะเวลาที่เหตุสุดวิสัยนั้นเกิดขึ้น แต่ไม่ให้ขยายเกินไปกว่า 60 วัน

หากเหตุสุดวิสัยที่ขัดขวางการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ซึ่งเกิดขึ้นก่อนครบกำหนดอายุความฟ้องคดีหรืออายุความร้องทุกข์นั้น เป็นเหตุที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของผู้กระทำความผิดโดยผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถในขณะที่เหตุสุดวิสัยนั้นเกิดขึ้น ไม่ให้นับระยะเวลาในระหว่างที่เหตุสุดวิสัยนั้นยังดำรงอยู่รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ”

ในกรณีวรรคแรก ผู้เขียนเห็นว่าสมควรใช้มาตรการขยายอายุความแบบจำกัดระยะเวลาไม่เกิน 60 วัน โดยจะใช้เฉพาะกรณีอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงเกิดขึ้นต่อเนื่องจนถึงเวลาที่คดีขาดอายุความไปแล้วหรือใกล้จะขาดอายุความเท่านั้น เพื่อไม่ให้เกิดการขยายอายุความออกไปทุกครั้งที่เกิดเหตุสุดวิสัยขึ้น แต่จะใช้เฉพาะตอนที่คดีขาดอายุความหรือใกล้จะขาดอายุความเท่านั้น ประกอบกับจำกัดเวลาที่ให้อายุความขยายออกไปไม่เกิน 60 วัน หรืออาจจะน้อยกว่านั้นหากว่าอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นดำรงอยู่น้อยกว่า 60 วัน ด้วยมาตรการนี้จะทำให้อายุความไม่ได้ถูกขยายออกไปมากจนเกินสมควร

ในกรณีวรรคสอง ผู้เขียนเห็นว่าสมควรใช้มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงเกิดขึ้น เพื่อเป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดที่พยายามขัดขวางการดำเนินคดีอาญาให้ทันกำหนดอายุความ โดยอาศัยประโยชน์จากการที่ผู้เสียหายเป็นบุคคลที่หย่อนหรือไร้ความสามารถในการช่วยเหลือตัวเอง ซึ่งการนำมาตรการเช่นนี้มาใช้เป็นการเทียบเคียงการวินิจฉัยของศาลในคำพิพากษาศาลฎีกาคดีฆาตกรรมเด็กทารกหลายศพของประเทศฝรั่งเศส (คำพิพากษาศาลฎีกา (ที่ประชุมใหญ่) เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2014 เลขที่ 14-83.739)[135] ซึ่งข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในคดี เมื่อพิจารณารวมกันแล้วเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีอันมิอาจก้าวล่วงได้ซึ่งเทียบเท่าเหตุสุดวิสัยนั้น หากใช้เพียงมาตรการขยายอายุความแบบจำกัดเวลาเวลาที่ขยายเพิ่มอาจจะไม่เพียงพอให้ดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดได้

ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1413/2535 ไว้ในหัวข้อที่ 1.1 ซึ่งเป็นคดีที่ผู้เสียหายได้กล่าวอ้างการถูกจำคุกอยู่ที่ต่างประเทศของตนว่าเป็นเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ไม่อาจร้องทุกข์ได้ทันตามกำหนดอายุความและยกเป็นข้อต่อสู้เพื่อให้คดีของตนยังไม่ขาด อายุความ

---

[135] Cour de cassation, Assemblée plénière, 7 novembre 2014, 14-83.739 <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000029740771/> สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2565.

Ref. code: 25656101031703XNC

แต่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยแล้วว่าในคดีอาญามีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องอายุความไว้แล้ว ซึ่งไม่มีข้อยกเว้นเรื่องเหตุสุดวิสัยที่จะมีผลเป็นการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความ และไม่อาจนำเอาเหตุสุดวิสัยที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ด้วยได้ คดีจึงขาดอายุความแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าการที่ผู้เสียหายถูกจำคุกอยู่ที่ต่างประเทศมีลักษณะเข้าข่ายเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงอย่างหนึ่ง แต่ยังมีประเด็นให้วิเคราะห์ต่อไปว่า การถูกจำคุกดังกล่าวสามารถอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัยที่ขัดขวางการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ได้ทันตามกำหนดอายุความหรือเป็นเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ระยะเวลาการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ล่วงเลยไปจนคดีใกล้จะขาดอายุความหรือไม่ เพื่อที่จะนำเอากฎหมายที่ผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีซึ่งรองรับเรื่องอุปสรรคทางข้อเท็จจริงที่ผู้เขียนได้เสนอไปปรับใช้ได้ ในการนี้ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ 2 ประเด็น คือ สาเหตุที่ผู้เสียหายถูกจำคุก และ ความสามารถของผู้เสียหายในขณะที่ถูกจำคุก

ประเด็นแรกคือสาเหตุที่ผู้เสียหายถูกจำคุก เนื่องจากในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1413/2535 ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุใดผู้เสียหายจึงถูกจำคุกที่สิงคโปร์ จึงยังไม่อาจวิเคราะห์ได้ว่าผู้เสียหายได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้นเพื่อไม่ให้ตนเองต้องถูกจำคุกแล้วหรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากสภาวะที่บุคคลต้องอยู่ภายใต้สภาพบังคับทางกฎหมายที่เป็นการจำกัดเสรีภาพ เช่น การถูกจับกุมหรือถูกจำคุก เพียงข้อเท็จจริงเท่านี้ยังไม่เพียงพอที่จะวินิจฉัยได้ทันทีว่าเป็นหรือไม่เป็นเหตุสุดวิสัย เปรียบเทียบกับคดีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1070/2534[136] ที่ทนายจำเลยมาศาลช้าเกินเวลานัดและนำพยานเข้ามาสืบไม่ทัน เพราะระหว่างทางมาศาล ตนถูกจับกุมเนื่องจากขับรถเร็วเกินอัตรา ศาลจึงวินิจฉัยว่ากรณีนี้ไม่เป็นเหตุสุดวิสัย เพราะทนายจำเลยจงใจกระทำผิดกฎหมายเอง ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีนี้ การที่ทนายจำเลยถูกจับกุมกับการมาศาลล่าช้ามีความเกี่ยวข้องกันโดยตรง เพราะเป็นเหตุเกี่ยวกับการเดินทางมาศาลให้ทันตามกำหนดนัด ความระมัดระวังที่ทนายจำเลยสมควรกระทำคือการประเมินเวลาในการมาศาลให้ดีและขับรถยนต์ด้วยความระมัดระวัง ไม่ใช่เพียงเพื่อป้องกันการถูกจับกุมเท่านั้น แต่เพื่อหลีกเลี่ยงอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้ในระหว่างการเดินทางด้วย ในคดีนี้ จึงเป็นการพิจารณาว่าเหตุแห่งความล่าช้าคือการถูกจับกุมเกี่ยวข้องโดยตรงกับความระมัดระวังเพื่อป้องกันไม่ให้มาศาลช้ากว่ากำหนดนัดหรือไม่นั่นเอง ในขณะที่อีกกรณีหนึ่งคือคดีตามคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ฟ.2/2550[137] ที่วินิจฉัยเรื่องคดีไม่มีเหตุจำเป็นอื่นที่ทำให้ต้องยื่นฟ้องเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาฟ้องคดี แม้ว่าเหตุจำเป็นอื่นจะมีความเคร่งครัดในเงื่อนไขที่ยกเป็นข้อต่อสู้ที่น้อยกว่าเหตุสุดวิสัย แต่เงื่อนไขประการหนึ่งที่ตรงกันคือ

---

[136] ธนกฤต วรธนัชชากุล และคณะ (เชิงอรรถ 51) 47.

[137] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง (พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2552)* (เชิงอรรถ 90) 600.

Ref. code: 25656101031703XNC

เหตุที่เกิดขึ้นต้องไม่ใช่ความผิดของผู้ประสบเหตุเองหรือไม่อาจโทษผู้ประสบเหตุได้ ซึ่งคำสั่งศาลฯ ในคดีนี้วินิจฉัยว่าการที่ผู้ฟ้องคดีไม่อาจออกจากเรือนจำมายื่นฟ้องต่อศาลปกครองหรือส่งคำฟ้องทางไปรษณีย์ได้ ยังไม่ถือว่ามีเหตุจำเป็นอื่น เพราะผู้ฟ้องคดีสามารถยื่นคำฟ้องต่อเรือนจำเพื่อให้เรือนจำส่งคำฟ้องมาที่ศาลปกครองได้ ในกรณีนี้ ศาลไม่ได้วินิจฉัยไปถึงสาเหตุที่ผู้ฟ้องคดีต้องมาอยู่ในเรือนจำเลยว่าเป็นเพราะเหตุใด แต่พิจารณาจากสภาวะในขณะที่ผู้ฟ้องคดีอยู่ในเรือนจำว่าผู้ฟ้องคดีสามารถดำเนินการใดได้บ้างเพื่อให้ตนฟ้องคดีให้ทันตามกำหนดเวลา ในคดีนี้ สาเหตุที่ทำให้ผู้ฟ้องคดีต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำจึงไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการที่ผู้ฟ้องคดีไม่อาจฟ้องคดีต่อศาลได้ทันเวลา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าอาจจะเป็นเพราะการอยู่ในเรือนจำได้เกิดขึ้นก่อนกระบวนการฟ้องคดีก็ได้ ดังนี้ ในคดีที่ผู้เสียหายถูกจำคุกอยู่ที่สิงคโปร์ก็จำเป็นต้องพิจารณาไปถึงข้อเท็จจริงอื่น ๆ ประกอบด้วยว่าผู้เสียหายได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วหรือไม่ และเหตุที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้ความระมัดระวังตามสมควรของผู้เสียหายแล้วหรือไม่ เพราะในคดีนี้ก็มีความเป็นไปได้ว่าการถูกจำคุกของผู้เสียหายอาจเกิดจากจำเลยที่ไปฉ้อโกงและหลอกลวงให้ผู้เสียหายไปทำงานที่ต่างประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน หรือ อาจจะเกิดจากสาเหตุอื่น ๆ ที่ผู้เสียหายไม่ได้จงใจกระทำผิดกฎหมายก็ได้ ซึ่งหากเป็นกรณีเหล่านี้ การถูกจำคุกก็อาจจะเป็นเหตุสุดวิสัย อย่างไรก็ตาม จะต้องพิจารณาในประเด็นต่อไปด้วยว่าผู้เสียหายสามารถดำเนินการใดได้บ้างในขณะที่ตนถูกจำคุก

ประเด็นที่สองคือความสามารถของผู้เสียหายในขณะที่ถูกจำคุก ระหว่างที่ผู้เสียหายถูกจำคุกที่ต่างประเทศย่อมพ้นวิสัยที่จะร้องทุกข์หรือฟ้องคดีด้วยตนเองได้อย่างแน่นอน เมื่อผู้เสียหายรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดอันส่งผลให้อายุความในคดีฉ้อโกงกลายเป็นอายุความที่สั้นลงเหลือเพียง 3 เดือนในการร้องทุกข์ วิธีการที่รวดเร็วที่สุดในการป้องกันไม่ให้คดีขาดอายุความจึงต้องพิจารณาว่าการมอบอำนาจให้ผู้อื่นไปร้องทุกข์แทนตนสามารถดำเนินการได้หรือไม่ ซึ่งมีปัจจัยที่ต้องพิจารณาเป็นลำดับอย่างน้อย 3 ขั้นตอน คือ 1. ผู้เสียหายมีญาติ ทนายความ หรือบุคคลใดให้ติดต่อได้หรือไม่ 2. หากมีบุคคลให้ติดต่อได้ เรือนจำของประเทศสิงคโปร์จะอนุญาตให้ติดต่อได้หรือไม่ และ 3. หากเรือนจำอนุญาตให้ติดต่อได้ การมอบอำนาจอาจเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ ผู้รับมอบอำนาจต้องมาเจอผู้เสียหายด้วยตนเองเพื่อให้ผู้เสียหายลงนามในหนังสือมอบอำนาจร้องทุกข์ หรือ ผู้เสียหายทำหนังสือมอบอำนาจร้องทุกข์ที่ลงนามแล้วและขอให้เจ้าหน้าที่เรือนจำส่งหนังสือมอบอำนาจทางไปรษณีย์ไปที่ประเทศไทยเพื่อให้ผู้รับมอบอำนาจดำเนินการร้องทุกข์แทนตนต่อไป ซึ่งหากกระบวนการทั้งสามขั้นตอนนี้สามารถกระทำได้ สภาวะที่ผู้เสียหายต้องถูกจำคุกอยู่ก็ไม่ใช่เหตุสุดวิสัยเลย ผู้เสียหายและผู้รับมอบอำนาจร้องทุกข์จะต้องเร่งดำเนินการให้เร็วที่สุด แต่ถ้าหากดำเนินการด้วยความรวดเร็วแล้วแต่อาจล่าช้าเลยกำหนดอายุความร้องทุกข์ไปเพราะเหตุบางอย่างที่ไม่อาจควบคุมได้ เช่น ระยะเวลาตามขั้นตอนต่าง ๆ ของเรือนจำที่สิงคโปร์หรือระยะเวลาของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการส่งหนังสือมอบอำนาจไปยังต่างประเทศ ฯลฯ ในกรณีเช่นนี้ ก็ถือว่าเฉพาะอุปสรรคที่เกิดขึ้นและทำให้การร้องทุกข์

Ref. code: 25656101031703XNC

เลยกำหนดอายุความเป็นเหตุสุดวิสัยอย่างหนึ่งได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในอีกกรณีหนึ่งที่การมอบอำนาจร้องทุกข์ในขณะที่ถูกจำคุกไม่อาจกระทำได้ เช่น ผู้เสียหายไม่มีผู้ใดให้ติดต่อได้เลย หรือเรือนจำสิงคโปร์ไม่อนุญาตให้ติดต่อกับบุคคลที่จะรับมอบอำนาจร้องทุกข์ได้ การร้องทุกข์จึงต้องกลับมาดำเนินการที่ประเทศไทยเองเท่านั้น ในกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการถูกจำคุกที่สิงคโปร์ก็ถือเป็นเหตุสุดวิสัยอย่างหนึ่งและเหตุสุดวิสัยนี้จะสิ้นสุดลงก็ต่อเมื่อผู้เสียหายถูกปล่อยตัวจากการถูกจำคุก เพราะหลังจากถูกปล่อยตัวแล้ว ผู้เสียหายมีอิสระที่จะดำเนินการร้องทุกข์ในคดีของตนให้เร็วที่สุด ตั้งแต่การรีบเดินทางกลับประเทศไทยและดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจใดก็ได้ที่ตนสะดวกที่สุดทันทีที่กลับเข้าประเทศไทยโดยไม่จำเป็นต้องร้องทุกข์ยังสถานีตำรวจ ณ ที่เกิดเหตุ เพราะการร้องทุกข์สามารถกระทำต่อพนักงานสอบสวนได้ทุกที่

นอกจากนี้ ผู้เขียนมีข้อสังเกตเพิ่มเติมด้วยว่าอาจจะนำเอาระยะเวลาที่ล่วงเลยพ้นไปจากกำหนดอายุความร้องทุกข์เข้ามาพิจารณาประกอบเหตุผลในการขยายอายุความด้วยได้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของอายุความในคดีความผิดอันยอมความได้มุ่งหมายให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว[138] จึงกำหนดอายุความสั้นเพียง 3 เดือน การที่ผู้เสียหายร้องทุกข์เลยกำหนดอายุความไปประมาณ 1 เดือน 10 วัน ผู้เขียนมีความเห็นว่ายังไม่ถึงขนาดเป็นการกระทบกระเทือนต่อวัตถุประสงค์ในการให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็วมากนัก ประกอบกับคดีฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 มีอายุความตามมาตรา 95 (3) คือ 10 ปี นับแต่วันกระทำความผิด เมื่อคดีนี้เหตุเกิดในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2531 แต่ผู้เสียหายได้เข้าร้องทุกข์เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2532 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับอายุความเต็มของความผิดฐานนี้ ก็ถือว่าผู้เสียหายได้เริ่มต้นดำเนินคดีด้วยความรวดเร็วแล้ว ระยะเวลาที่ล่วงเลยไปจากกำหนดอายุความร้องทุกข์จึงยังไม่กระทบกระเทือนต่อเหตุผลในการมีอยู่ของอายุความมากนัก เช่น การรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของพยานหลักฐาน หรือหลักการเร่งรัดกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

4.3 วิเคราะห์อุปสรรคในการฟ้องคดีอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เหมาะสม

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เป็นวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมทุกภาคส่วน รวมถึงในส่วนของกระบวนการยุติธรรมและการดำเนินคดีต่าง ๆ และเนื่องจากเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทางข้อเท็จจริง ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจึงจะวิเคราะห์ว่าการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 จะเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงหรือไม่ เพียงใด และจะมีมาตรการ

---

[138] คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1105/2504 <https://deka.in.th/view-47578.html> สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2566.

Ref. code: 25656101031703XNC

เกี่ยวกับอายุความใดในการป้องกันหรือลดโอกาสไม่ให้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 มีผลกระทบต่อการดำเนินคดีอาญาให้ทันภายในกำหนดอายุความ

4.3.1 สภาพของโรคและผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

โรค COVID-19 คือโรคติดต่อซึ่งเกิดจากไวรัสโคโรนาชนิดที่มีการค้นพบล่าสุด ซึ่งเริ่มการระบาดครั้งแรกในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีนในช่วงเดือนธันวาคม ค.ศ. 2019 และต่อมาก็ได้ระบาดใหญ่ไปทั่วทั้งโลก มีรูปแบบการแพร่ระบาดจากคนสู่คนผ่านทางละอองน้ำมูกน้ำลายจากจมูกหรือปากซึ่งออกมาเมื่อผู้ป่วยโรค COVID-19 ไอ จาม หรือพูด ผู้ที่ยังไม่ได้ติดเชื้อจึงรับเชื้อไวรัสได้จากการหายใจเอาละอองเข้าไปจากผู้ป่วย นอกจากนี้ ละอองที่ตกสู่วัตถุและพื้นผิวต่าง ๆ เมื่อคนเอามือไปจับพื้นผิวเหล่านี้แล้วมาจับตา จมูก หรือปาก ก็ทำให้เชื้อไวรัสเข้าสู่ร่างกายได้ อาการทั่วไปของผู้ป่วยที่เกิดขึ้น คือ มีไข้ ไอ ลิ้นไม่รับรส จมูกไม่ได้กลิ่น และอ่อนเพลีย แต่ก็อาจมีผู้ป่วยบางรายที่มีอาการรุนแรงและจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลโดยด่วน เช่น หายใจลำบากหรือติดขัด เจ็บหน้าอก เสียงหาย และเคลื่อนไหวร่างกายไม่ได้[139] จนถึงปัจจุบัน (ค.ศ. 2023) ก็ยังคงมีการระบาดของเชื้อไวรัสดังกล่าวอยู่ แต่จำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตก็ลดน้อยลงเนื่องจากแต่ละประเทศได้กำหนดมาตรการป้องกันรักษา มีการผลิตวัคซีนเพื่อป้องกันการติดเชื้อ รวมถึงผู้ที่เคยติดเชื้อและรักษาตัวจนอาการเป็นปกติแล้วก็มีภูมิคุ้มกันต่อเชื้อไวรัสดังกล่าวมากยิ่งขึ้น

ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก โดยข้อมูลเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2566 ระบุว่ามีจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมในประเทศเป็นจำนวน 4,463,557 ราย[140] และมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวน 30,143 ราย[141] ในด้านเศรษฐกิจก็ได้รับผลกระทบอย่างหนัก เพราะในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ภาคธุรกิจส่วนใหญ่

---

[139] 'Coronavirus disease (COVID-1 9) questions and answers (general)' (World Health Organization, 2564) <https://www.who.int/thailand/emergencies/novel-coronavirus-2019/q-a-on-covid-19/q-a-on-covid-19-general> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

[140] อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้ติดเชื้อสะสมเป็นจำนวนที่นับมาตั้งแต่พบการแพร่ระบาดในประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบัน (1 เมษายน 2566) ยอดผู้ป่วยที่หายดีแล้วคิดเป็นจำนวน 4,399,358 ราย โดยมีผู้ป่วยที่อยู่ในระหว่างการรักษาจำนวน 34,056 ราย เท่านั้น.

[141] 'เช็คสถานการณ์ Covid-19' (Workpoint news, 1 เมษายน 2566) <https://covid19.workpointnews.com> สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2566.

Ref. code: 25656101031703XNC

ไม่สามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ โดยเฉพาะธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจสายการบิน ธุรกิจโรงแรม ซึ่งเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวและด้านคมนาคมจะอยู่ในภาวะที่ยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง[142]

4.3.2 ผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมและวิธีการดำเนินคดีอาญาในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

ทั้งนี้ ในด้านกระบวนการยุติธรรมและการดำเนินคดีอาญาก็ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เช่นกัน ทั้งผลกระทบที่เกิดจากธรรมชาติของโรค COVID-19 เองที่ทำให้ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญา เช่น ผู้เสียหาย ทนายความ ตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล ฯลฯ หากติดเชื้อและกลายเป็นผู้ป่วย ก็ย่อมไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้อย่างสะดวกหรืออาจจะไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้เลยจนกว่าจะได้รับการรักษาพยาบาลจนหายดีแล้ว นอกจากนี้ เพื่อป้องกันและลดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 รัฐก็ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนหลายประการและอาจเป็นการสร้างอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาได้ โดยรัฐได้ออกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 เรื่อยมาจนถึงวันที่ 30 กันยายน 2565 เป็นเวลากว่า 2 ปี[143] ในแง่ของการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐ ยังคงมีข้อกำหนดให้เปิดสถานที่ทำการอยู่ ได้แก่ สถานที่ราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ ให้เปิดดำเนินการในวันและเวลาราชการตามปกติ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและมิให้ประชาชนต้องเสียประโยชน์หรือละเมิดกฎหมายที่มีกำหนดเวลาให้ปฏิบัติ[144] แสดงให้เห็นว่ารัฐเองก็ตระหนักในเรื่องการดำเนินการทางกฎหมายที่มีเงื่อนเวลากำกับอยู่ด้วย จึงกำหนดให้บรรดาหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมยังคงต้องดำเนินงานไปตามปกติโดยไม่ได้กำหนดมาตรการยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความ อย่างไรก็ตาม ในแง่การดำเนินการของประชาชนทั่วไปอาจไม่ได้มีความสะดวกมากนัก ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างข้อกำหนดดังต่อไปนี้

---

[142] สมประวิณ มันประเสริฐ, ‘ผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจไทย’ (krungsri, เมษายน 2563) <https://www.krungsri.com/th/krungsri-the-coach/investments/investment-knowledge/economic-covid-impact> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

[143] ในปัจจุบัน ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักรและบรรดาข้อกำหนด ประกาศ คำสั่งต่าง ๆ ได้ถูกยกเลิกแล้วตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 เป็นต้นไป ทั้งนี้เป็นไปตามประกาศ เรื่อง ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ประกาศ ข้อกำหนด และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ประกาศ ณ วันที่ 29 กันยายน 2565.

[144] ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1) ข้อ 12 วรรคสอง.

Ref. code: 25656101031703XNC

1. การห้ามประชาชนเข้าไปในพื้นที่หรือสถานที่ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคโควิด 19 ทั้งนี้ หากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ต้องรับโทษตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และอาจมีความผิดตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ด้วย[145]

2. การจำกัดหรือห้ามการเดินทาง เช่น ขอให้ประชาชนงดหรือชะลอการเดินทางข้ามเขตพื้นที่จังหวัดและควรพักหรือทำงานอยู่ ณ ที่พำนักของตน หากจำเป็นต้องเดินทางข้ามเขตพื้นที่ ต้องแสดงเหตุผลและหลักฐานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และต้องได้รับการตรวจคัดกรองและปฏิบัติตามมาตรการที่ทางราชการกำหนดด้วย อันอาจทำให้การเดินทางต้องใช้เวลามากกว่าปกติและไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทาง[146] โดยเฉพาะในกรณีพื้นที่ที่ถูกยกระดับให้เป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวดซึ่งมีความเสี่ยงที่จะเกิดการระบาดของโรคเพิ่มขึ้น จะมีการตั้งจุดตรวจหรือจุดสกัดเพื่อคัดกรองการเดินทางเข้าออกพื้นที่อย่างเข้มข้น การจะเดินทางออกจากพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวดได้ จะต้องแสดงเหตุผลและเอกสารรับรองความจำเป็นที่ออกโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่ด้วย[147] นอกจากนี้ ในการใช้บริการขนส่งผู้โดยสารสาธารณะก็มีมาตรการจำกัดจำนวนผู้โดยสารที่ใช้บริการ เช่น ไม่ให้เกินกว่าร้อยละ 50 ของความจุผู้โดยสาร เป็นต้น[148] ทำให้ความสะดวกในการใช้บริการขนส่งผู้โดยสารสาธารณะในการเดินทางลดลงเป็นอย่างมาก

3. การจำกัดเวลาในการออกนอกเคหสถานหรือเคอร์ฟิว เช่น ห้ามบุคคลใดทั่วราชอาณาจักรออกนอกเคหสถานระหว่างเวลา 22.00 – 04.00 น. ของวันรุ่งขึ้น ทั้งนี้ อาจมีการออกประกาศหรือคำสั่งสำหรับจังหวัด พื้นที่หรือสถานที่ใดโดยกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาที่เข้มงวดหรือเคร่งครัดกว่านี้ก็ได้ โดยการฝ่าฝืนข้อกำหนดเรื่องนี้จะได้รับโทษตามที่กำหนดในพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และหากไม่ปฏิบัติตามมาตรการ

---

[145] ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1) ข้อ 1 และ 15.

[146] ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1) ข้อ 13 และ ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 5) ข้อ 5.

[147] ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 17) ข้อ 2.

[148] ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 28) ข้อ 6.

Ref. code: 25656101031703XNC

ป้องกันโรคตามที่ทางราชการกำหนด เช่น ออกนอกเคหสถานในเวลาดังกล่าวและไม่ยอมรับการแยกกักกักกัน หรือคุมไว้สังเกต ก็อาจมีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อด้วยเช่นกัน[149] และในบางพื้นที่หากมีการแพร่ระบาดสูงหรือเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดสูง การจำกัดเวลาในการออกนอกเคหสถานก็จะยิ่งเคร่งครัดมากขึ้น เช่น เปลี่ยนเวลาห้ามออกนอกเคหสถานเป็นเวลาระหว่าง 21.00 – 04.00 น. ของวันรุ่งขึ้น เป็นต้น[150] ซึ่งแม้ว่าข้อกำหนดเกี่ยวกับเคอร์ฟิวจะระบุเวลาที่ไม่ได้ทับซ้อนกับเวลาราชการในกรณีที่จะติดต่อกับทางราชการ แต่ในกรณีที่ประชาชนต้องการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ หรือไปติดต่อกับบุคคลอื่นใด เช่น ทนายความ โดยเฉพาะถ้าจำเป็นต้องเดินทางไกลหรือต้องเดินทางไปหลายสถานที่ ก็จะต้องจัดสรรเวลาให้ดี เพื่อให้เดินทางกลับเข้าเคหสถานได้ทันเวลาด้วย การกำหนดเรื่องเคอร์ฟิวจึงจำกัดเวลาในการดำเนินการต่าง ๆ นอกเคหสถาน ไม่เพียงแต่เวลาที่ปรากฏตามข้อกำหนดเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงย่อมเป็นอุปสรรคต่อเวลาที่ต้องถูกนำไปใช้จัดสรรเพื่อให้ปฏิบัติตามเคอร์ฟิวให้ได้ด้วย

4. การแยกตัวและจำกัดเสรีภาพของผู้ติดเชื้อหรือผู้มีเหตุอันควรสงสัยว่าติดเชื้อ กล่าวคือ บุคคลเหล่านี้จะต้องเข้ารับการตรวจรักษาและแยกกักหรือกักกันในสถานที่และตามระยะเวลาที่กำหนดจนกว่าจะได้ตรวจทางการแพทย์แล้วว่าพ้นระยะติดต่อของโรคหรือสิ้นสุดเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นโรค[151]

ทั้งนี้ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีมาตรการหรือช่องทางที่รองรับการดำเนินการต่าง ๆ โดยป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ไปด้วย เช่น การประชุมสื่อสารทางไกล การให้บริการด้วยการสื่อสารแบบดิจิทัล การใช้บริการไปรษณีย์ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ฯลฯ แต่ในการดำเนินคดีอาญาในขั้นตอนที่มีความสำคัญ ได้แก่ ขั้นตอนการร้องทุกข์และการยื่นคำฟ้อง ยังคงไม่ได้นำมาตรการดังกล่าวข้างต้นมาใช้หรือยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา โดยวิธีการร้องทุกข์และการยื่นคำฟ้องในระหว่างช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ยังกระทำได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การร้องทุกข์ จะใช้วิธีการเข้าร้องทุกข์ด้วยตนเองต่อพนักงานสอบสวน หรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นไปร้องทุกข์แทนตนต่อพนักงานสอบสวนก็ได้ ซึ่งทั้ง 2 กรณี กฎหมาย

---

[149] ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 2) ข้อ 1,2 และ ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 5) ข้อ 1.

[150] ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 27) ข้อ 2.

[151] ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 20) ข้อ 8.

Ref. code: 25656101031703XNC

ได้อำนวยความสะดวกให้การร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสามารถทำต่อพนักงานสอบสวนที่อยู่นอกเขตอำนาจการสอบสวนก็ได้ ซึ่งถ้าเป็นการร้องทุกข์ที่ถูกต้องตามระเบียบแล้ว ย่อมถือเป็นการร้องทุกข์โดยชอบด้วยกฎหมาย[152] อย่างไรก็ตาม การร้องทุกข์ไม่อาจกระทำได้โดยการยื่นหนังสือร้องทุกข์ผ่านการส่งไปรษณีย์ และการแจ้งความทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันก็รองรับเฉพาะคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเท่านั้น ประกอบกับเป็นเพียงการแจ้งความเพื่อให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่ตำรวจและนัดหมายแจ้งความล่วงหน้า หากต้องการร้องทุกข์ก็ยังคงให้ประชาชนมาดำเนินการที่สถานีตำรวจเองอยู่ดี[153]

2. การยื่นคำฟ้อง ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้ฟ้องคดีเองจะใช้วิธีการยื่นคำฟ้องด้วยตนเองต่อศาลหรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นฟ้องคดีอาญาแทนตนก็ได้ ในขณะที่กรณีพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดี ก็จะใช้วิธียื่นคำฟ้องด้วยตนเองต่อศาลเช่นกัน และหากพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนไม่สะดวกที่จะยื่นฟ้องเองได้ พนักงานอัยการท่านอื่นในสำนักงานอัยการเดียวกันก็อาจเป็นผู้นำคำฟ้องไปยื่นต่อศาลแทนได้ เพราะพนักงานอัยการเป็นโจทก์โดยตำแหน่งหน้าที่ราชการอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม แม้ในปัจจุบันศาลจะพัฒนาระบบการยื่น ส่ง และรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบ รับ – ส่งอิเล็กทรอนิกส์ (e – Filling) แล้ว แต่ระบบดังกล่าวยังไม่ได้รอบรับการยื่นคำฟ้องคดีอาญา[154] อีกทั้งกฎหมายก็ยังไม่รองรับให้ส่งคำฟ้องคดีอาญาต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลทางไปรษณีย์ได้ด้วย[155]

4.3.3 มาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เหมาะสม

จากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งจากธรรมชาติของโรค COVID-19 และจากมาตรการทางกฎหมายของรัฐ เมื่อพิจารณาประกอบกับวิธีการและช่องทางการร้องทุกข์และการยื่นคำฟ้องคดีอาญาในปัจจุบันแล้ว ปัญหาและอุปสรรคจะเกิดกับการดำเนินการในส่วนของราษฎรมากที่สุด ทั้งในการร้องทุกข์หรือการยื่นคำฟ้องด้วยตนเอง รวมถึงการพยายามรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีด้วย ในขณะที่หากเป็นการดำเนินการของรัฐ เช่น ตำรวจหรือพนักงานอัยการ จะได้รับความยากลำบากไม่มากเท่ากับราษฎร เพราะเป็นฝ่ายที่ใช้อำนาจรัฐ มีกำลังคนและความรู้ความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดี อีกทั้งการดำเนินการต่าง ๆ ก็มักจะได้รับการยกเว้นจากมาตรการเพื่อป้องกันการ

---

[152] คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 177/2564 เรื่อง การรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษความผิดอาญานอกเขตอำนาจการสอบสวน ข้อ 4 และ 5.

[153] ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการรับแจ้งความทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2564.

[154] สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, คู่มือการขับเคลื่อนนวัตกรรม D – Court สู่ Smart Court 38 <https://online.flipbuilder.com/rtpv/ckrb/> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

[155] ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการส่งคำคู่ความหรือเอกสารต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลหรือต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งโดยทางไปรษณีย์ โทรสาร หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2550 ข้อ 3.

Ref. code: 25656101031703XNC

แพร่ระบาดของโรค ทำให้ดำเนินการได้สะดวกกว่าราษฎร แต่ถึงกระนั้น ด้วยธรรมชาติการแพร่ระบาดของโรคที่มีความอันตรายในความเป็นจริง ก็ย่อมเป็นอุปสรรคในการดำเนินการของฝ่ายรัฐโดยสภาพด้วย เช่น ในขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานและการสืบสวนสอบสวน เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการของราษฎรหรือฝ่ายรัฐ จากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นก็มีความเป็นไปได้ที่จะเป็นอุปสรรคขัดขวางในการร้องทุกข์และยื่นฟ้องคดีให้ทันตามกำหนดอายุความได้เช่นกัน

แนวทางมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของโรคระบาดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยปรากฏในคำอธิบายของหลัก Contra Non Valentem ในช่วงที่ประเทศฝรั่งเศสได้รับหลักการนี้มาจากประเทศอิตาลี และอธิบายถึงการพ้นวิสัยที่จะฟ้องคดีในทางข้อเท็จจริงซึ่งมักจะอยู่ในรูปแบบของ “เหตุสุดวิสัย”[156] ในบรรดาตัวอย่างของเหตุสุดวิสัยที่ตั้งสมมติฐานขึ้นมาก็จะรวมถึงกรณีของโรคระบาดไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม ก็มีการอธิบายต่อว่าเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การเกิดโรคระบาด โดยตัวเหตุที่เกิดขึ้นเองไม่ได้มีผลเป็นการทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เสมอไป แต่ตัวเหตุที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องก่อให้เกิดความยากลำบากแก่ตัวผู้ฟ้องคดีด้วยและทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถฟ้องคดีได้ ประกอบกับถ้าหากเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้ใกล้ชิดกับระยะเวลาที่คดีจะขาดอายุความก็ไม่ควรที่จะเอาเหตุนั้นมาพิจารณาเพื่อให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ด้วย[157] ดังนี้ เมื่อนำคำอธิบายดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันที่เชื่อมโยงระหว่างเหตุสุดวิสัยกับโรคระบาด ได้แก่ **กฎกระทรวง การได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานเนื่องจากมีเหตุสุดวิสัยอันเกิดจากการระบาดของโรคติดต่ออันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ พ.ศ. 2563** จะเห็นหลักการที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ในกฎกระทรวงฯ ข้อ 2 กำหนดว่า “เหตุสุดวิสัย” หมายความรวมถึงภัยอันเกิดจากการระบาดของโรคติดต่ออันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อซึ่งมีผลกระทบต่อสาธารณชน และถึงขนาดที่ผู้ประกันตนไม่สามารถทำงานได้ หรือนายจ้างไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ ดังนี้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ได้พิจารณาให้เพียงการเกิดขึ้นของโรคระบาดจะเป็นเหตุสุดวิสัยโดยตัวของเหตุนั้นเอง แต่การจะเป็นเหตุสุดวิสัยได้จะต้องให้เหตุที่เกิดขึ้นนั้นมีผลหรือส่งผลต่อการดำเนินการใด ๆ ในความเป็นจริงด้วย เช่นเดียวกับในคดีปกครองของประเทศไทยที่ศาลได้มีคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คผ.36/2564[158] วินิจฉัยเรื่องเหตุจำเป็นอื่นว่าแม้ในช่วงเวลาที่ครบกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีจะเป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 แต่ถ้าผู้ฟ้องคดียังอยู่ในวิสัยที่จะใช้วิธียื่นคำฟ้องทางไปรษณีย์แทนการมายื่นคำฟ้องต่อศาลด้วยตนเองได้ ก็ไม่ถือว่า

---

[156] Benjamin West Janke, ‘Revisiting Contra Non Valentem in Light of Hurricanes Katrina and Rita’ (2008) 68 Louisiana Law Review 497, 507 – 508.

[157] เพิ่งอ้าง 508 – 509.

[158] สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 11* (เชิงอรรถ 94) 360.

Ref. code: 25656101031703XNC

การแพร่ระบาดนั้นเป็นอุปสรรคขัดขวางการฟ้องคดีภายในระยะเวลาการฟ้องคดีที่กฎหมายกำหนดแต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่าทั้งกฎหมายและการตัดสินของศาลในประเทศไทยก็ถือหลักว่าโรคระบาดจะต้องส่งผลเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการด้วย จึงจะมีการยกเว้นหรือผ่อนปรนให้ได้

ในขณะที่กฎหมายของต่างประเทศก็มีการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความการฟ้องคดีอาญาเพื่อรองรับกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เช่นกัน เช่น ในกรณีของประเทศฝรั่งเศส แม้ว่าจะมีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 9-3 ออกมารองรับให้อายุความสะดุดหยุดอยู่เมื่อมีเหตุสุดวิสัยทำให้การฟ้องคดีไม่อาจดำเนินการได้แล้วก็ตาม แต่เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 อย่างหนัก รัฐบาลจึงประกาศล็อกดาวน์เต็มรูปแบบ พร้อมกับออก**รัฐกำหนดหมายเลข 2020-303 วันที่ 25 มีนาคม ค.ศ. 2020 เกี่ยวกับการแก้ไขหลักเกณฑ์ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อเผชิญหน้ากับโรคระบาดโควิด-19** โดยบทบัญญัติมาตรา 3 ของรัฐกำหนดดังกล่าวกำหนดให้ในช่วงประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินให้ล็อกดาวน์ ไม่ให้นับอายุความในคดีอาญาและเมื่อปลดล็อกดาวน์เมื่อไหร่ ก็ให้อายุความคดีอาญาขยายออกไปอีก 1 เดือน ดังนั้นคดีอาญาใดที่จะขาดอายุความฟ้องคดีช่วงล็อกดาวน์โควิดก็จะไม่ขาดอายุความ[159] ซึ่งการที่ประเทศฝรั่งเศสกำหนดเช่นนี้ได้ มีที่มาจากการใช้มาตรการล็อกดาวน์เต็มรูปแบบที่ทำให้การดำเนินคดีอาญาทุกขั้นตอนต้องหยุดชะงักลง เพราะไม่มีหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่รัฐใดสามารถดำเนินการใดได้ทั้งสิ้นในระหว่างนี้ ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ปรากฏการใช้หลัก Equitable Tolling กับอายุความฟ้องคดีอาญาเป็นครั้งแรกในคดี *United States v. Xavier*[160] เมื่อปรากฏว่าในระหว่างที่จะยื่นคำฟ้องต่อศาล ศาลเกิดปิดทำการชั่วคราวและคณะลูกขุนใหญ่ยังไม่สามารถมาดำเนินการพิจารณาคดีได้เนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในระหว่างนี้จึงถือว่าอายุความฟ้องคดีอาญาได้สะดุดหยุดอยู่ไว้ก่อนชั่วคราวเช่นกัน เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้ใช้มาตรการล็อกดาวน์เต็มรูปแบบแบบเดียวกับประเทศฝรั่งเศส การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 จึงเป็นเหตุที่ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป

---

[159] ปกป้อง ศรีสนิท, ‘เรื่องที่ผ่อนปรนได้ และ เรื่องที่ผ่อนปรนไม่ได้ ในการดำเนินคดีอาญาช่วงโควิด-19’ (The 101.World, 27 สิงหาคม 2564) <https://www.the101.world/french-ordinance-2020-303/> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

[160] *United States v. Xavier*, No. 20-cr-80054 (S.D. Fla. Sept. 8, 2021) อ้างถึงใน Nicole D Mariani, ‘Hiding in Plain Language: A Solution to the Pandemic Riddle of a Suspended Grand Jury, an Expiring Statute of Limitations, and the Fifth Amendment’ (2022) 76 University of Miami Law Review 983, 975 – 976.

Ref. code: 25656101031703XNC

ประกอบกับข้อเท็จจริงอื่น ๆ ว่าจะถือเป็น “พฤติการณ์พิเศษ” ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ฟ้องคดี และมีผลทำให้การฟ้องคดีอาญาไม่สามารถดำเนินได้ภายในกำหนดอายุความหรือไม่

ดังนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าแม้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในประเทศไทยจะเป็นปัญหาและอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงก็ตาม แต่สถานการณ์ดังกล่าวก็ยังไม่ถึงขนาดเป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีอย่างเด็ดขาดที่มีผลทำให้การฟ้องคดีหรือการดำเนินคดีอาญาในขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนการฟ้องคดีไม่สามารถกระทำได้เลยอย่างสิ้นเชิง ซึ่งแตกต่างจากกรณีของประเทศฝรั่งเศสที่มีการล็อกดาวน์เต็มรูปแบบ ดังนั้น การใช้มาตรการขยายอายุความแบบจำกัดระยะเวลาไม่เกิน 60 วัน โดยพิจารณาว่าการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ประกอบกับข้อเท็จจริงอื่น ๆ นั้นจะเป็นเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ไม่อาจร้องทุกข์หรือฟ้องคดีได้ภายในกำหนดอายุความหรือใกล้จะขาดอายุความโดยเหลือเวลาไม่เกิน 60 วันหรือไม่ จึงน่าจะเพียงพอในการช่วยเหลือให้การดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดยังสามารถกระทำได้ โดยผู้ร้องทุกข์หรือผู้ฟ้องคดีจะต้องแสดงให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เป็นสภาวะที่ขัดขวางการดำเนินการของตนให้ทันภายในกำหนดอายุความหรือไม่ เพียงใด โดยมิใช่ความผิด ความบกพร่อง หรือการประมาทเลินเล่อปล่อยปละละเลยของผู้ร้องทุกข์หรือผู้ฟ้องคดีเอง อีกทั้งต้องพิจารณาถึงวิธีการและช่องทางการดำเนินคดีต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่และอยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ ประกอบกับความพยายามในการเร่งรัดที่จะดำเนินคดีอาญาตามสมควรแล้วด้วยนั่นเอง

Ref. code: 25656101031703XNC

บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

หลักการมีอายุความฟ้องคดีอาญาและการนับอายุความฟ้องคดีอาญาที่กำหนดให้อายุความเริ่มต้นนับทันทีที่มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและจะนับต่อเนื่องไปตลอดภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดจนกว่าจะมีการดำเนินการใด ๆ ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าให้การนับอายุความสิ้นสุดลงนั้น ไม่ใช่หลักการเคร่งครัดเด็ดขาดที่ไม่อาจมีข้อยกเว้นได้ แต่ในฐานะที่อายุความฟ้องคดีอาญามีสถานะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเภทหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติกฎหมาย การกำหนดข้อยกเว้นและมาตรการเกี่ยวกับอายุความต่าง ๆ ที่แตกต่างจากหลักการนับอายุความฟ้องคดีอาญาทั่วไปจึงสามารถกระทำได้ หากการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปเพื่อการรักษาความสมดุลระหว่างการใช้อำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมและการเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมควบคู่กันไป

ในความเป็นจริง การฟ้องคดีหรือการร้องทุกข์เพื่อทำให้อายุความหยุดนับก่อนที่คดีจะขาดอายุความอาจไม่สามารถดำเนินการในระหว่างที่อยู่ในกำหนดอายุความได้ตลอดเวลา เพราะเกิดอุปสรรคในการฟ้องคดีขึ้น ซึ่งอุปสรรคดังกล่าวอาจมีที่มาจากข้อกฎหมาย กล่าวคือ มีบทบัญญัติกฎหมายหรือขั้นตอนทางกฎหมายบางประการที่มีผลเป็นการก่อให้เกิดอุปสรรคในการเริ่มต้นหรือดำเนินการฟ้องคดีอาญาได้ โดยเป็นขั้นตอนทางกฎหมายที่เพิ่มขึ้นมาเป็นพิเศษนอกเหนือจากการดำเนินคดีอาญาตามปกติ ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการยกเว้นโทษหรือให้อภัยต่อความผิดที่กระทำลงโดยสิ้นเชิง แต่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์อื่นในทางกฎหมาย ในขณะที่อุปสรรคในการฟ้องคดีที่ไม่ได้มีที่มาจากข้อกฎหมายก็อาจมีที่มาจากข้อเท็จจริงก็ได้ กล่าวคือ มีข้อเท็จจริงบางประการในคดีนั้นหรือมีข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นภายหลังในระหว่างกำหนดอายุความที่มีผลทำให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีไม่สามารถฟ้องคดีหรือดำเนินการอื่นใดเพื่อการฟ้องคดีได้ แม้ว่าผู้มีอำนาจฟ้องคดีจะไม่ได้ปล่อยปละละเลยให้คดีล่วงเลยไปจนขาดอายุความก็ตาม ทั้งนี้ จากการศึกษาตัวอย่างกฎหมายต่างประเทศในบทที่ 3 ได้แสดงให้เห็นว่ากฎหมายต่างประเทศได้รองรับให้อุปสรรคในการฟ้องคดีเป็นเหตุแห่งการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาได้ แม้จะมีความแตกต่างกันในเรื่องประเภทของอุปสรรคในการฟ้องคดีที่ประเทศนั้นรองรับ วิธีการบัญญัติกฎหมาย และมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่ใช้

Ref. code: 25656101031703XNC

ทั้งนี้ นอกจากการพิจารณาลักษณะของข้อเท็จจริงที่เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดีและมาตรการเกี่ยวกับอายุความโดยอาศัยการเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว การกำหนดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาในกฎหมายไทยอันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี จะต้องพิจารณาถึงความเป็นมา หลักการ และข้อยกเว้นเกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาในกฎหมายไทยด้วย จากการศึกษาพบว่ากฎหมายไทยมีแนวโน้มที่จะขยายอายุความออกไปเพียงเท่าที่จำเป็นและจะใช้มาตรการเกี่ยวกับอายุความในกรณีที่อุปสรรคในการฟ้องคดีส่งผลโดยตรงให้คดีขาดอายุความหรือใกล้จะขาดอายุความ ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้เสนอหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาอันเนื่องมาจากมีอุปสรรคในการฟ้องคดี โดยแบ่งหลักเกณฑ์ตามประเภทของอุปสรรคในการฟ้องคดีทั้งสองประเภท ดังต่อไปนี้

1. อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมาย

การพิจารณาว่าอุปสรรคทางข้อกฎหมายที่เกิดขึ้นนั้นสมควรจะใช้มาตรการเกี่ยวกับอายุความแบบใด ใช้ปัจจัยในการพิจารณาอยู่ 2 ประการ คือ 1. อุปสรรคทางข้อกฎหมายนั้นสามารถประเมินระยะเวลาที่อุปสรรคนั้นจะดำรงอยู่ได้หรือไม่ และ 2. หากไม่สามารถประเมินระยะเวลาที่อุปสรรคนั้นดำรงอยู่ได้ จะต้องพิจารณาต่อไปว่าอุปสรรคทางข้อกฎหมายนั้นเกิดขึ้นและดำรงอยู่ในขั้นตอนใดของการดำเนินคดี ซึ่งจากการใช้ปัจจัยทั้งสองประการในการพิจารณา สามารถแบ่งกลุ่มบทบัญญัติหรือขั้นตอนทางกฎหมายที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 4 ได้เป็น 3 กลุ่ม ตามมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคนั้นดำรงอยู่จริง สมควรนำไปใช้กับการตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติด , การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด และ คดีอาญาที่สมาชิกรัฐสภาและกรรมการการเลือกตั้งได้รับความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากคดีเหล่านี้สามารถประเมินระยะเวลาสูงสุดที่อุปสรรคในการฟ้องคดีดำรงอยู่ได้ อย่างไรก็ตาม คดีที่บรรดาบุคคลที่ไม่ใช่คนชาติของรัฐไทยหรือไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐไทยได้รับความคุ้มกันทางทูตก็สมควรจะใช้มาตรการนี้ด้วยเช่นกัน แม้ว่าคดีนี้จะประเมินระยะเวลาสูงสุดที่อุปสรรคในการฟ้องคดีดำรงอยู่ไม่ได้ แต่ก็เป็นคดีที่จำกัดทั้งอำนาจฟ้องและอำนาจสอบสวนตั้งแต่ที่บุคคลเหล่านี้กระทำความผิด หากใช้มาตรการอื่นก็อาจจะไม่มีเวลาเพียงพอในการดำเนินคดีอาญาต่อไปได้

กลุ่มที่ 2 มาตรการขยายอายุความแบบจำกัดระยะเวลาที่ขยายไว้อยู่ที่ 60 วัน โดยถูกใช้เฉพาะกรณีที่คดีขาดอายุความไปแล้วหรือใกล้จะขาดอายุความโดยเหลือเวลาในการฟ้องคดีไม่เกิน 60 วัน สมควรนำไปใช้กับคดีที่ต้องรอคำสั่งของอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีที่ไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือ มีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ และ กรณีที่ผู้เสียหายต้องขออนุญาตฟ้องในคดีอาญาที่เด็ก

Ref. code: 25656101031703XNC

หรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด เนื่องจากคดีเหล่านี้ไม่สามารถประเมินระยะเวลาสูงสุดที่อุปสรรคในการฟ้องคดีดำรงอยู่ได้ แต่คดีอยู่ในขั้นตอนที่ใกล้ชิดต่อการฟ้องคดีและอาจจะรวบรวมพยานหลักฐานไว้พอสมควรแล้ว การขยายอายุความ 60 วัน จึงน่าจะเพียงพอที่จะป้องกันไม่ให้คดีขาดอายุความได้

กลุ่มที่ 3 มาตรการให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคนั้นดำรงอยู่แต่ไม่ให้เกินไปกว่า 60 วัน แล้วแต่ว่าเวลาใดจะสิ้นกว่ากัน สมควรนำไปใช้กับการตรวจพิสูจน์สารเสพติดในร่างกาย , การไกล่เกลี่ยคดีกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และ คดีที่ผู้เสียหายจำเป็นต้องฟ้องบุพการีโดยร้องขอให้พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีแทน เนื่องจากคดีเหล่านี้ไม่สามารถประเมินระยะเวลาสูงสุดที่อุปสรรคในการฟ้องคดีดำรงอยู่ได้และคดียังอยู่ในระหว่างการสอบสวน หากไม่จำกัดระยะเวลาในการสะดุดหยุดอยู่ของอายุความไว้ จะส่งผลเสียต่อความรวดเร็วในการสอบสวนได้ เนื่องจากมาตรการนี้มีขึ้นเพื่อลดโอกาสไม่ให้คดีขาดอายุความไปเท่านั้น แต่ไม่ได้มุ่งหมายให้การสอบสวนกระทำไปอย่างล่าช้าตามอำเภอใจ ทั้งนี้ การกำหนดระยะเวลาสูงสุดที่ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไว้ที่ 60 วัน น่าจะเพียงพอในการลดโอกาสไม่ให้คดีขาดอายุความได้

2. อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริง

อุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงมีลักษณะที่แตกต่างจากอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมาย เพราะอาจเกิดจากเหตุใด ๆ ก็ได้ ไม่จำกัด จึงสมควรกำหนดขอบเขตลักษณะของข้อเท็จจริงที่จะยกขึ้นกล่าวอ้างไว้เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ฟ้องคดีหรือผู้ร้องทุกข์สามารถอ้างเหตุใด ๆ ก็ได้มาเป็นข้อยกเว้นหรือผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความจนเสมือนว่าไม่มีอายุความอยู่เลย และขอบเขตลักษณะของข้อเท็จจริงที่จะยกขึ้นกล่าวอ้างควรอยู่ในระดับ “เหตุสุดวิสัย” เพื่อให้ผู้ฟ้องคดี ผู้ร้องทุกข์หรือเจ้าหน้าที่รัฐใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง จะต้องมีความระมัดระวังและเร่งรัดการดำเนินคดีอาญาให้ได้ภายในกำหนดอายุความ โดยต้องคำนึงถึงวิธีการและช่องทางในการฟ้องคดีหรือการดำเนินคดีต่าง ๆ ที่อาจจะทำได้หรือมอบหมายให้ผู้อื่นกระทำได้ในขณะนั้น อีกทั้งอุปสรรคในการฟ้องคดีที่เกิดขึ้นจะต้องไม่ได้เกิดจากความผิด ความประมาทเลินเล่อ การปล่อยปละละเลย หรือการเตรียมการวางแผนดำเนินคดีที่ผิดพลาดของบุคคลเหล่านั้นเองด้วย นอกจากนี้ เหตุส่วนตัวต่าง ๆ เช่น ความไม่รู้กฎหมาย ความเข้าใจผิด และเหตุขัดข้องทั่วไปที่อาจเกิดขึ้นได้กับทุก ๆ คน ก็ไม่อาจยกขึ้นกล่าวอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัยได้

การใช้มาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เหมาะสมสำหรับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริง สมควรใช้มาตรการขยายอายุความโดยจำกัดเวลาในการขยายไว้ ซึ่งการขยายอายุความนี้จะใช้ได้เฉพาะในกรณีที่อุปสรรคทางข้อเท็จจริงนั้นเกิดก่อนคดีขาดอายุความ แต่อุปสรรคนั้นทำให้ระยะเวลาล่วงเลยไปจนคดีขาดอายุความหรือใกล้จะขาดอายุความ เพื่อให้การยกข้อต่อสู้เรื่องอุปสรรคทางข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างจำกัดที่สุดและไม่ให้อายุความถูกขยายออกไปมากจนเกิดสมควร

Ref. code: 25656101031703XNC

อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่อุปสรรคทางข้อเท็จจริงซึ่งเทียบเท่ากับเหตุสุดวิสัยนั้นได้เกิดขึ้นมาจากการกระทำของผู้กระทำความผิดโดยอาศัยประโยชน์จากการที่ผู้เสียหายเป็นผู้หย่อนความสามารถ ก็สมควรที่จะใช้มาตรการอายุความสะดุดหยุดอยู่ตามระยะเวลาที่อุปสรรคนั้นดำรงอยู่จริง เพื่อประโยชน์ให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีมีเวลาเพียงพอในการรวบรวมพยานหลักฐานและเตรียมการฟ้องคดี ในขณะเดียวกันก็เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ขัดขวางการดำเนินคดีอาญาด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากบทสรุปในหัวข้อที่ 5.1 เพื่อให้บทบัญญัติว่าด้วยอายุความฟ้องคดีอาญาของประเทศไทยรองรับให้อุปสรรคในการฟ้องคดีทั้งสองประเภทคืออุปสรรคทางข้อกฎหมายและอุปสรรคทางข้อเท็จจริงสามารถเป็นเหตุแห่งการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญาได้ และด้วยผลของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 ที่ทำให้สามารถนำบทบัญญัติเรื่องอายุความในประมวลกฎหมายอาญาไปปรับใช้กับคดีอาญาตามกฎหมายอื่นได้ เว้นแต่กฎหมายนั้นจะกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องอายุความไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว ผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุความฟ้องคดีอาญาและแก้ไขกฎหมายเฉพาะบางฉบับ ดังต่อไปนี้

1. แก้ไขประมวลกฎหมายอาญาให้รองรับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อเท็จจริงที่อยู่ในระดับเหตุสุดวิสัย ให้เป็นเหตุแห่งการผ่อนปรนการบังคับใช้อายุความฟ้องคดีอาญา ซึ่งจะเป็นหลักทั่วไปที่สามารถนำไปปรับใช้กับการฟ้องคดีความผิดในประมวลกฎหมายอาญาและความผิดในกฎหมายอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญาได้ โดยให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 96/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

“**มาตรา 96/1** ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยมาขัดขวางให้ไม่อาจดำเนินการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ได้ภายในกำหนดอายุความฟ้องคดีหรืออายุความร้องทุกข์ หรือ เหตุสุดวิสัยดังกล่าวได้สิ้นสุดลงในขณะที่อายุความฟ้องคดีหรืออายุความร้องทุกข์จะครบกำหนดภายในเวลาไม่เกินหกสิบวัน ให้อายุความฟ้องคดีหรืออายุความร้องทุกข์ แล้วแต่กรณี ขยายออกไปเท่ากับระยะเวลาที่เหตุสุดวิสัยนั้นเกิดขึ้น แต่ไม่ให้ขยายเกินไปกว่าหกสิบวัน

หากเหตุสุดวิสัยที่ขัดขวางการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์ซึ่งเกิดขึ้นก่อนครบกำหนดอายุความฟ้องคดีหรืออายุความร้องทุกข์นั้น เป็นเหตุที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของผู้กระทำความผิดโดยผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถในขณะที่เหตุสุดวิสัยนั้นเกิดขึ้น ไม่ให้นับระยะเวลาในระหว่างที่เหตุสุดวิสัยนั้นยังดำรงอยู่รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ”

Ref. code: 25656101031703XNC

2. แก้ไขพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 โดยกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความไว้สำหรับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายอันเกิดจากการรอคำสั่งของอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีที่ไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือ มีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ ซึ่งจะเป็นหลักทั่วไปที่สามารถนำไปปรับใช้กับการฟ้องคดีความผิดในประมวลกฎหมายอาญาและความผิดในกฎหมายอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญาได้ เนื่องจากการรอคำสั่งของอัยการสูงสุดในกรณีนี้ตามที่ผู้เขียนได้กำหนดเป็นประเด็นการวิเคราะห์ในหัวข้อที่ 4.1 อาจเกิดขึ้นได้กับทุกคดีที่มีโทษทางอาญา โดยให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสี่ของมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553

“**มาตรา 21 วรรคสี่** ถ้าอายุความในการฟ้องคดีอาญาตามวรรคสองได้ครบกำหนดไปแล้วในระหว่างขั้นตอนตั้งแต่พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบคดีเสนอความเห็นว่าไม่ควรฟ้องคดีต่อหัวหน้าพนักงานอัยการไปจนถึงขั้นตอนที่พนักงานสอบสวนรับทราบคำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการสูงสุด หรือ จะครบกำหนดก่อนหกสิบวันนับแต่วันที่พนักงานสอบสวนรับทราบคำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี ให้ขยายอายุความฟ้องคดีออกไปจนถึงหกสิบวันนับแต่วันที่พนักงานสอบสวนรับทราบคำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการสูงสุด”

3. แก้ไขกฎหมายเฉพาะบางฉบับ โดยกำหนดมาตรการเกี่ยวกับอายุความไว้สำหรับอุปสรรคในการฟ้องคดีทางข้อกฎหมายอันเกิดจากบทบัญญัติหรือขั้นตอนบางประการในกฎหมายเฉพาะฉบับนั้น ๆ โดยมาตรการเกี่ยวกับอายุความที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่แต่ละประเภทนี้จะถูกนำไปปรับใช้เฉพาะกับคดีอาญาในบางฐานความผิดหรือคดีอาญาที่กำหนดสถานะของผู้กระทำความผิดและ/หรือของผู้เสียหายไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งตามที่ผู้เขียนได้กำหนดเป็นประเด็นการวิเคราะห์ในหัวข้อที่ 4.1 สามารถแบ่งได้เป็น 7 กรณี ดังต่อไปนี้

3.1 กรณีการตรวจพิสูจน์ของกลางที่อ้างว่าเป็นยาเสพติดและสารเสพติดในร่างกาย ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสามของมาตรา 11/2 และความต่อไปนี้เป็นวรรคสามของมาตรา 11/3 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550

“**มาตรา 11/2 วรรคสาม** ในระหว่างการตรวจหรือทดสอบตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขตามวรรคสอง มิให้นับระยะเวลาตั้งแต่วันที่สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ หรือสถานตรวจพิสูจน์ตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือโรงพยาบาลหรือมหาวิทยาลัยของรัฐได้รับตัวอย่างปัสสาวะหรือเส้นผมมาเพื่อตรวจพิสูจน์จนถึงวันที่แจ้งผลให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อดำเนินคดีต่อไป หรือ จนกว่าจะครบหกสิบวันตั้งแต่วันที่ได้รับตัวอย่างปัสสาวะหรือเส้นผมมาเพื่อตรวจพิสูจน์ รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความแล้วแต่ว่าเวลาใดจะสั้นกว่ากัน”

Ref. code: 25656101031703XNC

“**มาตรา 11/3 วรรคสาม** ในระหว่างการตรวจพิสูจน์ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขตามวรรคสอง มิให้นับระยะเวลาตั้งแต่วันที่สถานตรวจพิสูจน์ได้รับยาเสพติดของกลางจนถึงวันที่ส่งผลการตรวจพิสูจน์ให้พนักงานสอบสวนทราบ รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความในการดำเนินคดีอาญา”

3.2 กรณีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดี ให้ยกเลิกความในมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“**มาตรา 89** ในระหว่างจัดทำและปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการงดการสอบปากคำหรือดำเนินการใด ๆ เฉพาะกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ก่อน ทั้งนี้ มิให้นับระยะเวลาในการจัดทำและการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรวมเข้าในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 78 <u>และในกำหนดอายุความการดำเนินคดีอาญา</u>”

3.3 กรณีผู้เสียหายต้องขออนุญาตฟ้องคดี ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 99/1 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

“**มาตรา 99/1** ในกรณีที่อายุความในการฟ้องคดีได้ครบกำหนดไปแล้วในระหว่างช่วงเวลาตั้งแต่วันที่ผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาตามมาตรา 99 จนถึงวันที่แจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องหรือ จะครบกำหนดภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้แจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง ให้ขยายอายุความออกไปอีกหกสิบวันนับแต่วันที่แจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง”

3.4 กรณีการไกล่เกลี่ยคดีกระทำความรุนแรงในครอบครัวในชั้นก่อนฟ้องคดี ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“**มาตรา 12 วรรคสอง** ในกรณีที่มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 ให้พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี จัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นำวิธีการตามวรรคหนึ่งเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงให้มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 ได้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไป <u>ทั้งนี้ ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้จัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรง</u>

Ref. code: 25656101031703XNC

ในครอบครัวได้ยอมความกันในชั้นสอบสวน มิให้นับระยะเวลาในระหว่างที่เริ่มต้นดำเนินการตามกระบวนการไกล่เกลี่ยจนถึงวันที่สรุปผลการไกล่เกลี่ย หรือ จนกว่าจะครบหกสิบวันนับแต่วันที่เริ่มต้นดำเนินการตามกระบวนการไกล่เกลี่ย รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ แล้วแต่ว่าเวลาใดจะสั้นกว่ากัน"

3.5 กรณีห้ามมิให้บุตรฟ้องบุพการีของตน ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา 1562 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

"**มาตรา 1562 วรรคสอง** ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือญาติสนิทของผู้เสียหายจะร้องขอต่อพนักงานอัยการให้ดำเนินคดีอาญาต่อบุพการีของผู้เสียหาย มิให้นับระยะเวลาตั้งแต่วันที่พนักงานอัยการได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือญาติสนิทของผู้เสียหายให้ยกคดีขึ้นว่ากล่าวจนถึงวันที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องคดีหรือไม่รับฟ้องคดี หรือ จนกว่าจะครบหกสิบวันนับแต่วันที่พนักงานอัยการได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือญาติสนิทของผู้เสียหายให้ยกคดีขึ้นว่ากล่าว รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ แล้วแต่ว่าเวลาใดจะสั้นกว่ากัน"

3.6 กรณีความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาและกรรมการการเลือกตั้ง ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคห้าของมาตรา 125 และความต่อไปนี้เป็นวรรคสามของมาตรา 227 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

"**มาตรา 125 วรรคห้า** ในกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเพื่อให้สำนวนการสอบสวนมีความครบถ้วนสมบูรณ์เพียงพอที่จะให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดีได้ แต่ไม่อาจดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาได้เพราะผู้ต้องหาได้รับความคุ้มกันตามมาตรานี้ มิให้นับระยะเวลาในระหว่างที่การสอบสวนผู้ต้องหายังไม่อาจกระทำได้เนื่องจากผลของความคุ้มกันตามมาตรานี้ รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความในการดำเนินคดีอาญา"

"**มาตรา 227 วรรคสาม** ในกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้สำนวนการสอบสวนมีความครบถ้วนสมบูรณ์เพียงพอที่จะให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดีได้ แต่ไม่อาจดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาได้เพราะผู้ต้องหาได้รับความคุ้มกันตามมาตรานี้ มิให้นับระยะเวลาในระหว่างที่การสอบสวนผู้ต้องหายังไม่อาจกระทำได้เนื่องจากผลของความคุ้มกันตามมาตรานี้ รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความในการดำเนินคดีอาญา"

3.7 กรณีความคุ้มกันทางทูตของบรรดาบุคคลที่ไม่ใช่คนชาติของรัฐไทยหรือไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐไทย ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 4/1 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิและความคุ้มกันทางทูต พ.ศ. 2527

"**มาตรา 4/1** มิให้นับระยะเวลาในระหว่างที่ความคุ้มกันตามกฎหมายว่าด้วยเอกสิทธิและความคุ้มกันทางทูตต่อบรรดาบุคคลที่ไม่ใช่คนชาติของรัฐไทยหรือไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐไทยซึ่งทำให้ยังไม่อาจฟ้องคดีหรือไม่อาจดำเนินการใด ๆ ที่จำเป็นต้องกระทำเพื่อการฟ้องคดี

Ref. code: 25656101031703XNC

รวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความในการดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้ มิได้หมายรวมถึงความคุ้มกันที่มีอยู่สืบไปจากการกระทำที่ได้ปฏิบัติไปตามการหน้าที่ในฐานะที่เป็นบุคคลในคณะผู้แทน”

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาษาไทย

กำชัย จงจักรพันธ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ* (พิมพ์ครั้งที่ 10, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2558).

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงสยาม พับลิชชิ่ง 2548).

—— *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10, สำนักพิมพ์ พลสยาม พริ้นติ้ง (ประเทศไทย) 2551).

—— *คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา* (พิมพ์ครั้งที่ 7, สำนักพิมพ์ พลสยาม พริ้นติ้ง (ประเทศไทย) 2553).

—— *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงสยาม พับลิชชิ่ง 2562).

คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8, วิญญูชน 2555).

—— *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 6, วิญญูชน 2560).

จิตติ ติงศภัทิย์, *กฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10, จิรรัชการพิมพ์ 2546).

จุมพต สายสุนทร, *กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 13, วิญญูชน 2564).

ณรงค์ ใจหาญ, *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 3, วิญญูชน 2563).

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง* (พิมพ์ครั้งที่ 41, วิญญูชน 2562).

—— *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง* (พิมพ์ครั้งที่ 43, วิญญูชน 2563).

ธนกฤต วรธนัชชากุล และคณะ, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับอ้างอิง บรรพ 1 หลักทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 2, วิญญูชน 2560).

ธานิศ เกศวพิทักษ์, *หัวใจของพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง* (พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงสยาม พับลิชชิ่ง 2559).

—— *คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 14, กรุงสยาม พับลิชชิ่ง 2561).

ปกป้อง ศรีสนิท, *กฎหมายอาญาชั้นสูง* (พิมพ์ครั้งที่ 2, วิญญูชน 2561).

—— *คำอธิบายกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2564).

Ref. code: 25656101031703XNC

ฝ่ายนิติกร กองกลาง สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, *คำอธิบายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550* (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว 2551).

พระยาเทพวิทุร (บุญช่วย วณิกกุล), *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา บรรพ 1 หลักทั่วไป นิติกรรม ระยะเวลา อายุความ* (วิญญูชน 2556).

ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 8, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556).

วรณัฐ วรชาติเดชา, *ความรุนแรงในครอบครัว* (กลุ่มงานอาจารย์ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2557).

วรรณชัย บุญบำรุง และคณะ, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับอ้างอิง* (พิมพ์ครั้งที่ 5, วิญญูชน 2555).

สมพร พรหมหิตาธร และศรีนิดา พรหมหิตาธร, *อายุความ แพ่ง – อาญา คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8, นิติธรรม 2559).

สมยศ เชื้อไทย, *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 8, วิญญูชน 2555).

สหรัฐ กิติ ศุภการ, *คำอธิบาย พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553* (พิมพ์ครั้งที่ 4, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง 2562).

—— *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 11, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง 2562).

—— *หลักและคำพิพากษา กฎหมายอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 10, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง 2563).

—— *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 13, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง 2565).

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับอ้างอิง)* (พิมพ์ครั้งที่ 20, วิญญูชน 2563).

สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, *คู่มือสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 10, วิญญูชน 2562).

—— *หลักกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง* (พิมพ์ครั้งที่ 6, วิญญูชน 2564).

—— *หลักกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ* (พิมพ์ครั้งที่ 8, วิญญูชน 2566).

สุพิศ ประณีตพลกรัง, *หลักและทฤษฎีกฎหมายแพ่ง* (พิมพ์ครั้งที่ 3, นิติธรรม 2563).

เสนีย์ ปราโมช์, *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์)* (พิมพ์ครั้งที่ 3, วิญญูชน 2560).

โสภณ รัตนากร, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 11, สำนักพิมพ์นิติบรรณการ 2557).

Ref. code: 25656101031703XNC

หยุด แสงอุทัย, *กฎหมายอาญา ภาค 1* (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ผู้แก้ไขเพิ่มเติม, พิมพ์ครั้งที่ 19, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2547).

—— *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127* (พิมพ์ครั้งที่ 7, วิญญูชน 2561).

อาคม ศรียาภัย และสรารักษ์ สุวรรณเสรี, *อายุความครบวงจร คดีแพ่ง คดีอาญาและกฎหมายอื่น* (แสงจันทร์การพิมพ์ 2559).

ภาษาต่างประเทศ

Bryan A Garner, *Black's Law Dictionary* (9th edn, Thomson Reuters 2009).

Gabriele Cirener and others, *Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar Sechster Band §§ 69 bis 79b* (13., neu bearbeitete Auflage, De Gruyter 2020).

John Bell and others, *Principles of French Law* (2nd edn, Oxford University Press 2008).

Philippe Conte and others**,** *Code de procedure penale 2020* (32nd edn, Paris : LexisNexis 2019).

Ratanlal Ranchhoddas, Thakore Dhirjlal Keshavlal and Manohar V R, *Ratanlal & Dhirajlal's the Code of Criminal Procedure* (19th enlarged edn, Gurgaon, India :LexisNexis Butterworths Wadhwa Nagpur 2013).

Ruth A Kok, *Statutory limitations in international criminal law* (T.M.C. Asser Press 2007).

Wayne R LaFave, Jerold H Israel and Nancy J King, *Criminal Procedure* (3rd edn, St. Paul, Minn. :West Group 2000).

Yale Kamisar, Wayne R LaFave and Jerold H Israel, *Modern Criminal Procedure: Cases, Comments and Questions* (5th edn, St. Paul, Minn. :West Pub 1980).

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ภาษาไทย

สำนักงานศาลปกครอง, *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง (พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2552)* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง 2553).

—— *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 2* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง 2554).

—— *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 4* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง 2556).

—— *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 5 ภาค 1 ภาคทั่วไป* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง).

—— *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 7* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง).

—— *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 8* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง 2562).

—— *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 9* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง).

Ref. code: 25656101031703XNC

—— *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 10* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง).

—— *แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เล่มที่ 11* (pdf, สำนักงานศาลปกครอง).

บทความ

ภาษาไทย

คณิต ณ นคร, 'ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน' ใน สหาย ทรัพย์สุนทรกุล และคณะ (บรรณาธิการ) *รวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อัยการสูงสุด* (พิมพ์อักษร 2540).

—— 'อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง' ใน สหาย ทรัพย์สุนทรกุล และคณะ (บรรณาธิการ) *รวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อัยการสูงสุด* (พิมพ์อักษร 2540).

เชษฐ รัชดาพรรณาธิกุล และกฤษฎา แสงเจริญทรัพย์, 'สาระสำคัญและข้อสังเกตบางประการตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559' (2559) 3 วารสารกระบวนการยุติธรรม 17.

ตามพงศ์ ชอบอิสระ, 'ปัญหาการกำหนดอายุความในคดีอาญา' (2554) 1 วารสารนิติศาสตร์ 109.

ปกป้อง ศรีสนิท, 'หลักการใช้บังคับทันทีของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา' ใน วีรวัฒน์ จันทโชติ และคณะ (บรรณาธิการ) *ที่ระลึก 60 ปี พี่ใหญ่ ใจหาญ* (โรงพิมพ์เดือนตุลา 2561).

ปณิธัศร์ ปทุมวัฒน์, 'หน้าต่างโลก ชุด "อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003" ตอนที่ 3 พันธกรณีในการกำหนดมาตรการบังคับใช้กฎหมายของรัฐภาคี' (2554) 2 จุลนิติ 185.

ประคอง เตกฉัตร, 'การคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว' (2555) 3 ดุลพาห 160.

ประธาน วัฒนวาณิชย์, 'ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม' (2520) 2 วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 142.

เพลินตา ต้นรังสรรค์, 'การคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว' (2552) 6 จุลนิติ 49.

วรชัย แสนสีระ, 'ข้อพิจารณาเพื่อการพัฒนากฎหมายอาญาอันเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้' (2555) 6 จุลนิติ 139.

—— 'ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560' (2562) 1 จุลนิติ 153.

—— 'แนวความคิดและหลักการเกี่ยวกับอายุความในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ' (2564) 2 จุลนิติ 107.

สัญญา ธรรมศักดิ์, 'คำชี้แจงความเข้าใจในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499' (2534) 1 ดุลพาห 13.

อวิการัตน์ นิยมไทย, ‘อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่คนไทยควรรู้’ (2552) 4 จุลนิติ 139.

ภาษาต่างประเทศ

—— ‘Developments in the Law: Statutes of Limitations’ (1950) 63 Harvard Law Review 1177.

Anupama Sharma, ‘Public Prosecutors, Victims and the Expectation Gap: An Analysis of Indian Jurisdiction’ (2018) 13 The Socio-Legal Review 87.

Benjamin West Janke, ‘Revisiting Contra Non Valentem in Light of Hurricanes Katrina and Rita’ (2008) 68 Louisiana Law Review 497.

Benjamin West Janke and Francois-Xavier Licari, ‘Contra Non Valentem in France and Louisiana: Revealing the Parenthood, Breaking a Myth’ (2011) 71 Louisiana Law Review 503.

Diljeet Titus and others, ‘Statute of Limitation for Criminal Prosecution in India’ (2022) 49 DPCE Online 4129.

Editors, ‘The Statute of Limitations in Criminal Law : A Penetrable Barrier to Prosecution’ (1954) 102 University of Pennsylvania Law Review 630.

P G Barton, ‘Why Limitation Periods in the Criminal Code?’ (1997) 40 Criminal Law Quarterly 188.

Ibrahim J Wani, ‘Borrowing Statutes, Statutes of Limitations and Modern Choice of Law’ (1988 – 1989) 57 UMKC Law Review 681.

J Denson Smith, ‘Impossibility of Performance as an Excuse in French Law: the Doctrine of Force Majeure’ (1936) 45 The Yale Law Journal 452.

Kevin Foley, ‘Availability of Tolling in A Presidential Prosecution’ (2020) 168 University of Pennsylvania Law Review 1789.

Madan Lal Sharma, ‘The Role and Function of Prosecution in Criminal Justice’ (1998) Annual Report for 1997 and Resource Material Series No.53 185.

Marco Mansdörfer, Saarbrücken, ‘The limitation on prosecution in the German criminal code’ (2022) 49 DPCE Online 3749.

Margit Livingston, ‘Presidential Immunity from Prosecution: Tolling the Statute of Limitations’ (2020) 34 BYU Journal of Public Law 303.

Ref. code: 25656101031703XNC

Meghan L Downey, ‘Extraordinary Circumstances and Extraordinary Writs: Equitable Tolling During the COVID-19 Pandemic and Beyond’ (2022) 27 Berkeley Journal of Criminal Law 31.

Nicole D Mariani, ‘Hiding in Plain Language: A Solution to the Pandemic Riddle of a Suspended Grand Jury, an Expiring Statute of Limitations, and the Fifth Amendment’ (2022) 76 University of Miami Law Review 983.

Paweł Daniluk and Michał Leciak, ‘Statute of Limitations in the Polish Criminal Law’ (2016) Journal of Eastern-European Criminal Law 150.

Rinat Kitai-Sangero, ‘Between Due Process and Forgiveness : Revisiting Criminal Statutes of Limitations’ (2013) 61 Drake Law Review 423.

วิทยานิพนธ์

ภาษาไทย

บันลือ สามารถกุล, ‘คดีปกครองที่ยื่นฟ้องเมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดีโดยมีเหตุจำเป็นอื่น’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2559).

เพ็ญประภา ฤทธิปัญญาวงศ์, ‘อายุความในคดีอาญา : ศึกษาการกำหนดอายุความสำหรับคดีทุจริตคอร์รัปชั่น’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2552).

มานะ เผาะช่วย, ‘ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษาเปรียบเทียบระบบของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และประเทศไทย’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2556).

รังสิมา ดาราพงษ์, ‘การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้ กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2560).

วรินทร แต้ประยูร, ‘สิทธิการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายในศาลทหาร’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2545).

สุระทิน ชัยทองคำ, ‘การหยุดนับอายุความ : ศึกษากรณีผู้กระทำความผิดหลบหนี’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2552).

อาทิตยา ศุภวัชโรบล, ‘การฟ้องคดีอาญา : ศึกษากรณีผู้เสียหายมอบให้ผู้อื่นดำเนินคดีอาญาแทน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2559).

Ref. code: 25656101031703XNC

รายงานวิจัย

ภาษาไทย

ประเทือง ธนิยพล และคณะ, ‘การสืบค้นแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดอายุความทางอาญาในบริบทสังคมไทย’ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2550).

ณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์ และไบรอัน เอ็ม เพียร์ซ, ‘อายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา’ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อ สำนักงานอัยการสูงสุด 2550).

คู่มือและเอกสารที่ออกโดยหน่วยงานต่าง ๆ

ภาษาไทย

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน และผู้ประนีประนอมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 2552.

สำนักยาและวัตถุเสพติด กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, คู่มือการทดสอบสารเสพติดในปัสสาวะ 2559<https://website.bdn.go.th/th/download/?file=M2M0MTyjrP5jBT03ql1ZnJ1uM2u0ITxgrQOjAT02qmSZZJ01MmI0Z2xlrQSjAJ0kqmEZZT0lMmS0A2xkrQOjZz0gq2EZMJ1fM2y0MzxirTIjoT1cq2MZY21iM2E0Y2yxrTSjo21fq3OZqJ0iM2k0oJy0rTujK21wq2yZoT1vM3I0pTxirTujqT0hq29ZM20hM250MTyvrP5jMJ10q2yZp21vM2I0q2xirUAjoz1cq2SZoJ1iM2E0Y2yhrTyjoJ1xq2SZY21yM210o2ybrP8WewEb3Q&n=NarcoticUrineTestingManual_2559&t=GTMgq2qxqS9cMUug> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

—— คู่มือการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดในของกลางเบื้องต้น 2560 <https://website.bdn.go.th/th/download/?file=M2M0MTyjrP5jZ204ql1ZnJ1uM2u0ITxgrQEjBJ05qmqZBJ0mMmu0A2x2rQSjAJ0kqmEZZz0kMmO0BTxkrQOjZz0gq2EZMJ1fM2y0MzxirTIjoT1cq2MZY21iM2E0Y2yxrTSjo21fq3OZqJ0iM2k0oJy0rTujK21wq2yZoT1vM3I0pTxirTujqT0hq29ZM20hM250MTyvrP5jMJ10q2yZp21vM2I0q2xirUAjoz1cq2SZoJ1iM2E0Y2yhrTyjoJ1xq2SZY21yM210o2ybrP8WewEb3Q&n=2560_คู่มือการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดในของกลางเบื้องต้น&t=GTMgq2qxqS9cMUug> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, คู่มือการขับเคลื่อนนวัตกรรม D – Court สู่ Smart Court <https://online.flipbuilder.com/rtpv/ckrb/> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

Ref. code: 25656101031703XNC

สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. .... 2561 <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/538840> สืบค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2561.

บันทึกการประชุมและรายงานการประชุม

ภาษาไทย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ผลการศึกษาความเป็นไปได้ในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับอายุความในคดีทุจริต (พฤษภาคม 2560) <https://logistics.police.go.th/download/vichagan/SKMBT_42317080715540.pdf> สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2566.

ภาษาต่างประเทศ

Assemblée Nationale, Rapport fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la république sur la proposition de loi (n° 2931) portant réforme de la prescription en matière pénale (2 March 2016) <https://www.assemblee-nationale.fr/14/rapports/r3540.asp> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

—— proposition de loi portant réforme de la prescription en matière pénale (1 July 2015) <https://www.assemblee-nationale.fr/14/propositions/pion2931.asp> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

—— Commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République Compte rendu n° 56 (2 March 2016) <https://www.assemblee-nationale.fr/14/cr-cloi/15-16/c1516056.asp> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

—— XIVe législature Session ordinaire de 2015-2016 Compte rendu intégral Première séance du jeudi 10 mars 2016 (10 March 2016) <https://www.assemblee-nationale.fr/14/cri/2015-2016/20160145.asp> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

—— Rapport fait au nom de la commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la république sur la proposition de loi, modifiée par le sénat, en deuxième lecture (n° 4135), portant réforme de la prescription en matière pénale (14 December 2016) <https://www.assemblee-nationale.fr/14/rapports/r4309.asp> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

Ref. code: 25656101031703XNC

Bulletin officiel du ministère de la Justice, Circulaire du 28 février 2017 présentant les dispositions de la loi n° 2017-242 du 27 février 2017 portant réforme de la prescription en matière pénale. NOR : JUSD1706599C (Bulletin officiel du ministère de la Justice, 31 March 2017) <http://www.textes.justice.gouv.fr/art_pix/JUSD1706599C.pdf> สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2563.

Law Commission of India, 42nd Report Indian Penal Code Chapter 24 Time Limits for Prosecutions article (2 June 1971) <https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s3ca0daec69b5adc880fb464895726dbdf/uploads/2022/08/2022082456.pdf> สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2566.

Sénat, Proposition de loi portant réforme de la prescription en matière pénale Rapport n° 8 (2016-2017) (5 October 2016) <http://www.senat.fr/rap/l16-008/l16-008.html> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565.

เว็บไซต์

ภาษาไทย

—— ‘เช็คสถานการณ์ Covid-19’ (Workpoint news, 1 เมษายน 2566) <https://covid19.workpointnews.com> สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2566.

—— ‘สมัยประชุม คืออะไร? ทำไมต้องมี?’ (เฟสบุ๊คเพจถามกฎหมาย, 7 พฤศจิกายน 2562) <https://www.facebook.com/Asktolaw/posts/pfbid02vPsidhPSx2zjgYZPxvN8jYQhoTNK6sH4u8fftrro1GbZ133UZoeZMjYXwr9HLEEnl> สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2566.

—— ‘เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูตและกงสุล’ (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย, 28 พฤศจิกายน 2565) <https://treaties.mfa.go.th/th/content/%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B9%8C%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B9%89%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%97%E0%B8%B9%E0%B8%95%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%81%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%B8%E0%B8%A5?cate=63d1f3c67edb2e31af2af453> สืบค้นเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2566.

—— ‘Coronavirus disease (COVID-19) questions and answers (general)’ (World Health Organization, 2564) <https://www.who.int/thailand/emergencies/novel-coronavirus-2019/q-a-on-covid-19/q-a-on-covid-19-general> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

สมประวิณ มันประเสริฐ, ‘ผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจไทย’ (krungsri, เมษายน 2563) <https://www.krungsri.com/th/krungsri-the-coach/investments/investment-knowledge/economic-covid-impact> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

ปกป้อง ศรีสนิท, ‘เรื่องที่ผ่อนปรนได้ และ เรื่องที่ผ่อนปรนไม่ได้ ในการดำเนินคดีอาญาช่วงโควิด-19’ (The 101.World, 27 สิงหาคม 2564) <https://www.the101.world/french-ordinance-2020-303/> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.

ภาษาต่างประเทศ

—— ‘Doctrine of Contra Non Valentem Law and Legal Definition’ (USLEGAL) <https://definitions.uslegal.com/d/doctrine-of-contra-non-valentem/> สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2562.

—— ‘U.S. Supreme Court Rebuffs Tribe’s Bid for Equitable Tolling: Extraordinary Circumstances Causing Delayed Filing Must be Beyond a Litigant’s Control’ (Bryan Cave Leighton Paisner, 25 January 2016) <https://www.bclplaw.com/en-US/insights/u-s-supreme-court-rebuffs-tribe-s-bid-for-equitable-tolling.html> สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2562.

Amanda Lineberry and Chuck Rosenburg, ‘Equitable Tolling and the Prosecution of a President’ (Lawfare, 17 April 2019) <https://www.lawfareblog.com/equitable-tolling-and-prosecution-president> สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2562.

Chikirsha Mohanty, ‘How to file a criminal complaint case’ (LawRato, 14 August 2022) <https://lawrato.com/indian-kanoon/criminal-law/how-to-file-a-criminal-complaint-case-327> สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2566.

—— ‘What is a Cognizable and Non-Cognizable offence in India?’ (LawRato, 15 August 2022) <https://lawrato.com/indian-kanoon/criminal-law/what-is-a-cognizable-and-non-cognizable-offence-in-india-612> สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2566.

Directorate of Legal and Administrative Information (Prime Minister), Ministry of Justice, ‘What are the differences between a contravention, a délit and a crime?’ (Service-Public.fr, 8 December 2021) <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1157?lang=en> สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2565.

Ref. code: 25656101031703XNC

Legal and Administrative Information Directorate (Prime Minister), 'Criminal justice: what are the limitation periods?' (Service-Public.fr, 25 February 2022) <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F31982?lang=en> สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2565.

Maître Guillaume Isouard, 'Contra non valentem agere non currit praescriptio' (Guillaume ISOUARD, 28 may 2020) <https://www.isouard-avocat.com/publications/contra-non-valentem> สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2563.

Sabrina Lavric, 'Prescription de l'action publique : pas de suspension pour amnésie traumatique' (Dalloz Actu Étudiant, 13 November 2018) <https://actu.dalloz-etudiant.fr/a-la-une/article/prescription-de-laction-publique-pas-de-suspension-pour-amnesie-traumatique/h/ada5f207c955cf4a9d3635b9bc563a20.html> สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2562.

Varun Lamba and Atul Menon, 'Limitation Period in Criminal Cases – When are you barred by limitation?' (AZB & PARTNERS, 21 April 2022) <https://www.azbpartners.com/bank/limitation-period-in-criminal-cases-when-are-you-barred-by-limitation/> สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2566.

Vidhi Centre for Legal Policy, 'Quest for Prosecutorial Independence' (Vidhi Centre for Legal Policy, 21 February 2022) <https://vidhilegalpolicy.in/wp-content/uploads/2022/02/220208_Quest-for-Prosecutorial-Independence.pdf> สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2566.

อื่น ๆ

ภาษาไทย

นิชฌาน หัสรังค์, 'กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยกับฝรั่งเศส – เปรียบเทียบในภาพรวม' (สำนักการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2556) <https://oia.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/9281/iid/161757> สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2565.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 'สุภาษิตกฎหมาย (ตอนที่ 1)' (ศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรมเฉลิมพระเกียรติ ห้องสมุดศาลยุติธรรม) <http://www.library.coj.go.th/Openmedia/index?f=../file_upload/module/manage_digital_file/digital_file/73dff9f6.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2563.

ปกรณ์ศักดิ์ มงคลเคหา, 'เอกสารประกอบการสอน รายวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป' (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2560).

Ref. code: 25656101031703XNC

อัครวัฒน เทพหัสดิน ณ อยุธยา, ‘อายุความในคดีอาญา’ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา) <http://www.krirk.ac.th/new/faculty/law/ThaiLawPDF/article/อายุความในคดีอาญา.pdf> สืบคนเมื่อ 25 สิงหาคม 2563.

ภาษาต่างประเทศ

—— ‘Limitation rules in criminal matters’ (Submitted to the court of justice of the European union 2017) <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-12/ndr-2017-005_synthese_en_neutralisee_finale.pdf> สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562.

Michael Fente, ‘Statutory and Constitutional Hurdles Confronting the Judicial System During the COVID-19 Pandemic’ (2020) Upper Level Writing Requirement Research Papers 1 <https://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1042&context=stu_upperlevel_papers> สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2566.

Ref. code: 25656101031703XNC

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	ธีรเจต สกนธวัฒน์
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2559: นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2559: หลักสูตรวิชาว่าความ รุ่นที่ 47 สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ ปีการศึกษา 2561: เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 71 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
ประสบการณ์ทำงาน	2562 – 2565: นิติกร หน่วยวินัยและนิติการ สำนักงานคณบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

ผลงานทางวิชาการ

ธีรเจต สกนธวัฒน์, ‘อายุความฟ้องคดีอาญา: ศึกษาความเป็นไปได้ของการขยายกำหนดเวลา’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2565)

Ref. code: 25656101031703XNC